

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

49. sējums

2006. gada 3. februāris

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī**

2006/C 28/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Zaļā grāmata par mantošanu un testamentiem" KOM(2005) 65 galīgā red.	1
2006/C 28/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu "Klasisko enerģijas avotu — ogļu, naftas un dabasgāzes stāvoklis un perspektīvas izmantošanai nākotnes enerģijas avotos"	5
2006/C 28/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras rīcībai reaģēšanas pasākumu kuģu izraisīto piesārņojumu jomā un par Regulas (EK) Nr. 1406/2002 grozījumiem." KOM(2005) 210 galīgā red. — 2005/0098 (COD)	16
2006/C 28/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei par riska un krīzes pārvaldību lauksaimniecībā" KOM(2005) 74 galīgā red.	18
2006/C 28/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos noteikumus cāļu aizsardzībai, ko audzē gaļas ieguvei" KOM (2005) 221 galīgā red. — 2005/0099 (CNS)	25
2006/C 28/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam izveidot programmu" Iedzīvotāji Eiropai, "lai sekmētu aktīvu Eiropas pilsoniskumu" KOM(2005) 116 galīgā red. — 2005/0041 (COD)	29

LV

Cena:
22 EUR

(Turpinājums nākamajā lapā)

2006/C 28/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei par Eiropas politiku attiecībā uz jaunatni. Jaunatnes problēmu risināšana Eiropā — Eiropas Jaunatnes pakta īstenošana un pilsoniskās aktivitātes veicināšana" KOM(2005) 206 galīgā red.	35
2006/C 28/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai"	42
2006/C 28/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Personu pārvietošanās paplašinātajā Eiropā un tās ietekme uz transporta līdzekļiem"	47
2006/C 28/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu — "Priekšlikums Padomes regulai par cukura tirgu kopīgo organizāciju" — "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1782/2003, nosakot kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām atbilstīgi Kopējai lauksaimniecības politikai, un izveido noteiktas atbalsta shēmas zemniekiem" — "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka pagaidu shēmu cukura rūpniecības pārstrukturēšanai Eiropas Kopienā un groza Regulu (EK) Nr. 1258/1999 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu" KOM(2005) 263 galīgā red. — 2005/0118-0119-0120 (CNS)	52
2006/C 28/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par meža stratēģijas īstenošanu" KOM(2005) 84 galīgā red.	57
2006/C 28/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu Priekšlikums Padomes regulai par sēklu tirgus kopīgo organizāciju KOM(2005) 384 galīgā red. -2005/0164 (CNS)	66
2006/C 28/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1493/1999 par vīna tirgus kopīgo organizāciju" KOM(2005) 395 galīgā red. — 2005/0160 (CNS)	68
2006/C 28/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Solidaritātes fonda izveidi" KOM(2005) 108 galīgā red. -2005/0033 (COD)	69
2006/C 28/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu Ētiska tirdzniecība un patērētāju garantiju sistēmas	72
2006/C 28/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par apiņu tirgus kopīgo organizāciju" KOM(2005) 386 galīgā red. — 2005/0162 (CNS)	82
2006/C 28/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienų vispārējam budžetam KOM(2005) 181 galīgā red. — 2005/0090 (CNS)	83
2006/C 28/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvā 77/388/EEK paredzētajai pievienotās vērtības nodokļa atmaksai ar nodokli apliekamām personām, kuras nav reģistrētas attiecīgās valsts teritorijā, bet ir reģistrētas citā dalībvalstī" KOM(2004) 728 galīgā red. — 2005/0807 (CNS)	86

2006/C 28/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar kuru atceļ Padomes Direktīvu 90/544/EEK par frekvenču joslām Viseiropas zemes radiopeidžeru (RMU) sabiedriskās sistēmas saskaņotai ieviešanai Kopienā" KOM(2005) 361 galīgā red. — 2005/0147 (COD)	88
2006/C 28/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru groza Lēmumu Nr. 2256/2003/EK, lai ieteicamu paņēmieni izplatīšanas un IKT ieviešanas kontroles programmu pagarinātu uz 2006. gadu" KOM(2005) 347 galīgā red. — 2005/0144 (COD)	89
2006/C 28/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "PTO sestās ministru konferences sagatavošana — EESK nostāja"	90
2006/C 28/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: ES un kandidātvalstu pilsoniskās sabiedrības dialogs" KOM (2005) 290 galīgā red.	97
2006/C 28/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2004/14/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz trokšņu emisiju vidē no iekārtām, kas paredzētas izmantošanai ārpus telpām" KOM(2005) 370 galīgā red. — 2005/0149 (COD).	104

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

421. PLENĀRAJĀ SESIJĀ, KAS NOTIKA 2005. GADA 26. UN 27. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Zaļā grāmata par mantošanu un testamentiem"

KOM(2005) 65 galīgā red.

(2006/C 28/01)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 1. martā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par "Zaļo grāmata par mantošanu un testamentiem"

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kurai tika uzdots sagatavot Komitejas atzinumu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 21. septembrī (ziņotājs: RETUREAU kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 118 balsīm par un 2 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Komisijas priekšlikumi.

1.1 Atbilstoši Hāgas programmai (2001.g.) Komisija nāk klajā ar konsultatīva rakstura Zaļo grāmata par mantošanu un testamentiem un to šādiem starptautiskiem aspektiem:

- piemērojamās tiesības,
- tiesu piekritība, tiesas nolēmumu un aktu savstarpējā atzīšana,
- administratīvās darbības, notariālie un administratīvie akti un to savstarpējā atzīšana,
- vienkāršošanas pasākumi Eiropas līmenī: mantojuma apliecības un testamentu reģistrācija.

1.2 Transnacionālā mantošana tiesību pārņēmējiem rada īpašas grūtības un šķēršļus, sakarā ar dalībvalstīs spēkā esošo materiālo tiesību, procesuālo un likumu kolīzijas normu dažādību.

1.3 Zaļajā grāmatā tiek ierosināts ES apsvērt iespēju pieņemt materiālo tiesību normas un noteikumus par piekritību, piemērojamām tiesībām un ne tikai tiesas nolēmumu, bet arī administratīvo lēmumu un aktu par testamentiem un mantošanu savstarpējo atzīšanu; šie noteikumi būtu piemērojami arī starptautiskās mantošanas gadījumos, kuros iesaistīta kāda trešā valsts.

2. Komitejas vispārējās piezīmes.

2.1 Starptautiskajā līmenī par mantošanu un testamentiem ir trīs Hāgas konvencijas un viena konvencija par mantojuma aizgādību:

- Konvencija par likumu kolīzijas normām attiecībā uz testamentārās mantošanas kārtību (noslēgta 1961. gada 5. oktobrī, stājusies spēkā 1964. gada 5. janvārī). Dalībvalstis: Vācija, Austrija, Beļģija, Dānija, Spānija, Igaunija, Somija, Francija, Grieķija, Luksemburga. Minētā konvencija ir spēkā arī citās ES dalībvalstīs, piemēram, Nīderlandē, Apvienotajā Karalistē un Zviedrijā (ratifikācija), Īrijā un Polijā (pievienošanās) un Slovēnijā (pārmantota no bijušās Dienvidslāvijas);
- Konvencija par mantošanas starptautisko pārvaldi (noslēgta 1973. gada 2. oktobrī, stājusies spēkā 1993. gada 1. jūlijā), ir spēkā dažās ES dalībvalstīs, piemēram, Portugālē (ratifikācija), Slovākijas Republikā un Čehijas Republikā (pārmantota no bijušās Čehoslovākijas);
- Konvencija par mirušas personas īpašuma mantošanai piemērojamām tiesībām (noslēgta 1989. gada 1. augustā), vēl nav stājusies spēkā, bet to jau ir ratificējusi viena ES dalībvalsts (Nīderlande);

— Konvencija par aizgādību, kas piemērojama mantošanas tiesībās, un tās atzīšana (noslēgta 1985. gada 1. jūlijā, stājusies spēkā 1992. gada 1. janvārī). Dalībvalstis: Itālija, Luksemburga. Minētā konvencija ir spēkā arī citās ES dalībvalstīs, piemēram, Nīderlandē, Lielbritānijā (ratificēšana) un Maltā (pievienošanās).

2.2 UNIDROIT Konvencija, kurā noteiktas vienādas tiesības attiecībā uz starptautisko testamentu, ir noslēgta Vašingtonā 1973. gada 26. oktobrī un stājusies spēkā 1978. gada 9. februārī. Minētās konvencijas dalībvalstis ir Beļģija, Kipra, (Čehoslovākija), Francija, (Svētais Krēsls), Itālija, Apvienotā Karaliste, Slovēnija un vairākas trešās valstis, proti, ASV un Krievijas Federācija. Minētajā konvencijā paredzēta starptautiska reģistrācijas sistēma un vienāda reģistrācijas veidlapu forma.

2.2.1 Dalībvalstis 1972. gada Bāzeles konvencijā par testamentu reģistrācijas sistēmas izveidi, kas ir noslēgta Eiropas Padomes aizbildnībā, atvēlot iespēju jebkurai trešai valstij tai pievienoties, ir Beļģija, Kipra, Spānija, Igaunija, Francija, Itālija, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande un Portugāle.

2.3 Hāgas konvencijas nosaka piekritību un piemērojamās tiesības, savukārt UNIDROIT konvencijas — materiālās tiesības jautājumos ar starptautisku nozīmi. Pašreiz nozīmīgs skaits valstu ratificē vai pievienojas starptautiskajiem noteikumiem par testamentiem un to iekļaušanu starptautiskajā reģistrā.

2.4 Aplūkojamais jautājums attiecas uz īpašu īpašumtiesību nodošanas veidu (cilvēka pamattiesības) nāves gadījumā. Attiecībā uz Kopienas tiesību aktiem par piekritību, piemērojamiem likumiem un savstarpējo starptautiskās mantošanas atzīšanu ir jāizstrādā atsevišķa regula.

2.5 Komisijas priekšlikumi un mērķi sakarā ar jautājuma sarežģīto būtību ir ambiciozi, bet vienlīdz nozīmīgi attiecībā uz norisēm iekšējā tirgū, jo tajos ir iesaistītas daudzas personas. Lai palielinātu regulas efektivitāti un novērstu iespējamās pretrunas starp valstu regulējumu nosacījumiem vai nesaskaņotiem lēmumiem, likumu kolīzijas normās būtu jāiekļauj pēc iespējas vairāk jautājumu, funkcionāli un pēc būtības pakārtojot tos mantošanas jautājumiem (piemēram, jāizvairās no jautājumiem par lietu tiesību tiesisko regulēšanu).

2.6 Kopienas regulējuma ekonomiskā nozīme ir nenoliedzama, īpaši attiecībā uz MVU īpašumtiesību pāreju Eiropā, lai pēc uzņēmuma vadītāja nāves nodrošinātu kontinuitāti, šis jautājums ir svarīgs arī Eiropas nodarbinātības un konkurētspējas jomā.

2.7 Tāpat ir jāapsver grozījumu izdarīšanas iespēja noteikumos tajās dalībvalstīs, kurās ir aizliegta līgumiskā mantošana,

nozīmējot nākamos mantiniekus, un īpašuma daļas novēlēšana īpaši lietošanai. Šis jautājums ir jāizskata Kopienas līmenī tiesību labākas saskaņošanas nolūkā un, lai sadalīšanas starp vairākiem mantiniekiem gadījumā, garantētu to uzņēmumu un zemnieku saimniecību kontinuitāti, kurām draud likvidācija.

2.8 Komiteja piekrīt Komisijai, ka, neskatoties uz nesen panākto pozitīvo virzību un ņemot vērā nedaudzos attiecīgo konvenciju ratificēšanas gadījumus, šobrīd ir neiespējami izstrādāt visām valstīm piemērojamas materiālo tiesību normas par starptautisko mantošanu un testamentiem sakarā ar ļoti būtiskām atšķirībām valstu tiesību aktos; izvirzītās tēmas un prioritātes ir atbilstošas, jo kaut neliels progress šajā jomā tiesību pārņēmējiem, notāriem, pārvaldes iestādēm, attiecīgajiem tiesnešiem un juristiem varētu palīdzēt noregulēt praktiska rakstura sarežģījumus.

2.8.1 Nolūkā ratificēt vai pievienoties atsevišķām konvencijām dalībvalstis varētu tikt aicinātas izvērtēt citas, starptautiskajām tiesībām atbilstošas iespējas (testamentu veidi, piemērojami likumi, starptautiskais testaments, nacionālā un starptautiskā reģistrācija).

2.8.2 Mantošanas un testamentārās mantošanas tiesībām romāņu — ģermāņu tiesību sistēmās attiecībā uz mantošanu ilgstoši bija raksturīga krietni novecojusi koncepcija. Mirušās personas ("*de cujus*"⁽¹⁾) īpašumtiesību pāreju nodrošināja mantinieki; šobrīd arvien vairāk izmanto līgumiskās mantošanas tiesības; sekojot Vācijas un Šveices piemēram, arī Francijā pašreiz notiek mantošanas tiesību reforma, kas mantošanas noteikumos mantojuma atstājējam un tā mantiniekiem paredz lielākas rīcības iespējas, ieskaitot uzņēmumu kontinuitātes nodrošināšanu.

2.8.3 Izteikti liberālas sistēmas, kas ļauj testatoram no mantojuma nepamatoti atstumt atsevišķus pēcnācējus, arvien biežāk tiek apstrīdētas, par ko liecina pieaugošais strīdus gadījumu skaits.

2.8.4 Dažādu tiesību sistēmu vēsturisko un socioloģisko tradīciju ievērošana neizslēdz iespēju, ka Eiropā ilgtermiņā tiks panākts augstāks saskaņošanas līmenis vai vismaz lielāka konverģence, kas atvieglos starptautiskās mantošanas noteikumu un testamentu izpildi; šo procesu varētu paātrināt ar Eiropas testamentu un pietiekami elastīgu un liberālu instrumentu attiecībā uz piemērojamām tiesībām izveidošanu. "*Professio juris*"⁽²⁾ atzīšanas gadījumā kā alternatīvu atsevišķām vai vairākām piemērojamām nacionālajām tiesībām tāpat arī varētu izpētīt pieņemumu par Kopienas materiālo tiesību normām.

⁽¹⁾ Iesaistītā persona (mantojuma atstājējs).

⁽²⁾ Testatora izdarīta izvēle par piemērojamām mantošanas tiesībām.

2.9 Komiteja atzīmē, ka Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās, un lietās par vecāku atbildību, ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1347/2000, ir lietderīgs avots, it īpaši Regulas Nr. 2201/2003 21. panta 3.punkts un 46. pants, lai noteiktu atsevišķu ierosināto tiesību aktu saturu⁽³⁾, kam precedenti ir atrodami ģimenes tiesībās.

2.10 Komiteja atbalsta Zaļo grāmatu un tajā izvirzītos jautājumus vērtē kā nozīmīgus un steidzami risināmus. Uzskatot iedzīvotāju vajadzības un vēlmes par prioritārām, tā apņemas atrast atbildes uz jautājumiem, ņemot vērā pieaugošo mobilitāti un jau iepriekšējam laika posmam raksturīgo ievērojamo migrāciju.

2.11 Testamentu forma, starptautiskā tiesu piekritība, likumu kolīzijas normu risinājumi attiecībā uz piemērojamiem likumiem, testamentu reģistrācija, tiesu nolēmumu un citu kompetentu iestāžu lēmumu savstarpējā atzīšana, apostille — tie ir pirmām kārtām risināmie jautājumi, kuru precedenti ir atrodami gan Eiropas, gan starptautiskajās tiesībās.

2.12 Komiteja uzskata, ka mantošanas noteikumu saskaņošanai ir vēlama vienota sistēma (vienāds mantošanas likums un vienāda mantošanas kārtība); turklāt atsevišķos gadījumos attiecībā uz minēto principu praktiskos nolūkos ir jāparedz izņēmumi, galvenokārt saistībā ar ārzemēs izvietotu nekustamo un noteikta veida kustamo mantu (kuģi, gaisakuģi, uzņēmumi).

2.13 Atsevišķi jautājumi, proti, mantojuma līgumi vai mantojuma aizgādība ir valstu kompetencē⁽⁴⁾; savukārt jautājumi par tiesas nolēmumu mantošanas lietās, neatkarīgi no tā, vai strīdus gadījums pastāv vai nepastāv, atzīšanu bez eksekvāturas, pārējie piekritības jautājumi, valsts vai privāto ārpus-tiesas iestāžu izniegto nolēmumu vai aktu atzīšana, vai ierakstīšana valsts zemesgrāmatu reģistrā, pamatojoties uz mantinieka Eiropas apliecību, ir jāiekļauj ierosināmajos Eiropas tiesību aktos.

3. Piezīmes par Zaļajā grāmatā izvirzītajiem īpašiem jautājumiem.

3.1 Iepriekšminētajai Regulai Nr.2201/2003 līdzīgas regulas izstrādāšana piemērošanai mantošanas lietās nebūtu pietiekams risinājums starptautiskās mantošanas problēmu noregulēšanai. Patiesībā lielākā daļa mantošanas lietu nav strīdīgas, bez tam, būtu jārisina tās problēmas, kuras izslēdz strīdus gadījumus; atsevišķās valstīs dažreiz ir nepieciešama tiesneša iesaistīšanās arī citos, izņemot strīdus jautājumu gadījumos.

⁽³⁾ OV L 338, 23.12.2003.

⁽⁴⁾ Mantojuma aizgādība nav atzīta ļoti daudzās valstīs, turklāt atsevišķās valstīs mantojuma rezervēm vai dāvinājuma aktiem ir piemērojama vispārātzītā kārtība. Tas sekmē mantojuma tiesību apiešanas stratēģijas, īpaši uz šo valstu teritorijā izvietotajiem nekustamajiem īpašumiem.

3.2 Papildus Kopienas instrumenta funkcijai — risināt iepriekš izvirzītās problēmas par kompetentās tiesas noteikšanu un tiesu nolēmumu atzīšanu — ir jāapsver tā nozīme šādu jautājumu risināšanā:

— testamentārā mantošana: testamenta termiņa nosacījumi (forma un saturs, testamentārās iespējas, novēlētā īpašuma autonomijas ierobežojumi), mantojuma rezerves, anomālā mantošana, (atļautie vai aizliegtie) mantošanas nolīgumi, mantojuma aizgādība, mantinieka statuss;

— likumiskā un testamentārā mantošana: mantinieka statuss un mantojamās daļas, noteikumi par neatņemamo daļu, likvidāciju, mantojuma sadalīšanu u.c.);

— papildus spriedumu atzīšanai (un iespējamiem izņēmumiem no vispārātzītās kārtības), šādu ārpus-tiesas dokumentu, kas nav saistīti ar strīdus gadījumu mantošanas noteikumiem atzīšana: testaments, notariālie akti un citi administratīvie akti vai jurista, vai valsts amatpersonas starptautiskā piekritība;

— attiecībā uz tiesu piekritības pakļautības kritērijiem vienlaicīgi būtu jāpanāk zināms elastīgums šo kritēriju atbilstībai tām tiesībām, kuras testators vēlas piemērot vai, iespējams, tiesībām, kuru piemērošanu saskaņā ar savām tiesībām izvēlētos mantinieki (testatora valstiskā piederība, viņa pastāvīgā dzīves vieta, miršanas vieta, testamenta sastādīšanas vieta un vieta, kur testaments nodots glabāšanā, vieta, kura atrodas galvenais mantojums u.c.).

3.3 Komiteja atbalsta Kopienas Hāgas programmu jautājumā par paredzēto “mantinieka Eiropas apliecības” radīšanu un testamentu reģistrācijas sistēmas izveidošanu. Dalībvalstīm būs jānosaka šādas apliecības izsniedzēja kompetentā iestāde un, ja tas vēl nav izdarīts, jāizveido valsts centrālais reģistrs, Kopienas centrālais reģistrs (vai Eiropas reģistrs saskaņā ar Eiropas Padomes viedokli, ja dalībvalstis kuras vēl nav ratificējušas Bāzeles konvenciju, tiktu aicinātas to darīt); tiesnešiem, notāriem un citam kompetentām amatpersonām ir jānodrošina piekļuve šī centrālā reģistra informācijai (ievadot mirušās personas vārdu un dzimšanas datumu, noskaidrot kurā valstī un, iespējams, trešā valstī, kad un kādai iestādei testaments iesniegts, lai attiecīgajai valsts iestādei varētu pieprasīt tā norakstu).

3.3.1 Eiropas reģistrācijas sistēmai ir jābūt atbilstoši Bāzeles un Vašingtonas konvenciju sistēmai, ņemot vērā faktu, ka vairākas ES dalībvalstis ir šo konvenciju dalībvalstis un ka Kopienas tiesību aktu projekts attieksies arī uz mantojumiem, kuros varētu būt iesaistīta kāda trešā valsts.

3.4 Tiklīdz ir atzīts mantinieka statuss un izdarīta mantojuma sadalīšana un likvidācija, pēc iespējas lielākā mērā ir jāatvieglo administratīvās darbības; Komiteja atbalsta ar vietējām tiesībām likumīgi atzītu amatpersonu aktu un dokumentu savstarpēju atzīšanu, kā arī tiesu ierakstu izdarīšanu zemesgrāmatā (vai arī nekustamo īpašumu tiesību reģistrācijai piekritīgā iestādē) par īpašumtiesībām, arī par servitūtiem, hipotēkām vai iespējamo sadalīšanu, kas saskaņā ar piemērojamām valsts tiesībām varētu būt attiecīgo īpašumu apgrūtinājumi.

3.5 Komiteja vērš Komisijas uzmanību uz nodokļu problēmām, ar kurām saskartos īpašuma, kas izvietots divās vai vairākās valstīs, mantinieki; būtu jāizvairās no iespējamām nodokļu dubultās uzlikšanas problēmām veselai īpašuma daļai vai katrai mantojuma daļai, kam varētu piemērot konfiskāciju, vai tās mantinieku nostādīšanai nevienlīdzīgā situācijā atkarībā no katram piešķirtā īpašuma rakstura. Vajadzētu izvērtēt starptautiskajiem mantojumiem piemērojamās fiskālās noteikumos dalībvalstīs, lai noteiktu nekustamajam īpašumam un vērtībām, kas neatrodas šo valstu teritorijā, piemērojamās nodokļa likmes, salīdzināt izmaksas un apsvērt attiecīgajām valstīm piedāvājamās risinājumus. Komisija arī varētu apsvērt iespēju piedāvāt tipveida nolīgumu, lai dalībvalstu starpā nepieļautu nodokļu dubulto uzlikšanu starptautiskajiem mantojumiem.

3.6 Vai pēc Vašingtonas konvencijas "starptautiskā testa-menta" parauga būtu jāapsver "Eiropas testa-menta" ieviešana un papildina Eiropas reģistram, kā tas paredzēts Bāzeles konvencijā, jāizveido starptautiskais reģistrs? Tas varētu veicināt Bāzeles un Vašingtonas konvenciju ratificēšanu vēl lielākā daļā dalībvalstu un tādējādi starptautiskās testamentārās mantošanas, kurā iesaistītas ne tikai ES dalībvalstis, bet arī trešās valstis, tiesību pārņemējus nodrošinātu ar lielākām garantijām. Komiteja iesaka Komisijas dienestiem izvēlēties šādu pieeju, jo dalībvalstīm minētās konvencijas jau ir zināmas — vai nu tās ir minētās konvencijas ratificējušas, vai arī valstu amatpersonām vai tiesnešiem ir nācies saskarties ar testamentu un reģistrāciju lietām, kas pakļautas šādām tiesību sistēmām.

3.7 Ja šo pieņēmumu varētu īstenot, Eiropas testaments tiktu atzīts visu valstu tiesību sistēmās; patiesībā Eiropas tiesībās nedrīkstētu pieļaut situāciju, kad vienkāršu formālu jautājumu dēļ tiktu apšaubīts universāli atzītais princips, kas piemērojamā likuma robežās atzīst testatora gribu ("*favor testamenti*").

3.8 Ir nepieciešams īpašs Kopienas regulējums tā piemērošanai visiem gadījumiem, kad mantošanas lietā ir iesaistītas divas vai vairākas dalībvalstis, proti, trešās valstis, tajā skaitā starptautisko konvenciju dalībvalstis, lai jebkuros apstākļos garantētu Kopienas tiesību piemērošanu (Kopienas "īpašais likums" prevalē pār starptautiskajām tiesībām).

4. Citi izvirzītie jautājumi.

4.1 Zaļajā grāmatā ir izvirzīti 39 galvenie jautājumi, kurus papildina apakšjautājumi. Šajā pirmreizējā jautājumu izskatīšanas posmā Komiteja nevarēs rast atbildes uz visiem jautājumiem, bet tā iesaka Komisijai par Zaļajā grāmatā aplūkotajiem jautājumiem individuāli konsultēties ar juridisko profesiju pārstāvošām organizācijām.

4.2 Komiteja ierosinās izskatīšanai ierobežotu, īpaši svarīgu jautājumu loku; tās vispārējā izvēlēta pieeja būs koncentrēta uz atbilstības Hāgas, Bāzeles un Vašingtonas konvencijām principu, nodrošinot Eiropas noteikumu saskaņošanu vislielākā mērā, lai nākotnes perspektīvā panāktu tiesisku vienprātību, kas būtu pieņemama pēc iespējas lielākā skaitā dalībvalstu un trešo valstu.

4.3 Vismaz būtu jāņem vērā 1961. gada Hāgas konvencijā par likumu kolīzijas normām attiecībā uz testamentārās mantošanas formu noteiktie saistošie kritēriji, jo tie piedāvā pietiekamu dažādību, kas vairumā gadījumu atzīst to likumu piemērojamību, saskaņā ar kuriem testaments sastādīts.

4.4 Kontinentālajā Eiropā nesen notikušo vai pašreizējo reformu sakarā īpaša uzmanība jāvelti rīcībnespējīgu (nepilngadīgu vai pilngadīgu) mantinieku vai mantinieku ar smagu invaliditāti interešu aizsardzībai, ja mantojuma līgumu skaita pieauguma vai mantinieku izvēlēto piemērojamo tiesību iespēju gadījumā tiktu izmainīta mantojuma rezervju kārtība vai radīta mantinieku nevienlīdzība; šāda lielāka elastība attiecībā uz testatoru un tiesību pārņemējiem nedrīkstētu apšaubīt kāda piemērojamā likuma noteikumus, kas šiem mantiniekiem piešķir lielāku aizsardzību (sk. Zaļās grāmatas 5. un 10. jautājumu).

4.5 Darbības, kuras mantojuma lietu kārtošānā veic viens no mantiniekiem vai viņa pilnvarotā persona valstīs, kurās testa-menta izpildītāja nozīmēšana nav obligāta, nevar uzskatīt par tiesu mantojuma pieņemšanu, ja mantotājs nav uzņēmis saistības atbildēt ar mantojuma priekšmetu par mantojuma iespējamām parādsaistībām.

4.6 Tāpat būtu jāapsver mantotāju iespēja pieņemt mantojumu, ja uz īpašumu gulstas parādsaistības, iespēja, kad mantotāju nolīgumā vai mantojuma līgumā ir paredzēta nevienlīdzīga sadale taisnīgā nolūkā (izmantošanas vai pārņemšanas turpināšana, priekšrocības par labu rīcībnespējīgam mantiniekam vai mantiniekam ar invaliditāti), kā arī gadījumi, kuros paredzēta vienlīdzīga sadale starp kopdzīves partnera un miesīgajiem bērniem, ja šī vienlīdzība nav noteikta piemērojamajos likumos, vai mantinieka tiesību nodošana viņa pēcnācējiem, ņemot vērā vidējā mūža ilguma palielināšanos.

4.7 Tāpat vajadzētu noteikt ierobežojumus attiecībā uz izvēli, ko izdara testators par mantošanai piemērojamām tiesībām, piemēram, ja izvēlētās tiesības ir viņa valsts tiesības (vai vienas no viņa piederības valsts tiesībām), vai viņa pastāvīgās dzīves vietas valsts tiesības.

4.8 Visbeidzot, Komiteja uzskata, ka Komisijas uzsāktu lielisko salīdzinošo darbu pieredzi ir jāturpina attīstīt un regulāri atjauninātos darba rezultātus jāievieto Kopienas tīmekļa vietnē, tāpat arī jānodrošina to tulkojums pietiekami daudzās valodās, lai to darbā varētu izmantot profesionāli juristi, valsts amatpersonas, administratori un tiesneši, kas risina starptautisko mantojumu lietas, un lai nodaļu apkopojumu galvenie

principi starptautiskā testamenta sastādīšanas gadījumā būtu saprotami iedzīvotājiem vai viņu mantiniekiem.

4.9 Komiteja ar interesi gaida Komisijas jau uzsāktu un arī turpmāko konsultāciju rezultātus; atzinuma izstrādei Komiteja cer saņemt konkrētākas vispārējās pamatnostādnes un likumdošanas iniciatīvas un apņemas tās sīki izvērtēt, jo uzskata testamentu un mantošanas jautājumu par ārkārtīgi svarīgu Eiropas iedzīvotājiem; formalitāšu vienkāršošana, lielāka tiesiskā un fiskālā drošība un paātrināta starptautiskās mantošanas regulas izstrāde ir vienlīdz svarīgi risināmi jautājumi, jo runa ir par privātpersonām un uzņēmumiem, zemnieku saimniecībām un citām ekonomiskās nozīmes iestādēm, kuru īpašnieki vai uzņēmēji pēc nāves vēlas nodrošināt to kontinuitāti.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie Sigmund

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tēmu “Klasisko enerģijas avotu — ogļu, naftas un dabasgāzes stāvoklis un perspektīvas izmantošanai nākotnes enerģijas avotos”

(2006/C 28/02)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot atzinumu par šādu tēmu: “Klasisko enerģijas avotu — ogļu, naftas un dabasgāzes stāvoklis un perspektīvas izmantošanai nākotnes enerģijas avotos”

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas nodarbojas ar darbu sagatavošanu, sēde notika 2005. gada 1. septembrī. Ziņotājs bija Wolf kgs.

Komiteja savā 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē) ar 119 balsīm “par”, 1 balsi “pret” un 3 “atturoties”, pieņēma šo atzinumu:

Komiteja pēdējā laikā ir pieņēmusi vairākus atzinumus⁽¹⁾ par enerģijas jautājumiem. Tā kā lielāko daļu enerģijas līdz šim nodrošināja ar fosilajiem enerģijas avotiem — oglēm, naftu un dabasgāzi, kurus izmantojot ir aktuāls resursu jautājums un siltumnīcefekta gāzu izdalīšanās, šis atzinums ir arī “klasisko” enerģijas avotu novērtējums.

Šos atzinumus apkopotā veidā vēlāk izmantos atzinumā “Energoapgāde ES: Optimālu enerģijas avotu stratēģija”.

Stratēģiskais mērķis šiem atzinumiem, no kuriem divi pēdējie bija atzinumi par atjaunojamiem enerģijas veidiem, ir ļaut nodrošināt reālu pamatojumu nākotnes enerģiju izmantošanas veidu iespējām.

⁽¹⁾ Skatīt “Atjaunojamo enerģijas veidu veicināšana: Darbības iespējas un finansēšanas instrumenti” (OV C 108, 30.04.2004.), “Kodolenerģijas nozīme elektroenerģijas ražošanā” (OV C 112, 30.04.2004.), “Kodoltermiskā enerģija” (OV C 302, 7.12.2004.), “Geotermiskās enerģijas — zemes dziļu siltuma izmantošana” (OV C 110, 30.04.2004.).

Saturs:

1. Kopsavilkums un ieteikumi
2. Enerģijas jautājums

3. Resursi, krājumi un apjomi
4. Energoresursu krājumi ES, to atkarība no importa
5. Elektroenerģijas patēriņa attīstība ES
6. Ogles, nafta un dabasgāze nākotnes enerģijas avotos
7. Vides aizsardzība un klimata pārmaiņu novēršana
8. Tehnoloģiju attīstība
9. Oglekļa dioksīda uztveršana un uzkrāšana

1. Kopsavilkums un ieteikumi.

1.1 Mūsdienu dzīvesveida un kultūras pamatā ir apgāde ar elektroenerģiju. Tās plaša pieejamība ļauj nodrošināt pašreizējo dzīves standartu. Lisabonas stratēģijas, kā arī Eiropas Komisijas Ģeteborgas un Barselonas lēmumu iedzīvināšanas absolūts priekšnosacījums ir droša, ekonomiski izdevīga, videi draudzīga un ilgstošā energoapgāde.

1.2 Eiropas un pasaules energoapgāde pašlaik pamatojas uz fosilajiem kurināmajiem — ogleņiem⁽²⁾, naftu un dabasgāzi. Šie kurināmie nākamajos gadu desmitos būs tikpat nozīmīgi un nepieciešami.

1.3 To ieguve un izmantošana, protams, ir saistīta ar dažāda veida ietekmi uz vidi, tai skaitā siltumnīcefekta gāzu — oglekļa dioksīda un metāna emisijām un ar no tām izrietošajām sekām cilvēkam un videi. Tas nozīmē neatjaunojamo resursu patēriņu.

1.4 Šīs vitāli svarīgās izejvielas dēļ Eiropa ir lielā mērā atkarīga no importa, un šī atkarība nākotnē varētu palielināties, jo īpaši attiecībā uz naftu un dabasgāzi.

1.5 Paredzamie ogļu, naftas un dabasgāzes resursi un krājumi⁽³⁾ ir atkarīgi no vairākiem faktoriem (ekonomiskās izaugsmes, izpētes, tehnoloģiju attīstības). Resursu pietiek vēl vairākām desmitgadēm (ogļu — varbūt pat gadsimtiem), bet naftas krājumu samazināšanās ir gaidāma jau šī gadsimta vidū, līdz ar to samazinoties piedāvājumam. Pašlaik vērojamā attīstība naftas tirgos pierāda, ka jau tuvākajā laikā iespējami neprognozējami cenas kāpumi, kam ir nozīmīga ietekme uz tautsaimniecību⁽⁴⁾.

1.6 ES energoapgādes politikā ir jāveic visi pasākumi, lai šo atkarību ilgākā laika posmā mazinātu, jo īpaši, veicot

taupīšanas pasākumus un nodrošinot efektīvu visu enerģijas avotu patēriņu, kā arī izmantojot alternatīvas energosistēmas, piemēram, atjaunojamo enerģiju un kodolenerģiju. Līdz ar to īpaša nozīme ir alternatīvo energosistēmu attīstīšanai.

1.7 ES energoapgādes politikai, no vienas puses, jānodrošina energoapgāde un fosilo kurināmo pietiekamība. Īpaša problēma tādēļ ir jautājums par galveno piegādātāju politisko stabilitāti. Līdz ar to īpaši nozīmīga ir sadarbība ar Krievijas Federāciju, Neatkarīgo valstu savienības valstīm un Tuvo un Vidējo austrumu valstīm, kā arī ES kaimiņu reģioniem (piemēram, Alžīriju un Lībiju).

1.8 Šo atkarību var mazināt arī intensīvāka Eiropas ogļu ieguves vietu izmantošana.

1.9 Funkcionējošā Eiropas iekšējā tirgū, un īstenojot atbilstošus klimata aizsardzības pasākumus, fosilos kurināmos izmantotu jomās, kas atbilst to specifiskajām īpašībām un ir atkarīgas no to cenu un izmaksu līmeņa. Līdz ar to šos kurināmos automātiski efektīvi izmanto arī no ekonomikas un enerģētikas viedokļa.

1.10 Ogles plaši izmanto tērauda rūpniecībā un termoelektrocentrālēs, kamēr naftu un gāzi izmanto siltuma ražošanai un ar enerģētiku nesaistītās jomās. Transporta jomā dominē produkcija, ko iegūst no naftas.

1.11 Kas attiecas uz enerģijas avotiem, naftas un dabasgāzes izmantošana, kuru daudzums ir ierobežots, bet kuras ērtāk izmantot, būtu jākoncentrē, piemēram, uz tādiem pielietojanas veidiem kā transporta degviela, ķīmijas izejvielas, kur ogles iespējams izmantot tikai ar papildu izmaksām, papildu enerģijas patēriņu un oglekļa dioksīda emisijām.

1.12 Oglekļa dioksīda (CO₂) emisijas uz produkta vienību (piemēram, kg CO₂/kWh, t CO₂ uz t tērauda, g CO₂ uz vieglā automobiļa kilometru) ir turpmāk jāsamazina sakarā ar tehnisko progresu. Līdz ar to uzlabotos energoefektivitāte visās enerģijas pārveides un pielietojanas jomās.

1.13 Enerģētikas un ekonomikas politikai saprātīgos mērogos nepieciešamas investīcijas, lai varētu uzlabot tehniku rūpniecībā, tirdzniecībā un privātu iegāžu gadījumā.

⁽²⁾ Brūnogles un akmeņogles.

⁽³⁾ Skatīt 3. nodaļu.

⁽⁴⁾ Ņemot vērā investīciju bankas *Goldman Sachs* 2005. gada aprīlī publicēto pētījumu, naftas cena varētu atrasties "īpaša kāpuma fāzes sākumā", kura, pēc bankas domām, varētu sasniegt 105 \$ atzīmi par barelu. Naftas cena 2005. gadam tika prognozēta 50 \$ robežās, 2006. gadam – 55 \$, tomēr jau 29.08.2005. cena bija virs 70 \$ atzīmes.

1.14 Turpmāko desmit gadu laikā Eiropā tiks uzstādītas apmēram 400 jaunas centrāles ar 400 GWel jaudu ⁽⁵⁾. Lai ierobežotu un samazinātu CO₂ emisijas un kurināmā patēriņu, šīm centrālēm jābūt aprīkotām ar labāko pieejamo tehniku.

1.15 Transporta jomā jāpieliek visas pūles, lai samazinātu atsevišķo degvielas patēriņu (patēriņu par automobiļa kilometru) un nepieļautu kopējā patēriņa tālāku pieaugšanu. Līdz ar to ir nepieciešams tehniskais progress daudzās transportlīdzekļu un degvielas attīstības jomās, kā arī pasākumi sastrēgumu mazināšanai (ceļu un tuneļu izbūve, satiksmes vadības sistēmas) un satiksmes samazināšana ⁽⁶⁾. Intensīvāka transportlīdzekļu ar elektrisko piedziņu, piemēram, elektriskā dzelzceļa izmantošana mazina atkarību no naftas, un pastāv iespēja dažādot primāro enerģijas veidu (ogļu, gāzes, atjaunojamo enerģijas veidu, kodolenerģijas) izmantošanu.

1.16 Priekšnosacījums efektivitātes kāpināšanai energoapgādes jomā ir intensīvāka pētniecība un attīstība, jo īpaši attiecībā uz termoelektrocentrālēm, kas izmanto fosilos kurināmos, gan no rūpniecības viedokļa, gan no finansēšanas viedokļa.

1.17 Komiteja attiecīgi atzinīgi vērtē ierosinājumu iekļaut "Enerģijas" tematisko prioritāti 7. Pētniecības un attīstības (P&A)ietvara programmā. Tam būtu jāparedz attiecīgi līdzekļi un visas iespējamās enerģētikas tehnikas. Jāveic jo īpaši visi pasākumi, kas palielina fosilo kurināmo izmantošanas lietderības koeficientu, jo tādā veidā var palielināt kopējo sabiedrības ieguvumu.

1.18. Elektroenerģijas ražošana no fosilajiem enerģijas avotiem ir atkarīga no iespējas ilgā laikā būtiski samazināt CO₂ emisijas no enerģijas vienības, tieši veicot CO₂ uztveršanas un CO₂ uzkrāšanas pasākumus (*Clean Coal Technology* — Tīra ogļu tehnoloģija). Tādēļ īpaša nozīme ir metožu attīstībai un pārbaudei 7. P&A ietvara programmā.

2. Enerģijas jautājums.

2.1 Mūsdienu dzīvesveida un kultūras pamatā ir lietderīga enerģijas izmantošana ⁽⁷⁾. Tās plaša pieejamība ļauj nodrošināt pašreizējo dzīves standartu. Vajadzība pēc drošas, ekonomiskas,

videi draudzīgas un nākotnē pieejamas enerģijas ir prioritārs jautājums Eiropas Komisijas lēmumos Lisabonā, Ģēteborgā un Barselonā.

2.2 Komiteja ir vairākkārt uzsvērusi, ka enerģijas iegūšana un izmantošana ir saistīta ar vides apdraudējumu, risku, kā arī ārpolitisku atkarību un neprognozējamību. Neviena metode vai tehnoloģija enerģijas nodrošināšanai nākotnē nav tehniski pilnīga, bez kaitīgas ietekmes uz vidi, atbilstoša visām prasībām, kā arī pēc cenu augšanas un pieejamības pietiekami prognozējama ilgākam laika periodam. Te ir jārunā par krājumu un resursu samazināšanos ar visām no tās izrietošajām sekām. Problēmu saasina globāla iedzīvotāju skaita pieaugšana, vajadzība pēc elektroenerģijas jaunattīstības valstīs un, jo īpaši, strauji augošais enerģijas patēriņš lielajās rūpniecības valstīs Ķīnā, Indijā un Brazīlijā.

2.3 Ilgstošā laika periodā pieejamai, videi draudzīgai un konkurētspējīgai enerģijas apgādei ir jābūt arī Eiropas nākotnes enerģētikas politikas galvenajam mērķim. Šo motīvu dēļ nevar aprobežoties tikai ar dažu enerģijas avotu izmantošanu. Drīzāk enerģētikas krīzes situācijas un cita veida risks ir jānovērš tikai ar izcelsmes ziņā dažādiem enerģijas avotiem, izmantojot un turpinot attīstīt visus pieejamos enerģijas avotus un tehnoloģijas, lai rezultātā iekļautos vispārējās konkurences mainīgajos nosacījumos atbilstoši pieņemtajām ekoloģiskajām prasībām.

3. Resursi, krājumi un apjomi.

3.1 Pašlaik apmēram četras piektdaļas pasaules energoapgādes, kā arī energoapgāde ES 25 dalībvalstīs pamatojas uz fosilajiem enerģijas avotiem — naftu, dabasgāzi un ogļēm.

3.2 Vispārējos vilcienos visas prognozes par attīstību nākotnē ir atkarīgas no hipotēzēm par demogrāfisko un ekonomisko attīstību nākotnē, par jaunāko tehnoloģiju un iegūšanas metožu attīstību un par valdošo politisko situāciju katrā valstī, arī no atšķirīgiem viedokļiem un interesēm. Tas jo īpaši attiecas uz kodolenerģiju, kā arī atbalsta pasākumiem atjaunojamiem enerģijas avotiem.

⁽⁵⁾ Viens modernas termoelektrocetrāles bloks normāli var saražot līdz 1 GW elektriskās jaudas (GWel). Viens GW (gigavats) atbilst 1000 megavatiem (MW), t.i., 1 miljoniem kilovatu (kW) jeb 1 miljardam vatu (W). Viena vatsekunde (Ws) ir gandrīz 1 džouls (J), viena kilovatstunda (kWh) atbilst 3,6 miljoniem džouliem jeb 3,6 megadžouliem (MJ). Tātad, 1 megadžouls (MJ) atbilst apmēram 0,28 kilovatstundām (kWh).

⁽⁶⁾ Satiksmes samazināšanas un sastrēgumu mazināšanas nozīme aplūkota arī CESE 93/2004.

⁽⁷⁾ Enerģiju nepatērē, tikai pārveido un izmanto. Tas notiek attiecīgā pārveides procesā, piemēram, sadedzinot ogles, konvertējot vēja enerģiju elektroenerģijā vai kodoltermiskā procesā (ietaupītā enerģijas ir $E = mc^2$). Šajā sakarībā runā arī par "enerģijas nodrošināšanu", "enerģijas iegūšanu" vai "enerģijas patēriņu".

3.2.1 Pēc Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA), kas atrodas Parīzē, un ASV Enerģijas departamenta Enerģijas informācijas administrācijas (*Energy Information Administration, EIA*) 2004. gada atsaucē prognozēm⁽⁸⁾ minētās fosilās enerģijas 25 gados nousegs vairāk nekā 80 % no globālā enerģijas patēriņa.

3.2.2 Atjaunojamo enerģijas avotu patēriņš pieaugs, bet pēc IEA un EIA vērtējuma, ne vairāk par kopējo enerģijas patēriņu. Atjaunojamo enerģijas avotu daļa paliks nemainīga. Attiecībā uz kodolenerģiju, absolūtos lielumos paredzams neliels pieaugums, kas tomēr būs mazāks par kopējo patēriņa attīstību, jo politiskie nosacījumi Eiropā nav būtiski mainījušies. IEA un EIA attiecīgi paredz kodolenerģijas daļas samazināšanos globālajā enerģijas patēriņā.

3.2.3 Pēc Eiropas Komisijas paziņojuma 2004. gada septembrī par ES 25 dalībvalstīm⁽⁹⁾ galvenais scenārijs parāda, izejot no vispārējām pasaules tendencēm, ko apraksta IEA un EIA, atjaunojamo enerģiju daļas pieaugumu kopējā ES 25 dalībvalstu patēriņā no 6 % šobrīd līdz 9 % 2030. gadā. No otras puses, kodolenerģijas patēriņš ES 25 dalībvalstīs pēc šī novērtējuma samazināsies, un Eiropas Komisijas galvenais scenārijs nonāk pie secinājuma, ka fosilie enerģijas avoti ES valstīs 2003. gadā nousegs vēl vairāk nekā 80 % no kopējā enerģijas patēriņa.

3.3 Fosilie enerģijas avoti ir izsīkstošas izejvielas. Lai novērtētu, cik ilgi nafta, dabazgāze un ogles saglabās savu vadošo nozīmi, ir lietderīgi analizēt fosilo enerģijas avotu potenciālu.

3.4 Šim nolūkam ir vajadzīgas definīcijas un mērvienības. Tiek lietoti jēdzieni "krājumi, resursi un potenciāli". Kā enerģijas avotu mērvienības parasti izmanto dažādas mērvienības⁽¹⁰⁾, piemēram, tonnas vai barelus naftai, metriskās tonnas vai akmeņogļu ekvivalenta tonnas (aet) oglei, kubikmetrus vai kubikpēdas dabazgāzei. Salīdzināšanai izmanto to enerģijas saturu džoulos (J) vai vatskundēs (Ws).

⁽⁸⁾ (IEA) *World Energy Outlook 2004*, S. 57: Fosilie kurināmi arī turpmāk dominēs globālajā enerģijas patēriņā. To daļa kopējā pieprasījumā mazliet palielināsies, t. i., no 80 % 2002. gadā līdz 82 % 2030. gadā.

(EIA) *International Energy Outlook, April 2004*, [http://www.eia.doe.gov/oiia/ieo/]; IEO2004 atsaucē gadījums parāda visu primāro enerģijas avotu palielinātu patēriņu 24 gadu prognozes garumā (14. zīmējums un A2. tabula A pielikumā).

⁽⁹⁾ (Eiropas Komisija), [http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/figures/scenarios/doc/chapter_1.pdf], ES 25 valstu pētījums par enerģiju un transportu līdz 2030. gadam, 9. lappuse, 1-8. tabula.

⁽¹⁰⁾ 1 kg naftas = 42,7 MJ; 1 kg aet = 29,3 MJ; 1 m³ dabazgāzes Hu = 31,7 MJ (par džouliem (J) un megadžouliem (MJ) skatīt 3. zemsvītras piezīmi.

3.5 Kopējais potenciāls (*Estimated Ultimate Recovery*, saīsināti EUR) ietver enerģijas avota izmantojamo daļu zemes garozā pirms ieguves un apstrādes. Šādu novērtējumu izmanto dažādi eksperti, tomēr šādi iegūtie rezultāti ir atšķirīgi. Labāk izpētīt zemes garozu un izmantojot precīzākas analīzes metodes, arī prognozes labāk konverģē.

3.6 Kopējais potenciāls ietver tikai atradnes izmantojamo daļu. Šī daļa ir atkarīga no izmantotajām tehnoloģijām un lietderības, un šo daļu, pilnveidojot tehnoloģijas, ir iespējams palielināt. Ja no kopējā potenciāla atņem jau izmantoto daudzumu, tad iegūst atliekušo potenciālu.

3.7 Atliekošais potenciāls sastāv no krājumiem un resursiem. Ar krājumiem saprot tāda enerģijas avota daudzumus, par kuru skaidri zināms, ka tas samazinās un kuru ar pašreizējām tehniskajām iespējām ekonomiski izmanto. Ar resursiem saprot tāda enerģijas avota daudzumus, par kuriem zināms, ka tie pastāv, bet kurus ekonomisku apsvērumu un/vai tehnisku iespēju dēļ pašlaik neizmanto, par kuru daudzumiem nav drošu ziņu, bet kuru eksistence sagaidāma no ģeoloģiskiem rādījumiem.

3.8 Priekšplānā paliek atklāts jautājums par krājumiem, no kuriem plaši iegūst enerģijas avotus. Ziņojumā par krājumiem un pašreizējo ikgadējo ieguvu ir minēta tā sauktā "statiskā autonomija". Šādā veidā aprēķina globālo krājumu statisko autonomiju, kas ir apmēram 40 gadu naftai, 60 gadu gāzei un apmēram 200 gadu oglei.

3.9 Tomēr krājumi un to statiskā autonomija nav fiksēti lielumi. Plašāk un līdz ar tehnikas progresu izmantojot statistiskās autonomijas krājumus, resursi kļūst par krājumiem. (Piemēram, 20. gadsimta septiņdesmitajos gados naftas statisko autonomiju rēķināja uz 30 gadiem.)

3.10 Naftas gadījumā no statistikas redzamie resursi ir apmēram divreiz lielāki par krājumiem, un dabazgāzes un fosilo ogļu gadījumā šie resursi ir pat desmitreiz lielāki par krājumiem.

3.11 Cits rādītājs fosilo enerģijas avotu pieejamībai nākotnē ir jau iegūtā daļa no kopējā potenciāla. Ja šis daudzums pārsniedz 50 % un ir sasniegts "sarukšanas viduspunkts" (*Depletion Mid Point*), tad ir grūti palielināt ieguvu vai to uzturēt iepriekšējā līmenī.

3.12 **Nafta:** Ir izlietots jau vairāk par trešo daļu no “konvencionālā” naftas kopējā potenciāla, kas atbilst apmēram 380 miljardiem tonnu naftas ekvivalenta (tne). Puse no konvencionālajiem potenciāliem tiktu izlietoti apmēram desmit gados, ja ieguves apjomi paliktu nemainīgi. Palielinot ieguvi, turpmāk būtu jāizmanto nekonvencionālie krājumi (smagā nafta, darvas smiltis, slānekļa nafta). Šādā veidā varētu uz laiku attālināt “sarukšanas viduspunktu”. Savādāk jau pirms šī gadsimta vidus var sagaidīt krājumu izsīkumu un strauju piedāvājumu samazināšanos ⁽¹¹⁾.

3.13 **Dabaszgāze un ogles:** Situācija ar dabaszgāzi ir līdzīga, jo atliekošais kopējais potenciāls palielinās, ja izmanto nekonvencionālus krājumus, piemēram, gāzes hidratātus. Attiecībā uz ogļēm līdz šim ir izmantoti apmēram 3 % no kopējā potenciāla, kas atbilst apmēram 3400 miljardiem tonnu naftas vienību.

3.14 Tomēr gāzes hidratātu (**metāna hidratāta**) izpēte un iegūšanas tehnoloģijas vēl joprojām ir pētniecības stadijā, un šobrīd nav iespējams sniegt ticamu informāciju par to iespējamo ieguldījumu energoapgādē. No vienas puses pastāv pieņēmumi, ka iespējamo krājumu energoietilpība varētu pārsniegt visu pašlaik zināmo fosilo enerģijas avotu energoietilpību, bet no otras puses nav nekādas skaidrības par to izmantošanu (principu, tehnoloģijām, izmaksām). Turklāt gāzes hidratātu izdalīšanās klimata vai antropogēnu izmaiņu rezultātā ir neskaidra, pat riskanta, jo atmosfērā varētu īpaši bīstamā koncentrācijā uzkrāties metāns, kas ir viena no galvenajām siltumnīcefekta gāzēm.

3.15 Fosilo enerģijas avotu ieguves izmaksas ir ļoti atšķirīgas. **Naftas** izmaksas nepārtraukti mainās atkarībā no atradnēm starp 2 un 20 ASV dolāriem par barelu. Ir tendence arvien vairāk izmantot nelielas naftas atradnes ģeoloģiski un ģeogrāfiski nelabvēlīgos apstākļos. Eksploatācijas izdevumu pieaugumu var kompensēt ar ražīguma kāpinājumu sakarā ar tehniskiem jauninājumiem. Ieguves izmaksas atkarībā no apstākļiem svārstās arī dabaszgāzei. Attiecībā uz **ogļēm** izmaksas ir atkarīgas no atradņu dziļuma, slāņa biezuma un no iespējas izmantot atradni zem klajas debess vai tikai zem zemes. Cenu svārstības ir milzīgas. Tās svārstās no dažiem ASV dolāriem par tonnu Pauderriveras (*Powder River*) baseinā ASV līdz 200 dolāriem par akmeņogļu tonnu atsevišķos Eiropas rajonos.

3.16 Arī reģionālo fosilo krājumu sadalījums ir nevienmērīgs. Tas jo īpaši attiecas uz naftu. Tuvajos austrumos atrodas 65 % no **naftas** krājumiem. Arī **dabaszgāze** ir sadalīta nevienmērīgi, jo gāzes krājumi koncentrējas divos reģionos — Tuvajos austrumos (34 %) un kādreizējās PSRS valstīs (39 %).

Savukārt **ogļu** resursi ir sadalīti vienmērīgi. Lielākie ogļu krājumi atrodas Ziemeļamerikā. Lielas atradnes atrodas arī Ķīnā, Indijā, Austrālijā, Dienvidāfrikā un Eiropā.

3.17 Energoapgādes drošība ir atkarīga no stratēģiski nozīmīgo fosilo enerģijas avotu, galvenokārt naftas, bet arī no dabaszgāzes koncentrācijas ģeopolitiskā riska reģionos — Tuvajos un Vidējos austrumos.

4. Energoresursu krājumi ES ⁽¹²⁾, to atkarība no importa.

4.1 Primārās enerģijas patēriņš ES 25 dalībvalstīs 2004. gadā pieauga līdz apmēram 2,5 miljardiem aet jeb 75 eksadžouliem (75×10^{18} džouliem). Tas atbilst 16 % no pasaules enerģijas patēriņa, kas ir 15,3 miljardi aet. Enerģijas patēriņš uz vienu iedzīvotāju ES 25 dalībvalstīs ir 5,5 aet, kas ir apmēram divreiz vairāk nekā vidēji pasaulē, bet puse no patēriņa Ziemeļamerikā. Attiecībā uz ekonomiku enerģijas patēriņš Eiropā ir tikai apmēram puse no vidējā patēriņa reģionos ārpus Eiropas, pie nosacījuma, ka enerģiju izlieto efektīvāk nekā citās pasaules daļās.

4.2 Galvenais primāro enerģijas avotu patēriņš 2004. gadā ES 25 dalībvalstīs bija nafta (39 %), dabaszgāze (24 %) un ogles (17 %). Starp citiem svarīgiem ES energoapgādes avotiem var minēt kodolenerģiju (14 %), kā arī atjaunojamo un citu enerģiju (6 %). Dažādu fosilo enerģijas avotu daļa ES 25 dalībvalstīs ir ļoti atšķirīga. Dabaszgāzei tas ir 1 % Zviedrijā līdz 50 % Nīderlandē, naftai — no 30 % Ungārijā līdz divām trešdaļām Portugālē un ogļēm — no 5 % Francijā līdz 60 % Polijā. Šo sadalījumu izskaidro nevienāds fosilo enerģijas avotu krājumu sadalījums atšķirīgās dalībvalstīs.

4.3 Kopējie enerģijas avotu krājumi ES 25 dalībvalstīs ir niecīgi. Šie krājumi sniedzas līdz apmēram 38 miljardiem aet. Tas ir apmēram 3 % no pasaules krājumiem, ieskaitot nekonvencionālos ogļūdenražus. Lielāko daļu veido ogļu (brūnogļu un akmeņogļu) atradnes ar apmēram 31 miljardu aet. Brūnogļu un akmeņogļu daudzumi ir apmēram vienādi. Dabaszgāzes krājumi ir 4 miljardi aet, naftas krājumi — 2 miljardi aet. ES 25 dalībvalstīs tuvākajā laikā joprojām paliks pasaules lielākās neto importētājas. Pēc Eiropas Komisijas novērtējuma šī atkarība līdz 2030. gadam pieaugs vairāk par divām trešdaļām.

⁽¹¹⁾ Pašreizējā un nu jau ieilgusi naftas produktu cenu krīze liecina, ka tas var notikt daudz agrāk.

⁽¹²⁾ Pasaules Enerģētikas Padome, Enerģija Vācijai, *Fakti, perspektīvas un viedokļi globālā kontekstā*, 2004. Galvenā tēma: “Par Naftas un dabaszgāzes tirgu dinamiku”.

4.4 Fosilo enerģijas avotu krājumu sadalījums atsevišķās ES 25 dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgs. Naftas ieguve koncentrējas Ziemeļjūrā pie Lielbritānijas un Dānijas krastiem. Šie krājumi ir izsmelti tādā nozīmē, ka tur ieguve samazināsies. Galvenie gāzes krājumi atrodas Nīderlandē un Lielbritānijā. Ogļu krājumi atrodas Vācijā, Polijā, Čehijā, Ungārijā, Grieķijā un Lielbritānijā. Svarīga nozīme ir naftas un gāzes krājumiem Norvēģijā, jo Norvēģija nav ES dalībvalsts, bet ir Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) locekle.

4.5 Ņemot vērā, ka ES 25 dalībvalstu fosilo enerģijas avotu krājumi ir ierobežoti, Savienībai jau šodien puse no vajadzīgajiem energoresursiem jānodrošina importējot. Pēc Eiropas Komisijas Zaļās grāmatas aplēsēm, šis procentuālais lielums līdz 2030. gadam pieaugs līdz 70 %. ES ir ļoti atkarīga arī no naftas importa. Gandrīz trīs ceturtdaļas no šiem enerģijas avotiem ievie no trešajām valstīm. Importa kvota dabasgāzei ir apmēram 55 %. Oglēm importa kvota ir viena trešdaļa.

4.6 Šis vitāli svarīgās enerģijas izejvielas dēļ Eiropa ir lielā mērā atkarīga no importa, un šī atkarība nākotnē varētu palielināties, jo īpaši attiecībā uz naftu un dabasgāzi. ES pat ir lielākais enerģijas avotu neto importētājs pasaulē.

4.7 ES energoapgādes politikai no vienas puses jānodrošina energoapgāde un fosilo kurināmo pietiekamība. Īpaša problēma tādēļ ir jautājums par galveno piegādātāju politisko stabilitāti. Līdz ar to īpaši nozīmīga ir sadarbība ar Krievijas Federāciju, Neatkarīgo valstu savienības valstīm un Tuvo un Vidējo austrumu reģiona valstīm, kā arī ES kaimiņu reģioniem (piemēram, Alžīriju un Lībiju).

4.8 ES energoapgādes politikā ir jāveic visi pasākumi, lai šo atkarību ilgākā laika posmā mazinātu, jo īpaši, nodrošinot efektīvu visu enerģijas avotu patēriņu, kā arī intensīvāk izmantojot alternatīvas energosistēmas, piemēram, attīstot un padarot par tirgus precī atjaunojamo enerģiju, kā arī kodolenerģiju. Līdz ar to īpaši nozīme ir alternatīvo energosistēmu attīstīšanai.

4.9 Pamatojoties uz to, šo atkarību var mazināt arī intensīvāka Eiropas ogļu ieguves vietu izmantošana, jo vairāk tādēļ, ka Eiropas ogļu ieguves rūpniecībā jau šobrīd pastāv stingrāki noteikumi attiecībā uz vidi nekā citos pasaules reģionos.

5. Elektroenerģijas patēriņa attīstība ES.

5.1 Elektroenerģijas patēriņa attīstībai ES 25 dalībvalstīs būtu jānotiek pēc scenārija, kas aprakstīts Eiropas Komisijas publicētajā "Eiropas enerģija un transports: hipotēzes un

tendences" (*European Energy and Transport Scenarios on Key Drivers* ⁽¹³⁾), kurā aplūkotas tendences un pašreizējā politika. Prognozes ir šādas:

5.2 Primārās enerģijas patēriņš līdz 2040. gadam pieaugs par 2,9 miljardiem aet, t. i., tikai par 0,6 % gadā. Savukārt, iekšzemes kopprodukts līdz 2030. gadam caurmērā pieaugs par 2,4 % gadā. Tātad jāsamazina energoapgādes intensitāte (enerģijas patēriņa attiecība pret iekšzemes kopproduktu) par vairāk nekā 1,7 % gadā, veicot strukturālas izmaiņas, paaugstinot energoefektivitāti un ieviešot modernas tehnoloģijas.

5.3 Fosilo enerģijas avotu daļa primārās enerģijas patēriņā līdz 2030. gadam pieaugs par diviem procentu punktiem, tātad, līdz 82 %.

5.4 **Ogles:** Pēc nelielas lejupslīdes ogļu patēriņa kāpums sagaidāms apmēram, sākot ar 2015. gadu sakarā ar labāku konkurētspēju enerģijas avotu tirgū. Šis attīstības pamatā ir pieaugošās dabasgāzes cenas un gaidāmā tehnoloģiju izstrāde ogļu pārvešanai elektroenerģijā. Pēc šī novērtējuma ogļu patēriņš 2030. gada sasnies 2000. gada līmeni. Ogļu daļai primārās enerģijas patēriņā ES 25 dalībvalstīs būtu jābūt apmēram tādai kā 2005. gada, t. i., 15 %. Laikā no 2005. līdz 2030. gadam ogļu ieguvei Eiropas Savienībā vajadzētu samazināties par apmēram 40 %, bet ogļu importam būtu jāpieaug par 125 %, tātad, importa daļai ogļu patēriņā ES 25 dalībvalstīs būtu jāpieaug no vienas trešdaļas 2005. gadā līdz divām trešdaļām 2030. gadā.

5.5 **Nafta:** pieņemot, ka naftas pieauguma ātrums būs apgriezti proporcionāls 0,2 % liknei gadā, paredzams, ka naftas daļai primārās enerģijas patēriņā būtu jāsamazinās, nokrītoties līdz 34 %, t. i., par 5 procentu punktiem zemāk nekā šobrīd.

5.6 **Gāze:** Gāzes patēriņš līdz 2015. gadam pieaugs eksponenciāli par 2,7 % gadā. Pēc tam šī tendence mazināsies. Pamatā tam būs gāzes konkurētspējas samazināšanās elektroenerģijas ražošanā attiecībā pret oglēm. Tomēr dabasgāzei no visiem fosilajiem enerģijas avotiem laikā līdz 2030. gadam būtu jāpiedez nozīmīgākais patēriņa pieaugums. Dabasgāzes daļa primāro enerģiju patēriņā ES 25 dalībvalstīs pieaugs no 26 % 2005. gadā līdz 32 % 2030. gadā. **Sašķīdinātā dabasgāze (SDG)** ļauj dažādot gāzes piegādi, jo tad to ir iespējams pārvadāt pa jūrām. Pašlaik SDG aptver 25 % no pasaules gāzes tirdzniecības. Lielākās SDG eksportētājas ir Indonēzija, tai seko Alžīrija, Malaizija un Katara.

⁽¹³⁾ Eiropas Komisija, Enerģijas un transporta ģenerāldirektorāts, 2004. gada septembris.

5.7 Fosilo enerģijas avotu ieguve ES 25 dalībvalstīs līdz 2030. gadam samazināsies par apmēram 2 % gadā. Tas līdz 2030. gadam palielina visiem fosilajiem enerģijas avotiem atkarību no importa par vairāk nekā divām trešdaļām. Tā oglekļa imports 2030. gadā būs, kā jau minēts, divas trešdaļas, gāzes imports — virs 80 %, naftas imports — gandrīz 90 %. Attiecībā uz gāzes importu problemātiska ir pieaugoša atkarība no ierobežotā piegādātāju skaita.

5.8 Elektroenerģijas patēriņš līdz 2030. gadam pieaugs caurmērā par 1,4 % gadā. Tādēļ termoelektrocentrāļu jaudu vajadzēs paaugstināt no apmēram 700 GW (maksimālā jauda) par 400 GW, t. i., līdz apmēram 1100 GW 2030. gadā. Turklāt visās termoelektrocentrālēs būs jānomaina iekārtas. Eiropas Komisija savā galvenajā scenārijā uzskata, ka ražošanas jaudām vajadzētu pieaugt par gandrīz 300 GW fosilo enerģijas avotu nozarē un par gandrīz 130 GW, izmantojot vēja, ūdens un saules enerģiju, kamēr kodolcentrālēm laikā no 2005. līdz 2030. gadam vajadzētu samazināt jaudu par 30 GW, ja vien nemainīsies politika attiecībā uz kodolcentrālēm.

5.9 Turpmākos 25 gadus energoapgāde ir svarīgs uzdevums, kas tomēr ir arī saistīts ar ekonomiskām iespējām. Problēma ir tieši piegādes drošība, kurā ietverta atkarības samazināšana no importa, joprojām pieaugošo prasību ievērošana attiecībā uz vidi, elektroenerģijas cenu konkurētspējas garantija un ieguldījumu nepieciešamība.

6. Ogles, nafta un gāze nākotnes enerģijas avotos.

6.1 Ogles, nafta un dabasgāze ir dabīgi oglekļa dioksīdi, kas veidojušies miljoniem gadu laikā biomasas pārveides procesā (no organiskām vielām), tātad šeit ir domāta uzkrāta saules enerģija. Šīs vielas atšķiras pēc ģeoloģiskajiem nosacījumiem (piemēram, spiediena, temperatūras, nogulu vecuma). Viens no faktoriem, ar ko šīs vielas atšķiras, ir oglekļa saturs kurināmajā. Ūdeņraža attiecība pret oglekli ir maksimāli 4:1 dabasgāzē, 1,8:1 naftā un 0,7:1 oglekļī. Šī attiecība nosaka šo fosilo enerģijas avotu izmantošanu dažādās pielietojuma jomās.

6.2 Līdz šim ogles, nafta un gāze ir neaizvietojami kā enerģijas avoti, kā izejvielas daudzu vielu (sākot ar medikamentiem un beidzot ar rūpnieciski ražotām plastmasām) un kā oglekli saturoši reducējoši aģenti dzelzs un tērauda ražošanā. Tomēr tiem raksturīgās fizikālās un ķīmiskās īpašības (agregāstāvoklis, ūdeņraža saturs, oglekļa saturs, pelnu saturs) nosaka,

ka tie vairāk der vienā, mazāk kādā citā pielietojuma jomā. Izvēle, kā izmantot oglekļa dioksīdus, notiek atkarībā no ekonomiskiem, tehniskiem un vides kritērijiem.

6.3 Gandrīz 7 % no ES izmantotajiem fosilajiem enerģijas avotiem izmanto ar enerģētiku nesaistītiem mērķiem, t. i., galvenokārt ķīmisko savienojumu ražošanai. Iepriekšējā gadsimta sākumā galvenais attīstības virziens bija ķīmisko savienojumu iegūšana no oglekļa. Vēlāk tos praktiski nomainīja savienojumi, ko ieguva no dabasgāzes un naftas. Ciktāl tas šķiet iespējams no piegādes viedokļa, šajā nozarē arī turpmāk dominēs nafta un gāze. Naftas un dabasgāzes krājumu pietiks ilgākam laika periodam, ja tos mazāk izmantos enerģijas un siltuma ražošanai.

6.4 Skābekļa tērauda ražošanai izmanto domnas konvertora metodi uz oglekļa bāzes. Domnas process paredz akmeņogļu koksa kā reducējoša aģenta ievadišanu kausēšanas laikā, kas reizē darbojas kā atbalsts un veicina augšupkāpjošo gāzu cirkulāciju. Reducējošā aģenta patēriņš modernā Eiropas uzņēmumā ir vidēji 475 kg uz tonnu čuguna, kas ir tuvu tehniskajos noteikumos noteiktajam minimumam.

6.5 Strauji paplašinās transporta nozare. Apmēram 25 % enerģijas patēriņa attiecas uz šo nozari, jo autotransports ir pilnībā atkarīgs no naftas rūpniecības. Šķidrajām degvielām ir lielāks enerģijas saturs uz tilpuma vai masas vienību. Šī nosacījuma dēļ šīs degvielas ir ekonomiski un efektīvi izmantot transporta nozarē. Šķidrās degvielas un to infrastruktūras tādēļ attiecas uz transporta nozari. Transportlīdzekļu ar elektrisko piedziņu pieaugoša izmantošana, piemēram, elektriskajā dzelzceļā, ļauj dažādot primāros enerģijas avotus (ogles, gāzi, atjaunojamus enerģijas avotus, kodolenerģiju) un mazināt atkarību no naftas.

6.6 Tieša dabasgāzes un sašķidrinātas dabasgāzes (SDG) izmantošana tieši konkurē ar šķidrajām degvielām uz naftas bāzes. Sagaidāms, ka šī produktu līnija ieņems nozīmīgāku tirgus daļu ⁽¹⁴⁾.

6.7 Mājturība un mazie patērētāji patērē apmēram 30 % enerģijas. Enerģijas avotu izvēle ir atkarīga no ekonomiskiem kritērijiem, un to arvien vairāk nosaka prasības pēc komforta un vides prasības. Šajā nozarē patērē mazutu, dabasgāzi, elektroenerģiju un rajonos ar lielu iedzīvotāju blīvumu — konkurējošās koģenerācijas iekārtas.

⁽¹⁴⁾ Analogu tendenci novēro pie šķidrajām degvielām no biomasas, kuras pagaidām ir realizējamas tikai ar nozīmīgām subsīdijām.

6.8 No visa Eiropas Savienības enerģijas patēriņa 40 % termoelektrocentrālēs pārvērš elektroenerģijā un siltumā. Ogles, nafta un dabasgāze, kā arī kodolenerģija ir tehniski pielāgotas pārveidei elektroenerģijā. No tehnikas viedokļa efektīvās centrālēs sasniegtais dabasgāzes lietderības koeficients (pārvēršot no primārās enerģijas elektroenerģijā) ir gandrīz 60 %. Izmantojot akmeņogles, modernu iekārtu lietderības koeficients ir starp 45 % un 50 %, brūnoglū krājumā — 43 %.

6.9 Pasaules mērogā apmēram 40 % elektroenerģijas patēriņa nodrošina ar oglēm, Eiropas Savienībā — apmēram 30 %. Apmēram 63 % no pasaulē saražotajām oglēm izmanto elektroenerģijas ražošanai, jo ogles ir rentablākas par naftu un dabasgāzi un tās ir droši pieejamas atšķirīgos pasaules reģionos.

6.10 Ogļu izmantošanas koncentrēšanās uz tērauda un elektroenerģijas ražošanu var veicināt kombinētu fosilo enerģijas avotu izmantošanu, kas ļautu izmantot priekšrocības ekonomikas, vides aizsardzības, piegādes drošības un dabīgo resursu saglabāšanas jomā. Pasaules ogļu krājumi ir lielāki par naftas un dabasgāzes krājumiem.

6.11 Būtu jāfiksē politiskie nosacījumi, lai retāk pieejamās un ērtāk izmantojamās izejvielas naftu un dabasgāzi vairāk izmantotu transporta vajadzībām un ķīmiskajā rūpniecībā, kur ogļu (kā arī kodolenerģijas un tagad arī atjaunojamo enerģijas avotu) izmantošana prasa papildu izmaksas, tehniku un enerģiju, kā arī nevajadzīgas oglekļa dioksīda emisijas. Šādā veidā varētu aizkavēt krājumu sarukšanu par labu nākamajām paaudzēm.

6.12 Tas tomēr nozīmē, ka jāturpina ogļu izmantošana (kā arī atjaunojamo enerģijas avotu un kodolenerģijas izmantošana) termoelektrocentrālēs elektrības ražošanai, lai pietauptu naftu un dabasgāzi (skatīt 8.12. punktu). Eiropas centrālajā un austrumu daļā ir akmeņogļu un brūnoglū krājumi. Šo krājumu izmantošana ļautu izvairīties no pieaugošas atkarības no enerģijas importa.

7. Vides aizsardzība un klimata pārmaiņu novēršana.

7.1 Fosilo enerģijas avotu vides analīzei un salīdzinājumiem jāietver ražošanas un izmantošanas ķēde: izejvielu ieguve, transportēšana, pārveidošana enerģijā un enerģijas izmantošana. Katrs posms ir saistīts ar lielāku vai mazāku ietekmi uz vidi un enerģijas zudumiem. Attiecībā uz enerģijas importu jāņem vērā arī ietekme uz vidi ārpus Kopienas robežām.

7.2 Iegūstot un ražojot ogles, naftu un dabasgāzi, jāaplūko dažādas ietekmes uz vidi. Iegūstot ogles, būtu jāierobežo lauksaimniecības zemju izmantošana un putekļu emisijas. Naftas urbemos un ieguvē jāierobežo naftas un gāzes, kā arī blakusproduktu noplūde. Tas līdzīgi attiecas uz dabasgāzes ieguvē, kā arī uz naftas un gāzes transportu pa cauruļvadiem vai ar kuģiem. Īpaša piesardzība jāievēro, iegūstot naftu no platformas atklātā jūrā. Metānu, kas veidojas naftas ieguves laikā, nevajadzētu sadedzināt, bet rūpnieciski izmantot. Tas pats attiecas uz raktuvju gāzi ogļraktuvēs, kura var saturēt lielu daļu metāna.

7.3 Eiropas Direktīva par lielām sadedzināšanas iekārtām nosaka vides standartus termoelektrocentrāļu ar jaudu līdz 50 MWth celtniecībai un ekspluatācijai. Kaitīgo vielu koncentrācija dūmgāzēs no gāzes, naftas un ogļu termoelektrocentrālēm ir jāierobežo atkarībā no tehnoloģijas iespējām, kā noteikts šajā direktīvā. Novecojušas iekārtas ir jāmodernizē. Direktīva paredz, ka putekļu emisijas (ieskaitot smalkās daļiņas, skatīt 7.6. punktu), sēra dioksīds, slāpekļa oksīdi un īpaši kaitīgi smagie metāli, kā arī toksiskas organiskās un kancerogēnas vielas jāsamazina līdz no dabas un cilvēku viedokļa pieņemamam līmenim. Jāsamazina arī akustiskās emisijas, lai pēc iespējas izvairītos no trokšņiem.

7.4 Ogles satur nedegošas vielas, kuras sadedzinot elektrocentrālē nosēstas kā pelni (elektrofiltros vai auduma filtros). Pelnu saturs akmeņoglēs parasti ir līdz 10 % (atsevišķos gadījumos līdz 15 %). Pēc to sastāva pelnus izmanto kā pildvielu cementa rūpniecībā, ceļu būvniecībā vai raktuvēs un izrakumos.

7.5 Arī nafta satur pelnus, tikai mazāku daudzumu. Pēc naftas pārstrādes rafinēšanas procesā paliek pelni, kas satur vanādiiju un niķeli cietā atlikumā, ko sauc par naftas koksli. Enerģijas pilnīgai izmantošanai tas kalpo kā kurināmais kokslelektrocentrālēs un sadedzināšanas iekārtās, kurām ir attīrīšanas iekārtas kaitīgo vielu uztveršanai.

7.6 Pēdējos gados izvērsas pastiprinātas debates par tā sauktajām smalko putekļu emisijām⁽¹³⁾. Runa ir par suspendētām daļiņām, kas mazākas par 10 μm, kuras var iekļūt plaušās un izraisīt elpošanas ceļu saslimšanas. Šādas daļiņas var izdalīties arī sadedzinot naftu un ogles, ja tās nav iespējams uztvert ar filtriem. Tomēr galvenais smalko putekļu emisijas avots ir transportlīdzekļi ar dīzeļa piedziņu, jo tie nav aprīkoti ar daļiņu

⁽¹³⁾ Eiropas Padomes 1996. gada 27. septembra Direktīva Nr. 96/92/EK par apkārtējā gaisa kvalitātes novērtēšanu un pārvaldību.

filtriem. Ogļu un naftas termoelektrocentrālēm Eiropas direktīva par lielām sadedzināšanas iekārtām nosaka pieļaujamo putekļu emisiju robežu 20 mg/m³. Lielās termoelektrocentrālēs smalko putekļu emisijas samazina, papildus reducējot mitrās desulfurizācijas procesā. Lai vēl vairāk samazinātu smalko daļiņu emisijas un visā Eiropas teritorijā ievērotu emisiju robežvērtības, ES ir pieņēmusi transportlīdzekļiem ar dīzeļa piedziņu stingrākus noteikumus, kuri paredz, ka automašīnām līdz 2008. gadam jāuzstāda daļiņu filtri.

7.7 Dažas Eiropas valstis kopš 20. gadsimta 80. gadiem noteica, ka lielās ogļu termoelektrocentrālēs un rūpnieciskās sadedzināšanas iekārtās jāveic dūmgāzu desulfurizācija. Šādā veidā varētu apturēt toreiz konstatēto augsnes un jūru acidifikāciju. Pēdējais Eiropas direktīvas variants par lielām sadedzināšanas iekārtām paredz SO₂ dūmgāzu robežvērtību 200 mg/m³ iekārtām, kas lielākas par 300 MW. Atkarībā no pieejamās tehnikas, šodien ir iespējams uztvert vairāk nekā 90 % sēra savienojumu. Izstrādājumi, ko iegūst no sēra, jo īpaši ģipsis, ir iekarojuši jaunus tirgus un samazinājuši dabīgo resursu izmantošanu.

7.8 Sadedzinot fosilos kurināmos, paaugstinātā temperatūrā izdalās slāpekļa oksīdi, kas veidojas no slāpekļa, kas ietilpst paša kurināmā sastāvā, un skābekļa, kuru satur apkārtējais un sadedzināšanai izmantotais gaiss. Šie slāpekļa oksīdi paaugstinātā koncentrācijā var izraisīt elpošanas ceļu sasilšanas, un no šiem slāpekļa oksīdiem veidojas ozons, kas piesārņo vidi. Eiropas direktīva par lielām sadedzināšanas iekārtām nosaka, ka maksimālās slāpekļa oksīda emisijas termoelektrocentrālēm, kas lielākas par 300 MW, ir 200 mg/m³.

7.9 Zinātnieki izvirza hipotēzi, ka pastāv sakarība starp antropogēnām oglekļa dioksīda emisijām un tā sauktajām siltumnīcefekta emisijām, kā arī zemes virsmas temperatūras paaugstināšanos (siltumnīcefektu). Siltumnīcefekta apmēri pagaidām ir neskaidri. Katru gadu no ogļu, naftas un dabasgāzes sadedzināšanas izdalās apmēram 20 miljardi tonnu CO₂. Tas ir galvenais antropogēno oglekļa dioksīda emisiju avots. Bez procesa efektivitātes paaugstināšanas un enerģijas taupīšanas pasākumiem ir jāattīsta metodes CO₂ uztveršanai, kas ļautu attiecīgi samazināt emisijas.

7.10 Lai izvairītos no klimata pārmaiņām, ir jāpaaugstina enerģijas pārveides un izmantošanas procesu efektivitāte. Ir stingri jāpieturas pie šī mērķa un jāveic attiecīgie pasākumi. Kurināmo aizvietošanas stratēģija īpaši neatbilst šim mērķim, jo tā vienpusēji attiecas uz atsevišķu enerģijas avotu, piemēram, gāzes izmantošanu, kuras rezultātā varētu samazināties izmaksu lietderība un aktualizēties jautājums par energoapgādes drošību

Eiropas Savienībā. Gāze turklāt ir nozīmīga ķīmijas un transporta nozares izejviela, un to nevajadzētu izmantot elektroenerģijas ražošanai.

7.11 Salīdzinot ar oglēm, pēc enerģijas vienībām dabasgāzes sadedzināšana rada tikai 50 — 60 % oglekļa dioksīda, kas nosaka klimata pārmaiņas, jo bez oglekļa, kas ir dabasgāzē, enerģijas ražošanai tiek izmantots (sadedzināts) arī gāzes sastāvā ietilpstošais ūdeņradis. Tomēr metāns, kas ir dabasgāzes galvenā sastāvdaļa, izraisa siltumnīcefektu un visvairāk ietekmē klimatu (apmēram 30 reizes vairāk) nekā oglekļa dioksīds. Ražojot un izmantojot fosilos enerģijas avotus, jāveic viss iespējamais, lai izvairītos no metāna emisijām. Metāns, kas izdalās, iegūstot naftu un akmeņogles, būtu jāuztver un jāizmanto. Tāpat būtu jāizvairās no metāna noplūdēm dabasgāzes transportēšanas laikā. Pat nelieli zudumi cauruļvados runā par sliktu priekšrocībām, salīdzinot ar oglēm.

7.12 Labie rezultāti, kas iegūti cīnoties ar klimata pārmaiņām un veicot vides aizsardzības pasākumus, izmantojot ogles, naftu un gāzi, pamatojas galvenokārt, kā to parāda pieredze, uz iekārtu nomaiņu un uz faktu, ka elektrocentrālēs izmanto modernāku tehniku ar augstāku efektivitāti. Lai panāktu labākus rezultātus vides aizsardzības jomā, te ir īpaši izcelti politiskie nosacījumi, kas veicina ieguldījumus jaunās tehnoloģijās.

7.13 ES likumdošana vides aizsardzības jomā ir ļāvusi pēdējo 20 gadu laikā sasniegt vides standartus Eiropas Kopienas valstīs. To ir veicinājušas divas Eiropas direktīvas par lielām sadedzināšanas iekārtām un gaisa kvalitāti, kā arī politikas un pasākumi enerģoefektivitātes palielināšanai un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai.

8. Tehnoloģiju attīstība ⁽¹⁶⁾.

8.1 ES 25 dalībvalstīs 60 % no visām termoelektrocentrālēm ir ogļu, naftas un gāzes termoelektrocentrāles, un tās veido mugurkaulu elektroenerģijas ražošanai Eiropā. Sakarā ar nepieciešamību aizstāt nolietotās termoelektrocentrāles un apmierināt papildus pieprasījumu pēc elektroenerģijas ražošanas jaudām (skatīt 5.8 punktu), turpmākajos 25 gados būs jāceļ daudzas jaunas termoelektrocentrāles. Pat pastiprinātas atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas un turpmāku kodolspēkstaciju celtniecības gadījumā nozīmīgu trūkstošās enerģijas daļu nosegs ogļu un gāzes termoelektrocentrāles. Jo augstāks būs šo termoelektrocentrāļu lietderības koeficients un labākas kaitīgo vielu uztveršanas sistēmas, jo vieglāk būs izpildīt prasības sakarā ar cīņu pret klimata pārmaiņām, kā arī vides prasības.

⁽¹⁶⁾ Skatīt arī EESK atzinumu "Nepieciešamība izpētīt drošāku un ilgtspējīgāku energoapgādi".

8.2 Šī iemesla dēļ būtu jāpieliek visas pūles fosilo kurināmo termoelektrocenrālū attīstības jomā. Pagājušā gadsimta 90. gados šo nozari mazliet ignorēja, būtiski samazinot valsts atbalstu pētniecībai praktiski visās dalībvalstīs.

8.3 Komiteja atzinīgi vērtē, ka 7. P&A ietvara programma ir ņēmusi vērā tās ieteikumu, kuru tā vairākkārt formulēja "enerģijas" prioritātes izveidei. Tomēr būtu jāveic izmaiņas arī attiecīgajās dalībvalstu pētniecības programmās. Līdz ar to varētu notikt ievērojama tendenču nomaīņa. Tas attiecas arī uz tehnoloģiju tālāku attīstību termoelektrocenrālēs, kas izmanto fosilos enerģijas avotus, kas ļautu Eiropas iekārtām konkurēt pasaules termoelektrocenrālū tirgū, kurš paplašinās.

8.4 Modernās ogļu termoelektrocenrālēs lietderības koeficients šodien ir 45 % no akmeņoglēm, 43 % — no brūnoglēm. Ir jau zināmi nākamie soļi tehnoloģiju uzlabošanai, lai līdz 2020. gadam palielinātu lietderības koeficientu līdz 50 % ogļu termoelektrocenrālēs. Tālāks mērķis ir paaugstināt elektrocenrālēs tvaika ciklā temperatūru līdz 700 C un spiedienu līdz 350 bar, bet priekš tā vēl jāizstrādā nepieciešamie materiāli. Jaunai brūnoglū termoelektrocenrālū paaudzei jāizmēģina brūnoglū žāvēšanas iekārtas pirms sadedzināšanas. Šie attīstības mērķi prasa starptautisku sadarbību, kāda jau pastāv, piemēram, ES projektos AD 700 un Comtes 700, lai izstrādātu termoelektrocenrāli, kas darbotos 700°C temperatūrā. Jauna parauga elektrostaciju demonstrēšanai ir nepieciešami ieguldījumi līdz 1 miljardam *eiro*. Tā kā neviens uzņēmums viens pats nevar tikt galā ar šī projekta izmaksām un riskiem, Eiropas uzņēmumiem ir jāsadarbojas.

8.5 Pēdējo desmitgažu laikā sakarā ar augstas efektivitātes gāzes turbīnu izstrādi ir jūtami uzlabojusies gāzes termoelektrocenrālū efektivitāte. Lietderības koeficients jaunajās dabasgāzes cenrālēs sasniedz gandrīz 60 %. Tomēr strauja cenu celšanās gāzes tirgū rada nedrošību attiecībā uz gāzes termoelektrocenrālū konkurētspēju, kā arī attiecībā uz jaunu dabasgāzes termoelektrocenrālū celtniecību.

8.6 Lai gāzes turbīnu tehnoloģiju varētu izmantot arī ogļu pārvēršanā par elektroenerģiju, būtu vēlams ogles iepriekš pārvērst par gāzi. Eiropas Savienība 20. gadsimta 80. un 90. gados ieguldīja lielus līdzekļus gazifikācijas tehnoloģiju attīstībā un divu demonstrācijas termoelektrocenrālū celtniecībai ar integrētu gazifikāciju (IGCC). Šie tehnoloģiju attīstības centieni nedrīkst turpināties, tikai cenšoties palielināt ogļu termoelektrocenrālū efektivitāti, bet tiem ir jābūt par tehnisku pamatu tā saukto "tīro" ogļu termoelektrocenrālū (bez oglekļa dioksīda emisijām) tālākai attīstībai.

8.7 Efektivitātes paaugstināšana un CO₂ samazināšana nedrīkst aprobežoties ar rūpniecības jomu un elektroenerģijas ražošanu. Enerģijas taupīšanas potenciāli izmantošanai mājsaimniecības un rūpnieciskā līmenī ir šodien vēl ļoti augsti,

jo līdz šim bieži nav ekonomiska stimula (ietaupījumu no patēriņa/izmaksām jaunu iekārtu iegādei vai esošo iekārtu pārbūvei).

8.8 Transporta nozare vēl joprojām ir joma, kurā visvairāk pieaug vajadzība pēc enerģijas, un viens no izaugsmes cēloņiem ir pieaugošā mobilitāte pēc ES paplašināšanās. Veselībai kaitīgo vielu piesārņojuma un siltumnīcefekta gāzu pieaugums ir vispirms jāierobežo, attīstot efektīvākus un mazāk piesārņojošus motorus un transportlīdzekļus, vēlāk jāaptur pavisam. Dūmgāzu attīrīšanas tehnoloģijas ir nepārtraukti jāattīsta tālāk. Šo mērķi, protams, ir iespējams sasniegt tikai, plašā teritorijā attīstot un izmantojot vairākas modernākās tehnoloģijas. Te jāmin iekšdedzes dzinēju, dīzeļu tehnoloģiju, motoru ar hibrīdo piedziņu, degvielu, automobiļu dzinēju lietderības koeficientu uzlabošana, kurināmā elementu izstrāde, kā arī, iespējams, ūdeņraža tehnoloģija.

8.9 Kurināmā elementi principā ļautu gan transportlīdzekļos, gan stacionāri lietojot mājsaimniecībā, tirdzniecībā un rūpniecībā paaugstināt efektivitāti par apmēram 20 %, kombinēti izmantojot elektroenerģiju un siltumu. Te jāmin gāzveida degvielas — dabasgāzes, sintētiski iegūtās gāzes vai tīrs ūdeņradis, ko var iegūt, piemēram, no metanola ar pie elementa pievienotu riforminga ierīci. Jāatzīmē, ka kurināmā elementi ir pazīstami jau apmēram 150 gadu, tomēr tie nav piedzīvojuši ekonomisku vai tehnoloģisku augšupeju (konkurētspējīgas) transportlīdzekļu piedziņas jomā vai decentralizētu elektroenerģijas un siltuma ģeneratoru veidā. Pētniecību un attīstību tomēr vajadzētu turpināt ar valsts atbalstu, lai celtu potenciālu un to pēc iespējas izmantotu.

8.10 Neviena cita enerģētiska iespēja pēdējos gados nav izpelnījies tādu uzmanību kā "ūdeņradis", mēdz runāt pat par nākotnes "ūdeņraža sabiedrību". Vairums cilvēku tomēr kaut ko pārprot un uzskata ūdeņradi tāpat kā naftu vai gāzi par primāru enerģijas avotu. Tas tā tomēr nav. Ūdeņradi iegūst no fosiliem ogļūdeņražiem vai no ūdens, pievadot elektroenerģiju. Līdzīgi kā oglekļa dioksīds (CO₂) ir sadedzināts ogleklis, ūdens (H₂O) ir sadedzināts ūdeņradis.

8.11 Jāpiebilst, ka ūdeņraža pārvadāšana no tehnisko, enerģētisko un ekonomisko iespēju viedokļa nav tik ērta kā elektroenerģijas vai šķidro ogļūdeņražu pārvadāšana. Tas nozīmē, ka ūdeņradi vajadzētu izmantot tikai tur, kur nav iespējama vai iedomājama elektroenerģijas izmantošana. Būtu jāveic šīs koncepcijas objektīva analīze, lai koncentrētu pētniecību uz reālu mērķi.

8.12 Kaut arī ogļūdeņraži (degvielas) ir ērti pārvadājami no transporta nozares viedokļa, krājumi un resursi būtu pēc iespējas jā saglabā, t. i., naftu nevajadzētu lietot gadījumā, ja iespējams izmantot ogles, kodoldegvielu vai atjaunojamās enerģijas avotus.

9. CO₂ uztveršana un uzkrāšana.

9.1 Būtisku visas pasaules siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, kas pēc saviem apmēriem pārsniegtu Kioto protokola prasības, kā to par mērķi izvirzījusi ES, var panākt tikai gadījumā, ja dažos gadu desmitos termoelektrocentrāles un citas lielās rūpnieciskās iekārtas būtu izstrādātas, būvētas un aprīkotas ražošanai bez CO₂ emisijām vai tikai nelielām emisijām. Ne kodolenerģija, ne atjaunojamie enerģijas avoti pat intensīvas attīstības gadījumā vieni paši nevar nodrošināt ražošanu un dažu gadu desmitu laikā aizstāt fosilos kurināmos.

9.2 Ir piedāvātas vairākas metodes, kā darbināt ogļu termoelektrocentrāles bez CO₂ emisijām. Šīs metodes ar attiecīgām modifikācijām var izmantot naftas un gāzes sadedzināšanai. Ir aplūkotas trīs teorētiskas iespējas: i) CO₂ uztveršana no termoelektrocentrāles dūmvada, ii) sadedzināšanas ar skābekli izstrāde un iii) centrāles ar integrētu gazifikāciju (IGCC) CO₂ uztveršanai no sadegšanas gāzes; Ar pēdējo metodi saistās vismodernākie pētījumi.

9.3 Atdalot CO₂ no sadegšanas gāzes ogļu gazifikācijas laikā, rodas tīrs ūdeņradis, kuru var izmantot ūdeņraža turbīnās elektroenerģijas ražošanai. Kā dūmgāze paliek nekaitīgs ūdens tvaiks. Ja šī tehnoloģija izrādīsies veiksmīga, sagaidāma tās sinerģija ar ūdeņraža tehnoloģiju citās jomās.

9.4 Jau vairāk nekā 20 gadus notiek termoelektrocentrāļu koncepcijas ar integrētu gazifikāciju (*Integrated Gasification Combined Cycle — IGCC*) izpēti un attīstīšana. Gāzu attīrīšanas procesi ir principā zināmi, tie vēl ir jāadaptē ogļu sadedzināšanas tehnoloģijām. Tomēr elektroenerģijas ražošanas izmaksas šāda tipa termoelektrocentrālē ir gandrīz divreiz lielākas nekā tradicionālā centrālē, kur nenotiek CO₂ uztveršana, un resursu patēriņš ir apmēram par vienu trešdaļu lielāks. Kaut arī pastāv šie trūkumi, šī tehnoloģija noteiktās pasaules vietās būs ekonomiski izdevīgāka par citām tehnoloģijām, kurās nenotiek oglekļa dioksīda emisijas, piemēram, par vēja enerģiju, saules enerģiju vai elektroenerģijas ražošanu no biomasas.

9.5 Pagājušā gadsimta 80. gados Eiropā attīstīja dažādas IGCC koncepcijas, protams, vēl bez CO₂ uztveršanas, kuras daļēji atbalstīja ES. Spānijā un Nīderlandē uzbūvēja un darbināja 300 MW demonstrācijas centrāles, kurās izmanto akmeņogles. Ar ES atbalstu izstrādāja, uzbūvēja un ekspluatēja arī demonstrācijas termoelektrocentrāli brūnoglēm, kurā ražoja sintēzes gāzi metanola sintēzei. Eiropa ir radījusi tehniskos priekšnosacījumus ogļu termoelektrocentrāļu bez CO₂ emisijām izstrādei un pārbaudei demonstrācijas iekārtās.

9.6 Oglekļa dioksīda uztveršanas iespējas būtu jāpēta ne tikai termoelektrocentrālēs, bet arī citos rūpnieciskos procesos, kuros lielos daudzumos izdalās oglekļa dioksīds, te jāmin ūdeņraža ražošana, dažādi ķīmiskie procesi un minerāleļļu pārstrāde, kā arī cementa un tērauda ražošana. Šajos procesos CO₂ uztveršana var būt ekonomiski izdevīgāka un no tehnikas viedokļa vieglāk realizējama nekā termoelektrocentrālēs.

9.7 Pētniecība ir ļoti vajadzīga attiecībā uz drošu, videi nekaitīgu un ekonomiski izdevīgu oglekļa dioksīda uzglabāšanu. Runa ir par oglekļa dioksīda uzkrāšanu izmantotajās naftas un gāzes atradnēs, ģeoloģiskajos ūdens nesējslāņos, ogļu atradnēs, kā arī okeānā. Tā kā uzglabāšana izmantotajās naftas un gāzes atradnēs, ja tādas ir pieejamas, būtu lētākā alternatīva, lielu daudzumu uzglabāšana ģeoloģiskajos pazemes ūdens nesējslāņos ir vēlama arī tādēļ, ka šādi ģeoloģiskie nosacījumi ir pieejami visā pasaulē. Galvenais jautājums ir, vai šādās glabātuvēs var ilgstoši un bez nelabvēlīgas ietekmes uz vidi uzglabāt oglekļa dioksīdu. ES šī mērķa sasniegšanai atbalsta vairākas pētniecības programmas. Līdz šim iegūtie rezultāti šķiet visnotaļ cerīgi, taču pastāv bažas, ka okeānā uzglabātais oglekļa dioksīds var atkal izdalīties, paaugstinoties ūdens temperatūrai (skatīt arī 3.14 punktu).

9.8 Tehnoloģijas CO₂ uztveršanai un uzkrāšanai pilnībā varēs izmantot tikai pēc 2020. gada un arī tikai tādā gadījumā, ja P&A pētniecības darbs iekļaujas laika grafikā un ir veiksmīgs. Pētījumi paredz izmaksas no 30 līdz 60 eiro/t par katru uztverto, pārvadāto un uzglabāto tonnu oglekļa dioksīda, kas ir izdevīgāk nekā elektroenerģijas ražošana no atjaunojamiem enerģijas avotiem.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras rīcībai reaģēšanas pasākumu kuģu izraisīto piesārņojumu jomā un par Regulas (EK) Nr. 1406/2002 grozījumiem.”

KOM(2005) 210 galīgā red. — 2005/0098 (COD)

(2006/C 28/03)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu 2005. gada 7. jūnijā nolēma apsprieties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras rīcībai reaģēšanas pasākumu kuģu izraisīto piesārņojumu jomā un par Regulas (EK) Nr. 1406/2002 grozījumiem.”

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 4. oktobrī. Ziņotājs bija Chagas kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 124 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Regulu (EK) Nr. 724/2004, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1406/2002 par Eiropas Jūras drošības aģentūras izveidošanu, aģentūrai tika noteikti jauni uzdevumi attiecībā uz reaģēšanu uz naftas piesārņojumu.

1.2 Šajā priekšlikumā paredzētas procedūras attiecībā uz Kopienas finanšu palīdzību Aģentūras jauno uzdevumu veikšanai, pamatojoties uz daudzgadu saistībām, kas aptver septiņus gadus ilgu periodu — no 2007. līdz 2013. gadam. Komisija ierosina piešķirt EUR 154 milj., lai nodrošinātu nepieciešamo finansējumu septiņu gadu periodam.

1.3 Saistībā ar jaunajiem uzdevumiem Aģentūras valde 2004. gada oktobrī pieņēma rīcības plānu par sagatavotību un reaģēšanas pasākumiem naftas piesārņojuma gadījumos. Tajā noteikti pasākumi, kurus Aģentūra plāno uzsākt regulas kontekstā gan attiecībā uz reaģēšanas pasākumiem naftas noplūdes gadījumā, izmantojot specializētus pretpiesārņojuma kuģus, gan attiecībā uz sagatavotību kā līdzekli efektīvu reaģēšanas operāciju veikšanai.

1.4 Eiropas Jūras drošības aģentūra (EJDA) ir noteikusi četras prioritāšu zonas rīcības nodrošināšanai: Baltijas jūru, rietumu pieeju Lamanšam, Atlantijas okeāna piekrasti un Vidusjūru (īpaši — zonu, kura pieguļ tankkuģu maršrutam ceļā no Melnās jūras), kur Aģentūra paredz izvietot kuģus, kas nofraktēti reaģēšanai uz naftas piesārņojumu pēc vienas vai vairāku dalībvalstu pieprasījuma. Jāatzīmē, ka EJDA uzdevums šajā jomā ir papildināt (nevis aizstāt) valstu reaģēšanas uz piesārņojumu mehānismus. Rīcības plānā ir paredzēta arī papildu reaģēšanas spēja avārijas gadījumā, kurā iesaistītas bīstamas un kaitīgas vielas (HNS).

1.5 Saskaņā ar 2004. gadā grozīto regulu EJDA ir jānodrošina Komisijai un dalībvalstīm tehniska un zinātniska palīdzība reaģēšanas uz piesārņojumu jomā, ko varētu iedalīt trijās kategorijās: informācija, sadarbība un koordinācija, kā arī operatīvā palīdzība.

1.6 Vislielākais finansiālais ieguldījums būs nepieciešams tieši operatīvās palīdzības nodrošināšanai, jo rīcības plānā ir paredzēta rezerves naftas savācējkuģu tīkla un Satelītattēlu pakalpojumu centra izveide. Līgumos, ko EJDA ir paredzēts slēgt, lai nodrošinātu palīdzību naftas savākšanā, jāietver visi pasākumi un to finansiālās sekas līdz naftas izplūdes likvidēšanas pasākumu uzsākšanai. Naftas savācējkuģa iesaistīšanas izmaksas segs palīdzības pieprasītāja dalībvalsts.

1.7 Ņemot vērā šo jauno funkciju ilgtermiņa raksturu, Komisija ierosina izveidot daudzgadu budžetu, lai nodrošinātu nepieciešamos ilgtermiņa ieguldījumus un radītu pietiekamu finanšu nodrošinājumu, kas samazinātu izdevumus, vienojoties par ilgtermiņa līgumiem.

2. Vispārīgas piezīmes.

2.1 Savā atzinumā par priekšlikumu par jaunu uzdevumu deleģēšanu EJDA reaģēšanas uz piesārņojumu jomā ⁽¹⁾ EESK atzinīgi novērtēja Komisijas priekšlikumu un uzsvēra EJDA svarīgo lomu kuģošanas drošības uzlabošanā dalībvalstīs. Tomēr tā izteica nožēlu par to, ka vairākas dalībvalstis joprojām nav pienācīgi sagatavotas reaģēšanai uz lielāka mēroga avārijām, kā piemēram, naftas tankkuģu *Erika* un *Prestige* gadījumā.

⁽¹⁾ OV C 108, 30.4.2004., ziņotājs Chagas kgs.

2.2 Neskatoties uz panākto progresu, dažās jomās joprojām nav sasniegti vēlamie rezultāti. Vienaļīgi ar rīcības plānu Aģentūra iepazīstināja ar pārskatu par dalībvalstu reaģēšanas spējam uz naftas piesārņojumu, norādot, ka noteiktos reģionos būtu jāstiprina reaģēšanas spēja, nodrošinot papildu naftas savācējkugus un aprīkojumu.

2.3 Nevar gaidīt, lai visas piekrastes valstis būtu pastāvīgi apgādātas ar visiem līdzekļiem, kas nepieciešami, lai tās pašas varētu likvidēt lielu jūras katastrofu sekas, īpaši, liela apmēra naftas noplūžu gadījumā. Tomēr pašreizējā līdzekļu trūkuma dēļ videi radītā kaitējuma sekas būs ilgstošas.

2.4 Tādēļ EESK atbalsta priekšlikumu piešķirt EJDA līdzekļus, kas nepieciešami, lai pēc attiecīga pieprasījuma papildinātu dalībvalstu piesārņojuma likvidēšanas un reaģēšanas mehānismus. Tomēr EESK uzsver, ka šie līdzekļi var kalpot tikai kā papildinājums. Iepriekš minētie finanšu līdzekļi nekādā gadījumā nav izmantojami, lai aizstātu tos piesārņojuma novēršanas pasākumus, kas jānodrošina dalībvalstīm.

2.5 EESK īpaši uzsver nepieciešamību pēc daudzgadu finansēšanas programmas šo mehānismu nodrošināšanai. Šis ir vienīgais veids, kā nodrošināt EJDA pasākumu saskanīgu plānošanu minētajā jomā un optimizēt līdzekļu izmantošanu, slēdzot līgumus ar vismaz trīs gadu termiņu ātrās reaģēšanas kuģu ⁽²⁾ nodrošināšanai.

2.6 EESK vēlreiz atkārtoti 2.1. punktā minētajā atzinumā izteikto piezīmi par nepieciešamību nodrošināt, lai šo uzdevumu veikšanai nofraktēto kuģu īpašnieks (-i) ievērotu attiecīgos Kopienas un starptautiskos normatīvos aktus, īpaši attiecībā uz drošības noteikumiem uz kuģiem un to komandas locekļu dzīves un darba apstākļiem.

2.7 Tā kā Aģentūras pieņemtā rīcības plānā prioritātes ir noteiktas, vadoties no ierobežotā apjomā pieejamā finansējuma, EESK pauž bažas par to, ka, ņemot vērā iespējamās grūtības panākt vienošanos attiecībā uz Kopienas budžetu, gala rezultātā piešķirtais finansējums var izrādīties vēl mazāks nekā iesniegtajā budžeta projektā. Tādējādi būtu iespējams tikai selektīvi veikt atsevišķus pasākumus vai panākt progresu dažās jomās uz citu jomu rēķina. EESK nevar atbalstīt šādu pieeju, jo dalībvalstu lēmums noteikt Aģentūrai papildu kompetences jomas nozīmē, ka ir jānodrošina finansējums, kas nepieciešams tās

mērķu sasniegšanai jūras piesārņojuma novēršanas jomā. Ir svarīgi, lai jūras piesārņojuma novēršanai un reaģēšanai tiktu piešķirta pienācīga nozīme arī Kopienas līmenī un lai tā netiktu uztverta tikai no ekonomiskās perspektīvas viedokļa.

2.8 EESK pauž bažas par dažu dalībvalstu vilcināšanos jau agrāk jūras piesārņojuma novēršanas un reaģēšanas jomā pieņemto pasākumu īstenošanā, īpaši patvēruma vietu un aizsargājamo teritoriju noteikšanā, savākšanas aprīkojuma nodrošināšanā un efektīvas ostu valsts kontroles nostiprināšanā. Šāda vilcināšanās var radīt šaubas par minēto valstu patieso apņēmību gādāt par jūras piesārņojuma novēršanu un reaģēšanu uz to, neskatoties uz regulāri paustajiem labajiem nodomiem, īpaši pēc katras lielākas kuģu avārijas.

2.9 Ieguldījumi ir nepieciešami arī attiecībā uz jūras ūdeņu novērošanas no gaisa līdzekļiem un piesārņojuma noteikšanas un likvidēšanas iekārtām, kā arī pretpiesārņojuma noteikumu pārkāpšanas novēršanai.

2.10 Papildus novērošanas un uzraudzības pasākumiem var izmantot arī satelītattēlus. EESK atbalsta Komisijas plānu izveidot Satelītattēlu pakalpojumu centru, lai palīdzētu dalībvalstīm konstatēt, pārraudzīt un kontrolēt nelikumīgas izplūdes un nejaušas naftas noplūdes.

2.11 Ņemot vērā satelītattēlu pakalpojumu lielās izmaksas ⁽³⁾, EESK uzskata, ka ir nepieciešams optimizēt līdzekļu izmantošanu un, jo īpaši, saskaņot satelītattēlu izmantošanu dalībvalstu starpā; tas varētu dot ievērojamu izmaksu ietaupījumu. Vienaļīgi būtu ieteicams izdarīt investīcijas, lai nodrošinātu attēlu iegūšanu visās Eiropas jūras teritorijās, jo pašreizējais nodrošinājums nav visaptverošs, īpaši Vidusjūras reģionā.

2.12 EESK uzskata arī, ka ļoti svarīga nozīme ir plānotajiem informācijas, sadarbības un koordinēšanas pasākumiem. Tie nodrošinās esošo līdzekļu efektīvāku izmantošanu, un Aģentūrai šajā ziņā ir īpaša loma.

3. Secinājumi.

3.1 EESK atbalsta priekšlikumu piešķirt EJDA līdzekļus, kas nepieciešami, lai pēc attiecīga pieprasījuma papildinātu dalībvalstu piesārņojuma likvidēšanas un reaģēšanas mehānismus.

⁽²⁾ Ātrās šajā kontekstā nozīmē, ka attiecīgais kuģis var uzsākt darbu notikuma vietā 24 stundu laikā. Parasti sagatavošanās laiks, ieskaitot nepieciešamā aprīkojuma novietošanu uz kuģa, ir 4–8 stundas, un vēl ir vajadzīgas papildus 4–8 stundas, kamēr kuģis ierodas avārijas vietā.

⁽³⁾ Viena attēla, kas aptver 500 km² teritoriju, izmaksas ir 800–1000 eiro atkarībā no vairākiem faktoriem (piemēram, noteiktā pārraides aizture, avanss, ar kādu tiek noslēgts līgums). Saskaņā ar EJDA veikto aprēķinu ik gadu ir nepieciešami 1000 attēli.

3.2 Tomēr Komiteja izsaka nožēlu par to, ka vairākas dalībvalstis vēl nav piešķirušas nepieciešamos līdzekļus vai izveidojušas pašas savus mehānismus, un tādēļ lūdz Komisiju rīkoties, lai paātrinātu šo procesu.

3.3 EESK pauž bažas par to, ka, ņemot vērā pašreizējās grūtības panākt vienošanos attiecībā uz Kopienas budžetu, gala rezultātā piešķirtais finansējums var izrādīties vēl mazāks nekā iesniegtajā budžeta projektā. Dalībvalstu lēmums noteikt Aģentūrai papildu kompetences jomas nozīmē, ka ir jāno-

drošina finansējums, kas nepieciešams tās mērķu sasniegšanai jūras piesārņojuma novēršanas jomā. Ir svarīgi, lai jūras piesārņojuma novēršanai un reaģēšanai uz to tiktu piešķirta pienācīga nozīme arī Kopienas līmenī un lai tās netiktu uztvertas tikai no ekonomiskās perspektīvas viedokļa.

3.4 Aģentūrai ir fundamentāla loma dalībvalstu sekmīgas sadarbības un resursu koordinēšanas nodrošināšanā, lai izveidotu racionālu un izmaksu ziņā efektīvu stratēģiju.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei par riska un krīzes pārvaldību lauksaimniecībā”

KOM(2005) 74 galīgā red.

(2006/C 28/04)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 20. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu: “Komisijas paziņojums Padomei par riska un krīzes pārvaldību lauksaimniecībā”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 7. oktobrī (ziņotājs: BROS kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 122 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Minētais Eiropas Komisijas ziņojums turpina vairākus Eiropas līmenī īstenotus pasākumus: Komisijas ziņojumu par risku pārvaldību 2001. gada janvārī, Padomes debates Zviedrijas prezidentūras vadībā 2001. gada pavasarī, Spānijas memorandu un Starptautisko konferenci par “lauksaimniecības apdrošināšanu un ieņēmumu garantijām” Madridē 2002. gada sākumā, Grieķijas memorandu un semināru par dabas katastrofām Tesalonikos 2003. gadā, Nīderlandes prezidentūras 2004. gada decembrī organizēto konferenci par materiālām un nemateriālām izmaksām dzīvnieku slimību izskaušanā.

1.2 Precīzāk, ziņojums atbilst Komisijas saistībām, ko tā KLP reformas ietvaros uzņēmusies 2003. gada jūnijā Luksemburgā pieņemtajā deklarācijā:

“Komisija izskatīs īpašus pasākumus, lai risinātu valsts mēroga risku, krīžu un dabas katastrofu jautājumus lauksaimniecībā. Padomei līdz 2004. gada beigām tiks iesniegts ar atbilstoši

priekšlikumiem papildināts ziņojums. Komisija īpaši izvērtēs šo pasākumu finansēšanu vienu procentpunktu no modulācijas tieši pārdaļot dalībvalstīm, kā arī tāda līguma panta iekļaušanu katrā kopīgā tirgus organizācijā, kas pilnvaro Komisiju darboties Kopienas mēroga krīzes gadījumā saskaņā ar vadlīnijām, kas šādiem gadījumiem noteiktas kopīgai tirgus organizācijai liellopu gaļai”.

1.3 Vienlaicīgi tā nodrošina atbilstību 2003. gada Eiropas domes secinājumiem, kas prasa turpināt debates un veikt dalībvalstīs pieejamo riska pārvaldības instrumentu uzskaiti; izpētīt risku pārvaldības un iespējamo jauno instrumentu iespējas (kopīgā tirgus organizācija, finansiālās saistības, konkurences noteikumi), kā arī izvērtēt un piemērot pamatnostādnes par valsts atbalstu lauksaimniecībā.

1.4 Līdz šim KLP nodrošināja aizsardzību tirgu un cenu atbalsta politiku ceļā. Tomēr pēdējās reformas rezultātā lauksaimnieki vēl tiešākā veidā saskārās ar virkni risku. Komisija arī

vēlas KLP ietvaros izmēģināt tādus jaunus instrumentus, kas palīdzētu lauksaimniekiem uzlabot risku un krīžu pārvaldības iespējas.

1.5 Savos darba dokumentos Komisija uzskaitījusi lauksaimniecībā pastāvošos riskus: personiskais vai cilvēciskais risks; risks attiecībā uz nekustamo īpašumu (ēkas u.c.); finansiālais risks; atbildības risks (biotehnoloģija u.c.); risks attiecībā uz ražošanu (klimatiskais, utml.); cenu risks. Tāpat tā ir veikusi pašreizējo riska un krīzes pārvaldības instrumentu uzskaiti: parādsaistības un investīcijas (no nodokļiem atbrīvotais uzkrājums); ražošanas metožu pielāgošana; diversifikācija; tirdzniecības metode (līgums, integrācija); standartizēti nākotnes darījumu līgumi; savstarpējie un apdrošināšanas fondi.

1.6 Šo ļoti izvērsto analīzi ir nepieciešams padziļināt, lai nodrošinātu labāku atbilstību cerībām un ierobežotu krīzes negatīvo ietekmi lauksaimniecībā.

2. Komisijas priekšlikums.

2.1 Komisija ziņojuma pirmajās trīs lappusēs apskata risku un krīžu pārvaldības problēmas pēc to satura. Daudzas idejas tiek skatītas paziņojumam klāt pievienotajos darba dokumentos. Tālāk sekojošajos priekšlikumos Komisija ir reaģē uz Eiropadomes secinājumos tieši izteiktajām prasībām, proti, drošības tīkla paplašināšana, risku un krīžu pārvaldības pasākumu finansēšana modulācijas ceļā, izmantojot trīs iespējas: apdrošināšanu pret dabas katastrofām, savstarpējo fondu atbalsts un pamata nodrošinājums ieņēmumu krīzes gadījumā.

2.2 Modulācijas ceļā iegūtie finanšu līdzekļu izmantošana nozīmē izmantot instrumentus, kuru pamatā ir lauku attīstības pasākumi. Tādējādi jaunajiem pasākumiem vajadzētu uzlabot uzņēmumu konkurētspēju (1. virziens), ievērot budžeta gada termiņu, ievērot valsts atbalsta noteikumus un nodrošināt atbilstību PTO zaļās kastes prasībām.

2.3 Pirmā iespēja attiecināma uz apdrošināšanu pret dabas katastrofām. Saskaņā ar Komisijas viedokli tas varētu palīdzēt samazināt dalībvalstu veiktos *ad hoc* maksājumus. Lauksaimnieku iemaksas varētu atbalstīt 50 % apmērā. Maksājums tiek izdarīts, līdzko zaudējumu apjoms ir lielāks par 30 % no vidējā ražošanas apjoma pēdējo trīs gadu laikā vai vidējā ražošanas apjoma pēdējo piecu gadu laikā (aprēķinā neņem vērā ražīgākā un neražīgākā gada rādītājus pēdējos piecos gados). Kompensācijas apjoms nedrīkst pārsniegt 100 % no zaudējumu apjoma. Kompensācijā nedrīkst norādīt paredzēto ražošanas apjomu un veidu. Alternatīva apdrošināšanas prēmijām ir privāto apdrošināšanas uzņēmumu pārapsdrošināšana.

2.4 Otrā iespēja attiecināma uz savstarpējiem fondiem. Runa ir par lauksaimnieku iedrošināšanu sadalīt riskus savā starpā.

Pagaidu un regresīvu atbalstu var sniegt, uzņemoties administratīvo tēriņu segšanu. Pabalsts tiek aprēķināts atkarībā no dalībnieku — lauksaimnieku skaita. Fondam ir jābūt dalībvalsts atzītam. Atbilstība PTO zaļās kastes prasībām ir jāanalizē katram atsevišķam gadījumam.

2.5 Trešā iespēja ir pamata nodrošinājuma noteikšana attiecībā uz ieņēmumu. Tajā izmanto Kanādas modeli un zaļās kastes specifikācijas. Runa ir par finanšu līdzekļu palielināšanu krīzes gadījumā. (ieņēmuma atbalsts). Pieejai sistēmai ir jānodrošina visiem lauksaimniekiem. Kompensācija tiek izmaksāta, ja zaudējumi par atskaites periodu ir lielāki par 30 % (identiski kā 1. iespēja). Ir nepieciešams noteikt ieņēmumu indikatoru. Kompensācija ir mazāka par 70 % no zaudējumiem un tajā nedrīkst norādīt paredzēto ražošanas apjomu un veidu.

3. Vispārējās piezīmes.

3.1 Komiteja ir gandarīta par Komisijas priekšlikumu, ar ko tiek uzsāktas debates par tematu, kuram ir būtiska nozīme attiecībā uz lauksaimniecības nākotni. Minēto paziņojumu Komisija veikusi saskaņā ar konkrētiem pieprasījumiem saistošā kontekstā. Komiteja uzskata, ka ir veikta tikai sākotnējā analīze, kas būs jāpadziļina, lai risinātu ievadā aprakstītos, ar riskiem un krīzēm saistītos jautājumus.

3.2 Komisijas paziņojuma 1. (Ievads) un 2. (Pamatojums) nodaļā īsumā izklāstīti kopš 2003. gada KLP reformas spēkā esošie jaunie noteikumi (vienota maksājumu sistēmas ieviešana), un dažādie Padomes veiktie pasākumi un uzdevumi saistībā ar riska un krīzes pārvaldību lauksaimniecības nozarē. Ne Komisijas paziņojumā, ne arī Lauksaimniecības ĢD darba dokumentā tiešā veidā netiek atspoguļotas notikušās izmaiņas saistībā ar riskiem, ar kuriem saskaras Eiropas lauksaimniecība.

3.3 Komiteja atzīmē, ka 2003. gada jūnija reformas rezultātā lauksaimniecības cenas ir kļuvušas ļoti nepastāvīgas, ko pastiprina jauno dalībvalstu pašreizējo cenu nepastāvība, un tādējādi tiek palielināta lauksaimniecības uzņēmumu apdraudošu ekonomisko krīžu iespējamība. Turklāt saskaņā ar daudzu zinātnieku vērtējumu palielinās arī riski saistībā ar klimatiskajiem apstākļiem. Krīzes gadījumā tieši lauksaimnieki vienmēr ir "vistrauslākais ķēdes posms". Riska un krīzes pārvarēšanai viņiem ir nepieciešami efektīvi līdzekļi. Tādēļ Komiteja izsaka vēlmi komentēt vairākus Komisijas atspoguļotos jautājumus.

3.4 Eiropas Komisija piedāvā trīs iespējas, kas ir atbalstāmas solis. Minētās trīs iespējas dalībvalstīm būtu fakultatīvas un papildinošas. Tās pašas par sevi ir interesantas un nevienam no tām nevajadzētu noraidīt *a priori*. Tieši pretēji, ir nepieciešama katras šīs iespējas padziļināta analīze.

3.5 Kas attiecas uz minēto iespēju finansēšanu, Komisija ir izpētījusi iespēju nodrošināt finansējumu, izmantojot vienu procentpunktu no modulācijas. Komisijai pirmām kartām būtu vajadzējis veikt ierosināto pasākumu finansiālo vajadzību novērtējumu. Komiteja uzsver, ka budžeta ziņā Komisijas priekšlikums ir neitrāls, bet nav pārliecināta par paredzētā finansējuma atbilstību vajadzībām.

3.6 Pirmā pilāra finanšu līdzekļu uzdevums ir tirgu un ieņēmumu stabilizēšana, kas lauksaimniekiem ir garantēta līdz 2013. gadam. Tie ir nepieciešami daudzu uzņēmumu izdzīvošanai, tādēļ ir jāseko, lai netiktu palielināta tiešo maksājumu modulācija.

3.7 No modulācijas iegūtās summas dažādās dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgas, proti, tā vispār netiek piemērotas jaunajās dalībvalstīs. Komiteja ierosina alternatīvu minētajai modulācijai: katra dalībvalsts risku un krīžu pārvaldībai varētu atvēlēt daļu no savām ELFLA valsts dotācijām, līdz 0.1 % līmenim no valsts lauksaimniecības kopprodukta.

3.8 Sakarā ar modulācijas ceļā iegūto līdzekļu izmantošanu, Komisijas darbsir vērsts uz lauku attīstību. Komiteja uzskata, ka ir nepieciešama vispusīgāka pieeja un jāapsver citi rīcības veidi, īpaši attiecībā uz kopīgo tirgus organizāciju (KTO), konkurences politiku, tirdzniecību u. tml.

3.9 Ir nepieciešams izpētīt pietiekami daudz krīzes un riska gadījumu, lai arī to pārvaldība ne vienmēr ietilpst Kopējā lauksaimniecības politikā. KLP neietilpst arī dabas katastrofām saistīti neparedzami, tātad neapdrošināmi, riski, epidēmijas, piemēram, mutes un nagu sērga. Tāpat šādu īpašu situāciju risināšanai būtu jāizmanto arī citi esošie instrumenti, piemēram, Veterinārais fonds vai Solidaritātes fonds. Turklāt pašreiz tiek pārdomata ⁽¹⁾ Eiropas sistēma dabas katastrofas gadījumā, kurā jāietver minētie riski lauksaimniecībā.

3.10 Komiteja atbalsta faktu, ka šo pasākumu funkcionēšana iespējama tikai kā papildinājums tiem pašreizējiem tirgus pārvaldības mehānismiem KTO ietvaros, kuri sastāv no visefektīvākiem, dažādām nozarēm pielagotiem instrumentiem. Tirdzniecības jomā ir ārkārtīgi svarīgi, lai Eiropas Savienība Dohas sarunu kārtas ietvaros saglabātu Kopienas prioritātes.

⁽¹⁾ Tiek izstrādāts EESK atzinums par tematu "Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Kopienas civilās aizsardzības mehānisma uzlabošana", ziņotājs: Sanchez Miguel kdze

3.11 *Piezīmes par Komisijas priekšlikumu par lauku attīstību.*

3.11.1 Lauksaimniecības apdrošināšana.

3.11.1.1 Komiteja atgādina par tās atzinumu par "Kopienas lauksaimniecības apdrošināšanas sistēmu" ⁽²⁾ Vairākas minētajā atzinumā aplūkotās prasības joprojām ir aktuālas. Lauksaimniecības apdrošināšana ir efektīvs instruments zināma skaita konkrētu risku segšanai. Minētie instrumenti ārkārtas risku pārvaldībā nevar aizstāt valsts varas iestādes.

3.11.1.2 Pašreiz saskaņā ar pamatnostādņēm attiecībā uz valsts atbalstu lauksaimniecībā, atļautā atbalsta apmērs nedrīkst pārsniegt 80 % no apdrošināšanas prēmijas apjoma attiecīgo zaudējumu segšanai dabas katastrofas, piemēram, zemestrīces un citu ārkārtas apstākļu gadījumā. Nelabvēlīgu laika apstākļu, dzīvnieku un augu slimību rezultātā izraisītie zaudējumi tiek pielīdzināti dabas katastrofu gadījumiem tikai tad, ja zaudējums sasniedz noteikto 20 % līmeni no normālā ražošanas apjoma mazāk attīstītajos reģionos un 30 % pārējos reģionos.

3.11.1.3 Tās apdrošināšanas, kas papildus dabas katastrofu gadījumiem sedz arī nelabvēlīgu laika apstākļu, dzīvnieku un augu slimību rezultātā izraisītus zaudējumus, kuri ir mazāki par iespriešminētajiem, drīkst saņemt valsts atbalstu ne vairāk kā 50 % apmērā no apdrošināšanas prēmijas apmēra.

3.11.1.4 Komisijas priekšlikumi attiecībā uz šo apakšodaļu ir atpakaļsolis, salīdzinot ar valsts atbalsta jomā jau apstiprinātajiem pasākumiem. Lai iespējami lielāks skaits lauksaimnieku velētos izmantot minētos instrumentus, ir jāparedz to saņēmējiem pievilcīgāks mehānisms.

3.11.1.5 Atsevišķās dalībvalstīs dažās risku novēršanas jomās pastāv parbaudīti mehānismi, (piemēram, vairāku risku apdrošināšana). EESK atbalsta Komisijas iecerī izveidot jaunu lauksaimniecības papildu apdrošināšanas instrumentu. Ieviešot jaunus noteikumus ES līmenī, nevajadzētu noliegt pašreizējās sistēmas, kuras valstu līmenī apliecinājušas savu efektivitāti.

3.11.1.6 Lai gan lauku attīstībā lauksaimniecības apdrošināšana ir horizontāls elements, ir jābūt iespējai to īstenot arī pa nozarēm, lai pielāgotos dažādu Eiropas Savienības reģionu vajadzībām.

3.11.1.7 Pārāpdrošināšanas iespējas ir daudzu nepublicētu darbu temats. Pārāpdrošināšanas fonda izveidošanai būtu nepieciešams izveidot savstarpējo un privāto apdrošināšanas sadarbību. Pārāpdrošināšanas izveide Eiropas līmenī sniegtu patiesu Kopienas pievienoto vērtību.

⁽²⁾ OV C 313, 30.11.92., 25.lpp.

3.11.2 Savstarpējie fondi.

3.11.2.1 Komisijas paredzētais atbalsts nav pietiekami stimulējošs. Minētajiem Fondiem uzsākot darbību, ir nepieciešams paredzēt vismaz kapitāla ieguldījumu to funkciju nodrošināšanai sākotnējā periodā. Lai minētā iespēja darbotos, tai jārod ražotāju organizāciju atbalsts.

3.11.2.2 Padomes darba gaitā nerastā vienotā nostāja attiecībā uz fonda izveidi cūkkopības nozarē ir apliecinājums grūtībām minētā uzdevuma īstenošanā. Kādas nozares nopietnas krīzes gadījumā vajadzību apmierināšanai ar lauksaimnieku izdarītajām iemaksām vien nebūs līdzēts. Jebkurā gadījumā savstarpējie fondi krīzes gadījumā var nodrošināt tikai ekonomiski stabilāko saimniecību izdzīvošanu.

3.11.2.3 Visnotaļ pārliecinošs pamudinājums visu nozares pārstāvju un ražotāju apvienošanai būtu tieša savstarpējo fondu pārvaldība attiecībā uz darbībām tirgū, piemēram, cenu pazemināšanu, pārstrādi, uzglabāšanu vai pārdošanu trešām valstīm. Tas palielinātu nozares pārstāvju atbildību un tādējādi, atbilstoši 2003. gada reformas vadlīnijai, viņu lomu tirgū padarītu daudz nozīmīgāku. Turklāt instrumenti bieži vien darbojas efektīvāk, ja tie ieviest ekonomikas dalībniekiem, nevis valsts iestādēm vistuvākajā līmenī.

3.11.2.4 Ieviešot jauno instrumentu ir jāatbalsta izveidotie savstarpējie fondi, nevis tie jāapdraud.

3.11.3 Pamata nodrošinājums ieņēmumu krīzes gadījumā.

3.11.3.1 Šo iespēju nepieciešams izmēģināt un jāturpina jautājuma tālākvirzība. Eiropas Savienībā ieņēmumu atbalsta politiku vairākās nozarēs nodrošina tiešie atbalsti. Tāpat arī ierosinātais instruments pašreiz nekādā veidā nevar aizstāt tiešos maksājumus lauksaimniekiem. Tam nevajadzētu būt par šķērslī Komisijas citu ilgtermiņa iespēju izpētei.

Šādas sistēmas ieviešanas Kanādā⁽³⁾ analīze liecina par interesantu instrumentu, ko Eiropas Savienībā varētu piemērot vidējā un ilgtermiņā. Patiesībā šis instruments varētu būt nozīmīgs vairākiem mūsu tirdzniecības partneriem, proti, ASV vai Kanādai. Minētais Kanādā pielietotais mehānisms ir viens no galvenajiem lauksaimnieku ieņēmumu atbalsta politikas instrumentiem, un to veido nozīmīgs valsts budžeta līdzekļu apjoms, kāds ES pagaidām nav pieejams.

⁽³⁾ Papildu informācija par atrodama internetā : <http://www.agr.gc.ca/pcsr/main.html>

3.11.4 Informācija par pašreizējiem pasākumiem riska un krīzes pārvaldībā.

3.11.4.1 Komiteja atbalsta Komisiju attiecībā uz nepieciešamību veicināt uz tirgu balstītu risku pārvaldības instrumentu attīstību (apdrošināšana, standartizēti nākotnes līgumi, apakšlīgumi lauksaimniecībā).

3.11.4.2 Komiteja atgādina par tās atzinumu par lauku attīstību⁽⁴⁾ un lūdz, lai informatīvu un izglītojošu pasākumu izdevumus segtu Eiropas Sociālais Fonds un lai tie netiktu lietoti no lauku attīstības līdzekļiem, kas paredzēti citiem mērķiem.

3.11.5 Saskaņoti noteikumi.

3.11.5.1 Lauku attīstības īstenošanas pasākumi dalībvalstīs notiek atbilstoši subsidiaritātes principam. Obligāti ir tikai agrovīdes pasākumi. Komiteja atzīst minētās pieejas lietderību šīs politikas piemērošanai reālajām ES reģionu vajadzībām. Tomēr riska un krīzes iespējamība ir paaugstinājusies visā Eiropas Savienības teritorijā. Lai Eiropas Savienībā nodrošinātu vienādu attieksmi pret lauksaimniekiem un viņiem būtu pieejami risku un krīžu pārvaldības mehānismi, ir nepieciešama zināma harmonizācija.

3.12 Priekšlikumi kopīgo tirgus organizāciju ietvaros.

Papildus Komisijas piedāvātajām trim iespējām EESK vēlētos izteikt citus priekšlikumus. Lai panāktu efektivitāti un finansiālu izdevīgumu, Komisijai jāparedz tādi agrās intervences instrumenti atbilstošā līmenī kā cenu pazemināšana, privāta uzglabāšana, ražošanas samazināšana u.tml., lai krīzes gadījuma varētu nodrošināt ātru palīdzību.

Tirgu pārzināšanas instrumenti šobrīd vairākās nozarēs ļauj priekšlaicīgi noteikt pārejošas krīzes parādīšanos. Šo krīžu pamatā parasti ir īslaicīga piedāvājuma un pieprasījuma nelīdzsvarotība reģionālajā līmenī. Operatīvs pasākums, iespējams, reģionālajā līmenī novērstu krīzes rašanos un tās izplatīšanos plašākā ģeogrāfiskā reģionā.

3.12.1 Veicināt lauksaimniecības produkciju.

3.12.1.1 Veicināšanas pasākumus ES iespējams finansēt, izmantojot dažādus instrumentus: lauku attīstību, iekšējo tirgu vai trešo valstu tirgu. Kā jau šajā dokumentā atzīmēts, savlaicīgi veicināšanas pasākumi ir ārkārtīgi efektīvs līdzeklis krīzes saasināšanās novēršanai. Nekavējošas rīcības nodrošināšanai, Komisijai vairākās regulās vajadzētu vienkāršot šo pasākumu īstenošanu.

⁽⁴⁾ OV C 221, 08.09.2005, 40. lpp.

3.12.2 Sniegt atbalstu produktu uzglabāšanā.

3.12.2.1 Nozares krīzes gadījumā produktu uzglabāšanas atbalsta pasākumi KTO ietvaros ir vairākkārt attaisnojušies. Patiesībā tie ļauj novērst īslaicīgas pārprodukcijas krīzes, produktu pārdošanu sadalot uz ilgāku laika periodu. Eiropas Savienībai savstarpējo fondu ietvaros vajadzētu uzticēt ražotāju organizācijām ieviest šo instrumentu. Tāpat tas arī varētu būt noderīgs līdzeklis ražotāju organizāciju izveides veicināšanai.

3.12.3 Paplašināt “drošības tīklu” tirgus krīzes gadījumā.

3.12.3.1 Nopietnas Kopienas krīzes gadījumā Liellopu gaļas KTO Komisija drīkst rīkoties, pamatojoties uz Regulas ⁽⁵⁾ 38. panta par kopējo tirgus organizāciju liellopu gaļas nozarē tiesisko bāzi, kas paredz: *“Tiklīdz Kopienas tirgū ir jūtama būtiska cenu palielināšanās vai samazināšanās, un tā var turpināties, līdz ar ko tirgus darbības tiek traucētas vai var tikt traucētas, drīkst uzsākt nepieciešamos pasākumus”*.

3.12.3.2 EESK pauž nožēlu, ka Komisija ir uzskatījusi par nelietderīgu minētās pieejas vispārīnātu piemērošanu, jo tas neattiecas uz nevienu citu KTO. Ministru Padome atbalsta šo Komisijas pieeju.

3.12.3.3 Komiteja atgādina, ka stāvoklis kopš 2003. gada reformas ir mainījies. Turklāt atsevišķām KTO nav drošības tīklu. Tāda patērētāju uzticības krīze cūkkopības vai putnkopības nozarē, kā rezultātā ārkārtīgi strauji samazinātos patēriņš, izraisītu vairāku saimniecību bankrotu.

3.12.3.4 Vienādas pieejas visām nozarēm nodrošināšanas nolūkā, zinot, ka Komisijai rīcības uzsākšanai nepieciešams norādīt juridisko pamatu, ja Komisija to atzīst par vajadzīgu, Komiteja lūdz “drošības tīkla” prasības vispārīnātu piemērošanu katrai kopējā tirgus organizācijai, un šajā sakarā lūdz Komisiju un Padomi to pozīciju skatīt atkārtoti.

3.12.4 Sniegt atbalstu pārstrādes jomā.

3.12.4.1 Atbalsta pasākumi pārstrādes jomā tajās nozarēs, kur produktus iespējams uzglabāt svaigā vai pārstrādātā veidā, ļauj novērst krīzi svaigo produktu jomā pārejoši pieļaujot pārstrādāto produktu pārprodukciju, kuras noiets tirgū ir stabils un noturīgāks pret produktu apjoma svārstībām. Šos pasākumus varētu ieviest dalībvalstis vai ražotāju organizācijas.

3.12.5 Atbalstīt brīvprātīgu ražošanas samazinājumu.

3.12.5.1 Pasākumi ražošanas apjoma samazinājumam ir piešķaitāmi pie visefektīvākajiem iespējamiem pasākumiem. Ja tirgus tendences ļauj paredzēt piedāvājuma pārsvaru pār pieprasījumu, brīvprātīgi vai obligāti ražošanas apjoma samazinājuma pasākumi pirms ražas novākšanas ļauj krīzi novērst. Minētos pasākumus varētu ieviest dalībvalstis vai ražotāju organizācijas.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Ir nepieciešams definēt lauksaimniecības krīzes.

4.1.1 Eiropas Komisijas krīzes definējums skan šādi: neparedzēts stāvoklis, kas apdraud lauksaimniecības uzņēmumu dzīvotspēju vietējā mērogā un skar veselu nozari vai lielāku ģeogrāfisko apgabalu ⁽⁶⁾ Komisija uzskata par nepieciešamu nodalīt ekonomiskās krīzes no citām krīzēm un definēt ekonomiskās krīzes ar objektīviem un pārredzamiem kritērijiem.

4.1.2 Komisijai attiecībā uz ekonomisko krīzi precīzi ir jādefinē reģionālo, nacionālo un Kopienas krīžu stāvokļi. Minētās definīcijas pamatā ir jābūt labai tirgus pārzināšanai, lai noteiktu vidējo cenu pēdējo triju gadu laikā posmā, vai arī pēdējo piecu gadu laikā posmā, neņemot vērā ražīgākā un neražīgākā gada rādītājus. Kādas produkcijas cenu krituma gadījumā par X % Y dienu laikā posmā tirgū būtu izsludināts krīzes stāvoklis. X un Y jādefinē pa nozarēm un pa dalībvalstīm vai ražošanas apgabaliem. Krīžu sākuma un beigu laiks savukārt būtu jādefinē valsts varas iestādēm.

4.1.3 Kas attiecas uz pārējām krīzēm, katrai dalībvalstij ir pietiekams definējums iespējamo apstākļu pārvaldībai to īpašajā kontekstā.

4.2 Krīzes gadījumā nepieciešams pielāgot konkurences noteikumus.

4.2.1 Krīžu laikā lauksaimniekam izmaksātās summas samazinājums ne vienmēr ietekmē patērētāju ⁽⁷⁾, un tas traucē normālai tirgus darbībai. Padomei vajadzētu pārskatīt 1962. gada Regulu par lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai piemērojamiem konkurences noteikumiem ⁽⁸⁾ Konkurences ĢD darbības jomas izvērsšanai, lai uzdotu tam nodrošināt pareizu tirgus funkcionēšanu krīzes gadījumā, atkāpjoties no ierastajiem principiem.

⁽⁵⁾ Reg. Nr. 1254/1999; OV L 160, 26.06.1999, 21. lpp.

⁽⁶⁾ KOM (2005) 74.

⁽⁷⁾ OV C, 14.10.2005, 44.lpp.

⁽⁸⁾ Reg. Nr. 26/1962, OV Nr. B030, 20.4.1962, 0993. lpp.

4.2.2 Šajā nolūkā var ieviest īpašus instrumentus, īpaši attiecībā uz augļiem un dārzeņiem. Minētā valsts varas iestāžu intervence tirgus funkcionēšanā ir jāapstiprina Komisijai izņēmumu noteikumu, kuri ir spēkā konkrētās nozarēs, piemēram, apdrošināšanā, kontekstā. Minētā atkāpe no konkurences noteikumiem būtu īslaicīga un to kontroli krīzes laikā nodrošinātu valsts varas iestādes.

4.2.3 Runa varētu būt par nolīgumiem starp profesionāliem attiecībā uz cenām, ko, piemēram, izmantotu uzņēmumi, kuri visu ražošanu vai izplatītājus būtu iekļāvuši iepirkumu centrālēs.

4.2.4 Jautājums būtu par starpības starp iepirkuma cenas no ražotāja un pārdošanas cenas patērētājam ierobežošanu attiecībā uz pārstrādes produktiem.

4.3 Nepieciešama labāka tirdzniecības plūsmas pārvaldība.

4.3.1 Saistībā ar 2004. gada ietvarlīgumu par lauksaimniecības produktu savstarpējās tirdzniecības liberalizāciju PTO tika lemts par pilnīgu eksporta kompensāciju atcelšanu ar nosacījumu, ka tas tiek saistīts ar citiem pašreizējiem instrumentiem. Vēl jānosaka datums, ar kuru kompensācijas atceļamas, un to atceļšanas ritms.

4.3.2 Turklāt, jo Eiropas Savienības tirgus ir atvērtāks, jo ražotājiem ir lielāka iespēja saskarties ar risku un krīzēm. Notiekošajās sarunās ir jāsauglabā Kopienas preference. Sociālos, cenu un ekoloģiskos standartus ES nedrīkst ieviest ar lētu importa produktu sociālā un ekoloģiskā dempinga palīdzību. Ir jāņem vērā pārtikas suverenitātes kritēriji. Minēto iemeslu dēļ ir jāizveido un jāturpina attīstīt kvalificētas ārējās aizsardzības, respektīvi, pieejas tirgum sistēma.

4.3.3 Eiropas Savienībai krīzes laikā ir jāierobežo imports un jāizmanto visas pieejamās manevrēšanas iespējas eksporta veicināšanai nākotnes nolīgumu ar PTO ieviešanas laikā.

4.3.4 Komisija varētu apsvērt iespēju saglabāt daļu no Ženēvā paziņotajām tiesībām nolūkā izveidot jaunu tirdzniecības plūsmas pārvaldības instrumentu.

4.3.5 Minētās PTO saglabātās tiesības netiktu izmantotas nozaru kompensācijām, bet gan, piemēram, kā ar trešām valstīm saskaņots mehānisms (kāds pastāv ar Ēģipti), kas tiktu ieviests Kopienas krīzes gadījumā, lai atvieglotu ārējo tirgu apgādi, tādējādi nepieļaujot krīzes izplatīšanos eksportā tik lielā mērā.

4.3.6 Sadarbība ar trešo valstu kompetentām iestādēm patiešībā ļautu saņēmējvalstij noteikt tādu cenu, kas neizraisītu traucējumus tās tirgū. Eiropas atbalstu varētu attiecināt uz transporta, administratīvajām vai preču izmaksām (pārtikas atbalsta gadījumā).

4.4 Jāmaina budžeta gada termiņa nosacījums.

4.4.1 Pašreizējā budžeta, ko veido Eiropas Savienības pašas resursi un ikgadējie izdevumi, ietvaros šobrīd nav iespējams atteikties no minētā principa. Tomēr tā izraisītās sekas ir būtiskas un to ir nepieciešams savlaicīgi pārskatīt atkārtoti ES darbības uzlabošanas nolūkā.

4.4.2 Tuvākajā nākotnē ir iespējams no šīs nepieciešamības izvairīties. Viens risinājums būtu stabilizācijas fondos ieguldītos finanšu līdzekļus uzskatīt par izdevumiem. Minētos fondus drīkstētu izmantot tikai krīzes gadījumā tajā gadā, kad tas izrādītos nepieciešams.

4.5 Nepieciešams balstīties uz ražotāju organizācijām.

4.5.1 Labs tirdzniecības riska pārvaldības līdzeklis ir organizēt ražotājus tā, lai tirdzniecības sarunās viņiem būtu būtiska loma. Eiropas Komisijai jāturpina strādāt šajā virzienā un ar stimulējošiem līdzekļiem jāveicina ražotāju organizāciju izveide.

4.5.2 Krīzes pārvaldības sakarā Komiteja vēlētos, lai tiktu izveidota ražotāju un nozares pārstāvju organizāciju grupa līmenī, kas atbilstu tai uzticamajiem pienākumiem.

5. Secinājumi.

5.1 Komisijas priekšlikumi ir pirmais pareizajā virzienā sperts solis riska un krīzes pārvaldības problēmu risināšanā. Bet tas ir tikai pirmais solis.

5.2 Minētie priekšlikumi ir tikai papildinājumi KTO Eiropas līmenī īstenotajai lauksaimniecības tirgu pārvaldībai un savstarpējās tirdzniecības regulējumam. Jebkurā gadījumā nevajadzētu apstrīdēt šos pasākumus, kuri jau ir apliecinājuši savu efektivitāti.

5.3 Ir nepieciešams nodrošināt pašreizējo efektīvo līdzekļu saskaņošanu konkrēta riska vai krīzes risināšanai. Ir jāsauglabā un jāuzlabo Eiropas Savienības Veterinārā fonda un Solidaritātes fonda darbība, lai papildus šajā ziņojumā aprakstītajiem priekšlikumiem nodrošinātu atbilstību riska un krīzes situācijām lauksaimniecībā.

5.4 2003. gada KLP refomai un pieaugošajiem riskiem, ko izraisa klimatiskie apstākļi, būs ļoti būtiska ietekme uz lauksaimniecības uzņēmumu pārvaldību, kuru jūtība attiecībā uz risku un krīzēm arvien palielināsies. Tādēļ Dohas sarunu kārtā ir nepieciešams saglabāt Kopienas preferenci.

5.5 Komisijas piedāvātās trīs iespējas ir jāpilnveido un jāīsteno īstermiņā un vidējā termiņā. Tomēr minētie priekšlikumi ir nepietiekami, lai novērstu turpmākajos gados paredzamo situāciju. Turpmākajās KTO reformās nozaru līmenī un horizontālā regulējuma kontekstā ir jāturpina darbs minētajā jautājumā.

5.6 Kas attiecas uz finansēšanu, neapšaubāmi pozitīvi vērtējama modulācijas viena procentpunkta izmantošana, bet vienāda attieksme pret visiem ES lauksaimniekiem ir jānodrošina, piemēram, ar 0,1 % no nacionālā lauksaimniecības kopprodukta. Nākotnē būs nepieciešams meklēt citus finansēšanas avotus.

5.7 EESK neatlaidīgi pieprasa veikt pētījumu par iepriekšējiem novērtējumiem (*ex-ante*) un pēcnovērtējumiem (*ex-post*),

lai no vienas puses izvērtētu jaunos risku līmeņus lauksaimniecībā un nepieciešamos budžeta līdzekļus, īpaši saistībā ar jauno KLP reformu, pieaugošajiem riskiem, ko izraisa klimatiskie apstākļi un PTO sarunām, kā arī, lai analizētu piedāvāto risinājumu piemērotību un to atbilstību minētajām situācijām.

5.8 Ražotāju un nozaru organizācijas ir Eiropas lauksaimniecības nākotnes perspektīva. Komisijai vairāk jāstrādā pie to veicināšanas.

5.9 Eiropas Komisijas nopelns ir piedāvātās trīs iespējas. Jautājums nav par izvēles izdarīšanu par labu kādai no tām; tās jāpatur atvērtas to pilnveidošanai un pielietošanai nākotnē.

5.10 EESK uzskata minēto riska un krīzes pārvaldības tematu par ārkārtīgi svarīgu. Būtu vēlams, lai Komisija tuvākajā laikā, pamatojoties uz riska un krīzes pārvaldībā jau veiktajiem darbiem, dažādos noteikumus padarītu operatīvus likumdošanas iniciatīvas veidā, par kuru EESK vēlētos sniegt konsultāciju.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos noteikumus cāļu aizsardzībai, ko audzē gaļas ieguvei”

KOM (2005) 221 galīgā red. –2005/0099 (CNS)

(2006/C 28/05)

Padome 2005. gada 13. jūnijā nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar EK Līguma 37. pantu sniegt atzinumu par šādu tematu: “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos noteikumus cāļu aizsardzībai, ko audzē gaļas ieguvei”

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 7. oktobrī. Ziņotājs bija NIELSEN kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 123 balsīm par, 3 balsīm pret un 2 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Intensīvā gaļas cāļu audzēšana ir saistīta ar būtiskām dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības problēmām. Dzīvnieku veselības un dzīvnieku labturības zinātniskā komiteja vairumu dzīvnieku veselības problēmu saista ar audzēšanas metožu izvēli, kas vērsta uz straujas augšanas un barības uzņemšanas optimizāciju, turpretī dzīvnieku veselību un dzīvnieku labturību gandrīz neņem vērā. Tādēļ ģenētiskā selekcija ir novedusi pie uzvedības izmaiņām un vielmaiņas traucējumiem, kas savukārt izraisa kāju problēmas, ātri augošu jaunputnu nobeigšanās sindromu (*ascites*), pēkšņu nāvi un citas veselības problēmas. Bez tam, zinātniskā komiteja izdara secinājumu, ka liela ganāmpulka blīvuma negatīvās sekas telpās, kurās iespējams uzturēt labvēlīgu iekšējo klimatu, ir mazāk nozīmīgas ⁽¹⁾.

1.2 Līdz šim pastāv tikai vispārīgi ES nosacījumi par lauksaimniecībā izmantojamo dzīvnieku labturību ⁽²⁾. Dažās dalībvalstīs tomēr jau ir izstrādāti nosacījumi par gaļas cāļu aizsardzību, un pastāv brīvprātīgas kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, kurās ir iekļauts dzīvnieku labturības viedoklis. Komisija uzskata, ka plānotās kopīgie minimālie standarti veicinās dzīvnieku labturību un nodrošinās vienotākus konkurences nosacījumus un labāku iekšējā tirgus darbību. Tie arī atbilst pilsoniskās sabiedrības pieaugošajai izpratnei par piemērotu dzīvnieku aizsardzības normu nepieciešamību, un tiem jābūt Komisijas izstrādātā Eiropas dzīvnieku labturības rīcības plāna sastāvdaļai.

1.3 Kā maksimālais cāļu daudzums uz vienu kvadrātmetru izmantojamās platības (“ganāmpulka blīvums”) ir piedāvāts šāds rādītājs — 30 kg dzīvsvara. Uzņēmumos vai atsevišķās

ražošanas vienībās dalībvalstis var atļaut līdz 38 kg/m², ja īpašnieks vai turētājs izpilda virkni nosacījumu, cita starpā, par kontrolēm, kā arī uzraudzības un uzskaites pasākumiem, kuru ievērošanu pārbauda dalībvalsts atbildīgais dienests. Bez tam, priekšlikumā ir ietverta virkne detalizētu minimālo prasību, kas ir saistošas visiem uzņēmumiem. Tās attiecas uz pārbaudi un uzņēmuma iekšējo uzraudzību, dzirdināšanas ierīcēm, barošanu, pakaišiem, troksni, gaismu, tīrīšanu, dezinfekciju, grāmatvedību, ķirurģiskām operācijām un personu, kas strādā ar cāļiem, apmācību un instruēšanu. Uzņēmumiem ar augstāku ganāmpulka blīvumu ir jāizpilda papildinoši nosacījumi attiecībā uz uzskaiti un sastāva dokumentāciju, NH₃– un CO₂–koncentrāciju, temperatūru un gaisa mitrumu, vēdināšanas, apkures un dzesēšanas ierīču uzstādīšanu un tehniskajām kontrolēm. Bez tam, ar dzīvnieku labturības rādītāju palīdzību notiek vērtēšana pēckaušanas inspekcijā, un neatbilstības gadījumā seko attiecīga procedūra. Ir ierosināts, ka vienota transponēšana, kā arī pašlaik notiekošā pielikumu un norises procedūras noteikumu saskaņošana jāveic, piedaloties Pastāvīgajai pārtikas aprites un dzīvnieku veselības komitejai.

1.4 Tā sauktā “integrētā pieeja” uzņēmumiem un ražošanas vienībām ar augstāku ganāmpulka blīvumu pamatojas uz intensīvāku saziņu ar ražotājiem, iestādēm un kautuvēm, ņemot vērā pēckaušanas inspekciju. Komisija uzskata, ka informācija par ražošanas rādītājiem, kas apkopota komerciāliem mērķiem, kā arī nolūkā uzraudzīt atbilstību dzīvnieku barības un pārtikas aprites tiesību aktiem un higiēnas prasībām ⁽³⁾ var kalpot arī dzīvnieku labturības uzlabošanai. Minētā integrētā pieeja arī veido pamatu jaunajiem tiesību aktiem par pārtikas higiēnu un veterinārajām kontrolēm ⁽⁴⁾.

1.5 Ne vēlāk kā divus gadus pēc šīs direktīvas pieņemšanas, un, pamatojoties uz pieredzi, kas iegūta, piemērojot brīvprātīgās marķēšanas noteikumus, Komisija plāno iesniegt ziņojumu par īpaša, Kopienu mērogā saskaņota un saistoša regulējuma

⁽¹⁾ “Gaļas ieguvei audzēto cāļu (broileru) labturība”, 2000. gada 21. marta ziņojums.

⁽²⁾ Direktīva 98/58/EK, OV L 221, 8.8.1998., 23. lpp. (Direktīva izstrādāta, pamatojoties uz Eiropas konvenciju par lauksaimniecībā izmantojamo dzīvnieku aizsardzību. Tā satur ieteikumus attiecībā uz vistām, kas papildināti ar nosacījumiem kaujamajiem putniem).

⁽³⁾ Regula 882/2004, OV L 165, 30.4.2004., 1. lpp., grozījumi OV L 191, 28.5.2004., 1. lpp.

⁽⁴⁾ Regula (EK) 882/2004, 29.4.2004., (“higiēnas pakete”), OV L 165, 30.4.2004.

par putnu gaļas, gaļas produktu un citu produktu marķējuma iespējamo ieviešanu, kam būtu jāaplicina dzīvnieku labturības normu ievērošana. Vienlaicīgi Komisija vēlas pievērsties minētā regulējuma saderībai ar Pasaules tirdzniecības organizācijas normām. Bez tam, Komisija izstrādās uz jaunām zinātniskām atziņām balstītu ziņojumu un nepieciešamības gadījumā iesniegs attiecīgus tiesiskus priekšrakstus par ģenētiskajiem parametriem, kas izraisa cāļu labturību negatīvi ietekmējošu stāvokli.

2. Vispārīgas piezīmes.

2.1 Komisija uzsver, ka dzīvnieku labturības problēmas intensīvās lauksaimniecības sistēmās visā Eiropas Savienībā pievērš arvien lielāku sabiedrības uzmanību. Cita starpā tas skaidri parādās kādā 2005. gada Eiropas barometra pētījumā⁽⁵⁾. Tādēļ dzīvnieku labturība tāpat kā citi svarīgi aspekti būtu jāiekļauj kā sastāvdaļa "Eiropas sabiedrības modelī", lai mīkstinātu brīvās tirdzniecības un arvien lielākās konkurences negatīvās sekas gan Eiropas Savienībā, gan visā pasaulē.

2.2 Atbildību par dzīvnieku labajām problēmām nevar uzvest kādam atsevišķam posmam ES gaļas cāļu audzēšanas vai realizācijas ķēdē, kurā ietilpst ģenētiskā selekcija starptautiskās nozīmes audzētavās, mātes putnu resursu izveide, inkubatori, ražotāji, kautuves, tirgotāji un patērētāji. Turklāt iesaistītajām pusēm ir atšķirīgi uzskati par dzīvnieku labturības problēmām, kā arī par ekonomikas un konkurences aspektiem. Kā pilsoniskās sabiedrības pārstāve, un, ņemot vērā sava sastāva daudzveidību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata par savu uzdevumu līdzdarboties piemērotu un pieņemamu dzīvnieku aizsardzības minimālo standartu noteikšanā ES.

2.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja novērtē Komisijas pamatīgos sagatavošanas darbus un problēmas risināšanai ierosināto procedūru. Attiecībā uz visiem ganāmpulkiem spēkā esošie vispārējie nosacījumi satur viegli saprotamas prasības, kuras jāpilda ar stingrākas uzņēmumu paškontroles palīdzību, un tās lielākoties nesagādā grūtības. Turklāt Komiteja var pievienoties vairumam ambiciozo prasību, kas ir daļa no integrētās pieejas attiecībā uz ganāmpulkiem ar augstāku apdzīvotības blīvumu. Šīs pieejas ietvaros ir piedāvāta punktu sistēma pēdas spilventiņa bojājumu, mirstības un citu iespējamo sliktas dzīvnieku labturības pazīmju novērtējumam, kas kalpo par pamatu, lai iekļautos un uzlabotu apstākļus attiecīgajā uzņēmumā.

2.4 Galvenā problēma ir saistīta ar ganāmpulka blīvumu. Šajā jautājumā tiesību normām ir jāpamatojas uz iespējami labākajām zinātniskajām atziņām un apsvērumiem par dažādiem rādītājiem attiecībā uz fizioloģisko stāvokli, uzvedību un

veselību. Ņemot vērā Zinātniskās komitejas ziņojumu, EESK uzskata, ka ir pieņemama un attaisnojama maksimālā ganāmpulka blīvuma ieviešana — 30 kg/m² ganāmpulkiem kopumā un 38 kg/m² ganāmpulkiem, kuros minētā blīvuma negatīvo ietekmi mazina īpaši nosacījumi par telpas klimatu.

2.5 Vienlaicīgi ir jāatzīst, ka ganāmpulku blīvums izšķiroši ietekmē ražošanas izmaksas un konkurētspēju. Nīderlandes 2005. gada maija aprēķini norāda, ka ierosinātais maksimālais ganāmpulku blīvums ietekmētu gandrīz visas valsts ražotnes. Pēc mainīgo un nemainīgo izmaksu atņemšanas vidējai Nīderlandes putnkopības ražotnei kā atlīdzība par ieguldīto darbu vidēji paliek tikai 1,89 centi uz vienu gaļas cāli⁽⁶⁾. Tas parāda ļoti mazo peļņas daļu šī veida ražošanas uzņēmumos. Lai saglabātu tādu pašu peļņu pie ganāmpulka blīvuma 30 vai attiecīgi 38 kg/m², ražotājam, ņemot par pamatu šos aprēķinus, vajadzētu paaugstināt cenu par aptuveni 8,0 vai attiecīgi 2,5 centiem par gaļas cāli, kas patērētājam būtu niecīgs cenas kāpums. Šīs nozares aprindu pārstāvji Eiropas līmenī tikmēr iebilst, ka maksimālā ganāmpulku blīvuma samazināšana zem 42 kg/m² neizbēgami novestu pie pakāpeniskas ES produkcijas izspiešanas no Eiropas un starptautiskajiem tirgiem ārpus ES esošo lielo eksportētājvalstu izraisītās konkurences dēļ.

2.6 Tādēļ pieprasītajam ganāmpulku blīvuma samazinājumam ES jānorisinās vienlaicīgi ar starptautisko tirdzniecības nosacījumu izmaiņām, lai importu no trešām valstīm varētu pakļaut tādiem pašiem vai atbilstošiem nosacījumiem. EESK atzīst, ka šīs problēmas apspriešana Pasaules tirdzniecības organizācijas (PTO) pašreizējā sarunu raundā nešķiet reāla. Ja ES tomēr izšķiras par piemērotu un attaisnojamu dzīvnieku aizsardzības līmeni šajā un citās jomās, kā vienam no pasaules vadošajiem tirdzniecības blokiem tai būtu arī jāspēj izmantot savu ietekmi, lai starptautiskā līmenī panāktu tādas atrunas ieviešanu, kas pieļautu minētā līmeņa saglabāšanu⁽⁷⁾.

2.7 Trešām valstīm, kas pieņemama dzīvnieku aizsardzības līmeņa var uzrādīt salīdzinošas priekšrocības, protams, ir izredzes iegūt lielākas tirgus daļas ES, tādēļ tās varētu atbalstīt starptautisku normu ieviešanu. Toties būtu absurdi un nepieņemami, ja trešās valstis ar zemākiem standartiem pakāpeniski izspiestu Eiropas ražojumus augstāko ES standartu dēļ un to noieta dominētu Eiropas tirgū un trešās valstīs, vai, ja ES neko nevarētu paveikt dzīvnieku aizsardzības labā nozīmīgu tirdzniecības partneru trūkumu, kā arī riska dēļ, ka ražošana varētu pārvietoties uz minētajām trešām valstīm.

⁽⁶⁾ "Broileru ganāmpulku blīvuma samazināšanas ekonomiskās sekas", Ir. P. van Horne, LEI (Lauksaimniecības ekonomisko pētījumu institūts), Vageningen Universitātes un pētījumu centrs, 2005. gada marts.

⁽⁷⁾ Minētais jautājums aplūkots dokumentā "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par lauksaimniecības dzīvnieku labturības nosacījumiem trešās valstīs un to ietekmi uz ES", KOM (2002) 626, 18.11.2002.

⁽⁵⁾ Eiropas barometra 2005. gada jūnija īpašā aptauja "Patērētāju attieksme pret gaļas ieguvei audzēto dzīvnieku labturību".

2.8 Šī iemesla dēļ ir nepieciešams, lai attiecībā uz importu no visām trešām valstīm — ar vai bez iepriekšējas starptautiskas vienošanās — ES pieprasītu attiecīgu nosacījumu ieviešanu. Gadījumā, ja starptautiska vienošanās netiek panākta, šāda nediplomatiska rīcība varētu izrādīties nepieciešama, lai būtu iespējams panākt vajadzīgo ievēribu un piekrišanu nepieciešamajai tiesiskā stāvokļa maiņai. Katrā gadījumā Komisijai divus gadus pēc direktīvas ieviešanas dalībvalstīs vajadzētu izanalizēt stāvokli konkurences jomā, ņemot vērā ekonomiskos aspektus, lai novērtētu situācijas attīstību.

2.9 Pasaules dzīvnieku veselības organizācija (OIE) nesēn ir paudusi ieteikumus par virkni citu dzīvnieku veselības aspektu, no kuriem izriet pieaugoša starptautiskā izpratne par starptautisku minimālo standartu nepieciešamību. Pamats OIE ieteikumiem tika radīts kādā konferencē 2004. gadā, kurā notika konstruktīvs dialogs starp iestādēm, zinātniekiem, interešu grupām un nevalstiskajām organizācijām (NVO) no visas pasaules, tostarp arī no vairākām jaunattīstības valstīm. Šajā konferencē tika uzsvērtā nepieciešamība balstīt starptautiskos dzīvnieku labturības standartus uz zinātniskiem pamatiem. Komiteja minētā uzdevuma izpildē saskata nepieciešamību pēc PTO rīcības tādā gadījumā, ja OIE vadībā pieņemtie minimālie standarti būtu jāievieš arī PTO līmenī.

2.10 Norādot uz negatīvu pieredzi ar stingrāku nosacījumu nepilnīgu vai arī konkurenci kropļojošu ieviešanu atsevišķās valstīs, nozare pieprasa tiesiskā regulējuma noteikšanu ES līmenī regulas veidā. EESK apzinās regulas priekšrocības, tomēr aicina ņemt vērā to, ka dalībvalstis dotu priekšroku direktīvai, lai ieviešanas nosacījumus varētu piemērot attiecīgajām valstu īpatnībām. Turklāt direktīva šķiet vairāk piemērota ierosinātās integrētās pieejas ieviešanai, un audzēšanas metožu tehnisko detaļu regulējums Kopienas līmenī varētu nebūt pietiekami elastīgs attiecībā uz izmantotajām procedūrām un kavēt tehnisko progresu virzībā uz efektīvākām un dzīvniekiem draudzīgākām audzēšanas metodēm. Komisijai tomēr īpaši jāatgādina, ka neieviešana vai nepilnīga ieviešana nav pieņemama.

2.11 Tomēr ir paradoksāli, ka Komisija savu priekšlikumu, kā arī kopīgu nosacījumu nepieciešamību cita starpā pamato ar konkurences kropļošanu šobrīd dažādā tiesiskā regulējuma atsevišķās dalībvalstīs dēļ, ar savu priekšlikumu vienlaicīgi paverot iespēju stingrākiem nacionālajiem noteikumiem atsevišķās dalībvalstīs. Pamata nosacījums ES virzībai uz kopīgiem starptautiskiem noteikumiem ir kopīgs standarts ES. Attiecībā uz direktīvu neieviešanu vai nepilnīgu ieviešanu Komisijai turpmāk vajadzētu vairāk sekot savam līgumā noteiktajam uzdevumam un pievērsties pareizai nosacījumu ieviešanai termiņos, kuru noteikšanā ir piedalījušās pašas dalībvalstis.

2.12 Ambiciozus brīvprātīgus pasākumus "labas prakses kodeksu" formā Komiteja atbalsta bez jebkādiem nosacījumiem. Eiropas līmenī Komiteja tomēr vēlētos, lai tos aizstātu ar kopīgu

regulējumu, kas būtu salīdzināms ar nosacījumiem ekoloģiskiem izstrādājumiem. Tādējādi patērētājiem būtu alternatīvas, un tirgus pats varētu uzrādīt, kādā mērā pastāv interese par dzīvnieku labturības standartu paaugstināšanu, kas pārsniedz spēkā esošās minimālās prasības. Komiteja arī iestājas par obligātu marķēšanas režīmu ES ražojumiem, ja tas ir savienojams ar PTO nosacījumiem. Bez šaubām, spēkā esošo ES tiesību normu ieviešanai vajadzētu būt pašsaprotamai, lai īpaša šī fakta izcelšana ar marķēšanas palīdzību nebūtu nepieciešama. Turklāt būtu jāapsver, vai ir iespējams norādīt pārdošanai iesaiņotu cāļu ražošanas veidu tāpat, kā tiek marķēti olu iesaiņojumi.

2.13 Kā jau paziņots, Komisijai būtu jāiesniedz ar jaunām zinātniskām atziņām (tajā skaitā padziļinātu izpēti un praktisko pieredzi) pamatots ziņojums nolūkā turpināt uzlabot gaļas cāļu labturību, kurā ir pētīta arī ģenētisko parametru nozīme attiecībā uz konstatētajiem trūkumiem. Minētā priekšlikuma ietvaros jau šobrīd būtu jāpievērš uzmanība ģenētiskās selekcijas radītajām sekām; arī attiecībā uz mātes putnu resursiem pastāv nepieciešamība pēc tiesiskā regulējuma. Tādēļ šajā jomā darbs būtu jāuzsāk pēc iespējas ātrāk, un vajadzības gadījumā vēlāk jāpārskata, ņemot vērā pēckaušanas inspekcijās iegūtos datus. Citādi šo Komisijas darbu varēs uzsākt tikai tad, kad piecus gadus pēc direktīvas pieņemšanas būs pieejami pēckaušanas inspekciju rezultāti.

2.14 Komiteja apzinās, ka no zinātniskā viedokļa tas ir ilgtermiņa pasākums, kura gaitā nosacījumi ir nemitīgi jāpieilāgo, ņemot vērā jaunas atziņas un tehnoloģisko attīstību. Vienlaicīgi ir jāpadziļina izpēte šajā un arī citās jomās, kurās pamatnosacījumi vēl ir nepilnīgi, lai šajās jomās varētu palielināt zināšanu apjomu. Tas cita starpā attiecas uz savstarpējo sakaru starp ganāmpulku blīvumu, klimatiskajiem un vides apstākļiem⁽⁸⁾. Visbeidzot, ņemot vērā ciešo saistību starp dzīvnieku veselību, dzīvnieku labturību un vidi — tostarp saistībā ar putnu gripu — daudz lielāka uzmanība būtu jāpievērš bioloģiskajai drošībai⁽⁹⁾.

3. Īpašas piezīmes.

3.1 Papildus ražošanas sistēmai, ganāmpulku blīvumam, tehniskajam aprīkojumam u.c. izšķiroša nozīme attiecībā uz dzīvnieku labsajūtu un veselības stāvokli ir ganāmpulku apsaimniekošanai (*stockmanship*), vadībai un labai lauksaimniecības praksei. Būtībā minētie aspekti — un to nozīme dzīvnieku un to kopēju ikdienas saskarē — nav pakļaujami kontrolei un regulējumam ar likumdošanas aktu palīdzību. Priekšlikuma nosacījumiem par norādēm un instrukcijām, kursiem un apmācībām, kā arī vismaz divreiz dienā veicamajām inspekcijām šajā

⁽⁸⁾ Kā piemēru jaunākām zinātniskām publikācijām var minēt "Cāļu labturību vairāk ietekmē to dzīves apstākļi nevis ganāmpulku blīvums", *NATURE/VOL 427/22.1.2004/www.nature.com*.

⁽⁹⁾ Skatīt KOM (2005) 171, 28.4.2005. un Komitejas 28.9.2005. atzinumu par putnu gripas kontroli.

sakarā būtu jābūt pašsaprotamiem. Kā problemātisku EESK tomēr vērtē apstākli, ka saskaņā ar priekšlikumu nav izvirzītas nekādas kvalifikācijas prasības, un profesionālā pieredze neatkarīgi no tās veida var aizstāt apmācību.

3.2 Ir jānodrošina, lai dzīvnieku labturības stāvokļa novērtējums būtu neatkarīgs un to veiktu personas, kurām ir pietiekama izglītība un pieredze, lai spētu lietpratīgi vērtēt. Turklāt rakstiskajai ziņojumu sniegšanai būtu jānotiek vienveidīgi visās dalībvalstīs.

3.3 Skaidrības nolūkā vajadzētu arī precizēt, ka caļu ganāmpulkus ar mazu ganāmpulka blīvumu pārbauda vienīgi "higiēnas paketes" ietvaros. No visiem uzņēmumiem, kas pārsniedz kādu noteiktu lielumu, vajadzētu pieprasīt apstiprinātus apmācības plānus un dokumentētas apmācības programmas.

3.4 Maksimāli pieļaujamās normas NH₃- un CO₂- koncentrācijai ir jānosaka tā, lai normālos apstākļos tās netiktu pārsniegtas. Netipiskos klimata apstākļos lielākajā daļā optimāli ierīkoto ražošanas sistēmu nav iespējams ievērot minētās robežvērtības.

3.5 Priekšlikumā paredzēts, ka "apgaismojuma jaudai, kas tiek mērīta dzīvnieku acu augstumā, ir jābūt vismaz 20 luksiem dienas gaišajā periodā". Ir jādarbojas "24 stundu gaismas programmai, kas kopumā nodrošina vismaz astoņas tumsas stundas, ietverot vienu vismaz 4 stundas garu un nepārtrauktu tumsas periodu." Tas atbilst Eiropas Padomes ieteikumiem⁽¹⁰⁾. Ņemot vērā zinātniskus ziņojumus un praktisko pieredzi, nozare tomēr uzskata, ka pirmajās dienās ir pietiekama vismaz 15 luksu gaismas intensitāte, pēc tam — vismaz 5 luksu gaismas intensitāte un 4 stundas garš, nepārtraukts tumsas periods. Nozares pārstāvji norāda, ka izmēģinājumi ar augstāku gaismas intensitāti un garākiem tumsas periodiem beigušies ar lielāku skaitu pēdu spilventiņu savainojumu un lielāku neizmantotajam putnu skaitu ādas savainojumu dēļ. Komitejas nostāja ir tāda, ka vairāki aspekti ir savstarpēji jāizsver un prasību precīzs formulējums ir jāpamato ar svarīgākajām zinātniskajām atziņām un nozīmīgāko praktisko pieredzi. Šābu gadījumā un gadījumā, ja trūkst dokumentācija, nolūkā piemērot nosacījumus būtu jāveic padziļināti pētījumi, lai nosacījumi vienmēr atbilstu jaunākajām atziņām attiecīgajā nozarē.

3.6 Saskaņā ar priekšlikumu būtu jāiejaucas tādu ražotņu darbā ar paaugstinātu ganāmpulka blīvumu, ja mirstība attiecīgajā ražotnē pārsniedz 1 %, kam jāpieskaita 0,06 %, reizinot ar ganāmpulka sastāva kaušanas vecumu dienās, tātad, kuros

mirstība ir apmēram 3,5 %. Nozares aprindās mirstību 0,12 % robežas vienas dienas laikā uzskata par reālu; pirmo septiņu dienu laikā dzīvnieku labajai neesot nekāda sakara ar mirstību, tomēr, ja nepieciešams, robežvērtību šim rādītājam katrā ziņā varot noteikt 1,5 % robežās. EESK atbalsta uzskatu, ka robežvērtība šajā un arī citās jomās būtu jānosaka tādā līmenī, kas atbilst labi funkcionējoša uzņēmuma praktiskajām iespējām. Turklāt attiecībā uz ganāmpulkiem, kuros ir konstatēti nopietni trūkumi, būtu vēlams apsvērt mirstības un pēdu spilventiņu dermatīta gadījumu reģistrāciju, piemēram, lai tādējādi pilnveidotu kāju vājuma un ātri augošu jaunputnu nobeigšanās sindroma (*ascites*) reģistrāciju.

3.7 Komisijai vajadzētu izdot izsmeltošus aprakstus ar fotogrāfijām, kurās attēlotas pēdu spilventiņu izmaiņas dažādās grupās, lai būtu iespējams standartizēt klasifikācijas.

4. Secinājumi.

4.1 Izņemot iepriekš minēto uzskaitījumu, Komiteja pievienojas Komisijas problēmas redzējumam un atbalsta priekšlikuma konkrētākus nosacījumus. Gaismas intensitātes robežvērtību, maksimālās NH₃- un CO₂- koncentrācijas, pieļaujamajā mirstības koeficienta, izmaiņu pēdas spilventiņā noteikšanā u.c. vajadzētu vadīties pēc tā, kas praksē ir reāli izpildāms labi funkcionējošā uzņēmumā.

4.2 Samazinot ganāmpulku blīvumu salīdzinājumā ar pastāvošo praksi, starptautiskajos tirdzniecības nolīgumos katrā ziņā jāietver dzīvnieku labturības atruna, kas pavērtu ES iespējas piemērot attiecīgas prasības importam no trešām valstīm, lai nepilnības nozīmīgās eksporta valstīs ārpus ES neapdraudētu piemēroto un atbilstoši pamatoto standartu, kas noteikts ES. Gadījumā, ja nevarēs panākt starptautisku atzīšanu, ES būs spiesta uzņemties vienpusēju iniciatīvu, lai tādējādi pievērstu nepieciešamo uzmanību un veicinātu izpratni par nepieciešamību attiecīgi saskaņot tiesisko regulējumu. Pretējā gadījumā ir paredzams, ka ražošanu pārvietos valstīm, kurās pastāv zemāki standarti. Bez tam, Komisijai divus gadus pēc direktīvas ieviešanas dalībvalstīs vajadzētu izstrādāt detalizētu attīstības ekonomisko analīzi.

4.3 No zinātniskā viedokļa šis ir ilgtermiņā plānojams pasākums, kura gaitā nosacījumi ir nemitīgi jāpielāgo, ņemot vērā jaunas atziņas un tehnoloģisko attīstību. Vienlaicīgi ir jāveic intensīvāki pētījumi, lai paplašinātu zināšanu krājumu nozarēs, kurās pamatzināšanas vēl ir nepilnīgas.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁰⁾ Eiropas Padomes 1995. gada ieteikuma 14. pants, ko vienbalsīgi pieņēma visas – aptuveni 40 – dalībvalstis saskaņā ar konvenciju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam izveidot programmu” Iedzīvotāji Eiropai, “lai sekmētu aktīvu Eiropas pilsoniskumu”

KOM(2005) 116 galīgā red. — 2005/0041 (COD)

(2006/C 28/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Savienības dibināšanas līguma 151. pantu 2005. gada 11. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam izveidot programmu” Iedzīvotāji Eiropai, “lai sekmētu aktīvu Eiropas pilsoniskumu”

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas tika pilnvarota sagatavot Komitejas dokumentu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 5. oktobrī (ziņotājs — *Le Scornet* kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 125 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Šī programma veicinātu iedzīvotāju un dažādu valstu organizāciju sadarbību, lai savstarpēji tiktos, kopā darbotos un attīstītu savas idejas tādā Eiropas vidē, kas pārsniegtu Eiropas vīziju valstiskā līmenī un respektētu šo iedzīvotāju atšķirības. Savstarpēja saprašanās, solidaritāte un Eiropas piederības izjūta ir pamatkritēriji iedzīvotāju iesaistīšanai šajā procesā.

1.2 Programma nodrošina gan esošās sabiedrības līdzdalības kontinuitāti, gan paver ceļu jauniem pasākumiem, paredzot zināmu elastīguma līmeni, lai izmaiņas varētu pielāgot nākotnei.

1.3 Jaunās programmas vispārējs mērķis, pamatojoties uz priekšlikumu, ir dot ieguldījumu šādos virzienos:

— dot iedzīvotājiem iespēju sadarboties un piedalīties arvien tuvākas Eiropas celtniecībā, kuru vieno un bagātina kultūras daudzveidība;

— izkopt Eiropas identitāti, kuras pamatā ir kopīgo vērtību, vēstures un kultūras atzišana;

— pastiprināt savstarpēju saprašanos starp Eiropas iedzīvotājiem, respektējot un cildinot kultūru daudzveidību, vienlaikus sekmējot starpkultūru dialogu.

1.4 Ņemot vērā pašreizējo situāciju un precizētās vajadzības, starptautiskajā līmenī ir jāīsteno vairums attiecīgu šādu īpašu mērķu:

— tuvināt vietējo kopienu iedzīvotājus visā Eiropā, lai dalītos pieredzē un apmainītos ar atzinumiem un vērtībām nolūkā gūt vēstures mācību un celt nākotni;

— atbalstīt pasākumus, debates un tematiskos dokumentus attiecībā uz Eiropas pilsoniskumu, pilsoniskas sabiedrības organizācijām sadarbojoties Eiropas līmenī;

— padarīt iedzīvotājiem saprotamu un īstenojamu Eiropas ideju, sekmējot un cildinot Eiropas vērtības un sasniegumus, vienlaikus saglabājot pagātnes piemiņu;

— veicināt visu dalībvalstu iedzīvotāju un pilsoniskas sabiedrības organizāciju vienmērīgu integrāciju, sekmējot starpkultūru dialogu un radot izpratni gan par Eiropas daudzveidību, gan par Eiropas vienotību, īpašu uzmanību pievēršot pasākumiem kopā ar dalībvalstīm, kuras nesen pievienojās Eiropas Savienībai.

1.5 Plānota triju veidu darbošanās šo mērķu īstenošanai: 1. darbība — “Aktīvi iedzīvotāji Eiropai” (pilsētu sadraudzība, iedzīvotāju projekti un atbalsta pasākumi); 2. darbība — “Aktīva pilsoniska sabiedrība Eiropā” (strukturāls atbalsts Eiropas sabiedrības politikas pētniecības organizācijām, strukturāls atbalsts Eiropas pilsoniskas sabiedrības organizācijām, atbalsts pilsoniskas sabiedrības organizāciju ierosinātiem projektiem); 3. darbība — “Kopīgi Eiropai” (augsta līmeņa pasākumi, pētījumi, informēšanas un izplatīšanas līdzekļi).

2. Vispārīga informācija.

2.1 Komisija ierosina Eiropas Savienības darbībā piešķirt prioritāti turpmākai Eiropas pilsoniskuma attīstībai. (1) EESK uzskata, ka šādu “prioritāšu noteikšana” ir ne vien pareiza, bet arī ārkārtīgi nepieciešama un tai ir izšķiroša nozīmes “Eiropas mājas” turpmākajā celtniecībā. Zemā pilsoņu aktivitāte pēdējās Eiropas Parlamenta vēlēšanās, kas pieminēta programmas paskaidrojuma rakstā, nav vienīgais fakts, kas norāda uz šo pasākumu steidzamību. Pilsoņu noraidošā attieksme, kas izpaudās Konstitucionālā līguma ratifikācijas gaitā, liecina par to, ka nepietiekama Eiropas pilsoņu iesaistīšana un līdzdalība ES veidošanas procesā izraisa pilsoņu neuzticību Kopienas iestādēm un, iespējams, noraidošu attieksmi pret šo procesu.

2.2 Šī situācija vērojama visās dalībvalstīs (tās izpausmes, protams, atšķiras) un tā skar vai skar arī kandidātvalstis. Tāpēc atzinīgi ir vērtējams fakts, ka programma vienādā mērā paredzēta gan dalībvalstīm, gan kandidātvalstīm.

(1) Paziņojums “Mūsu kopīgās nākotnes veidošana: paplašinātas Eiropas izaicinājumi un budžeta līdzekļi 2007. — 2013. gadam” (KOM(2004) 101 galīgā red., 10.2.2004).

2.3 Kaut arī mazais atbalsts jau pastāvošajām Eiropas “realitātēm” visās dalībvalstīs neizpaužas vienādā formā, kas izskaidrojams ar ratifikācijas procedūru dažādību, un kaut arī tas visur neizpaužas vienādi stipri, tas tomēr dažādās formās vērojams visās dalībvalstīs.

2.4 Īpaši tajās valstīs, kas gribēja vai varēja rīkot referendumu par Eiropas Konstitucionālo līgumu, bieži notiek ļoti intensīvas, līdz šim nepieredzētas diskusijas. Īpaši asas diskusijas ir par nacionālo identitāti un pilsonību (un tās saglabāšanu — bieži vien nervozā formā un pat no nacionālistiskām pozīcijām), mazāk par sasniegto un Konstitucionālajā līgumā paredzētajiem jauninājumiem. Šīs diskusijas īpaši asas ir par sociālās politikas jautājumiem (kas pamatoti tiek uzskatīti par svarīgāko pilsoniskās tiesības raksturojošo pazīmi) un demokrātiskajiem procesiem. (Turklāt diskusijas “traucē” jau gandrīz vispār izplatītais un tomēr nepamatotais aizspriedums par nedemokrātisku, tehnokrātisku Eiropu, kas faktiski pati neļaujot pilsoņiem iesaistīties lēmumu pieņemšanā.

2.5 Kaut gan ierosinātā programma paredzēta laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam, kad visas dalībvalstis vienā vai otrā formā būs pieņēmušas lēmumu par Konstitucionālā līguma ratifikāciju, nav iespējams novērst to, ka programmai, tās apspriešanai un pieņemšanai pašreizējā situācijā ir tieša ietekme uz Eiropas pilsoniskuma galveno jautājumu, uz kuru atbilde ir jārod “nekavējoties”. Diemžēl pārāk liela ietekme uz programmu laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam ir bijusi Padomes 2004. gada lēmumam⁽²⁾. Tai piešķirts neliels finansējums, un tā paredz pārbaudītu, taču nepietiekami radošu metožu izmantošanu, ņemot vērā risināmo problēmu nozīmību, kas šodien tik spilgti izpaužas. Jāpiebilst, ka problēmas pastāv jau pašlaik; turklāt šobrīd dzimušajiem bērniem 2013. gadā būs astoņi gadi un viņu kā nākamo pilsoņu domāšanas veids būs jau daļēji izveidojies.

2.6 EESK ir pārliecināta, ka šī brīža situācija un jaunās programmas “Iedzīvotāji Eiropai” 2007. — 2013. gadam apspriešana šajā situācijā paradoksālā veidā ir īpaši izdevīga, lai beidzot izvirzītu jautājumu par Eiropas pilsoniskumu kopumā. Tas ļautu izvairīties no nedaudz banālajām diskusijām par vienotību daudzveidībā, kas patiesībā, ja netiek ievērota piesardzība, veicina vienīgi daudzveidību un pat nevienotību. Tāpēc EESK atbalsta priekšlikumu par programmas 2004. — 2006. gadam pagarināšanu, negaidot ārējā novērtējuma ziņojuma iesniegšanu, kas bija paredzēta vēlākais 2006. gada beigās. (Novērtējums tomēr ir jāveic.) EESK vēlētos būt svarīgs šīs programmas dalībnieks un vidutājs programmas nozīmes izskaidrošanā. EESK apzinās, ka šādi programmai jānodrošina pašreizējās programmas “Sabiedrības līdzdalība” turpināšana un tā lielākoties piekrīt Parlamenta un atsevišķu pilsoniskās sabiedrības organizāciju ļoti kritiskajiem aizrādījumiem par šīs programmas pieticīgajiem mērķiem. Tāpēc EESK priekšlikumu

mērķis ir panākt, ka programma 2007. — 2013. gadam nenozīmētu vienīgi pašreizējās programmas paplašināšanu.

2.7 Ir acīmredzams, ka pašreizējā programma, neraugoties uz tās mērķu daudzveidību un dažādajiem pasākumiem, neparedz visu ar Eiropas pilsoniskumu saistīto problēmu risināšanu, kas izskaidrojams ar ļoti pieticīgo programmas finansējumu. Taču tajā ietverts būtisks šī problēmu loka elements, proti, “aktīvs Eiropas pilsoniskums”, kas ir jāsaprot kā pilsoņu spēja patstāvīgi sevi organizēt, lai sabiedrības politikā īstenotu varu un uzņemtos atbildību, kā arī lai nodrošinātu sabiedrisko ieguvumu aizsardzību un attīstību⁽³⁾. Tāpēc EESK stingri pieprasa nesamazināt programmai paredzēto finansējumu 253 miljonu EUR apmērā turpmākajiem septiņiem gadiem, neatkarīgi no tā, kā galu galā beigsies diskusijas par Eiropas Savienības finanšu plānu.

2.8 Pašreizējā situācija ir tāda, ka tā ne tikai prasa, bet arī dod iespējas kvalitatīvām pārmaiņām. Šajā situācijā EESK vēlētos, lai tiktu veikts pētījums par to, cik lielā mērā pilsoņi jūtas piederīgi Eiropas Savienībai, vai arī, lai jau veikto pētījumu rezultāti vismaz būtu visiem pieejami, kas ļautu noteikt pietiekami precīzu un pamatotu diagnozi.

2.9 EESK patiešām uzskata — fakts, ka “Eiropas iedzīvotāji ir radijuši zināmu atstatumu attiecībā pret Eiropas iestādēm un Eiropas integrācijas procesā viņiem ir grūtības sevis identificēšana”⁽⁴⁾, ir izskaidrojams ar to, ka pastāvošais Eiropas pilsoniskums kā tāds un it īpaši tā aktīvākās un organizētākās formas paradoksālā veidā netiek atzītas — nemaz nerunājot par patiesu nezināšanu un Kopienas darbības veida un tai piemītošās loģikas neizpratni, kā arī par nenoliedzamiem gadījumiem, kad netiek atkāpšanās nacionālisma un protekcionisma virzienā, ko rada globalizācijas izraisītā — objektīvā vai subjektīvā — nedrošība un bailes.

2.10 Ņemot vērā iepriekš teikto, varētu apgalvot, ka ievērojamā tuvināšanās un kustība visos virzienos (kaut arī tās tālu atpaukšos ne iespējām, ko piedāvā Eiropas integrācija), faktiskā robežu likvidēšana, vienotā valūta un vienotais tirgus netiek pietiekami bieži pieminēti: “Eiropieši neuztver kopējo identitāti, jo par to netiek runāts.”⁽⁵⁾ Taču visā pasaulē augsti vērtē un apbrīno īsti eiropiešu dzīvesveidu (“European way of life”), par ko īpaši labi iespējams pārliecināties, raugoties uz Eiropu no malas — ceļojot vai nedzīvojot Eiropā.

2.11 Tāpēc, neraugoties uz to, ka pašlaik vērojama pievēršanās nacionālām vērtībām, mēs nedrīkstam aizmirst par daudzām jau kopējām vērtībām, šobrīd jau augsto dzīves kvalitāti Eiropā, demokrātiju un pilsoņu līdzdalību. Ambicioza programma “aktīva Eiropas pilsoniskuma” veicināšanai var samazināt vai novērst šo pievēršanos nacionālajām vērtībām vai mainīt tās virzienu.

⁽³⁾ *Manuale di Cittadinanza Attiva*, Giovanni Moro, Carocci Editore, 1998.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 116 galīgā red., ievads.

⁽⁵⁾ TNS — Sofres aptauja par Eiropiešu kopējām vērtībām, kas 2005. gadā tika veikta 10 lielākajās ES valstīs, kurās dzīvo 85 % no kopējā iedzīvotāju skaita.

⁽²⁾ OV L 30, 2.2.2004, 6. lpp.

2.12 Neraugoties uz visām grūtībām un strupceļu, kurā Eiropa nesen ir nonākusi sakarā ar pašlaik notiekošajām diskusijām par Konstitucionālā līguma ratificēšanu, kā arī neraugoties uz trauksmi, ko izraisīs Eiropas mājas celtniecība nākotnē, EESK ir pilnīgi pārliecināta, ka šobrīd ir vislabvēlīgākie apstākļi, lai pievērstos aktīva Eiropas pilsoniskuma problēmu risināšanai. Programma 2007. — 2013. gadam pēc iespējas jāpadziļina un jāaplūko saistībā ar tādu situāciju, kad pilsoņi — neatkarīgi no viņu uzskatiem — atkal aktīvi interesēsies par Eiropu un iespējām piedalīties lēmumu pieņemšanā ES (tieši vai ar tādu organizāciju starpniecību, kas dibinātas uz brīvprātības principiem).

2.13 Tāpēc EESK ierosina sarīkot atklātu simpoziju, kurā apspriestu visu ar Eiropas pilsoniskumu saistīto problēmu kopumu un šo problēmu sarežģītību jaunajā situācijā, tā vietā, lai daudzās un dažādās programmās paredzētu to risināšanas pasākumus, kas ir grūti izprotami un īstenojami. EESK varētu sarīkot šo simpoziju, un tā priecājas par to, ka Komisija atbalsta šo iniciatīvu ⁽⁶⁾.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Nemot vērā faktu, ka EESK ir tā ES iestāde, kas pārstāv pilsoniskās sabiedrības intereses, un to, ka Līgumos skaidri norādīts, ka tā ir līdzvērtīga pārējām ES iestādēm, Komiteja atzini vērtē to, ka tai uzticēts sagatavot atzinumu par šādu programmu, kaut arī formāli tas nebūtu bijis obligāti jādara. Taču tā uzskata, ka Eiropas Parlamentam un Padomei iesniegtais priekšlikums būtu labāk sagatavots, ja EESK būtu varējusi iepazīties ar to agrākā sagatavošanas stadijā. Izstrādājot šo programmu, no 2004. gada decembra līdz 2005. gada februārim tiešsaistē gan tika sarīkota aptauja (uz kuru tika saņemts viens tūkstotis atbilžu), un 2005. gada 3. un 4. februārī notika konsultatīvs forums (kurā piedalījās 350 dalībnieki). Viena no iespējām, kā likvidēt tos daudzus cēloņus, kāpēc Eiropas pilsoņiem ir sajūta, ka viņiem nav reālas iespējas — individuāli vai ar organizāciju starpniecību — ietekmēt lēmumu pieņemšanu ES, EESK viedokļa uzklaušanās ir jābūt prioritārai un jānotiek biežāk, nevis tās “viedoklis” jāuzklausā pēdējā brīdī.

3.2 EESK negatīvi vērtē to, ka programma, kurā norādīts, ka Komisija redz trīs iespējas, kā risināt problēmu saistībā ar pilsoņu atturīgo attieksmi pret Eiropas savienības iestādēm, nav paredzēta visu problēmu risināšanai. EESK piekrīt tam, ka svarīgi ir saskaņot dažādo problēmu risināšanas iespējas, taču tā ierosina trīs to risināšanas iespējas apvienot vienā visaptverošā programmā. Tādējādi būtu iespējams aptvert visu problēmu dažādos aspektus un izvirzīt kopējus mērķus, novērtēt rīcības atbilstību un meklēt iespējas to papildināt.

3.3 Pilsoņu informēšana par ES iestādēm, saziņa par Eiropai svarīgiem jautājumiem, to Eiropas Savienības pilsonības radīto

tiesību apzināšanās, piederības sajūta un Eiropas identitāte — viss veido vienotu kopumu. Kaut gan Komisijas iesniegtajā programmā ir runa par to, ka tā papildina citas Kopienas programmas, tomēr atbilde uz šo svarīgo jautājumu ir neskaidra, un nekas nav teikts par veidu, kā panākt mērķu un pasākumu vienotību. Šo trīs punktu nepietiekama sasaiste gandrīz nemaz nemainīs pašreiz tik sarežģīto situāciju tādās jomās kā piederības izjūta un eiropēiskā identitāte.

3.4 EESK vēlētos būt pārliecināta, ka paralēli šai īpašajai programmai tiek dots spēcīgs impulss pilsoņu informēšanai un saziņai ar pilsoņiem par ES iestādēm un pilsoņu tiesībām ES. Pilsoņi jāinformē arī par EESK un tās funkcijām, kam pārējās ES iestādes, sniedzot informāciju, pievērš pārāk mazu uzmanību. Tas attiecas uz visām iestādēm, lai arī EESK pašai radikāli jāmaina sava saziņas politika, jo tā ne tuvu neatbilst tām funkcijām, kas Komitejai jāuzņemas aktīva Eiropas pilsoniskuma veidošanā.

3.5 Kaut arī iesniegtajā programmā mēģināts atbildēt uz jautājumu, cik lielā mērā pilsoņi ir atsvešinājušies no ES iestādēm un ar kādām grūtībām viņiem jāsasostas, identificējoties ar Eiropas integrācijas procesu, tajā tomēr nav izdarīti visi secinājumi. Par to liecina jau vārdu izvēle un lietotie formulējumi, jo tam, kādā veidā šīs identifikācijas un līdzdalības grūtības tiek aprakstītas, kā zināms, var būt liela ietekme uz to pārvarēšanu. Tāpēc nepārliecinošs ir apgalvojums, ka šī programma, kurai paredzēts niecīgs un risināmo problēmu apjomam neatbilstošs finansējums, ir galvenais pīlārs, “kas piešķir iedzīvotājiem galveno nozīmi [Eiropas celtniecībā]”. Nevienam tam neticēs. Izņemot jauninājumus, kurus nevar neminēt (piemēram, programmu daudzgažu plānošana, pieredzes apmaiņa, partneru loka paplašināšana, ierobežojumu samazināšana attiecībā uz saņēmējiem, atbalsts liela mēroga pasākumiem, it īpaši saistībā ar starpkultūru dialogu), grūti ir pamanīt tos jauninājumus, kas patiešām varēs izmainīt pašreizējo situāciju.

3.6 Rodas iespaids, ka jaunā programma ir pārāk cieši saistīta ar programmu 2004. — 2006. gadam. Jāatsakās no struktūrālā atbalsta, kas atkārtoti piešķirts dažām organizācijām, par kurām programmā skaidri teikts, ka tās darbojas Eiropas vispārējās interesēs, un tā vietā jāparedz atklāta, uz skaidriem un pārredzamiem kritērijiem pamatota konkursa procedūra līdzekļu piešķiršanai. Turklāt jāprecizē, ko nozīmē “Eiropas vispārējās intereses”, lai šo jēdzienu vēlāk varētu lietot.

3.7 EESK pilnībā apzinās, ka minētā programma ir īpaši attiecināma uz sociālajiem partneriem, tām apvienībām un NVO, kam, atšķirībā no citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, nav pieejamas citas programmas un noteikumi, kuri ļautu dot būtisku ieguldījumu Eiropas pilsoniskuma popularizēšanā.

⁽⁶⁾ Komisijas locekļa Jan Figel paziņojums EESK Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētās nodaļas sēdē 2005. gada 21. jūnijā.

Lai labāk atpazītu sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības savstarpējo un sadarbības organizāciju pausto labo gribu, īpaši un pamanāmā veidā piedalīties minētajā popularizēšanā, formāli ir jānodrošina viņu pieeja šai programmai. Samierinoties ar to, un attiecībā uz citām budžeta pozīcijām, sociālie partneri piesardzīgi vērtē vēl lielāku sajaukšanos ar apvienībām un NVO.

3.8 EESK atkārtoti pauž jau vairākkārt apstiprinātu nostāju par steidzamības kārtā definējamu, atvērtu Eiropas pilsoniskumu, ar savām tiesībām un pieejamu ikvienai personai, kura jau ilglaicīgi pastāvīgi un regulāri uzturas Eiropas Savienībā⁽⁷⁾. Pamattiesību hartas iekļaušana Konstitūcijā Eiropai un Eiropas Savienības pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencijai liecina par no Eiropas pilsoniskuma samērā neatkarīga "patriotiska" pilsoniskuma atzīšanu, ko šobrīd nodrošina tikai dalībvalstu nacionālā pilsonība. Šo pirmo, iepretim aktīvam pilsoniskumam sperto soli attiecībā uz visiem iedzīvotājiem, kuri pastāvīgi uzturas Eiropas Savienības teritorijā, ir jālegalizē, lai patiešām sasniegtu identitāti, īstu Eiropas pilsoniskumu. Ar nosacījumu, ja mēs patiesi vēlamies, ka minētais pilsoniskums nav tikai Eiropas pilsonības atveidojums, kas nodalīts no dalībvalstu nacionālās pilsonības.

3.9 Saskaņā ar EESK viedokli, ir un būs grūtības panākt tālākvirzību šajā nozīmīgajā jautājumā, ja attiecībā uz Eiropas pilsoniskumu nepastāvēs progresīva gatavība sniegt materiālo atbalstu, kas nebūtu novirzīts no nacionālajām pilsonībām atvēlētajā budžeta. Tādā veidā, lai zināms skaits uzdevumu tiktu piesaistīti tiesībām, ko piešķir vienreizējais un apvienojošais Eiropas pilsoniskums. Šajā sakarā juridiskā līdzekļa neizmantošana iedzīvotāju dalības, ja tā ir pašsaprotama bez Eiropas pilsonībai raksturīgā materiālā atbalsta, veicināšanai ir strīdīgs jautājums, ņemot vērā pakāpenisko virzību uz šim pilsoniskumam īpaši atvēlēto uzdevumu un tiesību ieviešanu. EESK uzskata, ka jānodrošina minēto jautājumu tālākvirzība, neatkarīgi no izvēlētajā simboliskā materiālā atbalsta (vai atbalstiem), piemēram, papildus Komisijas jau ierosinātā Eiropas valsts civildienesta jauniešiem izveidošanai jāparedz Eiropas finanšu līdzekļu izdalīšana kaut minimālā apmērā, neraugoties uz šī jautājuma problemātisko būtību, un/vai katras tautas pārstāvju ieviešana tai pat dienā visās Eiropas Savienības dalībvalstīs notiekošajās vēlēšanās.

4. Īpašas piezīmes par programmas darbībām.

4.1 1. darbība: Aktīvi iedzīvotāji Eiropai

EESK uzmanība visnotaļ ir vērsta uz pilsētu sadraudzības veicināšanu tik lielā mērā, cik tā var iesaistīties savstarpēju zināšanu apmaiņā un iedzīvotāju mobilitātē Eiropā. Mobilitāte liecina par tās pārāk lielo ierobežotību. Vienai no šāda veida rīcību priori-

tātēm ir jābūt oriģinālas līdzdalības pieredzes vietējā līmenī veicināšanai un tās apmaiņai sadraudzības ietvaros. Kas attiecas uz iedzīvotāju projektiem, pārāk neskaidrais šī jautājuma formulējums apgrūtina izpratni par to iespējamību. Visbeidzot, ņemot vērā faktu, ka ļoti ierobežoti budžeta līdzekļi 40 % apmērā ir atvēlēti 1. darbības pasākumiem, proti, pilsētu sadraudzībai, ir pamats apšaubīt šī instrumenta piemērotību programmas mērķu sasniegšanai. Galvenokārt tādēļ, ka šī programma tikai nelielā mērā sekmē jaunākās šīs jomas inovācijas, īpaši tā sauktās "trīskājainās" sadraudzības, kur divas Eiropas reģionālās pašvaldības vienojas ar citām jebkurām pašvaldībām pasaulē par ilgtspējīgas attīstības izveidošanu. Tomēr minētās inovācijas apliecina atvērtību pasaulei, kas varētu būt viens no Eiropas pilsoniskuma raksturojošiem elementiem, īpaši gan attiecībā uz jauniešiem, gan no jauniešu puses. Jebkuros apstākļos un neatkarīgi no sadraudzības veida, ir svarīgi darīt zināmu iedzīvotājiem Eiropas Savienības tiešo atbalstu, šāda veida aktīva pilsoniskuma sekmēšanai; šādu atbalstu neatzīst ieinteresētās personas.

4.2 2. darbība: Aktīva pilsoniskā sabiedrība Eiropā

4.2.1 Saskaņā ar EESK viedokli, šī programmas daļa neapšaubāmi varēja būt labāk novērtēta. Rīkot tikšanās un kopīgi darboties starptautiskā līmenī ir Eiropas pilsoniskuma pamatā. EESK šajā sakarā uzskata, ka programmā nepieciešams iekļaut jautājumu par Eiropas apvienības, Eiropas Savstarpējās palīdzības organizācijas un Eiropas fondu statusa galīgu noteikšanu solidaritātes un sadarbības veicināšanai, īpaši brīvprātības kontekstā, pat arī, ja jautājums nav šai īpašai programmai atbilstošs.

4.2.2 Eiropas tīklu nostiprināšana saskaņā ar EESK redzējumu un atbilstību programmai ir izšķirošs elements. EESK atkārtoti uzsver, ka ir jānodrošina visiem Eiropas tīkliem vienāda pieeja strukturāliem atbalstiem, nepieļaujot atsevišķu organizāciju finansēšanu prioritārā kārtā, pat arī, ja Komisija pēc kontroles noliedz "automātiskas piekļuves" esamību, bet gan tos atzīst par vērtīgiem projektiem. Projektu, arī nelielu, finansēšanai ir visbūtiskākā nozīme, jo tā, nacionālajām un vietējām organizācijām tiešā saskarsmē ar iedzīvotājiem piešķir Eiropas dimensiju un izlīdzina attālumu starp iedzīvotājiem un Eiropas iestādēm. EESK cita starpā izsaka gandarījumu par to, ka programma, sniedzot atbalstu mazajiem projektiem, nodrošina starptautisko iniciatīvu rašanos nacionālajos tīklos pat arī, ja minētās iniciatīvas neaptver visas dalībvalstis.

4.2.3 EESK ir ārkārtīgi norūpējusies par jebkuru Komisijas Tiesiskuma, brīvības un drošības ĢD⁽⁸⁾ sagatavoto priekšlikumu, ar kuru drošības un terorisma apkarošanas vārdā varētu novēl vispārējās aizdomas uz NVO un apvienībām. Tas pēc

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu: "Eiropas Savienības pilsoniskums" (OV C 208, 03.09.2003, ziņotājs PARIZA CASTAÑOS kgs) un par tematu "Imigrācija, integrācija un nodarbinātība". (OV C 80, 30.09.2004, ziņotājs PARIZA CASTAÑOS kgs).

⁽⁸⁾ Ieteikumu projekts dalībvalstīm par bezpeļņas organizāciju rīcības kodeksu pārredzamības un paraugprakses uzskaitāmības nolūkā, 2005. gada 22. jūlijā

savas būtības varētu būt temats par šādu fenomenu parādīšanos. Sarežģīti birokrātiskie noteikumi paredz, ka tieši apvienībām ir pierādīšanas pienākums. Ja apstiprinātos šāda pieeja, tā materiālā un konceptuālā ziņā būtu tieši pretrunā ar minēto programmu.

4.2.4 EESK uzskata, ka tai un Reģionu komitejai saskaņā ar Eiropas Parlamenta viedokli, vajadzētu tieši uzlikt atbildību par sociālo organizāciju un vietējo pašvaldību konsultēšanas saskaņošanu. Atbildībā ietilptu abu iestāžu atzinumu apkopojums un piekļuves tiem nodrošināšana pārējām Kopienas iestādēm. Tostarp arī uzraudzīt pareizu informācijas nepārtrauktu izplatīšanu. Būtu tāpat jāiesaka Eiropas Parlamentam par šo jautājumu regulāri un formāli konsultēties ar EESK un RK.

4.2.5 Izšķiroša nozīme ir Eiropas Parlamenta un organizētas pilsoniskās sabiedrības, ko veido Eiropas iestādes, regulāra rakstura partnerības principam⁽⁹⁾, kā pamatā ir vienlīdzība pienākumu dažādībā, lai arī pašreiz tas nepavisam netiek īstenots un pat apsvērts. Aktīvā Eiropas pilsoniskuma programmā jācenšas izskaust jebkādas, par hierarhiju liecinošas paliekas Eiropas iestādēs, jo Eiropas kultūra ir pilnvaru un funkciju pārdales kultūra.

4.3 3. darbība — “Kopīgi Eiropai”

4.3.1 EESK uzskata, ka šajās programmās galvenajam mērķim ir jābūt uzmanības vēršanai uz Eiropas starpkultūru dialogu. Notiekošās debates par Konstitucionālo līgumu aplicina, ka Eiropas kultūru atšķirību nezināšana, liels stereotipu inertums, visbūtiskākā avotu, īpaši tiesību un konstitūcijas dažbrīd pretrunīgais raksturs, kas veido katras dalībvalsts priekšstatus, ir bijuši nepietiekami novērtēti. Tikpat lielā mērā, cik nenovērtētas ir dzīvesveidu, vērtību, pasaules uzskatu konverģences, ir arī pārliecība, ka pilsoniskuma aspektā “*homo europeus*” diezgan skaidri atšķiras no jebkura cita pasaules iedzīvotāja. Šis “*homo europeus*” ir Savienības garīgā un morālā mantojuma konkrētas īstenošanas rezultāts, kā pamatā ir cilvēka pašcieņas, brīvības, vienlīdzības un solidaritātes nedalāmas un universālas vērtības; šī īstenošana balstīta uz demokrātijas un tiesiskas valsts principu. Savās darbībās tā cilvēkam piešķir centrālo nozīmi, izveidojot Eiropas Savienības pilsoniskumu un rodot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu. Neatļaidīgi ir jāveicina izteikti pamanāmi pasākumi, informatīvi un izplatīšanas līdzekļi, pētījumi, kas raksturo ne tikai pastāvošās daudzveidības (un nevis ar stereotipiem pamatotas atšķirības), un jo īpaši “europeisko dzīvesveidu”. Eiropas kultūras pamatā nav tikai mantotas vērtības, bet arī vērtības, kuras saistītas ar pašas Eiropas Savienības izveidi, tās vienoto tirgu, kopējo naudu, Eiropas apvienošanās procesu (paplašināšana ar Austrumei-

ropas valstīm). Lai minētie izteiktas pamanāmības pasākumi veicinātu piederības izjūtas un Eiropas identitātes stiprināšanu, ir ļoti svarīgi, lai iedzīvotāji un viņu pārstāvošās organizācijas būtu ļoti cieši saistīti to ideju paušanā un īstenošanā, vai vēl labāk, ja tie būtu ideju ierosinātāji, jo tieši tie vislabāk spēj noteikt nozīmīgākos identitāti apliecinājošus elementus un simbolus, ar kuriem saskaras ik dienas.

4.3.2 EESK no savas puses un tās kompetences ietvaros uzskata, ka atbalsts sociālās un kultūras dimensijas veicināšanā pastāvīgas un lietderīgas partnerības organizēšanai ar Eiropas Parlamentu, šajā jomā ir būtiskākais identificēšanas un izveides nosacījums saistībā ar Eiropas iedzīvotājus vienojošo kultūras identitāti. Minēto kultūras identitāti nevar iegūt tikai kultūras mantojuma saglabāšanas ceļā, kas bieži vien ir mazāk vienojošs elements, lai arī šis apgalvojums tiek noliegts. Kopējam Eiropas pilsoniskumam piemīt spēcīgs mūsdienīgs nozīmīgums. Tas izskaidrojams ar lēmumu arvien vairāk vienot Eiropas valstis visā tās teritorijā, ar grūtu, bet svarīgu suverenitātes uzdevumu dalīšanu. Kā teicis Klods Levī-Stross: “*es iepazīnu tādu laikmetu, kurā nacionālā identitāte bija vienīgais valstu attiecībās saprotamais princips. Ir zināms pie kādām katastrofām tas noveda*”. Dalītās suverenitātes kultūra un nevis suverenitātes principa neievērošana — tāda ir mūsdienu Eiropas pilsoņa identitāte un kultūra, kas nākotnē būs vēl izteiktāka.

5. Secinājumi un priekšlikumi.

5.1 Eiropas pilsonību vistiešākajā veidā skar nesen sakarā ar Eiropas Konstitucionālā līguma atsevišķās valstīs noraidījumu sākusies krīze. Šobrīd vairāk nekā jebkad agrāk Komisijas rūpēm un politikai ir jābūt vērstai uz pilsoņu un iestāžu tuvināšanu, un tas ir panākams visupirms ar aktīvas Eiropas pilsonības veicināšanu. Ir nepieciešams veikt dziļāku analīzi par minēto tēmu, iesaistot visas ieinteresētās puses pirms ir apstiprināts jaunais plāns laika posmam no 2007.–2013. gadam.

Minēto analīzi varētu organizēt šī atzinuma 2.11 punktā noteiktā simpozija, kura sagatavošanu varētu uzticēt EESK, ietvaros.

5.2 Minētajā simpozijā būtu jānotiek atvērtai aktīvas Eiropas pilsonības apspriešanai, nosakot no katras dalībvalsts pilsonības ietvaros piešķirtajām tiesībām un pienākumiem atšķirīgas Eiropas pilsoņu tiesības un pienākumus.

Vajadzētu varēt apspriest Eiropas aktīvu pilsonību raksturojošo ekonomisko, sociālo, politisko utt., kā arī vides tiesību, noteikšanu un praktisku pielietojumu, it īpaši solidaritātes un drošības jomā (te var uzreiz minēt civilo drošību), un ierosināt par tām balsot vispārējā, vienotā Eiropas nobalsošanā.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlaments ziņojumā par iedzīvotāju un sociālo pārstāvju iesaistīšanu Eiropas Savienības institucionālajā sistēmā pats ir ierosinājis minēto formālo partnerības veidu — 1996.g. ziņotājs Philippe Herzog kgs

5.3 EESK uzskata, ka Eiropas asociācijas statusa noteikšana šajā posmā, neskatoties uz reālajām grūtībām to izdarīt, ir neatliekams pienākums, ja mēs gribam aktīvai Eiropas pilsonībai piešķirt atbilstošu juridisku ietvaru, kas pārsniedz vienkāršo un diskutablu labas “drošības” uzvedības kodeksu.

5.4 Jebkurā gadījumā — neatkarīgi no sarunu par Eiropas budžetu iznākuma EESK vēlas, lai šīs programmas budžets tiktu padarīts par prioritāru, jo tā ir uzskatāma par minimumu, lai veicinātu galveno faktoru Eiropas pilsonības, ko Komisija gluži pareizi izvirza par Savienības darbības sfēras “būtisko prioritāti”, izveidē. EESK iesaka ne tik daudz censties ievērot iepriekš izsludināto budžeta 0,55 € uz vienu iedzīvotāju uz sešiem gadiem, bet gan censties panākt visa veida sinerģiju starp dažādiem Komisijas ģenerāldirektorātiem ar mērķi apvienot mērķus un līdzekļus darbā pie šī jautājuma, kas sava svarīguma un nākotnes nozīmības dēļ skar visas Eiropas iestādes. Šajā sakarā Eiropas Savienības aktīvas pilsonības politika būtu jāizstrādā kādā pastāvīgā starpiestāžu struktūrvienībā, kas apvienotu visus šajā jautājumā ieinteresētos Komisijas ģenerāldirektorātus un pārstāvjus no citām Savienības iestādēm.

5.5 EESK uzskata, ka arī pamatskolas izglītībai un ne tikai ar apmācību visas dzīves garumā saistītajām programmām būtu jābūt Eiropas pilsonības tapšanas laikam un vietai, tādas Eiropas pilsonības, kas spēj izglītoties pati, nevis būt kosmētisko pasākumu adresāts (krāsas, uzlīmes, cepures, svētki utt.). Pilsonība neattiecas tikai uz aktīvajā vecumā esošajiem iedzīvotājiem.

Saskaņā ar minētajām idejām Komisija varētu ierosināt dalībvalstīm pievienot to mācību programmām Savienības zināšanu apguves metodi un materiālus, kā arī jautājumus tieši par Eiropas pilsonību. Ir jāizskata iespējas ieviest pamatskolas vecumam pielāgotu *Erasmus* programmu, kas ievērojami pārsniegtu tradicionālos valodu apguves kontaktu ietvarus.

Ir jāizmanto visas jauno informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (JIKT) iespējas, it īpaši to spēlei līdzīgais raksturs, interaktīvās iespējas, piedalīšanās iespējas (katra jauna pilsoņu atbalsta ietvaros, radot, kāpēc gan nē, psiholoģiskā novērtējuma

struktūrvienību), tādējādi pārvarot statisko un ne pārāk pievilcīgo šābrīža Eiropas mājas lapu izskatu. Šāds ieteikums un ierosinājumi saskan ar *Comenius* programmas mērķiem, kas ir šādi:

- 1) labāk jauniešiem un izglītības darbiniekiem skaidrot Eiropas kultūru dažādību un tās vērtību;
- 2) palīdzēt jauniešiem iegūt viņu personīgajai izaugsmei, nākotnes profesionālajai darbībai un aktīvajai Eiropas pilsonībai tik nepieciešamās pamatqualifikācijas un pamatzināšanas.

5.6 Attiecībā uz sevišķiem pasākumiem jāteic, ka ir jāvirza visi līmeņi vienlaicīgi, izvairoties no tā, ka mikroprojekti ar pilsoņu dalību un mērķi piedalīties Eiropas identitātes veicināšanā vietējā un reģionālā līmenī tiek noraidīti par labu Eiropas tīklu atbalstam. Dažādiem pasākumu veidiem domātie fondi ir jāsadala, vadoties tikai pēc viena kritērija — šī finansējuma ietekmes uz Eiropas aktīvu pilsonību un pilsoņu dalību Eiropas Savienības veidošanas procesā, tās politikas veidošanas un īstenošanas procesā.

5.7 EESK ļoti vēlas uzsvērt savu nedalīto atbalstu Komisijas priekšlikumiem, kuru mērķis tehniskā līmenī ir panākt ievērojamu procedūru vienkāršošanu jomā (pilsoņa paša tiešā un aktīvā dalība), kas pagaidām vēl mazāk kā citas jomas cieš no nespējas pārvarēt birokrātiskos šķēršļus.

5.8 EESK ir pārliecināta, ka tikai Eiropas pilsonībai raksturīgo atribūtu, kas nav pielīdzināmi vienkāršai valstu pilsonību summai “izgudrošana” (neatkarīgi no tā, vai šie atribūti ir simboliski, ekonomiski, sociopolitiski, kultūras, juridiski), ir kļuvusi par absolūtu Eiropas Savienības prioritāti un ka aktīvās pilsonības veicināšana var dot ievērojumu ieguldījumu šā uzdevuma veikšanā. Tā ir gatava uzņemties savu daļu minētajā “izgudrošanā”, koordinējot konsultēšanos ar organizētās, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un veicinot to, lai citām Kopienas iestādēm būtu zināms to viedoklis, un tās to ņemtu vērā.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei par Eiropas politiku attiecībā uz jaunatni. Jaunatnes problēmu risināšana Eiropā — Eiropas Jaunatnes pakta īstenošana un pilsoniskās aktivitātes veicināšana”

KOM(2005) 206 galīgā red.

(2006/C 28/07)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 30. maijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu *Komisijas paziņojums Padomei par Eiropas politiku attiecībā uz jaunatni. Jaunatnes problēmu risināšana Eiropā — Eiropas Jaunatnes pakta īstenošana un pilsoniskās aktivitātes veicināšana*.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 5. oktobrī. Ziņotāja bija **Jillian van Turnhout** kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 126 balsīm par un 3 atturoties, pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Jaunatnes paktu un tā izstrādāšanu saskaņā ar šo Komisijas paziņojumu par Eiropas politiku attiecībā uz jaunatni. Šis paziņojums veido satvaru, pamatojoties uz kuru turpmāk būs iespējams veidot Eiropas Savienības politikas jomās, kas skar jaunatni.

1.2 Eiropas liktenis arvien vairāk kļūst atkarīgs no tās spējam veidot bērniem un jaunatnei draudzīgu sabiedrību. Eiropas Padomes 2005. gada pavasara sanāsmē pieņemot Eiropas Jaunatnes paktu, kas ir daļa no pārskatītās Lisabonas stratēģijas ar uzvaru uz izaugsmi un darbavietām, tika atzīts, ka jaunatnes iekļaušana sabiedrībā un darba dzīvē un tās potenciāla labāka izmantošana ir būtiska, lai izaugsme Eiropā atkal būtu ilglaicīga un ilgtspējīga.

1.3 Apzinoties, ka mūsdienu sabiedrībā jaunatnei ir jāsaprotas ar daudzām problēmām, EESK pēdējo desmit gadu laikā regulāri ir piedalījies jaunatnes politikas veidošanā Kopienas līmenī. ⁽¹⁾ Tā ir ierosinājusi apspriest tādus svarīgus jautājumus

ka jaunatnes nodarbinātība, sociālā integrācija, izglītība, mobilitāte, līdzdalība un NVO (nevalstisko organizāciju) loma. Tajā pašā laikā EESK apzinās problēmas, ar kurām šobrīd sastopas Eiropas Savienība, un to, ka tai jāatgūst pilsoņu uzticēšanās.

1.4 EESK uzskata, ka minētā satvara centrā jābūt jaunatnei, un tā jānodrošina un tai jānodrošina iespējas aktīvi piedalīties politikas veidošanā. Galvenais, kas motivē jauniešus būt aktīviem, ir iespēja piedalīties pārmaiņu īstenošanā. Dalībvalstīm un ES iestādēm jāpiešķir nepieciešamie līdzekļi, jāsniedz atbalsts un jāizveido mehānismi, kas visos līmeņos veicinātu jauniešu iesaistīšanos to lēmumu pieņemšanā un tajos pasākumos, kas ietekmē viņu dzīvi. Tikai iespējas kaut ko reāli ietekmēt veidos jauniešos patiesu atbildības sajūtu.

1.5 Vairāk nekā jebkad agrāk Eiropai ir vajadzīga jaunatnes pastāvīga iesaistīšanās integrētas, konkurētspējīgas, drošas un iekļaujošas Eiropas veidošanā. Lai jauniešiem Eiropas Savienība būtu svarīga, jāpanāk, ka tā ir būtiska viņu dzīves sastāvdaļa, un Eiropas Savienībai ir jāizrāda skaidra interese par jauniešu vajadzībām un publiski atpazīstamā un radošā veidā jāreaģē uz tām. Tādā pašā mērā šīs iniciatīvas izdošanās ir atkarīga no visu ieinteresēto pušu, it īpaši jaunatnes organizāciju, kā arī reģionālās un vietējās varas un sociālo partneru iesaistīšanas. EESK pārņem Augsta līmeņa grupas jauno ideju no tās ziņojuma par sociālās politikas nākotni paplašinātā Eiropas Savienībā: ideju “par jaunu paktu paaudžu starpā”, lai pārietu “no pakta par gados vecākiem cilvēkiem, kas dibināts uz bailēm ... uz jaunu paktu, kas centrēts uz jauniešiem un dibināts uz uzticēšanos ...”, lai pārvērstu visu šo nedrošību veiksmīga procesā, kura pamatā būtu pozitīvs nākotnes redzējums un jauns līdzsvars starp paaudzēm”.

1.6 Tāpēc EESK izsaka cerību, ka šis paziņojums sekmēs ciešākas lēmēju un jauniešu partnerības veidošanos ne tikai Eiropas, bet arī attiecīgo valstu līmenī. Ja jaunieši un viņu

⁽¹⁾ Baltā grāmata “Jaunatnes politika” (OV C 116, 20.04.2001. – ziņotāja: *Hassett-van Turnhout* kdze)
Eiropas Komisijas Baltā grāmata “Jauns impulss Eiropas jaunatnei” (OV C 149, 21.6.2002. – ziņotāja: *Hassett van Turnhout* kdze)
Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru 2004. gads tiek pasludināts par Eiropas gadu, kas veltīts izglītībai, kas iegūta sportojot (OV C 149, 21.6.2002. – ziņotājs: *Koryfiādis* kgs)
Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru tiek izveidota Kopienas rīcības programma Eiropas līmeņa jaunatnes organizāciju atbalstam (OV C 10, 14.1.2004. – ziņotāja: *Hassett van Turnhout* kdze)
SOC/174 “Paaudžu attiecības” (OV C 157, 28.6.2005. – ziņotājs: *Bloch-Lainé* kgs)
SOC/177 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par programmas “Jaunatne darbībā” izveidi 2007.– 2013. gadam (OV C 234, 22.9.2005. – ziņotājs: *Rodríguez García-Caro* kgs)

organizācijas reāli un pastāvīgi tiks iesaistīti politikas izstrādāšanā, viņiem svarīgās problēmas tiks risinātas un viņi apzināsies piederību Lisabonas mērķu īstenošanas procesam.

2. Vispārīga informācija.

2.1 Pavasara Eiropadomes sanāksmē 22. un 23. martā ES valstu un valdību vadītāji pieņēma "Eiropas Jaunatnes paktu" ⁽²⁾. Ierosinot šo paktu, Francijas, Vācijas, Spānijas un Zviedrijas valstu un valdību vadītāji norādīja uz četriem principiāli svarīgiem jautājumiem: jaunatnes neaizsargātību, nepieciešamību attīstīt paaudžu solidaritāti apstākļos, kad sabiedrība noveco, nepieciešamību sagatavot jaunatni, to izglītojot un apmācot, nepieciešamību panākt labāku saskanību visās politikas jomās, kas skar jaunatni.

2.2 Paziņojumā pievērsta uzmanība vairākiem Eiropas jaunatnei ļoti svarīgiem jautājumiem un politikas jomām, kas par tādām tika atzītas ES *Baltajā grāmatā par jaunu stimulu Eiropas jaunatnei* un 2002.gada 27. jūnijā pieņemtajā Padomes rezolūcijā, kas izveidoja Eiropas jaunatnes politikas satvaru.

2.3 Atsaucoties uz pavasara Eiropadomes sanāksmes secinājumiem, Eiropas Komisija 12. aprīlī ⁽³⁾ pieņēma integrētas pamatnostādnes. Pamatojoties uz šo pamatnostādņu kopumu, kurā iekļauts gan priekšlikums Ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm, gan atbalstu guvušais priekšlikums Padomes lēmumam par nodarbinātības pamatnostādņēm, dalībvalstīm būs jāizstrādā reformu programmas turpmākajiem trīs gadiem.

2.4 Pamatnostādņu ievadā uzsvērts, cik svarīgi Lisabonas stratēģijas īstenošanas procesā ir iesaistīt visas ieinteresētās puses, un teikts, ka dalībvalstīm un ES jāizmanto ikviena izdevība, lai integrēto pamatnostādņu īstenošanā iesaistītu reģionālās un vietējās varas, sociālos partnerus un pilsonisko sabiedrību.

2.5 Ja Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādņēs lielākā uzmanība pievērsta tam, kā ekonomikas politika var veicināt Lisabonas mērķu sasniegšanu, Nodarbinātības pamatnostādnes ir īpaši saistītas ar Eiropas nodarbinātības stratēģiju un to mērķis ir koordinēt dalībvalstu nodarbinātības politiku. Tieši Nodarbinātības pamatnostādņēs ar īpašu norādi uz Eiropas Jaunatnes paktu ir iekļauti daži minētajā paktā paredzētie darbības virzieni. Divās pamatnostādņēs īpaši skaidri izpaužas Eiropas jaunatnes pakta saturs — 18. pamatnostādne paredzēts veidot nodarbinātības iespējas un samazināt bezdarbu jaunatnes vidū, veicināt darba un privātās dzīves labāku

saskaņošanu un bērnu aprūpes iestāžu izveidi, 23. pamatnostādne paredzēts samazināt to jauniešu skaitu, kas pirms laika pamet skolu, paplašināt piekļuvi sākotnējai profesionālajai izglītībai, kā arī vidējai un augstākai izglītībai, tajā skaitā mācekļa darbam un apmācībai uzņēmējdarbībā, savukārt 24. pamatnostādne paredzēts paplašināt izglītības un apmācības līdzekļu piedāvājumu un izstrādāt satvarus, kas nodrošina kvalifikāciju pārredzamību, to faktisko atzīšanu, kā arī blakusizglītības un neformālās izglītības atzīšanu. Nodarbinātības pamatnostādņu nobeigumā vēlreiz uzsvērts, ka dalībvalstīm jāveido plaša partnerība pārmaiņām, iesaistot parlamentārās institūcijas un ieinteresētās puses, arī reģionālajā un vietējā līmenī.

2.6 Šajā iniciatīvā īpaša uzmanība pievērsta jaunatnei Lisabonas izaugsmes un darbavietu partnerības pamatjomās, it īpaši Eiropas nodarbinātības un sociālās iekļautības stratēģijas, kā arī darba programmas "Izglītība un apmācība 2010" īstenošanā, un izteikts aicinājums panākt dažādo tajās ietverto iniciatīvu saskaņotību.

2.7 Pakta pieņemšana notiek vienlaicīgi ar 2001. gadā publicētās Baltās grāmatas par jaunu stimulu Eiropas jaunatnei, kas vēlāk tika iekļauta Padomes 2002. gada jūnija rezolūcijā, īstenošanas pirmā posma pabeigšanu. Ar to tika izveidots satvars Eiropas sadarbībai jaunatnes sfērā ar nolūku palielināt jauniešu pilsonisko aktivitāti, atklātās koordinācijas metodes (AKM) izmantošanas procesā iekļaujot jaunatnes aspektu citās politikas jomās.

2.8 Pavasara Eiropadomes sanāksmē pieņemtajā Eiropas jaunatnes pakta galīgajā redakcijā uzsvērts, ka jaunajiem eiropiešiem jāgūst labums no politikas un pasākumu kompleksa, kas veido pilnīgi integrētu Lisabonas stratēģijas daļu, un šī pakta mērķis ir uzlabot jauniešu izglītību, apmācību, mobilitāti, profesionālo integrāciju un sociālo iekļautību, kā arī uzlabot darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespējas. Eiropas Jaunatnes paktā pausta arī apņemšanās panākt iniciatīvu vispārēju saskanību šajās jomās, un ar tā pieņemšanu jāsākas aktīvai un nepārtrauktai darbībai jauniešu interesēs. Paktā arī teikts, ka tā panākumi atkarīgi no visu iesaistīto pušu, pirmkārt un galvenokārt valstu, reģionu un vietējo jaunatnes organizāciju, kā arī reģionālo un vietējo varu un sociālo partneru iesaistīšanas. Ierosināts, ka dalībvalstīm jāsastāda darbības plāns trīs šādās jomās: 1) nodarbinātība, integrācija un sociālā stāvokļa uzlabošana, 2) izglītība, apmācība un mobilitāte, un 3) darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespējas.

⁽²⁾ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

⁽³⁾ SOC/206 "Nodarbinātības pamatnostādnes": 2005-2008 (OV C 286, 17.11.2005. – ziņotājs Malosse kgs).

3. Jauniešu iesaistīšana.

3.1 Sagatavojot šo atzinumu, 2005. gada 6. septembrī EESK sarīkoja apspriešanos ar jaunatnes organizāciju pārstāvjiem. Tās rezultāti ir iekļauti šajā atzinumā.

3.2 Jaunatnes iesaistīšanai jābūt jebkuras Paktā paredzētās rīcības pamatprincipam. Jebkādas politikas, kas skar jaunatni, izstrādāšanas pamatprincipam jābūt jaunatnes līdzdalībai — tas ir princips, kas vairākkārt uzsvērts Eiropas un starptautiskā līmenī⁽⁴⁾. EESK atbalsta apspriešanos ar jaunatni Eiropas līmenī, it īpaši 2005. gadā sarīkoto *États Généraux*, tomēr EESK ar nožēlu atzīmē, ka Paziņojumā nav iekļauti ieteikumi, kā dalībvalstu līmenī panākt reālu jauniešu un viņu organizāciju iesaistīšanos un līdzdalību. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis izmantot radošākas metodes jaunatnes ieinteresēšanā un piesaistīšanā.

3.3 EESK uzsver, cik svarīga ir jaunatnes aktīva līdzdalība un tiesības patstāvīgi pieņemt lēmumus ne tikai darba tirgū, bet sabiedrībā kopumā. Jaunatnes aktīvai līdzdalībai sabiedrības dzīvē un jauniešu tiesībām patstāvīgi pieņemt lēmumus jābūt ne tikai mērķim, bet arī metodei, kas veicina jauniešu personības attīstību, viņu iniciatīvu un sociālo integrāciju, kā arī sociālo kohēziju kopumā.

3.4 EESK ar nožēlu atzīmē, ka šajā paziņojumā nav skaidri izklāstīts reālas jauniešu un jaunatnes organizāciju iesaistīšanas mehānisms. 2005. gada 6. septembra uzklaušanās, kas minēta 3.1 punktā, studentu organizācijas cita starpā uzsvēra to, cik lielā mērā jauniešu pastarpināta piedalīšanās vispārējo interešu iestāžu darbā, šajā gadījumā — studējošo sociālā nodrošinājuma sistēmā, ļāva jaunatnei kopumā, ne tikai organizētai jaunatnei, uzņemties atbildību un parādīt sevi kā kopumam. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis izstrādāt un īstenot politiku partnerībā ar jauniešiem un viņu organizācijām un arī turpmāk iesaistīt abas puses visos šī procesa posmos. Ar jauniešiem un viņu organizācijām, kā arī ar sociālajiem partneriem ir jāapspriežas par šīs iniciatīvas pasākumu izstrādi attiecīgo valstu Lisabonas reformu programmās un par to īstenošanas pārraudzību.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par Balto grāmatu "Jaunatnes politika", OV C 116, 20.04.2001.; Apvienoto Nāciju Organizācijas deklarācija par 1985. gadu — Starptautisko jaunatnes gadu "Miers, līdzdalība, attīstība"; Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencija, 1989. gads; Eiropas Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa Eiropas harta par jaunatnes iesaistīšanu vietējo un reģionālo pašvaldību dzīvē, 1992. gads; Padomes rezolūcija, kā arī jaunatnes lietu ministru un Padomes tikšanās 1999. gada 8. februārī (OV 1999/C42/01).

3.5 AKM⁽⁵⁾ izmantošanas gaitā EESK cer saņemt Komisijas sagatavoto kopsavilkuma ziņojumu⁽⁶⁾ par dalībvalstu līdz šim paveikto jaunatnes līdzdalības jomā. Cerams, ka šajā kopsavilkuma ziņojumā būs iekļauti paraugprakses piemēri, ko varētu ieviest citās dalībvalstīs.

3.6 EESK lūdz precizēt savu un pilsoniskās sabiedrības, it īpaši jaunatnes organizāciju lomu atklātās koordinācijas metodes izmantošanas procesā. Jāatgādina, ka Lisabonas Eiropadomes secinājumu 38. punktā ir definēta NVO (nevalstisko organizāciju) loma atklātās koordinācijas metodes izmantošana procesā⁽⁷⁾. Šajā jomā EESK var aktīvi darboties, izmantojot savas speciālās zināšanas un pieredzi, un līdzdarboties jaunatnes un jaunatnes organizāciju iesaistīšanas mehānisma, kurš pēc tam tiks ieviests arī attiecībā uz Komitejas darbības jomu, attīstīšanā.

4. Jaunatne Lisabonas izaugsmes un darbavieta partnerībā.

4.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Paktā īpaša uzmanība pievērsta jaunatnes nodarbinātībai. Taču Jaunatnes pakts jāpilnveido un jāievieš, apzinoties, ka tas pats par sevi ir svarīgs mērķis un ka šis pakts nav viena no Lisabonas stratēģijas daļām. No vienas puses, jauniešiem ir svarīgi, ka Lisabonas stratēģija tiek īstenota sekmīgi, no otras puses, jaunieši var būtiski ietekmēt Lisabonas stratēģijas mērķu sekmīgu īstenošanu. Investīcijām jaunatnē ir būtiska nozīme, lai panāktu augstākus izaugsmes un nodarbinātības rādītājus, nepārtrauktu jauninājumu izstrādāšanu un ieviešanu un aktīvāku uzņēmējdarbību. Lai Lisabonas stratēģijas īstenošana būtu sekmīga, tai jāpiesaista jaunieši, viņos jārada apziņa par piederību Lisabonas mērķu īstenošanas procesam, un viņi jāiesaista šajā procesā.

4.2 Nodarbinātības jautājums ir viena no lielākajām Eiropas pilsoņu problēmām, tāpēc jādara viss iespējamais, lai apkarotu bezdarbu, kura nepieņemami augstais līmenis reāli apdraud mūsu sabiedrības kohēziju⁽⁸⁾. Jaunatnes bezdarba līmenis Eiropā joprojām ir divas reizes augstāks nekā vidējais bezdarba līmenis. Daudzi jaunieši sastopas ar reālām bezdarba draudiem un grūtībām, kuras izraisa zemi ienākumi. Jaunieši no

⁽⁵⁾ Atklātās koordinācijas metode.

⁽⁶⁾ Paredzēts, ka tas tiks publicēts līdz 2005. gada beigām.

⁽⁷⁾ Lisabonas Eiropadomes secinājumu 38. punktā teikts, ka Eiropas Komisija izveidos paraugprakses salīdzinošās novērtēšanas un pārmaiņu pārvaldības metodi, iesaistot visas metodes izmantošanā iesaistītās puses, proti, sociālos partnerus, kompānijas un nevalstiskās organizācijas.

⁽⁸⁾ Eiropadomes prezidentūras secinājumi, Luksemburga 1997. gads.

nelabvēlīgām ģimenēm un etniskām minoritātēm, kā arī jaunieši — imigranti, invalīdi un sievietes ir pakļauti vēl lielākam sociālās atstumtības riskam. Skatoties globālāk, materiālās nedrošības, nabadzības un atkarības parādības skar visu jaunatni kopumā, kas vienlaicīgi ir vēsturiska drāma, bet arī jauna iespēja solidarizēt jauniešus un sabiedrību, lai izklūtu no šīs Eiropā nebijušās situācijas.

4.3 Jaunieši ir pakļauti lielākam bezdarba riskam, un, ja viņi strādā, zemu ienākumu riskam⁽⁹⁾. Lisabonas stratēģijas mērķis ir radīt nevien vairāk, bet arī labākas darbavietas. Lai katram jauniešim nodrošinātu reālu iespēju iekļauties darba tirgū, lielāks uzsvars jāliek uz piemērotu apmācību, izglītību, mācekļu darbu un uz jauniešu iespējām apgūt dzīvei nepieciešamās personiskās un profesionālās prasmes. Turklāt skolā iegūtajai izglītībai ir jābūt tādai, lai jaunieši spētu veidot profesionālo dzīvi un sekmīgi izmantot mūžizglītības mehānismus.

4.4 EESK uzsver, ka demogrāfiskās izmaiņas Eiropā ir jāņem vērā un norāda uz Komisijas Zaļo grāmatu par demogrāfiskajām pārmaiņām⁽¹⁰⁾. Piemēram, bērnu, kas ir vecumā līdz 14 gadiem, skaits samazināsies no 11 % 2000. gadā līdz 6 % 2030. gadā. EESK uzsver, ka līdztekus šīm pārmaiņām Eiropā notiek sociālas, kultūras un politiskās pārmaiņas. Demogrāfiskās pārmaiņas neizpaužas vienīgi statistikā un skaitļos, tāpēc, apsverot atbilstošu politiku un rīcību, obligāti jāraugās no plašāka redzes loka. Kā norāda Augsta līmeņa grupa par sociālās politikas nākotni paplašinātā Eiropas Savienībā, šī demogrāfiskā situācija, kas ievērojami samazinās jauniešu grupas ietekmes īpatsvaru vismaz līdz 2025. gadam, ja tā tiks pareizi izmantota, ir izdevība, jo ietver "samazinātu sociālo resursu pieprasījumu" un iespēju pie pašreizējām izmaksām veikt šajās jomās būtiskus uzlabojumus.

4.5 Tāpēc EESK ir paliecināta, ka Eiropas Pakts, kas paredzēts jauniešiem un kura īstenošana notiks kopā ar jauniešiem, spēj būtiski uzlabot Eiropas jauniešu dzīves apstākļus un perspektīvas, un tajā pašā laikā pozitīvi ietekmēt Lisabonas stratēģijas efektīvu īstenošanu.

5. Eiropas Jaunatnes pakts.

5.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropadomes secinājumu, ka jauniešiem jāgūst labums no politikas un pasākumu kompleksa, kas veido pilnīgi integrētu Lisabonas stratēģijas daļu.

⁽⁹⁾ Augsta līmeņa darba grupas ziņojums par sociālās politikas nākotni paplašinātā Eiropas Savienībā.

⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 94. — "Jauna solidaritāte paaudžu starpā saistībā ar demogrāfiskām izmaiņām"

5.2 Paziņojumā norādīts, ka šādi Integrēto pamatnostādņu aspekti ir svarīgi, lai pēc iespējas palielinātu Eiropas Jaunatnes pakta ietekmi:

(i) Jauniešu nodarbinātības, integrācijas un sociālā stāvokļa uzlabošanas pasākumi. Integrētajās vadlīnijās īpaša uzmanība veltīta tam, kā nodarbinātības politika ietekmē vairāk un labāku darbavietu radīšanu.

(ii) Izglītības, apmācības un mobilitātes pasākumi. Integrētajās pamatnostādnēs ir uzsvērts, ka Eiropā jāpaplašina un jāuzlabo ieguldījumi cilvēku kapitālā un izglītības un apmācības sistēmas jāpielāgo jaunām konkurences prasībām. Tajās izteikts arī aicinājums dalībvalstīm palielināt mobilitātes iespējas, tajā skaitā jauniešu iespējas strādāt un studēt ārzemēs.

(iv) Ģimenes dzīves un darba saskaņošanas iespēju veicināšanas pasākumi. Integrētajās vadlīnijās uzmanība pievērsta arī nepieciešamībai nodrošināt līdzsvarotāku darba dzīvi un tādiem jautājumiem kā bērnu aprūpe, ģimenei labvēlīgs darba režīms un līdztiesība.

5.3 Kaut gan ir paredzētas darbības saistībā ar katru no iepriekš minētajiem pasākumiem, EESK ar nožēlu atzīmē, ka Paziņojumā nav izvirzīti skaidri un izmērāmi mērķi nedz dalībvalstīm, nedz Komisijai. Laikā, kad pilsoņi apšaubā Eiropas Savienības nozīmi, ļoti svarīgi ir parādīt, ka tā spēj rīkoties efektīvi. Lai to panāktu, būtiska nozīme ir nepārprotamiem un uz konkrētu rezultātu sasniegšanu orientētiem mērķiem.

5.4 Dalībvalstu valdības jānodrošina izvirzīt skaitliskus mērķus un skaidrus uzdevumus attiecīgo valstu reformu programmās. Šiem mērķiem un uzdevumiem jāparedz ne tikai jauniešu problēmu risināšana attiecīgajās jomās, bet jāpievēršas arī tādiem jautājumiem, kam šo mērķu sasniegšanā ir būtiska, lai arī netieša ietekme. Dzīvokļa un mājokļa problēma, kā arī ģimenes politika attiecībā uz jauniem vecākiem šajā kontekstā ir īpaši jautājumi. Ne tikai Eiropas, bet arī attiecīgo valstu līmenī ir svarīgi izveidot efektīvus koordinācijas mehānismus, lai visās jomās panāktu saskaņotu virzību.

5.5 EESK lūdz apsvērt šādu uzdevumu iekļaušanu dalībvalstu izstrādātajās attiecīgo valstu Lisabonas reformu programmās:

— Katrā dalībvalstī izvirzīt mērķi samazināt bezdarbu jauniešu vidū par vismaz 50 % laika posmā no 2006. līdz 2010. gadam (šobrīd Eiropas Savienībā vidēji 17,9 % jauniešu, kas ir jaunāki par 25 gadiem, ir bez darba)⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Komisijas paziņojums, 3. lpp.

- Izveidot tādas sociālās aizsardzības sistēmas, kas ļauj jauniešiem patstāvīgi pieņemt lēmumus, kas ietekmē viņu nākotni.
- Ierosināt pasākumus, kas veicina jauniešu sociālo iekļautību, it īpaši risināt problēmas saistībā ar jauniešiem, kas nemācās, neapgūst arodu, nestrādā vai ir reģistrēti kā bezdarbnieki.
- Noteikt mērķus samazināt atšķirības piekļuvē arodizglītībai un tehnoloģijām starp meitenēm un zēniem un samazināt algu atšķirības, pieņemot darbā.
- Laika posmā no 2006. līdz 2010. gadam par 50 % samazināt to jauniešu skaitu, kas pārāgri pamet skolu, un veicināt stažēšanos uzņēmumos.
- Veicināt izpratni par to, cik svarīga nozīme jauniešu mobilitātē, kā arī izglītības un profesionālo iespēju uzlabošanā ir svešvalodu prasmei.
- Veicināt jauniešu uzņēmējdarbību, sniedzot finansiālu un tehnisku atbalstu, kā arī pēc iespējas samazinot ar pārņemšanu, pārvietošanu un dibināšanu saistīto birokrātiju.
- Atbalstīt kopīgi pieņemtiem standartiem atbilstošu valsts pakļautībā esošu, kontrolētu vispārēju izglītību un aprūpi bērnībā.
- Sniegt papildu atbalstu ģimenēm, kas ir nelabvēlīgā situācijā.

5.6 EESK mudina Komisiju turpināt pūliņus jauniešu darba atzišanā un ar nepacietību gaida "Youthpass" ietverošo iniciatīvu ieviešanu. Tajā pašā laikā EESK uzskata, ka "Youthpass" kā atsevišķs pasākums ir nepietiekams jaunatnes darba atzišanas stiprināšanai. Tādēļ Komiteja iesaka Komisijai sadarboties ar darba devēju organizācijām, darbinieku organizācijām, formālās izglītības sistēmas pārstāvjiem un attiecīgām NVO, izstrādājot daudzpusīgu metodoloģiju, lai vairotu izpratni par jaunatnes darba ieguldījumu jauniešu attīstībā un iemaņās, vērtībās un attieksmē, ko jaunieši iegūst līdz ar aktīvu iesaistīšanos jauniešu organizācijās un jauniešu darba aktivitātēs. EESK varētu šo procesu sekmēt.

5.7 Visas Eiropas valstis, kam ir visaugstākie konkurētspējas rādītāji Pasaules ekonomikas foruma veidotajā pētījumā, iegulda

daudz līdzekļu sociālajā politikā un sociālajā aizsardzībā, un šajās valstīs ir augsts nodarbinātības līmenis un mazs nabadzības līmenis, ko nodrošina sociālo pabalstu izmaksa⁽¹²⁾. Panākumu pamatā ir ilgtspējīgas sociālās nodrošināšanas sistēmas, kas balstās uz solidaritātes principu un kas garantē aizsardzību pret galvenajiem riskiem, ar kuriem dzīves laikā jāsasopas cilvēkam.

5.8 EESK uzskata, ka lielāka uzmanība jāpievērš to jauniešu situācijai, kas dzīvo laukos un nabadzīgās pilsētu teritorijās. Jaunieši bieži nonāk nelabvēlīgā situācijā savas dzīves vietas dēļ. Daudzos lauku rajonos un nabadzīgās pilsētu teritorijās jauniešiem nav pieejama kvalitatīva izglītība, apmācība, mobilitāte, medicīnas pakalpojumi, brīvā laika pavadīšanas un nodarbinātības iespējas, kā arī iespējas piedalīties pilsoniskās sabiedrības dzīvē. Jāveic īpaši pasākumi, lai panāktu, ka jauniešiem attiecīgajos ģeogrāfiskajos rajonos tiek radītas visas iespējas un viņiem ir iespēja izvēlēties. Daudzo lauku rajonu nošķirtība liedz jauniešiem piekļuvi informācijai, it īpaši informācijai par dažādām iespējām.

5.9 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu 2005. gadā uzsākt pētījumu par īpaši nelabvēlīgā situācijā esošu jauniešu sociālo integrāciju. Taču dalībvalstīm jāpieliek lielākas pūles bērnu nabadzības apkarošanā un jāparedz vistuvākajā laikā veicamie uzdevumi. Šīs problēmas risināšanai jāizstrādā visaptveroša, stabila un pilnībā finansēta rīcības programma, kurā ņemts vērā bērnu nabadzības multidimensionālais raksturs. Bērnu nabadzība spēcīgi ietekmē bērnus veselā virknē jomu, kā veselība, izglītība un pat bērnu izredzes kādreiz nākotnē izrauties no nabadzības radītās bezizejas. Dalībvalstīm nekavējoties jāisteno tāda politika, kas vērsta uz visu iepriekš minētā problēmu atrisināšanu.

5.10 Komisija ir apņēmusies sekmēt invalīdu integrāciju, ko tā skaidri apstiprinājusi 2003. gadā pieņemtajā Eiropas rīcības plānā Līdztiesīgas iespējas personām ar spēju traucējumiem⁽¹³⁾. Tāpēc Komisijas pienākums ir panākt, ka tās rīcība ir vērsta uz diskriminācijas apkarošanu. Invalīdu integrācija ir nepieciešama, lai nodrošinātu viņu pilnīgu un līdztiesīgu līdzdalību un iekļautību sabiedrībā. Lai jauniešus ar spēju traucējumiem pilnībā iesaistītu jaunatnes politikas īstenošanā, EESK uzsver, ka paziņojumā jāiekļauj šādi punkti: vienlīdzīga līdzdalība Jaunatnes programmas pasākumos, vienlīdzīga piekļuve informācijai par jaunatnes politiku un jaunatnes projektiem, kā arī izglītojoši pasākumi.

⁽¹²⁾ Augsta līmeņa darba grupas ziņojums par sociālās politikas nākotni paplašinātā Eiropas Savienībā.

⁽¹³⁾ KOM(2003) 650 galīgā red., Brisele 23.11.2003.

5.11 Jaunieši nav iedalāmi vienā kategorijā. Tamdēļ EESK iesaka valstu līmenī politikas definēt pietiekami daudzveidīgi un ņemt vērā gan darba tirgus prasības, gan arī personu vajadzības. Komiteja iesaka Eiropas Komisijai veikt situācijas un jauniešu vajadzību analīzi Eiropā.

6. Jauniešu pilsoniskā aktivitāte.

6.1 EESK izsaka atzinību Komisijai par to, ka tā iekļāvusi sadaļu par jauniešu pilsonisko aktivitāti šajā iniciatīvā, neraugoties uz to, ka tā tika izņemta no Eiropas Jaunatnes pakta. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam saglabāt un nostiprināt četrus šobrīd izvirzītos mērķus: līdzdalība, informācija, brīvprātīgo darbības un zināšanas par jaunatnes problēmām. Taču EESK uzsver, ka galvenā uzmanība atklātās koordinācijas metodes izmantošanā jāliek uz acīmredzamu rezultātu sasniegšanu, lietojot atklātās koordinācijas metodi. Tāpēc jāpievērš uzmanība nepilnībām AKM lietošanas gaitā un tās jānovērš.

6.2 EESK atzinīgi vērtē to, ka dalībvalstīm līdz 2005. gada beigām jāziņo par kopīgo līdzdalības un informācijas mērķu īstenošanu un ka ziņojumi par brīvprātīgo darbībām un zināšanu uzlabošanu jaunatnes jomā sekos 2006. gadā. Tomēr EESK aicina pastiprināt partnerību un uzsver to, cik liela nozīme ir visu ieinteresēto pušu, it īpaši jauniešu un viņu organizāciju iesaistīšanai attiecīgo valstu progresu ziņojumu sagatavošanā. Lai uzlabotu pārredzamību, svarīgi, lai šie ziņojumi tiktu izstrādāti publiski un/vai publiskoti pēc to iesniegšanas. Arī NVO jāsniedz finansiāls atbalsts un tās jāmudina izvērtēt AKM lietošanas gaitu.

6.3 Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālie partneri ir neatņemama plurālistiskas demokrātijas sastāvdaļa. Tāpēc jaunatnes organizācijas var sniegt lielu ieguldījumu pilsoniskās aktivitātes un līdzdalības veicināšanā. Jaunatnes organizācijas to panāk, strādājot cieši kopā ar jauniešiem un strādājot viņu interesēs, un tādā veidā attīstot viņu personiskās prasmes un pārliecību par sevi, lai viņi var attīstīt savu potenciālu un sasniegt vislabāko dzīves standartu un kvalitāti. Šīs organizācijas darbojas pamatlīmenī, risinot vietējos jautājumus ar individu un vietējo organizāciju palīdzību. Tās arī darbojas, lai veicinātu un uzlabotu jauniešu pašreizējās spējas. Jaunatnes NVO jāsaņem adekvāts finansiālais atbalsts, tām jāsaņem nepieciešamā atzinība un līdzekļi, lai tās varētu pilnvērtīgi iesaistīties lēmumu pieņemšanā un sabiedrības dzīvē visos līmeņos.

6.4 Apspriežot Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvību pilsoniskajā dialogā, EESK jau vairākkārt ir uzsvērusi⁽¹⁴⁾, ka tikai viennozīmīga reprezentativitāte dod pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem tiesības efektīvi piedalīties Kopienas lēmumu veidošanā un sastādīšanā, tāpat kā tas ir attiecībā uz sociālajiem partneriem, risinot Eiropas sociālo dialogu.

6.5 EESK ar nožēlu atzīmē — Komisija paziņojumā ir izteikts apgalvojums, ka brīvprātīgo lielākais ieguldījums sabiedrībā ir viņu darbība dabas katastrofu gadījumos. Nenoliedzot šīs darbības nozīmību, EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm ir jāatzīst un jāuzsver pastāvīgā un nepārtrauktā brīvprātīgo darbošanās visdažādākā veida NVO vietējā, reģionālā, attiecīgo valstu un Eiropas līmenī. Komiteja ir pārliecināta, ka brīvprātīgo jauniešu darbošanās apmierina ne tikai viņu psiholoģiskās un morālās vajadzības, bet arī padara iespējamus daudzus pasākumus sociālajā un aprūpes jomā vai arī samazina to izmaksas. Tādēļ Komiteja aicina dalībvalstis sekmēt brīvprātīgo darbošanos, izmantojot arī piemērotus nodokļu politikas pasākumus.

6.6 EESK izsaka nožēlu, ka paredzēto pasākumu ir maz un nav izvirzīti uzdevumi un skaidri mērķi. Tādējādi ir palaista garām izdevība attīstīt tālāk šo nozīmīgo jomu.

6.7 Eiropas programmām ir liela ietekme uz atklātās koordinācijas metodes un Eiropas Jaunatnes pakta mērķu īstenošanu, un tās arī veicina jauniešu iesaistīšanos viņiem svarīgās politikas jomās. EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka projekti, kas veicina jauniešu veidošanos par aktīviem, ieinteresētiem pilsoņiem un kuru mērķis ir palīdzēt viņiem attīstīt savas spējas, jāīsteno vietējā, reģionālā, attiecīgo valstu un Eiropas līmenī, īstenojot dažādas Eiropas programmas. Kaut arī šī mērķa īstenošana patiešām būtu iespējama ar daudzu programmu palīdzību, jāpanāk, ka šīs programmas ir jauniešiem labvēlīgākas un ka tās īsteno jaunieši, un ka tās paredzētas jauniešiem un viņu organizācijām. Dažādās programmas, it īpaši Eiropas sociālā fonda un

⁽¹⁴⁾ Piemēram, skatīt dokumentus, kas attiecas uz "Pirmo pilsoniskās sabiedrības konventu Eiropas līmenī" 1999. gada 15. un 16. oktobrī un konferenci par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma Eiropas pārvaldībā" 2001. gada 8. un 9. novembrī, un attiecīgos atzinumus — "Pilsoniskās sabiedrības loma un ieguldījums Eiropas veidošanā", 1999. gada 23. septembrī (OV C 329, 1999. gada 17. novembrī), "Ciešāka Komisijas un nevalstisko organizāciju partnerība", 2000. gada 13. jūlijā (OV C 268, 2000. gada 19. septembrī), "Organizētā pilsoniskā sabiedrība un Eiropas pārvaldība — Komitejas ieguldījums Baltās grāmatas izstrādāšanā" (OV C 193, 2001. gada 10. jūlijā), "Baltā grāmata — Eiropas pārvaldība", 2002. gada 21. martā (OV C 125, 2002. gada 27. maijā).

strukturfondu programmas, piedāvā lielas iespējas, lai jaunatnes politiku īstenotu ne tikai vārdos, bet arī darbos. Dažādie projekti, kas tiek īstenoti, lai uzlabotu jauniešu dzīves apstākļus un nodarbinātību, bieži ir pārāk mazi, lai saņemtu atbalstu no šiem fondiem. Tāpēc Komisijai un dalībvalstīm ciešāk jāsadarbības ar jaunatnes organizācijām, lai uzlabotu ES programmu līdzekļu izmantošanu Eiropas jauniešu interesēs.

6.8 EESK uzskata, ka Eiropas Savienības Jaunatnes programmai ir vislielākās iespējas veicināt jauniešu personības un sociālo attīstību, kā arī viņu pilsonisko aktivitāti. Mēs atzinīgi vērtējam ierosinājumu izveidot programmu "Jaunatne darbībā" 2007. — 2013. gadam, un mēs arī turpmāk aktīvi iesaistīsimies sagatavošanas procesā. Ņemot vērā programmas paplašināšanu un arvien lielāku jauniešu vēlmi gūt labumu no iesaistīšanās tajā, mēs stingri pieprasām, lai Padome atbalsta priekšlikumu par pakāpenisku šīs programmas finansējuma palielināšanu līdz 1,200 miljoniem EUR. Mēs arī uzskatām, ka par programmas izpildi regulāri jāapspriežas ar jauniešiem, Eiropas jaunatnes organizācijām un Eiropas Jaunatnes forumu. EESK aicina valstu ekonomikas un sociālo lietu padomes iesaistīties novatoriskos eksperimentos, lai atvieglotu jauniešu dalību valstu konsultāciju procesos, kā arī apmainīties ar labāko praksi attiecībā uz jauniešu vietu viņu uzņēmumos.

7. Jaunatnes aspekta iekļaušana citās politikas nozarēs.

7.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu vispirms pievērsties Eiropas jaunatnes paktā iekļautajām politikas jomām. Taču

EESK uzsver integrētas un starpnozaru jaunatnes politikas nozīmi, izstrādājot darbības plānus jaunatnes sfērā.

7.2 Horizontāla pieeja politikas veidošanā ļaus izstrādāt saskaņotāku un efektīvāku stratēģiju. Veidojot politiku, piemēram, nodarbinātības pamatnostādnes, dalībvalstis regulāri apspriežas ar darba devēju un arodbiedrību organizācijām. Tāpat dalībvalstīm, izstrādājot jaunatnes politiku, ir jāapspriežas ar jauniešiem un viņu organizācijām.

7.3 EESK pašiniciatīvas atzinumā par tematu "Aptaukošanās problēma Eiropā — pilsoniskās sabiedrības partneru loma un atbildība" ⁽¹⁵⁾ teikts, ka Eiropā vairāk nekā 14 miljoniem bērnu ir liekais svars, tajā skaitā 3 miljoniem konstatēta aptaukošanās. Vēl satraucošāks ir fakts, ka katru gadu šis skaits pieaug par 400 000. EESK aicina visas ieinteresētās puses, arī jauniešus, iesaistīties šīs problēmas risināšanā.

7.4 Komiteja atbalsta Komisijas pastiprināto interesi par pasākumiem bērnu- un jaunatnes veselības jomā, īpaši veselīga dzīvesveida sekmēšanu. Komiteja uzskata, ka šie pasākumi pilsoņiem ir sevišķi svarīgi un nepieciešami; tādēļ 2006. gadā plānotā iniciatīva šādu pasākumu atbalstam, ņemot vērā jau ievadītās konsultācijas un iniciatīvas, ir jāpārceļ uz 2005. gadu.

7.5 EESK aicina Septītajā pētniecības pamatprogrammā paredzēt pētījumu veikšanu par to, kāda ietekme ir jauniešu līdzdalībai pārstāvības demokrātijas sistēmā un brīvprātīgo darbībā. Šis ziņojums radītu lielāku izpratni par jauniešu līdzdalības ietekmi.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ SOC 201 (2005) – Aptaukošanās problēma Eiropā – pilsoniskās sabiedrības partneru loma un atbildība (CESE 649/2005 fin)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai”

(2006/C 28/08)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Parlaments 2005. gada 6. septembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai”

un saskaņā ar Reglamenta 19. panta 1. punktu Komiteja nolēma izveidot apakškomiteju, lai sagatavotu savu darbu šajā jautājumā.

Pārdomu perioda apakškomiteja: debates par Eiropas Savienību, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 13. oktobrī. Ziņotāja bija **Jillian van Turnhout** kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 421. plenārajā sesijā 2005. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sanāksmē) ar 130 balsīm “par”, 3 — “pret” un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. pamatojošā loģika un analīzes rezultātā veiktie secinājumi paliek nemainīgi

1.1 Loģika un analīzes rezultātā veiktie secinājumi, no kā EESK vadījās, ar pārliecinošu balsu vairākumu pieņemot savu atzinumu par labu Konstitucionālajam līgumam (2004. gada 28. oktobrī), nav mainījušies, un tādēļ nav izstrādāti jauni argumenti un ieteikumi. Pēc Komitejas domām, grūtības, kas vērojamas Konstitucionālā līguma ratifikācijas procesā, vēlreiz apliecina pieņemtās nostājas pareizību.

1.2 Piemēram, referendumu rezultāti Francijā un Nīderlandē parāda dalībvalstu un Eiropas Savienības institūciju nespēju veidot izpratni par Eiropu, kāda tā patiesi ir, un par veidu, kādā tajā tiek panākts kompromiss, tādējādi atainojot starp pilsoņiem un Eiropas projektu pastāvošo plaisu. Šī plaisa pavisam noteikti nav raksturīga vienīgi šīm valstīm un neizriet vienīgi no izpratnes veidošanas nesekmīguma vai no šībrīža ekonomiskās situācijas; šī plaisa apšauba kompromisa būtību un tādējādi arī veidu, kādā tas panākts.

1.3 Ir vērts atgādināt “skaidros vēstījumus”, kurus, saskaņā ar Komitejas 2004. gada oktobra atzinumu, vajadzēja popularizēt pilsoniskajā sabiedrībā:

- “Konventa” instrumenta lietojums — “solis uz priekšu Eiropas kopības demokratizācijas procesā”;
- Konstitūcijas izveide kā “revolucionārs” solis Eiropas kopības vēsturē;
- demokrātiskāka Savienība, kas atzīst to, ka cilvēku intereses Eiropas veidošanā ir noteicošas;
- tādas Savienības izveide, kas atļauj labāku Eiropas pilsoņu pamattiesību aizsardzību;
- tādas Savienības izveide, kas spēj ievērot savu pilsoņu prasības, pamatojoties uz Kopienas metodi un Kopienas politiku.

1.4 Neraugoties uz vairākām nepilnībām Konstitucionālajā līgumā, kurus arī norādīja Komiteja, tā uzsvēra, ka ir nepieciešams saliedēt Eiropas pilsonisko sabiedrību ap Konstitucionālā līguma sasniegumiem, lai pārvarētu šīs nepilnības.

1.5 Komitejas konstatētās nepilnības bija šādas:

- atbilstošu darbības noteikumu trūkums attiecībā uz līdzdalības demokrātijas principa ieviešanu;
- noteikumu trūkums, kas atzītu organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmi subsidiaritātes principa ieviešanā;
- ES pārvaldības vājums ekonomikas un nodarbinātības politikas jomā un noteikumu trūkums attiecībā uz Eiropas Parlamenta un EESK konsultācijām šajās jomās, kas visvairāk attiecas uz pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

1.6 Pēc Komitejas domām, visas šīs piezīmes nav zaudējušas savu aktualitāti un paliek spēkā. Savā 2004. gada oktobra atzinumā Komiteja ne tikai stingri iestājās par Konstitucionālā līguma ratifikāciju, bet arī uzsvēra, ka ir nepieciešams panākt, lai ES pilsoņi apzinātos demokrātisko progresu, ko paredz Konstitūcijas projekts, un tā priekšrocības.

1.7 Debates saistībā ar ratifikācijas procesu vēlreiz parādīja, ka viens no galvenajiem uzdevumiem Eiropas Savienībai ir saglabāt un garantēt izaugsmi, darba vietas un labklājību pašreizējai un nākamajām paaudzēm. Kā rāda pēdējais *Eurobarometer* apsekojums (*Eurobarometer* 63, 2005. gada septembris), tieši šis jautājums visvairāk rūp Eiropas pilsoņiem.

1.8 Ļoti svarīgs loma šī uzdevuma risināšanā ir Lisabonas stratēģijā ietvertajiem mērķiem, ko izvirzīja valstu un valdību vadītāji 2000. gadā, sniedzot konkrētu redzējumu attiecībā uz Eiropas sabiedrības attīstību nākotnē.

1.9 Tomēr jāatzīst, ka pēc piecus gadus ilgām intensīvām debatēm un pasākumiem Eiropas līmenī rezultāti līdz šim nav iepriecinoši, un stratēģijas īstenošana nav izrādījusies sekmīga.

1.10 “Neskatoties uz nenoliedzamu progresu, nākas konstatēt trūkumus un acīmredzamas kavēšanās”, norādīja Eiropadome 2005. gada martā. Šo trūkumu un kavēšanos iemesli var būt dažādi, tomēr kopumā var piekrist šādām divām atziņām:

— stratēģija ir pārāk abstrakta. Nav redzamu rezultātu attiecībā uz cilvēkiem un uzņēmējdarbību. Sabiedrības uztverē neatspoguļojas atšķirības starp globalizācijas, ES politikas un valstu politikas sekām attiecībā uz viņu dzīves un darba apstākļiem.

— Stratēģija joprojām ir no augšas uz leju vērsts process. Organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaiste ir pārāk maza. Dažās dalībvalstīs šī stratēģija ir lielākā vai mazākā mērā sveša daudzām iesaistītajām personām. Nav notikusi patiesa apspriešanās, tostarp izmantojot atklātās koordinācijas metodi pētniecībai un izglītībai.

1.11 Tādēļ Eiropadome 2005. gada martā uzsvēra, ka ir nepieciešams, lai pilsoniskā sabiedrība pilnvērtīgi un aktīvi iesaistītos Lisabonas stratēģijas mērķu īstenošanā.

1.12 Šajā kontekstā ir pilnīgi skaidrs, ka Eiropas sabiedrības modeļa, tostarp tās sociālā modeļa nākotne, kas ir Eiropas pilsoņu kolektīvās identitātes pamatā, būs atkarīga no Lisabonas stratēģijas mērķu īstenošanas. Tādējādi izaicinājums saistās ne tik daudz ar Konstitucionālā līguma nākotni, lai cik svarīga tā būtu, bet gan ar tādu nosacījumu radīšanu, kas ļautu Eiropas pilsoņus no jauna piesaistīt Eiropas projektam, balstoties uz globālu kopīgu redzējumu par tādu sabiedrību, kādā tie vēlētos dzīvot.

1.13 Tieši tādēļ savā 2004. gada oktobra atzinumā Komiteja arī sasaistīja Konstitucionālo līgumu un Lisabonas stratēģiju, uzsverot, ka:

“Lisabonas stratēģija jāievieš debatēs, jo tajā izplānots visu ES pilsoņu nākotnes redzējums, ko raksturo: konkurētspēja, pilnīga nodarbinātība, kopējas zināšanas; investīcijas cilvēkresursos un izaugsme, vienlaikus ilgspejīgas attīstības gaitā saglabājot dzīvo vidi un dzīves kvalitāti ...”

2. Atgriešanās pie izvirzīto mērķu īstenošanas — kopīgs redzējums, ko sniedz līdzdalības demokrātija

2.1 Lai risinātu Eiropas Savienībai izvirzītos uzdevumus, Eiropas integrācijas procesu ir nepieciešams “legitimēt” no jauna, balstoties uz jaunu demokrātiskās darbības koncepciju, kas paredz noteicamo lomu pilsoniskajai sabiedrībai un to pārstāvošajām institūcijām.

2.2 Tālab pilsoniskās sabiedrības līdzdalība publiskajā lēmumu pieņemšanas procesā ir būtisks instruments, lai nostiprinātu Eiropas Savienības institūciju un to Eiropas pasākumu demokrātisko leģitimitāti. Tas ir vēl jo svarīgāk, lai veicinātu kopīgu redzējumu par “Eiropas” mērķiem un virzību, un tādējādi — arī kopīgu sapratni, balstoties uz kuru būs iespējams īstenot Eiropas integrācijas procesu, kā arī definēt un īstenot “rītdienas Eiropas” projektu, kas pilnīgāk atbilstu tās pilsoņu prasībām.

2.3 Eiropas Savienības institūcijām un dalībvalstu valdībām jāveicina patiesas subsidiaritātes kultūra, kas aptvertu ne tikai dažādus varas līmeņus, bet arī dažādus sabiedrību veidojošos elementus, lai parādītu Eiropas pilsonim, ka ES būs darbotiespējīga tikai tad, ja tai būs skaidra pievienotā vērtība un tiks ievērots labākas likumdošanas princips.

2.4 Saskaņā ar jaunākajiem Eurobarometer datiem, 53 % aptaujāto uzskata, ka viņu balsij Eiropas Savienībā nav nozīmes. Tikai 38 % ir pārliecināti par pretējo.

2.5 Šādi dati pierāda nepieciešamību izveidot un izmantot tādus instrumentus, kas ļauj Eiropas pilsoņiem ņemt dalību paplašinātās Eiropas projekta definēšanā un īstenošanā, piešķirot šim projektam reālu saturu un rosinot viņus atbalstīt Eiropas integrācijas procesu un identificēties ar to.

2.6 Šajā kontekstā jāuzsver, ka demokrātiskā līdzdalība Eiropas Savienībā balstās ne tikai uz tās institūciju kompetences un atbildības jomu skaidru definīciju. Tā nozīmē arī, ka:

— šīm institūcijām jābaida sabiedrības uzticība un jābalstās uz pilsoņu līdzdalību Eiropas projekta īstenošanā;

— pilnībā jānodrošina pilsoņu aktīva līdzdalība Eiropas Savienības demokrātiskajā dzīvē un

— tiek noskaidrotas Eiropas pilsonības pazīmes, to ne tikai vienkārši pretnostatot dalībvalstu pilsonībai ⁽¹⁾.

2.7 Pēc Komitejas domām, Konstitucionālā līguma ratifikācijas procesa atlikšanas vai aizkavēšanas rezultātā patlaban ir izveidojusies ironiska situācija: Konstitūcijas un īpaši tās VI sadaļas par Eiropas Savienības demokrātisko darbību trūkums vēl uzskatāmāk pierāda Konstitūcijas nepieciešamību. Tādēļ viens no Eiropas Savienības pamatuzdevumiem ir popularizēt šo svarīgo vēstījumu.

2.8 Pēc Komitejas domām, loģika, uz ko balstās Konstitūcijas normas attiecībā uz līdzdalības demokrātiju un pilsonisko dialogu, visnotaļ ir spēkā. Tādēļ Eiropas Savienības institūcijām jādod pilnvērtīgs ieguldījums Konstitucionālā līguma loģikas piepildīšanā un patiesas līdzdalības demokrātijas īstenošanā.

⁽¹⁾ EESK atzinums SOC/203 “Aktīva pilsoniskuma rīcības programma”

2.9 Nepieciešamība palielināt līdzdalību ir vēl jo aktuālāka tādēļ, ka, neraugoties uz visu to, kas ir noticis pagātnē, Eiropas Savienības pilsoņi no tās joprojām sagaida daudz. Tas pats *Eurobarometer* apsekojums, kas tika veikts agrāk, parādīja, ka aptuveni 60 % Eiropas Savienības pilsoņu atbalsta ciešāku integrāciju Eiropas Savienībā (dažādi citi apsekojumi ir parādījuši līdzīgus rezultātus). Šie rezultāti liecina arī par to, ka, ņemot vērā tādus aktuālus jautājumus kā cīņa pret bezdarbu, nabadzību un sociālo atstumtību, Eiropas pilsoņi vēlas, lai Eiropas Savienības loma tiktu palielināta.

2.10 Jau 2004. gada oktobrī Komiteja uzsvēra, ka, lai pārvarētu Līguma nepilnības, kā arī nodrošinātu tā ratificēšanu, saliedējot pilsonisko sabiedrību, vajadzētu veikt vairākus pasākumus, balstoties uz ierosināto institucionālo sistēmu un pilnveidojot to darba pasākumu rezultātā. Īpaši Komiteja uzsvēra, ka:

- noteikumi attiecībā uz līdzdalības demokrātiju jāpadara par virknes paziņojumu priekšmetu, kuros noteiktas konsultāciju procedūras un EESK loma;
- ar pilsonisko sabiedrību jākonsultējas par Eiropas normatīvo aktu saturu, kurā noteiktas pilsoņu iniciatīvas tiesību ieviešanas procedūras. EESK varētu lūgt sniegt izpēti atzinumu šajā jautājumā;
- organizētas pilsoniskās sabiedrības demokrātijas princips jāpiemēro galvenajām ES stratēģijām izaugsmes, nodarbinātības un ilgtspējīgas attīstības veicināšanā.

2.11 Tādējādi Komiteja ir centusies pārliecināt ES valstu valdības un institūcijas par ļoti svarīgo nepieciešamību saliedēt pilsonisko sabiedrību, veicinot izpratni ne tikai par Konstitūcijas burtu, bet arī par tās garu.

2.12 Komiteja atzīmē, ka “plašās debates”, ko paredzēja valstu un valdību vadītāji savā jūnija deklarācijā, patlaban nenotiek. Komiteja uzskata, ka šādas plašas debates būtu jāatsāk pēc iespējas drīzākā laikā. Tomēr Komiteja uzskata arī, ka šādas debates nedos vajadzīgo rezultātu, ja sabiedriskā doma neatgūs pārliecību par Eiropas integrācijas procesa raksturu un īpaši par šā procesa demokrātiskajiem aspektiem.

2.13 Pārdomu periods, ko valstu un valdību vadītāji izsludināja jūnijā, ir jāizmanto, lai apsvērtu veidus, kā pārvarēt to politisko un institucionālo situāciju, kas izveidojusies Francijā un Nīderlandē notikušo referendumu rezultātā.

2.14 Tomēr pēc Komitejas domām šis pārdomu periods pirmām kārtām jāizmanto, lai palīdzētu ielikt pamatu populāram kopīgam redzējumam par Eiropas nākotni un par jaunu sociālo līgumu starp Eiropu un tās pilsoņiem, par jaunu vienošanos, kas izveidotu satvaru tādai politikai, kas nodrošinātu izaugsmi, nodarbinātību un labklājību. Šajā kontekstā dalībvalstu valdību uzdevums ir “panākt atgriešanos ES”.

2.15 Ļoti svarīgi ir parādīt, ka “līdzdalības demokrātija” un “pilsoniskais dialogs” nav tukši saukļi, bet gan pamatprincipi, no kuriem būs atkarīgi Eiropas Savienības politikas panākumi un nākotne.

2.16 Tādēļ ir nepieciešams, cik vien plaši iespējams, iesaistīt pilsonisko sabiedrību valstu, reģionālajā un vietējā līmenī visās turpmākajās debatēs un diskusijās, lai rosinātu Eiropas pilsoņus izteikt savas konkrētās vēlmes, un šim nolūkam nodrošināt patiesu ieklausīšanās un dialoga stratēģiju attiecībā uz Eiropas Savienības politiku un kopīgās nākotnes redzējumu.

2.17 Šajā kontekstā Komiteja rūpīgi izvērtēs Eiropas Komisijas “Plānu D”, jo īpaši tāpēc, ka tā ir pārliecināta — šobrīd diskusija vēl faktiski nav uzsākta, un izšķirīga nozīme būs metodēm, laika plānojumam un līdzekļiem, kas tiks paredzēti diskusiju izvēšanai katrā dalībvalstī un arī Kopienas iekšējā līmenī. EESK pauzē atbalstu Eiropas Komisijas viceprezidentes Margot Wallström nesen izteiktajam viedoklim, ka saziņa ir divpusējs process un “Eiropai” ir vairāk jāuzklausā sabiedrība. Komitejas izpratnē “uzklausīt” nenozīmē katrā ziņā “sekot”, bet gan nozīmē “iesaistīt” un vajadzētu nozīmēt “panākt sapratni”.

3. “Izpratnes par Eiropu veicināšana”

3.1 Komiteja atzinīgi novērtē izpratnes veidošanos par to, ka Eiropas Savienībai ir jāizveido patiesas saziņas stratēģija un, ka tai ir jāpārveido un jāuzlabo savi saziņas instrumenti. Komiteja ir atzinīgi novērtējusi Eiropas Parlamenta 2005. gada 26. aprīļa ziņojumu par Eiropas Savienības informācijas un saziņas stratēģijas īstenošanu un Eiropas Komisijas 2005. gada 20. jūlijā pieņemto rīcības plānu izpratnes par Eiropu veicināšanai.

3.2 Komiteja arī pati ir pieņēmusi un regulāri pārskata stratēģisko saziņas plānu. Bez tam 2004. gada decembrī Komitejas Birojs apstiprināja vispārēju stratēģisko pieeju “Izpratnes par Eiropu veicināšanai”. Abos dokumentos Komiteja ir centusies pastiprināt saikni, kuru nodrošina tās locekļi un organizācijas, ko tie pārstāv. 2004. gadā Komiteja bija aktīva dalībniece t.s. “Wicklow iniciatīvā”, izstrādājot stratēģisku dokumentu “Plaisas pārvarēšana”, kas tika iesniegts neformālajā ministru sanāksmē Amsterdamā, par to, kā organizēta pilsoniskā sabiedrība kopumā un konkrēti Komiteja varētu pilnīgāk iesaistīties saziņas procesā.

3.3 Komiteja atzinīgi novērtēja Eiropadomes 2004. gada novembra lūgumu Eiropas Komisijai izstrādāt vienotu saziņas stratēģiju Eiropas Savienībai. Komiteja ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisiju organizē ieinteresēto pušu forumu par uzdevumiem saziņas veicināšanas jomā, kas paredzēts, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu atspoguļot savus viedokļus patlaban notiekošajā pārdomu procesā, un ko varētu ņemt vērā arī Eiropas Komisija, sagatavojot savu konsultatīvo Balto grāmatu par uzdevumiem saziņas veicināšanas jomā.

3.4 Komiteja, kas organizēja līdzīgu ieinteresēto pušu forumu 2005. gada aprīlī, lai risinātu ilgtspējīgas attīstības politikas jautājumus, ir gatava un vēlas organizēt līdzīgus uzklaušanās pasākumus, tādējādi sekmējot organizētas pilsoniskās sabiedrības iespējas tikt uzklautai un palīdzot "Briselei" labāk ieklausīties.

3.5 Šajā kontekstā Komiteja izsaka cerību, ka Eiropas Parlaments arī turpmāk pildīs centrālo lomu kā pirmais un vissvarīgākais elements demokrātiskās saiknes veidošanas procesā. Komiteja pauž gatavību darboties kā Eiropas Parlamenta partneris tāpat kā Konventa sagatavošanas procesā, organizējot apspriedes un forumus pēc savas iniciatīvas, kā arī tajos jautājumus, kuros Parlaments vēlas konsultēties ar organizēto pilsonisko sabiedrību.

3.6 Tādēļ Komiteja vēlas norādīt uz diviem fundamentāliem apsvērumiem. Pirmkārt, lai gan Komiteja atzinīgi vērtē to, ka arvien lielāks uzsvars tiek likts uz saziņas stratēģijām un saziņas instrumentiem, jāatceras, ka jebkura pieeja saziņas veicināšanā var būt tikai tik laba, cik labs ir vēstījums, kuru tā satur. Tādēļ saziņa ir tikai papildinošs mehānisms, nevis pašmērķis. Otrkārt, lai gan Komiteja visnotaļ atbalsta abus "dvīņu" procesus — Eiropas līmeņa saziņas stratēģijas izveidi un saziņas instrumentu pilnveidošanu, Eiropas Savienības līmeņa pasākumi ir papildinājums dalībvalstīs notiekošajiem saziņas procesiem. Tādēļ šāda Eiropas līmeņa stratēģija ir ļoti nepieciešama, tomēr ar to vien nepietiek.

3.7 Šajā kontekstā ir jāuzsver dalībvalstu līmeņa pārstāvības un konsultatīvo institūciju — valstu parlamentu un valstu ekonomikas un sociālo lietu padomju loma, kā arī reģionālā un vietējā līmeņa loma.

4. Ieteikumi

Sāciet jau tagad īstenot līdzdalības demokrātiju dzīvē!

4.1 Iemesli un loģika, kādēļ Komiteja nobalsoja par labu Konstitucionālajam līgumam ar tik pārliecinošu balsu vairākumu, paliek līdzšinējie — īpaši tā normas attiecībā uz Eiropas Savienības demokrātisko dzīvi. Komiteja joprojām ir pārliecināta par to, ka vislabākais veids, kā garantēt Eiropas Savienības demokrātisko dzīvi, ir nostiprināt šādas normas konstitucionāli. Tomēr pašreizējais nenoteiktības periods nedrīkst būt par šķērslī Eiropas Savienības dalībniekiem veikt pasākumus jau tagad, lai sāktu īstenot līdzdalības demokrātiju dzīvē. Tādēļ visām Eiropas Savienības institūcijām ir aktīvi jādomā par to, kā tās varētu:

- sniegt pilsoņiem un viņus pārstāvošajām apvienībām viedokļu paušanas un apmaiņas iespēju attiecībā uz visām Eiropas Savienības darbības jomām;
- risināt atklātu, pārredzamu un regulāru dialogu ar pārstāvošajām apvienībām un pilsonisko sabiedrību;

- veikt plašas konsultācijas ar iesaistītajām pusēm, lai nodrošinātu Eiropas Savienības pasākumu saskaņotību un pārredzamību.

Bez tam Eiropas Komisijai, paredzot Konstitucionālā līguma I-47. panta 4. punktā ietvertās prasības, būtu jāapsver konsultēšanās ar pilsonisko sabiedrību par Eiropas normatīvo aktu saturu, kurā noteiktas pilsoņu iniciatīvas tiesību ieviešanas procedūras (EESK varētu lūgt sniegt izpētes atzinumu šajā jautājumā).

4.2 Savukārt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vēlreiz apliecina apņēmību pildīt svarīgu lomu pilsoniskā dialoga veicināšanā ne tikai tradicionālo konsultatīvo mehānismu veidā, bet arī darbojoties kā tilts starp Eiropu un organizētu pilsonisko sabiedrību. Šajā kontekstā Komiteja vērs uzmanību uz to, ka ir nepieciešama jauna domāšana, lai sekmētu mijiedarbību ar organizētu pilsonisko sabiedrību. Komiteja ir gatava, vēlas un spēj darboties kā pilnvērtīgs partneris it visur, kur tas ir nepieciešamā pilsoniskā dialoga veicināšanai.

Piesaistīt sabiedrisko domu un veicināt Lisabonas stratēģiju!

4.3 Eiropas ekonomikas nosacījumi ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka sabiedrības attieksmi pret Eiropas integrācijas procesu. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vēlreiz apliecina savu atbalstu Lisabonas stratēģijai, vienlaikus norādot, ka ir nepieciešams ieguldījums no Eiropas Savienības un tās dalībvalstu pusēs. Komiteja ir pārliecināta, ka Lisabonas stratēģija ir vislabākā iespējamā garantija Eiropas Savienības ekonomikas uzplaukumam nākotnē un labklājībai sociālajā, vides un kultūras jomā, tomēr tā viena pati nav spējusi piesaistīt sabiedrisko domu tā, kā tas ir izdevies, īstenojot kampaņu "1992" Vienotā tirgus izveidei. Dalībvalstīm ir jāakceptē un jāievieš savi pienākumi šajā kontekstā. Stratēģija ir jāpadara mazāk abstrakta, un tās mērķi (ja ne tās nosaukums) jāievieš valstu politiskajā leksikā. Ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

4.4 Savukārt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja turpinās savu darbu saskaņā ar mandātu, ko tai deva 22.-23. marta Eiropadome, "kopīgi ar ekonomikas un sociālajām padomēm un partnerorganizācijām dalībvalstīs izveidot interaktīvu pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu tīklu, lai veicinātu stratēģijas īstenošanu." (Dok. 7619/1/05/ pārskat. 1 Padome, 9. punkts).

Pārvarēt plaisu — uzlabot saziņu

4.5 Komiteja ir konsekventi iestājusies par nepieciešamību nodrošināt labāku saziņu starp Eiropas Savienību un tās pilsoņiem, kuru labā tai ir jāstrādā. Komiteja atzīst, ka pēdējā laikā ir paveikts daudz darba ES institūciju līmenī gan individuāli, gan kolektīvi; kā divus visnesenākos piemērus var minēt Eiropas Parlamenta tīmekļa vietnes un Eiropas Komisijas Europe

Direct servisa pilnīgu pārveidi. Komiteja atbalsta ciešu sadarbību starp institūcijām saziņas jomā. Tā atzīmē Komisijas "Plānu D", kā arī tās nodomu tuvākajā nākotnē nākt klajā ar Balto grāmatu. Tā pilnībā apņemas sniegt atbalstu, kur vien tas ir nepieciešams plaisas pārvarēšanai, par ko liecina tās 7.-8. novembrī rīkotais ieinteresēto pušu forumu par šo tematu.

4.6 Tomēr Komiteja uzskata, ka saziņa var būt tikai tik laba, cik labs ir vēstījums, kuru tā satur. Atgriežoties pie sava viedokļa Lisabonas stratēģijas jautājumā, tā uzskata, ka Eiropas institūcijām, bet pirmām kārtām — dalībvalstīm ir jādoma tālāk par to, kā tās var veicināt izpratni par Eiropu. Daudz ir runāts par "vainas meklēšanas" apturēšanu, taču ir skaidrs, ka "Eiropa" pārāk bieži tiek uztverta kā kaut kas negatīvs vai aizsargājošs un, ka tiek darīts pārāk maz, lai popularizētu integrācijas procesa pozitīvos aspektus.

4.7 Koordinācijas uzlabošanas kontekstā Komiteja aicina atjaunot t.s. "Wicklow iniciatīvu" (Eiropas lietu ministru neformālās sanāksmes), paredzot tai konkrētu un pastāvīgu pilnvarojumu, lai pētītu iespējas izpratnes par Eiropu veicināšanai un sniegtu dalībvalstīm iespēju neformālā kontekstā apkopot sabiedrības viedokli un apmainīties ar paraugprakses piemēriem. Iestāžu līmenī Komiteja aicina līdzīgā kārtā uzdot Starpiestāžu grupai rīkot regulārākas un biežākas sanāksmes, lai apspriestu saziņas jautājumus. Šādi mehānismu ir īpaši svarīgi, ņemot vērā tehnoloģiju straujo attīstību (piemēram, mobilie tālruņi, platjoslas elektroniskie sakari), ko ir nepieciešams izmantot.

4.8 Komiteja uzsver savu pārliecību par to, ka saziņai ir pastāvīgi jābūt rūpju lokā, nevis atsevišķu gadījuma rakstura kampaņu priekšmetam.

Atpazīt galvenās atbildības jomas

4.9 Eiropas Savienības institūcijām jāsargās no kļūdaina, kaut arī labi domāta uzskata, ka pašreizējo "nošķiršanu" iespējams atrisināt centrālajā līmenī Briselē. Patiesībā tas, ko Eiropas institūcijas dara saziņas jomā, var būt tikai papildu pasākumi. Galvenais ir meklējams citur. Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultāti un Francijas un Nīderlandes referenduma par Konstitucionālo līgumu iznākums skaidri pierāda, ka daudzu Eiropas

pilsoņu attieksme pret Eiropu ir skeptiska. Tas pirmām kārtām attiecas uz Eiropas likumdošanas ietekmi uz pilsoņu dzīves un darba apstākļiem. Dalībvalstu pienākums ir izskaidrot saviem pilsoņiem ES nozīmi un īpašas Eiropas likumdošanas nepieciešamību, kā arī darīt šādas likumdošanas radīto ietekmi zināmu visās attiecīgajās valsts jomās.

4.10 Sabiedriskā doma, ieskaitot pilsonisko sabiedrību, pārliecināsies par Eiropas Savienības leģitimitāti un kopīgo nākotni tikai tad, ja būs saskatāma ticamība, pašārvība, pārredzams likumdošanas process un funkcionējošs tiesiskums. Tie ir elementi, kas dalībvalstīm jānodrošina pirmām kārtām. Valdībām jādabojas kā patiesām Savienības līdzīpašniecēm un jāatturas no "mēs-viņi" modeļa un pastāvīgajām dubultsarunām, kas no tā izriet.

4.11 Kā pierādīja Īrijas Nacionālais forums par Eiropu, pilsoniskās sabiedrības organizāciju devums dažreiz var būt izšķirošs. Būtiski svarīgi ir uzlabot saziņu attiecīgajā līmenī (vietējā, profesionālajā u.c.) un izskaidrot Eiropas politikas vai likumdošanas procesa panākumus minētajam līmenim atbilstošā un pieņemamā veidā. To ļoti labi var veikt pilsoniskās organizācijas. EESK tādēļ ir apņēmusies palīdzēt pilsoniskās sabiedrības organizācijām dalībvalstīs un veicināt to darbību, jo īpaši ar savu locekļu demokrātiskās saiknes veidošanas funkcijas starpniecību. Turklāt, ja patiesām ir jāuzsāk Eiropas projekta un Eiropas politiku plaša apspriešana, tai jāsaakas dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības zemākajā līmenī. Eiropas mēroga forumam būs nozīme tikai tad, ja būs iespēja darīt pilsoniskās sabiedrības uzskatus zināmus gan augstākajam līmenim, gan zemākajam līmenim. Vairāk ir vajadzīga nevis lejup vērsta vai augšup vērsta, bet gan "no lejas lejup vērsta" pieeja.

4.12 Šajā atzinumā ar nodomu nav īpaši apskatīta Konstitucionālā līguma nākotne un Eiropas Savienībai pieejamas izvēles iespējas. Skaidrs, ka šāda iespēja nevar būt paliekoša atgriešanās pie *status quo* līdz Nicas līgumam. Varbūt valsts vai valdības vadītāju ieplānotas plašas debātes varētu palīdzēt rast vislabāko virzību uz priekšu. Komiteja ar zināmām bažām tomēr atzīmē, ka lielākajā daļā dalībvalstu šādas plašas debātes tomēr nenotiek. Bez debātēm ir grūti saprast, kādā veidā panākams patiešs progress.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Personu pārvietošanās paplašinātajā Eiropā un tās ietekme uz transporta līdzekļiem”

(2006/C 28/09)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tēmu “Personu pārvietošanās paplašinātajā Eiropā un tās ietekme uz transporta līdzekļiem”

Par komitejas nostājas sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras, informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 4. oktobrī (ziņotājs: LEVAUX kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 74 balsīm par un 4 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Pašiniciatīvas atzinuma priekšmets.

1.1 Eiropas Savienība, kurā šodien ir 25 dalībvalstis, laika posmā no 2020. — 2030. gadam jau būs pavisam noteikti uzņēmusi jaunas valstis, tādas kā Rumānija, Turcija, Bulgārija, Horvātija u.c. Papildus iespējamām citu valstu uzņemšanām, ir paredzams, ka sadarbības un tirdzniecības ziņā ES tiešās ietekmes zona aptvers nomaļās valstis, tādas kā, Ukraina, Gruzija un Krievija.

1.2 Šajā plašajā, kontinentam līdzīgajā teritorijā, kas veido taisnstūri — stiepjas 6 000 km no austrumiem uz rietumiem un 4 000 km no ziemeļiem uz dienvidiem, lai nodrošinātu brīvu pārvietošanos saskaņā ar brīvību principiem, kā arī lai attīstītu Eiropas demokrātijas formu, kas paredz kultūras kontaktus un veicinātu ekonomisko attīstību, radīsies jaunas vajadzības personu transportēšanā.

1.3 Atsaucoties uz Eiropadomes Lisabonas tikšanās laikā 2000. gadā nosprausto mērķi, ka ir jāparedz transporta līdzekļu attīstība, kas atbilstu iespējamām pārvietošanās vajadzībām nākamajās 2 vai 3 desmitgadēs:

“Eiropai ir jāklūst par uz zināšanām balstītu viskonkurētspējīgāko un visdinamiskāko ekonomiku pasaulē, kas spētu ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi apvienot ar kvantitatīvu un kvalitatīvu nodarbinātības un sociālās kohēzijas uzlabojumu”.

1.4 Tādējādi priekšlikumu, kuru mērķis ir iedzīvotāju kolektīvo un individuālo transporta līdzekļu attīstīšana, kopumā būtu jāietver šādi aspekti:

— jaunākie prognožu pētījumi par personu pārvietošanās vajadzībām laika posmā no 2020.–2030. gadam;

— 21. gs sākumā ES piekopto konkurētspējas mērķu stimulēto Eiropas iedzīvotāju daudz dinamiskākais dzīves veids;

— izmaiņas Eiropas pilsoņu dzīves veidā — pieaug vides prasību ievērošana;

— kontaktu vajadzība kultūras, kultūras mantojuma (mākslinieciskā, arhitektūras utt.), izglītības, zinātniskās apguves jomā;

— Eiropas vēl kosmopolitiskākā sabiedrība, kas apdzīvos uz to brīdi vairāk kā divreiz lielāku teritoriju;

— jaunu tehnoloģiju parādīšanās un izplatība, kas ļauj paredzēt jaunus pārvietošanās veidus (ja vien tiek ātri pieņemti lēmumi par to radīšanai un īstenošanai nepieciešamo regulējumu, finansiālo atbalstu zinātniskajai pētniecībai un investīciju finansēšanas noteikumiem);

— sakaru un tūrisma pieaugums no valstīm, kas nav Eiropas valstis, jo sevišķi no Dienvidaustrumāzijas, Ķīnas un Indijas.

1.5 Tomēr ikvienā analizē un pasākumos par personu transportu līdzekļu attīstību rūpēs par sociālo integrāciju un iespēju vienlīdzību, būtu jāņem vērā personas ar ierobežotu pārvietošanās spēju (PIPS), kā arī invalīdi, vecāka gājuma cilvēki un pavisam mazi bērni. Lai nodrošinātu PIPS neatkarīgu pārvietošanās spēju bez ierobežojumiem, būtu jāizstrādā un jāpiemēro tādas likumdošanas normas, kas garantētu, ka nākotnes transporta līdzekļi un transporta infrastruktūra būtu tiem pieejama un ka tiem būtu pieejams arī gaisa transports, attiecībā uz kuru Komisija liek priekšā PIPS tiesības precizējošu regulējumu ⁽¹⁾.

1.6 Komiteja konstatē, ka jau vairākas desmitgades Eiropas Savienība ir aktīvi nodarbojusies ar preču transportu un ir palielinājusi iniciatīvu skaitu, lai palielinātu preču transporta jaudu un veicinātu tirdzniecību Eiropā un līdz ar to arī ekonomisko attīstību. Transporta infrastruktūras objektu būvniecība ir tādējādi pieaugusi galvenokārt ceļa infrastruktūras jomā, retāk dzelzceļa un pavisam nedaudz upju transporta jomā.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tēmu “Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi”.

1.7 2005. gada beigās Komisija iesniegs paziņojumu par Baltajā grāmatā "Eiropas transporta politika 2010. gadā — laiks izdarīt izvēli" izteikto priekšlikumu starpposma rezultātiem. Tad arī būs iespējams pārbaudīt izmantotāju nozīmes attīstību transporta politikas ietvaros un pārbaudīt, vai ilgtspējīgas attīstības apsvērumi ir materializējušies reālā ceļu transporta pieauguma novirzīšanā uz alternatīvajiem transporta veidiem (sliežu, upju un jūras ceļu transportu). Komiteja, pamatojoties uz minēto rezultātu apkopojumu, kādā izdevīgā brīdī tradicionālā veidā nāks klajā ar atzinumu par šo tēmu, un tas nebūtu pareizi runāt par to priekšlaikus.

1.8 Minētā rezultātu apkopojuma gaidās Komiteja konstatē, ka ja Starptautiskajai dzelzceļa savienībai attiecībā uz kopējo pasažieru uz kilometru skaitu Eiropas rietumu daļā ir prognozes par laika periodu no 2010.–2020. gadam^(?), tad nepastāv vispārējo analīzes par personu pārvadājumiem visās transporta nozarēs. Jau vairākus gadus desmitus, liekas, valda pieņēmums, ka apmierinot preču transporta prasības un vajadzības, tiks rasti pietiekami risinājumi arī personu pārvadājumiem. Minētais secinājums ir apliecinājums ceļu infrastruktūras attīstībai, ceļa infrastruktūra tika izveidota neatkarīgi no tā, vai to izmantos preču transportam vai individuālajiem un kolektīvajiem personu pārvadājumiem (automobiļi, autobusi). Autoceļiem visu laiku ir bijusi šāda divkārsa funkcija. Šodien satiksmes attīstība padara preču transporta un personu pārvadājumu līdzāspastāvēšanu uz daudziem galvenajiem ceļiem grūtu un pat bīstamu. Šāds preču transporta izņēmuma stāvoklis nostādīja privilēģētākā stāvoklī autoceļu infrastruktūru, kas vienlaikus tiek izmantota gan preču, gan personu pārvadājumiem, atstājot novārtā citus transporta veidus.

1.9 Komiteja uzskata, ka šāds stāvoklis:

- ir neatbilstošs Baltajā grāmatā noteiktajai prioritātei transporta politikā centrālo vietu ierādīt cilvēkiem, kas izmanto autotransportu;
- nav saskanīgs ar vairākkārt apliecināto gribu ņemt vērā ilgtspējīgas attīstības principus;
- nav veicinošs attiecībā uz nepieciešamajiem centieniem panākt Eiropas kohēziju, kurā ietilpst arī visa veida kontaktu atvieglināšana, tātad arī personu pārvietošanās spēja;
- neņem vērā labumu, kuru Eiropas Savienība var iegūt no starptautiskā tūrisma — tūristiem no Ķīnas un Indijas, kam līdz 2030. gadam vajadzētu sasniegt pietiekami augstu dzīves līmeni, lai vairāki simti miljonu šo valstu iedzīvotāju varētu atļauties ceļot visur pasaulē katru gadu.

1.10 Šādā situācijā Komiteja, kuras uzdevums nav uzsākt pētījumus, vēlas, lai Komisija pati ātri ķertos pie visaptverošas analīzes ar mērķi:

^(?) Skatīt 1. pielikumu.

- izvērtēt personu pārvadājumu ES teritorijā un tās tiešās ietekmes zonā svarīgumu laika posmā no 2020.–2030. gadam;
- analizēt Eiropas transporta plūsmu no 2020. — 2030. gadam, kas šķērso Eiropas teritoriju un dodas uz starptautiskiem galamērķiem, lielumu un ārzemnieku, kas iebrauks ES un pārvietosies Eiropas telpā biznesa, tūrisma vai citos nolūkos, īpatsvaru,
- pārbaudīt, izejot no šiem prognozējošiem pētījumiem, vai pastāvošajās vai dažādās šobrīd plānotajās programmās paredzētās jaudas ir atbilstīgas izvērīto vajadzību apmierināšanai personu pārvadājumu jomā laika posmā no 2020.–2030. gadam;
- ierosināt jaunajā 2010. g. Baltajā grāmatā, kas ir veltīta transporta politikai ar lielāku akcentu uz: **"personu pārvietošanos paplašinātajā Eiropā un tās ietekmi uz transporta līdzekļiem laika posmā no 2020.–2030. gadam"**, ar ES un tās pilsoņu interesēm un ambīcijām saskanīgu rīcības programmu.

2. Vadlīnijas un visaptverošas analīzes objekts — personu pārvietošanās vai personu pārvietošanās spēja.

2.1 Jaunā Eiropas telpas dimensija: attālums un laiks.

2.1.1 Komiteja vēlas, lai Komisija spertu attiecīgus soļus, kas ļautu par lēmumu pieņemšanu Eiropā atbildīgajām personām un Eiropas iedzīvotājiem apzināties Eiropas ģeogrāfisko dimensiju tādu, kāda tā ir šodien un kāda tā būs pavisam tuvā nākotnē. Vienas paaudzes laikā ES, kurā šobrīd ir 25 dalībvalstis, būs laika posmā no 2020. — 2030. gadam pavisam noteikti uzņēmusi jaunas dalībvalstis un būs izpletusi savu ietekmes zonu uz tiešā tuvuma valstīm to ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ (vai pateicoties tās sadarbībai ar kaimiņvalstīm), tādējādi aptverot visu Eiropas kontinentu, kur personu pārvadājumu problēmas, kā arī, starp citu, preču transporta problēmas nākotnē ir jāskata jau cita pakāpē.

2.1.2 Šobrīd parāk maz Eiropas iedzīvotāju apzinās, ka ES un tās ietekmes zona, aptverot teritoriju no austrumiem uz rietumiem, no Atlantijas okeāna līdz Krievijas vidienei pāri Melnajai jūrai un Volgai vai pāri Baltijas jūrai, no ziemeļiem uz dienvidiem līdz Vidusjūras krastiem, tātad līdz Āfrikas kontinentam.

2.1.3 Šajā jaunajā telpā attālums un pārbraucieniem nepieciešamais laiks nevar uztvert kā vienkāršu mums iepriekš pazīstamās situācijas turpinājumu, ņemot vērā tehnoloģiskos ierobežojumus un vidējā termiņā paredzamos ātrumus.

2.1.4 Arī globalizācija un atsevišķu valstu centieni paaugstināt dzīves līmeni un tā iespējamā paaugstināšanās veicinās ārpus ES dzīvojošu simtiem miljonu cilvēku kvantitatīvu pārvietošanās vajadzību rašanos. Viņiem katru gadu būs vēlme vai nepieciešamība iebruukt Eiropas teritorijā, lai tur veiktu vairākus salīdzinoši īsus, viens otram sekojošus braucienus. Komiteja uzskata, ka līdz ar to jauno Eiropas dimensiju vērā ņemšanai ir jānotiek gan **attālumu ziņā** (Eiropas telpas ietvaros, tās tiešās ietekmes zonā un tās starptautiskajos sakaros), gan arī **laika ziņā** (pārvietošanās ilgums, transporta līdzekļu ātrums, braucienos pavadītā laika optimizācija saskaņā ar izmantotāju vēlmēm un iespējām).

2.2 Iespējamās visaptverošas personu pārvietošanās vēltītās analīzes jomas.

2.2.1 Galvenie iemesli, kas izskaidro personu pārvietošanās vajadzību

Brīva personu un preču kustība ir Eiropas tapšanas procesa pamatprincips. Komiteja uzskata, ka ir nepieciešams nepārtraukti kontrolēt to, lai minētais princips tiktu pareizi piemērots it īpaši situācijā, kā tas, piemēram, ir šobrīd ar divkāršo paplašināšanās un globalizācijas ietekmi. Šī principa ievērošana ir uzskatāma par galveno faktoru demokrātijas un Eiropas kohēzijas izveidē.

Brīva personu kustība nozīmē noteikt noteikumus (juridiskus, tieslietu, aizsardzība pret terorismu, personu ar ierobežotu pārvietošanās spēju transports utt.). Tas nav šī transporta līdzekļiem un infrastruktūrai, kuru kombinācija nodrošina brīvu personu kustību un līdz ar to viņu pārvietošanās iespējas, vēltītā pašiniciatīvas atzinuma temats.

Iemeslu, kuru dēļ personas vēlas vai ir spiestas pārvietoties, noteikšana ir nepieciešams priekšnoteikums, jo atbilstoši šiem iemesliem un to attiecīgajiem kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem radītājiem ir jānosaka arī dažādu īstenošanas līdzekļu lietošana.

2.2.2 Komiteja iesaka, neiedziļinoties detaļās, izpētīt šādus iemeslus:

- pārvietošanās darījumu sakarā (tirdzniecība, profesionālie braucieni utt.);
- ar apmācību un zināšanu ieguvu saistīta pārvietošanās (studenti, kolokviji, sadarbība zinātniskās pētniecības jomā utt.);
- pārvietošanās profesionālu iemeslu dēļ (darbs prom no dzīves vietas, darbs profesijā utt.);
- pārvietošanās iespaidu ieguvei un apmaiņai (tūrisms, kultūra, mantojums utt.);
- utt.

2.2.3 Komiteja vēlas, lai visaptverošā analīze, kuras uzsākšanu tā ir lūgusi, aprobežotos ar noteiktas intensitātes vairākkārtēju un ilgstošu plūsmu radošu pārvietošanos.

2.2.4 Divi pārvietošanās veidi.

Būs nepieciešams ņemt vērā veidus, kādos cilvēki vēlas pārvietoties, jo tie daļēji nosaka izmantojamo realizācijas līdzekļu izvēli.

Var izšķirt divas lielas kategorijas:

- individuālā pārvietošanās vai pārvietošanās mazās grupās (dažas personas, ģimenes pāri utt.)

Piezīme: varētu, piemēram, pieņemt par mazas pasažieru grupu Ceļu satiksmes noteikumos noteikto pasažieru skaitu privātā automašīnā;

- pārvietošanās dažāda lieluma grupā (profesionāļi, tūristi, pensionāri, atpūtnieki atvaļinājumā utt.).

2.2.5 Veiktās distances.

Komiteja iesaka ierobežot visaptverošās analīzes sfēru, precizējot, ka šāda izpētes sfēras sašaurināšana tajā pašā laikā padara nepieciešamu arī specifisko analīzi. Jau no paša sākuma ir skaidrs, ka atkarībā no veicamās distances būs vairāki, dažādi, savstarpēji papildinoši un saskaņoti izmantojamie transporta līdzekļi. Pie viena, laiks, ko lietotāji vēlas pavadīt ceļā, arī ir atkarīgs no veicamās distances, izmantotajiem transporta līdzekļiem, iemesliem, kuru dēļ viņi pārvietojas. Tāpat attiecībā uz izmantojamo līdzekļu definēšanu, ir jāņem vērā tās struktūras, kas par to ir atbildīgas (valsts, vietējās kopienas, zemākā līmeņa pašvaldības utt.).

2.2.6 Tas arī iemesls, kāpēc Komiteja ierosina izšķirt šādas distances:

- **0 līdz 100 km:** neietilpst veicamās visaptverošās analīzes lokā, jo šādi braucieni ir uzskatāmi par braucieniem pilsētas un piepilsētas ietvaros, un tos ietekmē pilsētu un pilsētgrupu būves principi, līdz ar to tie ir atsevišķs temats; visur Eiropā sastopamās grūtības attīstīt piemērotu un saskaņīgu (drošība, vides prasību ievērošana, piesārņojums, pakalpojumu kvalitāte un ilgtspēja) pakalpojumu piedāvājumu pilsētas transporta jomā liek apvienot pieredzes ar mērķi iegūt pēc iespējas lielāku labumu lietotājiem;
- **100 līdz 250 km:** ar aizvien biežākiem braucieniem turp un atpakaļ, ieskaitot braucienus pāri robežai; piemēram, maršruts "dzīves vieta — darba vieta", pateicoties samērā lētiem un ātriem transporta līdzekļiem, ļauj tālu no pilsētas centra dzīvošajiem doties katru dienu uz viņu darba vietām;

- **250 līdz 750 km:** attālumi, attiecībā uz kuriem ir jāizpēta apstākļi, kādos var izpausties konkurence starp ceļu (privātie automobiļi un autobusi) un dzelzceļu (parasto un ātrgaitas);
- **750 līdz 1 500 km:** attālumi, attiecībā uz kuriem ir nepieciešams izanalizēt apstākļus, kādos izpaužas konkurence starp dzelzceļu (ātrgaitas) un gaisa transportu;
- **virs 1 500 km:** attālumi Eiropas kontinenta līmenī, attiecībā uz kuriem vairāk kā attiecībā uz mazākiem attālumiem prioritārs ir laika faktors, šis apstāklis padara gaisa transporta izmantošanu neizbēgamu.

2.2.7 Visbeidzot šajā attālumu analīzei veltītajā nodaļā būs nepieciešams integrēt starptautiskos vai starpkontinentālos braucienus, lai ņemtu vērā Eiropas teritorijā ienākošās un izejošās transporta plūsmas.

2.2.8 Komiteja vēlas, lai tās pieprasītajā visaptverošajā analīzē būtu apskatīti personu pārvadājumiem izmantojamais transporta līdzekļi un infrastruktūra. Šajā jomā ir nepieciešams ne tikai identificēt, novērtēt un optimizēt esošos, jau labi pazīstamos līdzekļus, bet arī bez aizspriedumiem izpētīt jaunus veidus, kas varētu ļaut ātri integrēt nākamo desmitgažu laikā paredzamo tehniku un tehnoloģijas. Tas nozīmē to, ka Komisija vienlaikus izvirza priekšlikumus izpētes programmu par transporta līdzekļu attīstību veicināšanai, organizācijai un koordinācijai un nāktones vajadzību paredzēšanai, tādējādi ļaujot iekļaut arī citas iespējas.

2.2.9 Pašreizējie personām domātie transporta līdzekļi varētu dotās visaptverošās analīzes ietvaros tikt klasificēti šādā veidā:

- **autoceļu transports:** pārvietošanās notiek privātajos automobiļos un autobusus; nav nekā tāda, kas ļautu paredzēt šo transporta veida lomas samazināšanos (gluži otrādi), tiem būs jāklūst labākiem, pateicoties tehnoloģiju mazāk piesārņojošu motoru un degvielu jomā attīstībai, ir iespējamas divas attieksmes:
- laist visu pašplūsmē, gaidīt un konstatēt attīstību, cerot izlabot kaitīgākās sekas,
- noteikt voluntāras politikas virzienus, piemēram, izveidojot nākotnes automobiļu, kas izmantos jauna veida degvielu, uzturēšanas un uzpildes tīklus, radot un uzturot tikai noteikta veida automobiļiem un autoceļu lietotājiem domātas infrastruktūras, no jauna uzsākot pētījumus par gudrajiem ceļiem, palīdzības mehānismiem un vadības pārņemšanu garajos attālumos;
- **dzelzceļa transports:** šobrīd šķiet dod priekšroku ātrgaitas transportam un dažkārt diemžēl apslēpj tradicionālā sliežu ceļa trūkumus;

— **gaisa transports:** ņemot vērā jaunus apstākļus, kādos attīstās ES, tas ir neizbēgams transporta veids gan garajos attālumos, gan starptautiskajai tirdzniecībai, ņemot vērā konstatētās attīstības tendences un Airbus lidmašīnas A 380 ātrās pārdošanas programmu, Eiropas lidostu infrastruktūras (ieskaitot saikni ar apkalpojamajiem pilsētu centriem) ir ļoti ātri jāpārbūvē tā, lai tās varētu uzņemt lielākās lidmašīnas un spētu tikt galā ar sagaidāmo satiksmes pieplūdumu;

— **jūras transports:** Ziemeļu jūrā, Baltijas jūrā vai Vidusjūrā nodrošina regulārus un vietējā mēroga personu pārvadājumus vairāk vai mazāk lielos attālumos, šis transporta veids var tikt attīstīts it īpaši uz jūras ceļu līnijām, un tas var papildināt citus transporta veidus;

— **upju ceļu transports:** šodien uzskatīts kā margināls, izņemot atsevišķās uz ūdens celtās galvaspilsētās, kur to izmanto iedzīvotāji ceļā uz darbu vai tūristi (upju kruīzi vai "kuģubusi"). To būtu jāizvērtē kā vienu no "iespējamiem" un nevis sistemātiski noraidāmajiem transporta veidiem. (Venēcijas lidostu apkalpojošais transports utml.).

2.3 Personu pārvietošanās vajadzības laika posmā 2020. — 2030. gads.

2.3.1 Komiteja, meklējot izzināšanas skaitļu veidā pieejamajās prognozēs par personu pārvietošanos nākamajās desmitgadēs, ir konstatējusi reālu nepietiekamību šajā jomā. Secinājumu par pagātni ir salīdzinoši daudz, taču tie neļauj izdarīt pietiekami ticamus pieņēmumus par nākotni. Tie neņem vērā ne jaunāko attīstību, piemēram, ES dalībvalstu skaita pieaugumu uz 25 dalībvalstīm, ne perspektīvas vidējā termiņā un paredzamo jauno valstu uzņemšanu, ne arī procesus ES tiešās ietekmes valstīs.

2.3.2 EESK nebija zināms pieejamais pētījums par dzīves jaunattīstības valstīs līmeņa pieauguma, kas ļaus pārvietoties katru gadu un, sākot ar 2020. gadu Ķīnas gadījumā un 2030. gadu Indijas gadījumā, vairākiem simtiem miljonu šo valstu pilsoņiem ārpus to robežām (vairākas sakritīgas prognozes no dažādiem avotiem), sekām un iespējamo ietekmi uz ES. Nosauktie un bieži atkārtotie skaitļi ir 100 miljonu ķīniešu, kas varēs katru gadu ceļot kā tūristi ārpus savas valsts robežām 2020. gadā, šķiet, skatoties no šodienas redzes viedokļa, neticami. Tomēr šāds daudzums ir tikai 8 % no visas Ķīnas iedzīvotājiem. Tas ir mazāk kā japāņi, kas šobrīd ceļo ārpus savas valsts robežām (aptuveni 12 miljoni). Kāds nesens pētījums apstiprina to, ka aptuveni 4 % Ķīnas iedzīvotāju ir vidēji tads pats dzīves līmenis, kāds ir vidēji Eiropas iedzīvotājiem. 4 % ir maz, bet Ķīnas mērogā tas ir 50 miljonu cilvēku!

2.3.3 Salīdzinājumam, pieņemot, ka tikai 50 miljonu ķīniešu izvēlas doties uz Eiropu un izvēlas tādu ceļošanas veidu, kas paredz vairāku ES valstu apceļošanu ar lidmašīnu ar salīdzinoši īsu uzturēšanās laiku tajās (vidēji desmit dienas), Komiteja vēlas, lai ES pēc paredzamo hipotēžu pārbaudes pievērstos nepieciešamajam kapacitātes palielināšanas jautājumam. Tā mudina valstis novirzīt pietiekami daudz līdzekļus, lai savā labā izmantotu tās ekonomiskās iespējas, ko šāda tūrisma attīstība tām var dot. Ja tas netiks darīts, tad ķīnieši un indieši ar vēlmi ceļot dosies vienā noteiktā brīdī tur, kur viņus spēs uzņemt.

2.3.4 Komiteja ar lielu interesi iepazīnās ar Komisijas 2004. gada septembrī publicēto lietu "Eiropas enerģētika un transports — scenārijs par galvenajiem dzinējspēkiem". Minētais dokuments, uz kuru ir nepieciešams atsaukties, sniedz pētījuma daudzās jomās rezultātus un aptver trīs laika punktus: 2010/2020/2030. Galvenais mērķis ir noskaidrot enerģētiskās vajadzības un mazāk piesārņojošas un/vai atjaunojamās enerģijas veidu izmantošanu. VI nodaļa ir veltīta šajā sakarā transportam un ļauj izdarīt atsevišķas prognozes, kuras vēl būtu jāpārveido tā, lai varētu izdalīt un noskaidrotu ziņas tikai par personu transportu, kas šobrīd ir sniegti kopā ar šajā statistikā dominējošo preču transportu.

2.3.5 Šī ziņojuma pielikums ⁽³⁾ sniedz zināmu ieskatu par paredzamo attīstību.

Jāpiezīmē, ka minētā prognoze ir veikta par 30 valstīm (25 valstis, kurām Komisija, ir pievienojusi Rumāniju, Bulgāriju, Šveici, Norvēģiju un Turciju). Vispārīgi ņemot, aktivitāte personu pārvadājumu jomā šajās 30 valstīs pieaug 40 gadu laikā. (Gpkm = Gigapasažieris/kilometru)

— **4 196 Gpkm** 1990. gadā uz **5 021** 2000. gadā (+20 % 10 gados).

— **5 817 Gpkm** 2010. gadā (+16 % 10 gados).

— **6 700 Gpkm** 2020. gadā (+15 % 10 gados).

— **7 540 Gpkm** 2030. gadā (tikai **12,5 %** 10 gados).

2.3.6 Komiteja atzīmē, ka interesantā veidā pieaugošās prognozes nākamajām desmitgadēm ir mazākas par izaugsmi laika periodā no 1990.–2000. gadam. Tas ļauj pieņemt, ka personu mobilitāte vairs nav uzskatāma par ekonomiskās dzīvotspējas kritēriju.

2.3.7 Var pamanīt, ka personu transports privātajās automašīnās uz ceļiem pieaugs par 45 % laika periodā no 2000.–2030. gadam, bet dzelzceļa transports tikai par 30 %. Gaisa transports tajā pašā laikā pieaugs par 300 %. Komiteja nespēj izvērtēt sakarību starp šīm prognozēm, taču tā atzīmē, ka tām

ir jāklūst par dziļākas izpētes priekšmetu, lai iegūtu visaptverošu ieskatu par situāciju vidējā un ilgā termiņā.

2.3.8 Komiteja lūdz līdz ar to, lai Komisija uzsāktu pilnīgu un detalizētu prognozējošu izpēti darbu, lai pēc iespējas pilnīgi noskaidrotu kvantitatīvās un kvalitatīvās vajadzības ar mērķi spēt paredzēt personu pārvietošanās vajadzības laika posmā no 2020. — 2030. gadam.

2.3.9 Šādam pētījumam būtu jābūt ne tikai par Komisijas augstākminētajā dokumentā noteiktajām 30 valstīm, bet arī par ES tiešās ietekmes kaimiņvalstīm: Horvātiju, Albāniju, Ukrainu, Krieviju, Ziemeļāfriku u.c., kam tuvākajos 25 gados, neatkarīgi no sadarbības formas, būs pastiprinātas attiecības ar ES.

2.3.10 Pētījuma rezultātā būtu jāvar novērtēt starptautiskās pārvietošanās, īpaši tūrisma no jaunattīstības valstīm (Ķīnas, Indijas...) attiecībā uz ES teritorijā iebraucošo un no tās izbraucošās kustības lielums, kā arī pārvietošanās tās iekšienē.

3. Priekšlikumi un secinājumi.

EESK:

3.1 uzskata, ka personu mobilitāte paplašinātajā Eiropā ir obligāti jānodrošina, lai nostiprinātu demokrātiju un kohēziju ES.

3.2 secina, ka pastāv ļoti maz prognozējošu pētījumu par personu mobilitāti ap 2030. gadu, pateicoties kuram varētu novērtēt ietekmi uz nepieciešamo transporta līdzekļu daudzumu un attiecīgajām infrastruktūrām.

3.3 uzsver, ka jebkādas infrastruktūras Eiropas kontinenta līmenī realizācijai pirms tās nodošanas ekspluatācijā ir nepieciešami ļoti ilgi termiņi (aptuveni divas desmitgades).

3.4 uzskata, ka, pamatojoties uz pieejamām, spēcīgu paredzamo personu pārvietošanās vajadzību pieaugumu apliecinājām ziņām, Komisijai vajadzētu ķerties pie izpēti un visaptverošas un detalizētas analīzes par minēto tēmu, paralēli daudzajiem pētījumiem un analīzēm par preču transporta attīstību.

3.5 ierosina, lai minētās analīzes kalpotu par pamatu jaunas "Baltās grāmatas — transporta politika" 2010. gadā izveidei, turklāt daudz vairāk nekā 2001. gadā jāvērs uzmanība uz personu transporta vajadzību apmierināšanu laika posmā no 2020. — 2030. gadam. Tajā varētu iekļaut šādus kritērijus:

⁽³⁾ Skatīt 2. pielikumu.

— galvenie personu pārvietošanos izraisītie iemesli;

- pārvietošanās veidi (grupā vai individuāli);
- iedalījums pēc veiktajiem attālumiem;
- personu izmantotie transporta veidi, ņemot vērā pieejamības, tehniskā stāvokļa un drošības u.c. aspektus.

3.6 ierosina Komisijai kopā ar attiecīgajām valstīm izmantot tādus līdzekļus, lai optimālos apstākļos un saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības principu nodrošinātu personu pārvietošanos, sevišķi ņemot vērā:

- invalīdu, vecāka gada gājuma cilvēku vai pavisam mazu bērnu problēmas un spēju ierobežotību sadarbībā ar personas ar ierobežotām pārvietošanas spējām pārstāvošajām organizācijām;

- nepieciešamo finansējumu gan tehnikas pētījumu un attīstības ziņā, gan jauno, personu transporta līdzekļiem piemēroto tehnoloģiju ziņā;

- likumdošanas, noteikumu un finanšu regulējumu, kas ļautu valstīm īstenot infrastruktūras projektus atbilstoši vajadzībām.

3.7 Nobeigumā uzsver, ka vienotai Eiropai jāraugās, lai valstis piedāvātu līdzsvarotus transporta pakalpojumus attiecībā gan uz preču, gan personu transportu un vēlas būt informēta par minētās visaptverošās analīzes uzsākšanu, būt tajā iesaistīta, kā arī vēlas sniegt savu atzinumu par secinājumiem.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu

- **“Priekšlikums Padomes regulai par cukura tirgu kopīgo organizāciju”**
- **“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1782/2003, nosakot kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām atbilstīgi Kopējai lauksaimniecības politikai, un izveido noteiktas atbalsta shēmas zemniekiem”**
- **“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka pagaidu shēmu cukura rūpniecības pārstrukturēšanai Eiropas Kopienā un groza Regulu (EK) Nr. 1258/1999 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu”**

KOM(2005) 263 galīgā red. — 2005/0118-0119-0120 (CNS)

(2006/C 28/10)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 36. un 37. pantu Padome 2005. gada 25. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minētajiem tematiem.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 7. oktobrī. Ziņotājs — *Jean-Paul BASTIAN* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 103 balsīm par, 22 balsīm pret un 18 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Eiropas Savienībā 21 valstī cukuru iegūst no cukurbietēm. Francijas aizjūras departamentos un Spānijā nenoziņīgā daudzumā ražo cukurniedru cukuru (280 000 tonnas). Kopā Eiropā saražotā cukura daudzums svārstās no 17 līdz 20 miljoniem tonnu gadā, un aplēstais cukura patēriņš Eiropā ir 16 miljonu tonnu gadā.

1.2 Cukurbietes, kas ietilpst augu sekā, audzē 320 000 zemnieku 2,2 miljonu hektāru platībā (vidēji gandrīz 7 hektāri cukurbiešu uz vienu audzētāju). Cukurbietes tiek pārstrādātas 236 cukurfabrikās, kurās tieši nodarbināti aptuveni 75 000 pastāvīgo un sezonas strādājošo. Kopā Eiropas biešu

audzēšanas/cukura pārstrādes jomā ir 500 000 gan tieši, gan netieši nodarbināto.

1.3 Eiropas Savienībā ražo arī 500 000 tonnu izoglikozes un 250 000 tonnu inulīna sīrupa, kā arī pārstrādā cukurniedru jēlcukuru (kurš galvenokārt — 1,6 miljoni tonnu — tiek importēts no ĀKK valstīm ⁽¹⁾).

1.4 Pēdējā kvotu sistēmas perioda pagarināšana cukura, izoglikozes un inulīna sīrupa nozarē notika 2001. gadā.

1.5 Komisija 2004. gada 14. jūlijā sniedza paziņojumu par cukura sektora reformu ⁽²⁾, attiecībā uz kuru EESK pieņēma atzinumu 2005. gada 15. decembrī ⁽³⁾.

1.6 Komisija 2005. gada 22. jūnijā iesniedza 3 tiesību aktu priekšlikumus ⁽⁴⁾, par kuriem ir šis atzinums.

Tai pašā laikā Komisija iesniedza priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par papildu pasākumiem valstīs, uz kurām attiecas Cukura protokols un kuras ir cietušas ES cukura sektora reformas rezultātā ⁽⁵⁾.

1.7 Komisijas tiesību akta priekšlikums un 2004. gada 14. jūlija paziņojums atšķiras attiecībā uz šādiem punktiem:

- spēkā esamība, kas ir līdz 2014./2015. saimnieciskajam gadam;
- cukurbiešu minimālā cena tiek pazemināta par 42,6 % divu saimniecisko gadu laikā (līdz 25,05 eiro/t) ar iespējamo papildu pazeminājumu par 10 %, saskaņojot to ar nozares pārstāvjiem;
- cukura salīdzināmā cena tiek pazemināta par 39 % četru saimniecisko gadu laikā (līdz 385,5 eiro/t) un netto salīdzināmā cena divu saimniecisko gadu laikā (starpība ir nodoklis, kas ir jāiemaksā pārstrukturēšanas fondā);
- samaksa par ražošanu 12 eiro par kvotas cukura tonnu; minētā samaksa tiek sadalīta starp zemkopjiem un ražotājiem;
- A un B kvotas tiek apvienotas un papildu kvota 1 miliona tonnu apmērā tiek sadalīta Eiropas Savienības dalībvalstīm, kuras ražo C cukuru, tām samaksājot 730 eiro par papildu kvotas tonnu;
- pēc pārstrukturēšanas sistēmas četru gadu perioda notiek pakāpeniska kvotu samazināšana;
- izoglikozes kvotu paaugstinājums par 100 000 tonnām gadā 3 gadu laikā;

— tirgus pārvaldības nosacījumi attiecībā uz ārpuskvotu cukura pārvešanu, iespēju atteikties no cukura kvotām, kas pārsniedz tirgus pieprasījumu, kā arī attiecībā uz iespēju atbalstīt privāto uzglabāšanu, ja tirgus cena ir zemāka nekā salīdzināmā cena;

— iespēja ķīmijas un farmācijas rūpniecības vajadzībām iegādāties ārpuskvotas cukuru, kā tas ir rauga un alkohola ražošanas nozarē, un gadījumā, ja ir grūtības ar nodrošinājumu, var ieviest īpašu tarifu likmes kvotai;

— līdz 2009./2010. saimnieciskajam gadam garantēta piegāde pārstrādes rūpnīcām atbilstoši to parastajām vajadzībām;

— priekšlikums neierobežo cukura importu no mazāk attīstītajām valstīm sākot ar 2009./2010. gadu;

— priekšlikumā paredzēts aizliegt eksportēt ārpuskvotu cukuru un nav paredzēts kvotu cukura eksports bez kompensācijas;

— Komisija atsakās no kvotu pārvietošanas sistēmas Eiropas līmenī. Tas pats attiecas arī uz kvotu pakāpenisku samazināšanu par 2 800 000 tonnām četru gadu laikā. Tiks uzsākta pārstrukturēšanas plāna īstenošana. Tā tiks finansēta no nodevām par cukura, izoglikozes un inulīna kvotām. Vairāk nekā 50 % nodevu par cukura kvotām maksās zemkopji cukurbiešu cenu pazeminājuma veidā;

— cukura, izoglikozes un inulīna ražotājiem, kas atteiksies no kvotām, pārtrauks ražošanu un demontēs iekārtas, tiks sniegts no pārstrukturēšanas fonda atbalsts, kura summa būs atkarīga no ražošanas pārtraukšanas gada;

— Komisija ierosina, lai pārstrukturēšanas fonds segtu līdz 6,160 miljoniem tonnu kvotu cukura par kopējo budžetu 4,2 miljardu eiro apmērā;

— kompensācija 60 % apmērā no ienākumu zaudējumiem cukurbiešu cenas pazeminājuma rezultātā tiks piešķirta cukurbiešu un cigoriņu audzētājiem savstarpēji nesaistītu maksājumu veidā par A un B ražošanai paredzēto hektāru, un katrai dalībvalstij tiks noteikts iespējamais augstākais atbalsta apjoms;

— atskaites periodu palīdzības piešķiršanai varēs noteikt dalībvalstis;

— Tiešam atbalstam paredzētā finanšu līdzekļu summa zemkopjiem 2006./2007. gadam ir 907 miljoni eiro un, sākot no 2007./2008. gada 1 542 miljoni eiro.

⁽¹⁾ ĀKK: tās jaunattīstības valstis Āfrikā, Karību salu un Klusā okeāna reģionā, kas ir parakstījušas Kotonū nolīguma Cukura protokolu.

⁽²⁾ KOM(2004) 499 galīgā red.

⁽³⁾ Atzinums OV C 157, 102. lpp.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 263 galīgā red.

⁽⁵⁾ KOM(2005) 266 galīgā red.

2. Vispārīgas piezīmes.

2.1 EESK uzskata, ka ir nepieciešama Cukura tirgus kopīgās organizācijas reforma. Šajā sakarā EESK atgādina par tās 2004. gada 15. decembra atzinumu ⁽⁶⁾, īpaši par tā 2.1, 2.4, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 2.10. punktu.

2.2 EESK tomēr konstatē, ka reformas projekts sniedzas tālāk, nekā tas ir teikts 2004. gada 14. jūlija paziņojumā. Cenu un produkcijas samazināšana ir daudz ievērojamāka, un eksporta tiek ātri pārtraukts. Tādējādi priekšlikums kļūst par nepareizu signālu mūsu konkurentiem PTO sarunās. Turklāt tas neatbalsta mērķi, lai Eiropas ražotāji nodrošinātu piegādi tirgum, īpaši tajos reģionos, kur pārorientēšanās izraisa grūtības.

2.3 Ņemot vērā ierosināto cenu un kvotu samazināšanu, EESK ir norūpējies par tās ietekmi uz lauksaimnieku ienākumu līmeni un uz nodarbinātību. Šajā sakarā EESK uzsver cukura ražošanas nozares būtisko lomu daudzos reģionos. EESK uzsver, ka priekšlikumā netika ņemts vērā Eiropas lauksaimniecības modelis, Padomes daudzkārt izteiktā vēlme atbalstīt tradicionālo lauksaimniecības ražošanu gan mazāk attīstītos reģionos, gan dalībvalstīs, kā arī daudzfunkcionalitāte, ilgtspējīga attīstība un Lisabonas stratēģija. Priekšlikuma par reformu īstenošanas rezultātā zustu 150 000 tieši vai netieši saistītu darbavietu.

2.4 EESK neuzskata, ka Komisijas izvēlētais reformas variants — nodrošināt tirgus līdzsvaru, pazeminot cenas — var sasniegt vēlamo mērķi, t.i. saglabāt ilgtermiņa drošību Eiropas biešu audzētājiem un cukura ražotājiem, respektējot jaunattīstības valstis, kas ir preferences cukura piegādātājas. EESK uzskata, ka ir jādara viss iespējams, lai izvairītos no jaunu pasaules tirgus segmentu atvēršanas Brazīlijai, izmantojot mijmaiņas darījumus (SWAP) ("vergu tirdzniecības" principus), kas neveicina mazāk attīstīto valstu attīstību. Tādēļ Komiteja atzīmē, ka cukura ražošana Brazīlijā — lielā mērā bioetanola un monetārās politikas atbalstīta — tiek īstenota nepieņemamos sociālos, vides un nekustamā īpašuma apstākļos, kas ir izskaidrojams Brazīlijas produkcijas ļoti zemām cenām, produkcijas palielināšanai pēdējos gados un uzkrājumiem pasaules tirgū, un tā rezultātā radītajām zemajām cenām tirgū. EESK uzskata, ka piekļuvē Kopienas tirgum ir jāievēro noteiktas sociālās normas, kas ietvertas 1998. gada Starptautiskās darba organizācijas konferences deklarācijā.

2.5 EESK ⁽⁷⁾uzskata, ka ierosinātā cenu un kvotu pazemināšana ir svarīgs solis ceļā uz pilnīgu cukura tirgus liberalizāciju. Tādēļ šāda rīcība nesniedz ilgtspējīgas attīstības izredzes

biešu audzētājiem, cukura nozarē nodarbinātajiem un Eiropas valstu patērētājiem".

2.6 EESK ⁽⁸⁾"ir neizpratnē par Komisijas neizmantoto iespēju apspriest preferences importa kvotas ar mazāk attīstītajām valstīm, kas pašas lūdz to darīt. Tas ļautu mērķtiecīgāk ņemt vērā visnabadzīgāko jaunattīstības valstu intereses, kā arī panākt līdzsvarotu tirgus piedāvājumu un pieņemamu cenu līmeni Eiropā. EESK vērs uzmanību uz būtisku pretrunu Komisijas nostājā, kas no vienas puses pamato radikālo cukura KTO reformu ar iniciatīvas" Viss, izņemot ieročus "palīdzību, bet no otras puses nereaģē uz mazāk attīstīto valstu prasību attiecībā uz vēlmi pievienoties preferenciālai kvotu sistēmai".

2.7 EESK ⁽⁹⁾ neuzskata, ka patērētāji gūs labumu no ievērojamās cukura cenu samazināšanas. 70 % cukura tiek patērēts pārstrādātu produktu veidā, līdz ar to cenu samazināšana, kas ietekmētu patērētājus, ir gandrīz neiespējama. Ir jāpiebilst, ka visās valstīs, kurās ir bijusi cukura tirgus liberalizācija, patēriņa cenu samazināšana nav notikusi.

2.8 EESK neizprot, kāpēc Komisija sniedz priekšlikumu par tik ātru nepārstrādātā cukura eksporta izbeigšanu. Pat ja Eiropas Savienībai bija jāpiekāpjas PTO paneldiskusijā, tai joprojām ir tiesības eksportēt 1 273 000 nepārstrādātā subsidētā cukura tonnu neatkarīgi no tā, vai tas ir kvotu cukurs ar eksporta kompensāciju, vai ārpuskvotu cukurs bez eksporta kompensācijas. Turklāt biešu raža ievērojami mainās, un tirgu ietekmēs importa svārstības. Tādēļ ar eksporta palīdzību varētu nodrošināt elastīgu svārstību pārvaldību attiecībā gan uz kvotu, gan uz ārpuskvotu cukura pieejamību. Minētā elastība ir nepieciešama, lai nodrošinātu ilgtspējīgu ražošanu, kā arī racionālu nodarbināto un iekārtu izmantošanu.

2.9 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu attiecībā uz brīvprātīgu pārstrukturēšanas plānu, kas ievērojami atvieglotu pārstrukturēšanas īstenošanas nosacījumus. Taču EESK pieprasa, lai plāns tiktu papildināts, ņemot vērā biešu audzētāju un cukura nozarē nodarbināto intereses.

2.10 EESK ⁽¹⁰⁾kopumā uzskata, ka "Komisija nav novērtējusi sava priekšlikuma ietekmi, kā rezultātā lielā mērogā varētu notikt resursu pārvietošanu no lauku nozares (lauksaimniecība un primārā pārstrāde) Eiropā un jaunattīstības valstīs uz lieliem starptautiskiem pārtikas un realizācijas uzņēmumiem. Tai pašā laikā tas nozīmētu ievērojamu cukura ražošanas nozares samazināšanu Eiropas un ĀKK valstīs, un tikai Brazīlijas cukura ražotājiem minētais priekšlikums būtu labvēlīgs" ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Atzinums OV C 157, 28.6.2005.

⁽⁷⁾ Atzinums OV C 157, 28.6.2005.

⁽¹⁰⁾ Atzinums OV C 157, 28.06.2005.

⁽¹¹⁾ Skatīt arī atzinumu OV C 157, 28.06.2005.

⁽⁶⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmi

⁽⁷⁾ Atzinums OV C 157, 28.6.2005.

3. Īpašas piezīmes.

3.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija — saskaņā ar EESK lūgumu — ir iesniegusi priekšlikumu regulai attiecībā uz laika periodu no 2005. gada 1. jūlija līdz 2015. gada 20. septembrim.

3.2 EESK uzskata, ka ierosinātā cenu samazināšana ir pārspīlēta, ka tā turklāt nekādi neietekmēs cukura importu trīspusējo attiecību ietvaros (pasaules tirgus, mazāk attīstītās valstis, ES) un ka cenas mainīsies atkarībā no cenu svārstībām pasaules tirgū un valūtas maiņas kursiem. Tādēļ EESK aicina cenu samazināšanu veikt tikai līdz nepieciešamajam līmenim — saskaņā ar PTO sarunām — un samazināšanai tāpat kā tarifu pazemināšanas gadījumā atvēlēt garāku laika periodu, jo īpaši, lai jaunajām dalībvalstīm dotu laiku pielāgoties.

Tāpat EESK prasa, lai Padome pievērs īpašu uzmanību zemnieku problēmām reģionos ar grūtībām vai reģionos, kur biešu audzēšana ir gandrīz vienīgā ienesīgā nozare.

3.3 EESK ir pārstēgta par priekšlikumu, kas paredz nodokļu iekasēšanu par produkciju no biešu audzētājiem un ražotājiem, kad kvotu līmenis būs izteikti zemāks nekā patēriņa līmenis; tāpat arī par Komisijas pieeju, saskaņā ar kuru Eiropas produkcijai jākonkurē ar importa cukuru. Šajā sakarā minētais nodoklis diskriminē Savienības biešu audzētājus un cukura ražotājus. Tādēļ EESK aicina vai nu to atcelt, vai vismaz attiecināt uz visu importēto cukuru.

3.4 EESK uzskata, ka Cukura tirgus kopīgā organizācija nevar būt efektīva bez iespējas tā vai citādi kontrolēt importu. Tādēļ Komiteja iesaka izstrādāt noteikumus, kas aizliedz mijmaiņas (SWAP) darījumus cukura nozarē ar mazāk attīstītajām valstīm, un gadījumā, ja Komisija nolēm izņemt no tirgus noteiktu kvotu cukura daudzumu (atpirkšanas procedūra) vai izmantot palīdzību privātai uzglabāšanai (tirgus cena zemāka par salīdzināmo cenu), automātiski piemērot kvantitatīvās drošības klauzulu attiecībā uz importu no mazāk attīstītajām valstīm.

3.5 EESK uzskata, ka priekšlikumā ir nepamatoti ierobežots eksports. Tā uzskata, ka regulā ir jāatļauj visas PTO atļautās eksporta iespējas, tostarp ārpuskvotas cukura papildu apjoma eksports gadījumā, ja nav sasniegti PTO atļautie daudzuma un finansiālie ierobežojumi attiecībā uz kvotu cukura eksportu ar kompensāciju.

Regulā vajadzētu atļaut arī kvotu cukura eksportu bez kompensācijas.

3.6 EESK nosoda Komisijas piedāvāto to tirgus organizācijas instrumentu, ar kuru palīdzību ierosināts aizstāt intervenci, nepilnību. Ir iespējams paredzēt, ka sakarā ar importa neregularitāti un neprognozējamību, kuras dēļ nepārtraukti pastāv

spiediens uz tirgu, ar privātās uzglabāšanas un obligātās izņemšanas palīdzību nav iespējams nodrošināt tirgus cenas un salīdzināmās cenas atbilstību. Tāpēc EESK aicina saglabāt intervences režīmu.

3.7 EESK pieņem zināšanai Komisijas priekšlikumu sniegt kompensāciju 60 % apmērā par ienākumu zaudējumu, kas cukurbiešu audzētājiem rodas cenas samazinājuma dēļ. Tā uzskata, ka kompensācijai ir jābūt taisnīgai un ka procentuāli tai jābūt līdzīgai kompensācijām par citiem kultūraugiem. Komiteja vēlas norādīt, ka, ņemot vērā ražošanas nodevu un risku cenai samazināties vēl par 10 %, reālais cenas samazinājums var sasniegt 50 %. Šādā gadījumā kompensācija būtu tikai 51 % apjomā. Tādēļ EESK iesaka mazāku cenas samazinājumu un lielāku kompensācijas likmi, vienlaikus ievērojot piedāvātos budžeta ierobežojumus. EESK uzskata, ka, piešķirot kompensāciju par cenas samazinājumu, nav apmierināta vajadzība pēc tādiem efektīviem vadības rīkiem ilgstošā laika posmā, ar kuru palīdzību var novērst tirgus sabrukumu un garantēt lauksaimnieku ienākumus.

3.8 EESK atzīmē, ka priekšlikumā ir paredzēts savstarpēji nesaistīts atbalsts, ko aprēķina, pamatojoties uz to hektāru skaitu, kurā audzē cukurbietes vai cigoriņus atbilstīgi noslēgtam līgumam par A un B cukura vai inulīna sīrupa piegādi. Komiteja uzskata, ka ir jādod dalībvalstīm pilnīga brīvība ar atbilstīgu noteikumu palīdzību cukurbiešu un cigoriņu audzētājiem piešķirt atbalstu, kura maksimālais apjoms katrai valstij ir noteikts priekšlikumā. EESK iesaka Komisijai novērtēt savstarpēji nesaistītu maksājumu ilgstošu iedarbību.

3.9 Komiteja uzskata, ka priekšlikumā paredzētais izglikozes kvotas palielinājums par 300 000 tonnām bez atlīdzības ir neloģisks, jo tajā pašā laikā ir jāsteno ar lieliem izdevumiem saistīta pārstrukturēšanas programma, kuras mērķis ir būtiska cukura kvotu samazināšana, un ir jāsamaksā par to cukura kvotu miljona tonnu apjomā, ko var piešķirt papildus.

3.10 EESK atzīmē, ka regulas sākumā Komisija ir pieņēmusi Komitejas ierosinājumu ieviest brīvprātīgu kompensētas pārstrukturēšanas programmu, kas aizstājot obligāto kvotu samazināšanas mehānismu un kvotu pārvešanu Eiropas līmenī.

EESK aicina iesaistīt audzētājus un pārstrādātājus lēmumu pieņemšanā, kā arī piešķirt atbilstīgu ar pārstrukturēšanu saistītu kompensāciju šī procesa ietekmētajiem audzētājiem.

Šajā sakarā Komiteja atzīmē, ka papildu maksa 4,68 EUR apjomā par tonnu A un B cukurbiešu, kas pārstrukturēšanas skartajiem audzētājiem piešķirta 2006. — 2007. gadā, vienkārši ir agrāks atbalsta piešķirums, lai šiem audzētājiem kompensētu cenas samazinājumu, kas notiks 2007. — 2008. gadā. Tāpēc tā nav kompensācija par pārstrukturēšanu.

3.11 EESK uzskata, ka Padomei ir jāvelta maksimāla vērība Komisijas priekšlikuma ietekmei uz nodarbinātību dažādos cukura nozares pārstrukturēšanas skartos reģionos. Tā aicina dalībvalstis un Komisiju uzlabot Eiropas Struktūrfondu un Eiropas Sociālā fonda pieejamību — jo īpaši tajos reģionos, kurus pārstrukturēšana skar visvairāk, un jaunajās dalībvalstīs, lai palīdzētu mīkstināt reformas negatīvo ietekmi attiecībā uz nodarbinātību ar tādas sociālās sistēmas palīdzību, kas ir daudz plašāka par obligātajā tiesiskajā regulējumā noteikto. Ir jāveicina darbavietu radīšana, diversifikācija un pārorientēšanās.

3.12 Šajā sakarā EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm steidzamā kārtā ar regulējošo un finansiālu pasākumu palīdzību ir jāatbalsta proaktīva politika attiecībā uz biodegvielas izmantošanu, kurā cukurbietēm būtu jāpilda nozīmīga funkcija. EESK uzskata, ka ir steidzami jāturpina izstrādāt procedūras ārpus kvotas saražotā cukura izmantošanai nepārtikas nozarēs.

3.13 EESK vēlas vērst Komisijas un Padomes uzmanību uz cukura importa no Balkāniem un to kaimiņvalstīm ārkārtīgi destabilizējošo ietekmi. Komiteja iesaka noteikt un īstenot vajadzīgos aizsardzības pasākumus (tostarp — stingru intervences cenas vai salīdzināmās cenas ieviešanu) un cita starpā uzstājīgi aicina ļoti drīz noteikt Horvātijas kvotu.

4. Secinājumi.

4.1 EESK atzīst, ka ir nepieciešama Cukura Kopējā tirgus organizācijas reforma, bet uzskata, ka reformas priekšlikumi attiecībā uz cenu un produkcijas samazināšanu ir pārspīlēti.

Ieteikto reformu īstenošanai būtu ievērojamas sekas Eiropas cukura tirgū, un rezultātā tiktu zaudētas vismaz 150 000 darbavietas reģionos, kuri jau tā ir grūtā situācijā un kuriem nav citu izdevīgu alternatīvu.

4.2 EESK aicina Padomi demonstrēt ambiciozāku pieeju nekā Komisijai attiecībā uz Eiropas biešu audzēšanas un cukura ražošanas nozarēm. Šāda nostāja varētu attiekties uz kvantitatīvo importa kontroli un atļauju izmantot visas PTO pieļautās eksporta iespējas. Mērķis paaugstināt ražošanu par 2 līdz 3 miljoniem tonnu virs Komisijas ierosinātā apjoma patiešām ir īstenojams, it īpaši, ja veic importa kontroli. Tādējādi varētu saglabāt no 50 000 līdz 75 000 darbavietu un 50 000 zemnieku saimniecību, kas nodarbojas ar biešu audzēšanu daudzos Kopienas reģionos.

4.3 EESK izsaka bažas par to, ka iniciatīvas “Viss, izņemot ieročus” un Cukura KTO reformas attiecībā uz attīstības

politiku mērķi netiks sasniegti, un tas ir iemesls, kāpēc Komiteja atbalsta mazāk attīstīto valstu prasību uzsākt sarunas ar Savienību par cukura importa kvotām. Katrā gadījumā ir jāaizliedz mijmaiņas darījumi (SWAP), kā arī jāievieš automatiskas drošības klauzulas un rīcības kodekss, kurā noteikti sociālās un vides ilgtspējības kritēriji, kā arī pārtikas suverenitātes kritēriji, kas ir jāievēro lai piekļūtu Kopienas tirgum.

4.4 EESK iesaka saglabāt kvotu vai ārpuskvotu cukura eksporta tonnāžu saskaņā ar PTO pieļauto daudzumu, lai tādējādi turpinātu apgādāt tuvākos pastāvīgos klientus.

4.5 EESK uzstāj, lai cenu samazināšana notiktu garākā laika periodā un ierobežotos ar starptautiskajās saistībās noteikto, un, ja nepieciešams, cukurs tiktu uzskatīts par sensitīvu produktu Dohas Attīstības programmas sarunu ietvaros.

4.6 EESK iesaka saglabāt intervences sistēmu un izmantot efektīvus ilgtermiņa tirgus pārvaldības pasākumus.

4.7 Komiteja pieprasa pēc iespējas palielināt un piešķirt pilnā apjomā daļējo kompensāciju audzētājiem par ienākumiem, kas nav gūti cukurbiešu cenas samazinājuma dēļ. Tā uzsver, ka ir jānodrošina tas, lai šis atbalsts būtu ilgtspējīgs un lai ar cukuru saistītais budžets tiktu saglabāts pašreizējā apjomā.

4.8 Komiteja Komisijas priekšlikumu par pārstrukturēšanas programmu vērtē pozitīvi, taču aicina atzīt audzētāju tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā un rūpnīcu slēgšanas skarto audzētāju tiesības saņemt atbalstu saimniecību pārstrukturēšanai.

4.9 EESK atkārtoti izsaka savu viedokli, ka ir jāmobilizē Eiropas struktūrfondi un Eiropas Sociālais fonds, lai Eiropas cukura nozares pārstrukturēšanas skartajiem strādniekiem radītu maksimāli labas iespējas veidot jaunu karjeru, kā arī nodrošinātu nepieciešamo kompensāciju.

4.10 EESK uzskata, ka cukura nozare ir steidzamā kārtā jāiekļauj ar enerģētiku saistīto debašu jautājumu lokā, jo biodegvielas politika var būt reformas kaitīgo seku kompensācijas līdzeklis.

4.11 Komiteja pieprasa nekavējoties novērst cukura importa no Balkāniem destabilizējošās sekas.

4.12 EESK aicina Padomi uzraudzīt situāciju reģionos, kam ir grūtības vai reģionos, kur lauksaimniecībā ir maz ienesīgu alternatīvu.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par meža stratēģijas īstenošanu”

KOM(2005) 84 galīgā red.

(2006/C 28/11)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 17. martā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par meža stratēģijas īstenošanu”

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma atzinumu 2005. gada 7. oktobrī. Ziņojumu sniedza Kallio kgs. Līdzziņotājs: Wilms kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), ar 97 balsīm par un 1 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Ne EK Līgumā, ne jaunā Konstitucionālā līguma projektā nav paredzēta kopēja meža politika.

1.2 Eiropas Komisija 1998. gada 18. novembrī publicēja paziņojumu par ES meža stratēģiju. ES Ministru Padome 1998. gada 15. decembrī pieņēma rezolūciju par Eiropas Savienības meža stratēģiju, pamatojoties uz Komisijas paziņojumu.

1.3 Padome noteica, ka ilgtspējīga mežu apsaimniekošana un izmantošana — atbilstoši 1993. gada Helsinkos notikušajā ministru konferencē par meža jautājumiem noteiktajai definīcijai — un mežu daudzfunkcionālā loma ir kopējās meža stratēģijas pamatelementi, un tie ir uzskatāmi par vispārēju pamatu turpmākai darbībai.

1.4 Pārējie mežu stratēģijas pamatprincipi ir subsidiaritāte, saskaņā ar kuru atbildība par mežsaimniecības politiku ir katras dalībvalsts kompetencē, un Kopienas iespējas sniegt savu ieguldījumu ilgtspējīgā mežu apsaimniekošanas un izmantošanas, kā arī mežu daudzfunkcionālās lomas panākšanā, ja Kopienas līmeņa rīcība šajā jomā var nodrošināt papildu vērtību.

1.5 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 1999. gada 19. decembrī pieņēma papildu pašiniciatīvas atzinumu par ES meža politiku.

1.6 Padome savā rezolūcijā aicina Komisiju piecu gadu laikā ziņot tai par ES meža stratēģijas īstenošanu.

1.7 Eiropas Komisija 2005. gada 10. martā publicēja paziņojumu par ES meža stratēģijas īstenošanu. Paziņojumam pievienotajā Komisijas darba dokumentā ir sniegts detalizēts to pasākumu apraksts, kas ir veikti laikā no 1999. līdz 2004. gadam, īstenojot ES Meža stratēģiju.

1.8 Komiteja atbalsta Komisijas paziņojuma vispārējo saturu, it īpaši attiecībā uz īstenošanas veicināšanu un koordināciju

uzlabošanu. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi nekavējoties īstenot Komisijas ieteikto rīcības plānu ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai.

2. ES meža stratēģijas īstenošana.

2.1 Izmaiņas darba vidē.

2.1.1 Kopš 1998. gada ES meža nozares problēmas un uzdevumus, kā arī meža politiku, ir ietekmējušas politiskās pārmaiņas; Komunikācijas paziņojumā minēta ES paplašināšanās, ES stratēģiskās politikas mērķu pieņemšana un norises starptautiskajā mežsaimniecības un vides politikas pamatsistēmā.

2.1.2 Līdz ar ES paplašināšanos ES mežu platības ir palielinājušās par aptuveni 20 %, mežu resursi — par aptuveni 30 %, bet mežu īpašnieku skaits pieaudzis no 12 miljoniem līdz 16 miljoniem. Ir nepieciešams palielināt institucionālās iespējas veicināt jaunajās dalībvalstīs ilgtspējīgu mežsaimniecību; īpašs uzdevums ir privātīpašuma struktūras un institucionālās struktūras izveidošana.

2.1.3 Johannesburgā 2002. gadā notikušajā augsta līmeņa sanāksmē par ilgtspējīgu attīstību tika uzsvērtā ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas kā ilgtspējīgas attīstības resursa nozīme, kā arī tās nozīme Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanā. Minētajā sanāksmē tika apstiprināts rīcības plāns, kas ir saistošs valdībām un kurā ietverta virkne uz meža nozari attiecināmu lēmumu.

2.1.4 ES meža nozare ir saskārusies ar mežsaimniecības produkcijas tirgu pieaugošu globalizāciju un augsti koncentrētu mežsaimniecības nozari, kam nepieciešama daudz efektīvāka kokmateriālu ražošana nekā agrāk.

2.1.5 Mežiem ir nozīmīga loma, un tie rada virkni labumu sabiedrībai. Vienlaicīgi arvien lielāka nozīme tiek piešķirta meža ilgtspējīgai izmantošanai un labumam, ko mežs rada pārējai videi. Jaunus uzdevumus mežsaimniecības nozarei rada ES un dalībvalstu parakstītie starptautiskie līgumi vides jomā.

2.1.6 Lisabonas Eiropadome (2000. gada martā) apstiprināja jaunu ES stratēģisko mērķi, proti, kļūt par konkurētspējīgāko un dinamiskāko zināšanās balstīto ekonomiku, kas spējīga nodrošināt noturīgu ekonomisko izaugsmi, vairāk un labākas darbavietas un lielāku sociālo kohēziju. Gēteborgas Eiropadome (2001. gada jūnijā) apstiprināja ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kas papildina Lisabonas stratēģiju, un kuras īstenošanai nepieciešama ekonomikas, sociālās un vides politikas savstarpēji papildinoša jautājumu risināšana.

2.1.7 Daudzām ES politikām, likumiem un pasākumiem tieši vai netieši ietekmē meža nozari. Nav novērtēta to savietojamība un savstarpēja papildināmība ar ES meža stratēģiju un tās īstenošanu.

2.2 Eiropas Savienība un starptautiskā meža politika.

2.2.1 Padome savā rezolūcija par meža stratēģiju norāda, ka Kopiena ir aktīvi jāiesaista Ministru konferences par mežsaimniecību pieņemto lēmumu izpildē un tai proaktīvi jāpiedalās starptautiskās diskusijās un sarunās par jautājumiem, kas saistīti ar meža nozari, it īpaši — ANO starpvaldību meža forumā.

2.2.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 1999. gada atzinumā minēja, ka ES jānodrošina stingrs atbalsts pasaules mēroga juridiski saistoša dokumenta izstrādei attiecībā uz meža apsaimniekošanu, saglabāšanu un ilgtspējīgu attīstību atbilstoši Rio noteiktajiem mežsaimniecības kritērijiem. Šis mērķis vēl joprojām ir būtisks, ņemot vērā mežsaimniecības produktu tirdzniecības internacionalizāciju, meža nozares globalizāciju, regulāru meža zudumu, kā arī ņemot vērā nepieciešamību aizstāvēt vietējo no meža nozares atkarīgo iedzīvotāju tiesības.

2.2.3 Lai novērstu nelikumīgu meža izstrādi un koksnes pārdošanu, Komisija pieņēma FLEGT rīcības plānu (Rīcības plāns par tiesību aktu izpildi, pārvaldību un tirdzniecību meža nozarē) un likumdošanas iniciatīvu par FLEGT atļauju sistēmas izveidošanu. Komiteja uzskata, ka nelikumīgas meža izstrādes un koksnes pārdošanas novēršanai ir ārkārtīgi liela nozīme. Nelikumīga meža izstrāde rada nopietnu kaitējumu vides, ekonomikas un sociālajā jomā, savukārt nelikumīgas izciršanas rezultātā iegūto koksnes materiālu pārdošana kropļo kokmateriālu tirdzniecību. Tomēr attiecībā uz nelikumīgas meža izstrādes novēršanu galvenā uzmanība ir jāpievērš pasākumiem, kurus var veikt sadarbībā ar koksni ražojošajām valstīm, ieviešot stingrākus administratīvos procesus un uzlabojot tiesībsardzību. Tas ir piemērotākais veids, kā ņemt vērā valstu sociālos faktorus un ietekmi uz dzīves apstākļiem un, piemēram, to iedzīvotāju labklājību, kuru iztika atkarīga no meža nozares. Īpaša uzmanība pievēršama dabisko mežu un to

daudzveidības aizsardzībai. Zemes izmantošanas tiesību precizēšana ir būtiska nelikumīgas meža izstrādes samazināšanas pasākumu sastāvdaļa. Piedāvāta atļauju izsniegšanas sistēma nemazina nepieciešamību nostiprināt minētos pasākumus.

2.2.4 Ir palielinājusies starptautiskās ekonomikas, sociālās un vides politikas ietekme, kā arī ANO vides līgumu ietekme uz ES meža nozari un mežsaimniecības jomā veicamajām darbībām. Saskaņā ar ANO Konvenciju par bioloģisko daudzveidību 2002. gadā tika pieņemta paplašināta darba programma attiecībā uz mežu bioloģisko daudzveidību. Saskaņā ar ANO Konvenciju par klimata pārmaiņām, tika noslēgta vienošanās par mežu kā oglekli absorbējošo ekosistēmu lomu klimata pārmaiņu novēršanā. Kioto protokola ietvaros meža nozarei tiek doti gan jauni uzdevumi, gan jaunas iespējas. Ilgtspējīga mežsaimniecība var ievērojami ietekmēt starptautiskajos vides līgumos paredzēto saistību izpildi. Tādēļ nepieciešams, lai ES pieņemtu saskaņotu un vienotu pieeju starptautiskajai un iekšējai vides, ekonomikas un sociālajai politikai — tādu pieeju, kas rada līdzsvaru starp dažādām ilgtspējīgas mežsaimniecības dimensijām un dažādiem meža izmantošanas veidiem.

2.2.5 Eiropas līmenī visnozīmīgākais meža politikas apspriešanas forums ir Ministru konference par mežu aizsardzību Eiropā (MCPFE), kas spējusi izveidot efektīvu pamatsistēmu tādas mežu apsaimniekošanas un izmantošanas veicināšanai, kas ir ilgtspējīga gan ekonomiskā, gan sociālā, gan kultūras ziņā.

2.3 ES meža stratēģija un dalībvalstu meža politikas.

2.3.1 Ceturtajā Ministru konferencē par meža aizsardzību Eiropā (Vīnē, 2003. gada 28.-30. aprīlī) tika uzsvērti atsevišķu valstu meža programmu neatsveramā nozīme, attīstot sadarbību starp meža nozari un citām nozarēm. Ministru konferencē tika panākta vienošanās, ka valsts meža programma ietver iesaistošu, vienotu, starpnozaru interaktīvu politikas plānošanas, īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas procesu valstu un/vai vietējā līmenī, lai panāktu tālāku virzību uz Helsinkos definētās mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas pilnveidošanu un veicinātu ilgtspējīgu attīstību kopumā.

2.3.2 Atbilstoši subsidiaritātes principam valstu meža programmas ir galvenie līdzekļi ES meža stratēģijas mērķu sasniegšanai. Valstu meža programmas ir vienotas daudznozaru ietvarprogrammas, kurās ņemta vērā meža nozares ietekme uz citām nozarēm, kā arī pārējo nozaru ietekme uz meža sektoru. Ar valsts meža programmas palīdzību iespējams ņemt vērā un līdzsvarot daudzveidīgās mežu izmantošanas iespējas un sabiedrības vajadzības, ņemot vērā arī īpašās attiecīgajai valstij raksturīgās iezīmes. Valsts meža programmas nodrošina nacionālo politiku un starptautisko saistību saskaņību un konsekveni. Ir jāveic minēto programmu novērtējums, lai noteiktu, vai tās atbilst izvirzītajiem mērķiem.

2.3.3 Starptautiskās vides un meža politikas saistības, ko ir uzņēmusies ES un dalībvalstis, mežsaimniecības nozarē vislabāk ir īstenot, iestrādājot šīs saistības valstu meža programmās.

2.3.4 Atbilstoši Ministru konferences par mežu aizsardzību ieteikumam Eiropas Savienībai ir jāveicina valstu meža programmu izstrāde, lai veicinātu ilgtspējīgu mežsaimniecību un panāktu vienotu pieeju mežu apsaimniekošanai un mežsaimniecības politikai dalībvalstīs un Kopienā.

2.4 Lauku attīstības politika un mežsaimniecība.

2.4.1 Galvenais meža stratēģijas īstenošanas līdzeklis Kopienas līmenī bija lauku attīstības politika. Laikā no 2000. līdz 2006. gadam lauku attīstības politikas ietvaros pasākumiem mežsaimniecības jomā tika piešķirti līdzekļi 4,8 miljardu eiro apmērā, no kuriem puse tika izmantota lauksaimniecības zemju apmežošanai, bet otra puse — pasākumiem mežsaimniecības jomā.

2.4.2 Revīzijas palāta Īpašajā ziņojumā Nr. 9/2004 par mežsaimniecības pasākumiem, kurus veic saskaņā ar lauku attīstības politiku, konstatē, ka ne Komisija, ne dalībvalstis nav uzņēmušas atbildību par novērtējumu, vai projekts ir devis ieguldījumu ES mežu stratēģijas mērķu sasniegšanā.

2.4.3 Regulā par atbalstu lauku attīstībai (Nr. 1257/1999, 29. pants) noteikts, ka atbalstam, ko dalībvalstis sniedz mežsaimniecībai saskaņā ar lauku attīstības politiku, ir jābūt pamatotam uz valsts vai vietējā līmeņa meža programmām vai līdzīgiem instrumentiem. Dažās dalībvalstīs nacionālās programmas vēl tiek veidotas, un tās darbojas tikai nedaudzās valstīs.

2.4.4 Saskaņā ar lauku attīstības politiku īstenoto mežsaimniecības pasākumu novērtēšanu kavē tas, ka Komisijai trūkst datu par dalībvalstu pasākumiem mežsaimniecības jomā. Trūkst efektīvas, ar ES finansējuma atbalstu funkcionējošas mežsaimniecības pasākumu monitoringa sistēmas dalībvalstīs.

2.4.5 Lai gan ievērojama daļa finansējuma tiek izmantota apmežošanas pasākumiem, nav izvirzīti konkrēti darba uzdevumi attiecībā uz apmežošanas pasākumu īstenošanu meža stratēģijas ietvaros, īpaši, ņemot vērā ar vidi saistītus mērķus.

2.4.6 Lauku attīstības plānu un darbības programmu, kā arī mežsaimniecības pasākumu apstiprināšanā iesaistīti vairāki Komisijas ĢD un nodaļas. Sarežģītais lēmumu pieņemšanas process ierobežo apjomu, kādā ES mežu stratēģijas īstenošanā varētu izmantot lauku attīstības politiku.

2.4.7 Ir jānoskaidro arī, vai būtu efektīvāk koncentrēt ES resursus nevis apmežošanas subsidēšanai, bet gan, lai veicinātu koksnes tirgu, vides jomā sniegto pakalpojumu kompensācijas mehānismus, pētniecību, apmācību un informāciju, kā arī lauku attīstības pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu apstākļu un nodarbinātības ilgtermiņa uzlabošanu meža sektorā, kā arī labuma, kuru mežs sniedz videi, pilnveidošanu.

2.4.8 Tāpat jāatceras, ka mežsaimniecība un mežrūpniecība ir nozares, kuru pamatā ir tirgus attiecības, un tās ir brīvā tirgus daļa. ES iekšējais tirgus darbosies efektīvi tikai tad, ja konkurenci mežrūpniecības tirgū nekropļos atbalsta politika.

2.5 Mežu aizsardzība un meža nodrošinātu vides uzlabojumu saglabāšana.

2.5.1 Mežsaimniecības praksei jābūt ilgtspējīgai no ekonomiskā, ekoloģiskā, sociālā un kultūras viedokļa. Ilgtspējīgas mežsaimniecības nozīmīgi aspekti ir mežu aizsardzība, to stāvokļa uzraudzība, bojājumu novēršana un mežu nodrošināto vides labumu saglabāšana. Ilgtspējīgu mežu izmantošanu iespējams nodrošināt ar pietiekamas reģenerācijas palīdzību.

2.5.2 Galvenie ES mērķi meža jomā ir saglabāt to veselību, aizsargājot pret gaisa piesārņojumu, meža ugunsgrēkiem un citiem kaitējumiem — gan organiskiem (slimības, kukaiņi), gan neorganiskiem (erozija).

2.5.3 Katru gadu ugunsgrēkos tiek iznīcināti aptuveni 0,4 miljoni hektāru meža. Meža ugunsgrēki ir nopietna problēma, it īpaši dienvidu dalībvalstīs. Kopiena ir gan veikusi pasākumus mežu ugunsgrēku novēršanai, gan apkopojusi datus par ugunsgrēkiem, izvērtējot to apmēru un cēloņus. Kopienā ir izveidota pamatsistēmu regulārai datu vākšanai par meža ugunsgrēku apjomu un cēloņiem. Šī sistēma tiek izmantota, lai novērtētu un pārraudzītu dalībvalstu un Komisijas veiktos pasākumus meža ugunsgrēku novēršanai. Bez efektīvas pieejas mežu ugunsgrēku pārraudzībai un novēršanai nav iespējams sekmīgi īstenot ES meža un vides aizsardzību.

2.5.4 Galvenie tiesību akti, kas saistīti ar mežu veselības saglabāšanu, ir augu aizsardzības direktīva, direktīva par meža reproduktīvā materiāla tirdzniecību, un pamatregula par meža un vides mijiedarbību (*Forest Focus*).

2.5.5 Ar *Forest Focus* regulu tiek izveidota Kopienas pamatshēma mežu veselības un meža ugunsgrēku novēršanas programmu pārraudzībai, kā arī uzraudzības sistēmu attīstībai un dažādošanai. Mērķis ir izveidot ticamus un salīdzināmus datus par mežu stāvokli un kaitīgajiem faktoriem, kas ietekmē Kopienas mežu ekosistēmas.

2.5.6 Dati par mežu bioloģisko daudzveidību, mežu resursiem, oglekļa sekvencēšanu, oglekļa ciklu un meža produkciju un aizsardzības pasākumiem jau tiek vākti starptautisko nolikumu, ANO pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO), ANO Eiropas Ekonomikas komisijas mežrūpniecības komitejas, EUROSTAT un Ministru konferences par Eiropas mežu aizsardzību (MCPFE) ietvaros. Izstrādājot Kopienas monitoringa sistēmas, ir svarīgi kā paraugu izmantot atsevišķu valstu, Eiropas un pasaules mēroga monitoringa sistēmas, kas jau ir ieviestas vai tiek sagatavotas, un nodrošināt zemes īpašnieku privātumu tiesību aizsardzību attiecībā uz datu apstrādi un publicēšanu.

2.5.7 Kopienas augu aizsardzības direktīva ietver noteikumus par augu vai augu izcelsmes produktu aizsardzību pret kaitīgu vielu ietekmi, kā arī par kaitēkļu apkarošanu. Augu aizsardzības direktīvā noteikti arī koksnes produktu un stād materiālu starptautiskās tirdzniecības standarti. Klimata pārmaiņas palielina augu kaitēkļu izplatības risku. Lai aizsargātu mežu veselību un novērstu meža kaitēkļu plašāku izplatību ES teritorijā, ir jānodrošina pietiekami stingri augu aizsardzības noteikumi un efektīva uzraudzība. Taču minētie pasākumi nedrīkst izraisīt tirdzniecību kroplojošu pasākumu uzsākšanu, kas izriet, piemēram, no direktīvas par beztarifu tirdzniecības barjeru.

2.5.8 Meži un mežu bioloģiskā daudzveidība ir būtiska Eiropas dabiskās vides daļa. Kopienas vides politikas svarīgs aspekts ir mežu bioloģiskās daudzveidības aizsardzība. Meža stratēģijā norādīts, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Eiropas Savienībā lielā mērā var panākt ar atbilstošu mežu apsaimniekošanas pasākumu palīdzību. Bioloģisko daudzveidības aizsardzību var anodrošināt arī ar ilgtspējīgas mežsaimniecības palīdzību — izveidojot aizsargājamas meža teritorijas. Saskaņā ar subsidiaritātes principu dalībvalstis ir atbildīgas par bioloģiskās daudzveidības jautājumu atbilstīgu iekļaušanu nacionālajās mežu programmās un atbilstošajos dokumentos.

2.5.9 Nozīmīgākie tiesību akti bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā ir t.s. "Dzīvotņu direktīva" (92/43/EEK) un "Putnu direktīva" (79/409/EEK). Aizsargājamo sugu un dzīvotņu saglabāšana Kopienas līmenī tika panākta, izveidojot īpašu aizsargājamo dabas teritoriju tīklu *Natura 2000*. Veicot *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošanu un kontroli, ir jāņem vērā sociālie, ekonomiskie un informatīvie priekšnoteikumi, finanšu sekas, kā arī īpaši vietējie un reģionālie apstākļi.

2.5.10 Meža bioloģiskās daudzveidības aizsardzības iekļaušana meža praktiskajā ilgtspējīgā izmantošanā visā apmērotajā platībā un *Natura 2000* tīkls ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķu sasniegšanas, kā arī obligātu starptautisko saistību izpildes galvenais priekšnoteikums.

2.5.11 Kopienas līmenī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas vadlīnijas paustas arī Kopienas bioloģiskās daudzveidības stratēģijā (KOM (1998) 42). Paziņojumā par bioloģiskās

d daudzveidības stratēģiju uzsvērts, cik svarīgi ir sabalansēt nepieciešamību nodrošināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un veicināšanu mežos, nepieciešamību saglabāt mežu veselību un ekoloģisko līdzsvaru, ar meža nozarei un sabiedrībai nepieciešamo preču un pakalpojumu izejmateriālu ilgtspējīgu ražošanu. Atzīmēts arī, ka bioloģiskās daudzveidības veicināšanas un saglabāšanas darbībām ir jāklūst par ES meža stratēģijas daļu.

2.5.12 Ir palielinājies pieprasījums pēc labuma, ko mežs sniedz videi, kā arī cerības, ko sabiedrība ar to saista. Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas svarīgs aspekts ir uzturēt un attīstīt meža sociālās un ar atpūtu saistītās funkcijas. Ir jāpilnveido sadarbība ar NVO un patērētāju organizācijām, lai veicinātu meža nozares iespējas nodrošināt iedzīvotāju vajadzībām atbilstošus produktus un pakalpojumus. Sabiedrībai un meža īpašniekiem ir jāsaņem informācija par cilvēka darbības ietekmi uz vidi un par pieejamām ilgtspējīgām metodēm. Lai atainotu meža izmantošanas kopējo saimniecisko un sabiedrisko vērtību, visās dalībvalstīs ir jānosaka pārskati par stāvokli meža nozarē kopumā.

2.5.13 Mežu apsaimniekošanu un izmantošanu ES valstīs ilgstoši regulēja dažādas meža politikas metodes. Ir būtiski ievērot mežu īpašnieku tiesības lemt par viņiem piederošo mežu izmantošanu un izmantot meža resursus atbilstoši tiesiskajiem aktiem un mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas principiem. Ja sociālo un vides labumu sniegšana mežu apsaimniekošanas tiesisko prasību robežās un nelabvēlīgi ietekmē meža nozares ekonomisko dzīvotspēju un mežu īpašnieku tiesības izlemt jautājumus, kas attiecas uz viņu meža īpašumu, jānosaka atbilstoši kompensēšanas vai atlīdzināšanas mehānismi.

2.5.14 Devums videi un citi no meža gūstamie labumi ir meža īpašnieka produkcija, un tā ir atbilstīgi jāvērtē. Ir jārada iespēja piešķirt vērtību labumam, ko mežs nodrošina videi, un ir jāizstrādā operatīvi modeļi tā veicināšanai, pamatojoties uz brīvprātības un tirgus principiem.

2.6 Meži un klimata pārmaiņas.

2.6.1 Meži (tajā skaitā mežu augsne) ir nozīmīgas oglekļa dioksīdu absorbējošas ekosistēmas un oglekļa dioksīda krātuves. Uzkrājot oglekļa dioksīdu, meži palēnina siltumnīcas efekta rašanos un globālo sasilšanu. Nodrošinot mežu produktivitāti un atjaunošanu, tiks saglabāta arī meža kā oglekli absorbējošas ekosistēmas nozīme.

2.6.2 Ar koksni var aizvietot produktus, kas ir kaitīgi no klimata pārmaiņu viedokļa. Koksnes izmantošanas veicināšana var palīdzēt palielināt uzkrātā oglekļa daudzumu. Palielinot no koksnes izmantošanu enerģijas iegūšanai, var kompensēt izrakteņu kurināmā izmantošanu un tās radīto atmosfēras piesārņojumu.

2.6.3 Klimata pārmaiņas ietekmē arī ekosistēmas un mežu apsaimniekošanas apstākļus. Labi apsaimniekots mežs radīs apstākļus, kas nepieciešami, lai piemērotos klimata pārmaiņām. Ņemot vērā ilgstošo laika posmu, kas meža apsaimniekošanas procesa, piemērošanās klimata pārmaiņām ir jāuzsāk savlaicīgi. Mežu apsaimniekošanā var izmantot arī klimata pārmaiņu radītās priekšrocības un izraisīt pozitīvu rezonanses efektu sabiedrībai un klimata pārmaiņu novēršanai. Ņemot vērā meža ekosistēmu un ES teritorijā īstenoto mežu apsaimniekošanas pasākumu daudzveidību, vislietderīgāk īstenot pielāgošanās pārvaldību valstu līmenī. Kopienas līmenī var nodrošināt atbalstu pētījumiem par pielāgošanos klimata pārmaiņām un informācijas sistēmu izveidošanai.

2.7 ES meža nozares konkurētspēja un nodarbinātības veicināšana meža nozarē.

2.7.1 Meža nozare ir viens no ES ekonomikas svarīgākajiem sektoriem. Meža nozarē, un īpaši mežsaimniecībā ir vajadzīgs liels darbinieku skaits, un tādējādi tā uzskatāma par ievērojamu darbavietu resursu. Lauku apvidos nodarbinātības līmeņa nodrošināšanā īpaši nozīme ir mazajiem un vidējiem mežsaimniecības uzņēmumiem. Mežsaimniecībā un ar meža nozari saistītās nozarēs ir nodarbināti apmēram 3,4 miljoni strādājošo, kas gadā saražo produkciju apmēram 356 miljardu EUR vērtībā.

2.7.2 Mežsaimniecības nozīme nodarbinātības jomā neatbilst tikai uz kokapstrādes nozari, bet arī citu mežsaimniecības produktu, kā arī mežos iegūtu bioloģisko produktu ražošanu. Par ievērojamu ienākumu resursu uzskatāmi arī citi mežsaimniecības produkti, piemēram, korķis, sēnes un ogas, kā arī "zaļais tūrisms" un medību pakalpojumi. Jaunas darbavietas un ienākumu avotu var veidot arī, attīstot vides un atpūtas iespējas, ko sniedz mežs.

2.7.3 Meža stratēģijas īstenošanas gaitā ir iespējams efektīvi veicināt un popularizēt ar vidi saistītos jautājumus. Vides pasākumu attīstības pamatā ir arī ES spēcīgā vides politika. Saskaņā ar ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kas apstiprināta Eiropas domes Ģēteborgas sanāksmē un Lisabonas stratēģijā, ES meža nozare un citas ar mežu saistītās nozares ir jāattīsta tādā veidā, lai nodrošinātu to pilntiesīgu lomu izvirzīto konkurētspējas, ekonomiskās izaugsmes, nodarbinātības un sociālās kohēzijas mērķu sasniegšanā.

2.7.4 Lai gan dažādu meža izmantošanas veidu attiecība var atšķirties atkarībā no konkrētās valsts vai reģiona, nozīmīgākais mežsaimniecības darbības virziens vēl aizvien ir kokmateriālu ražošana, lai gan tā patērē tikai aptuveni 60 % no mežu gada pieauguma. Koksnes resursu izmantošanu ES var palielināt, neapdraudot koksnes ražošanas vai citu meža izmantošanas veidu ilgtspējīgumu. ES meža resursu efektīvāka izmantošana radīs iespēju palielināt darbavietu skaitu nozarē, meža nozares veiktspēju un ES mežsaimniecības produktu pašpieietamību.

2.7.5 Jautājums par ES meža nozares konkurētspēju apskatīts īpašā paziņojumā un minētā paziņojuma novērtējumā. Tomēr ir svarīgi nodrošināt, lai meža nozares un citu ar mežu saistītu nozaru darbība mežsaimniecības jomā būtu sakaņota.

2.7.6 ES ir vajadzīga piesaistoša kokapstrādes nozare. Tam nepieciešama sadarbība starp meža nozares pārstāvjiem un vietējo sabiedrību, lai veicinātu iemaņu uzlabošanu attiecīgajā nozarē. Ilgtspējīguma saglabāšana un meža izejmateriālu bāzes nodrošināšana galvenais priekšnoteikums ražošanai mežsaimniecības sektorā.

2.7.7 Ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai ir jāklūst par konkurētspējīgas Eiropas meža nozares pamatu, un tāpēc ir jāatrod veids tās ekonomiskās dzīvotspējas nodrošināšanai.

2.7.8 ES mežsaimniecības un kokmateriālu ražošanas efektivitāte, rentabilitāte un konkurētspēja nav vērtējama kopā ar meža nozares konkurētspēju. Meža stratēģijā netiek pietiekami apskatīta mežu ekonomiskā nozīme un, piemēram, koksnes tirgus darbība. Konkurētspējas saglabāšana un palielināšana nozīmē mežsaimniecības rentabilitātes veicināšanu, veidojot labvēlīgus noteikumus efektīvai komerciālo meža audžu izmantošanai un koksnes ražošanas metožu attīstībai. Ienesīga kokmateriālu ražošana dod iespēju ieguldīt līdzekļus mežu ekoloģiskā un ekonomiskā ilgtspējīguma attīstībā. Tas tomēr nedrīkst nelabvēlīgi ietekmēt ekoloģiski un sociāli ilgtspējīgu meža izmantošanu. Tādēļ minētajā jomā ļoti vajadzīgi ir pētījumi, lai noskaidrotu aizvien mehanizētākas meža apsaimniekošanas ietekmi uz vides un sociālajiem faktoriem un izvairītos no jebkādas nelabvēlīgas ietekmes.

2.7.9 Maksimāli palielinot mežu daudzfunkcionālo izmantošanu, tiek radīta papildu vērtība un palielināts gan privātā sektora ekonomikas, gan vispārējās tautsaimniecības ilgtspējīgums. Resursi, it īpaši pētniecības un attīstības darbībām paredzētie, ir jāvirza jaunu meža un izejmateriālu izmantošanas veidu attīstībai, kā arī efektīva produktu un pakalpojumu noieta tirgus nodrošināšanai.

2.8 Koksnes izmantošanas veicināšana.

2.8.1 Koksne ir atjaunojams, pārstrādājams izejmateriāls; no tā izgatavotie produkti uzkrāj ievērojamu oglekļa daudzumu un tādējādi palēnina globālo sasilšanu. Koksni var izmantot, lai aizstātu vīdei kaitīgākos enerģijas ražošanas veidus, kuros tiek izmantoti neatjaunināmi energoresursi.

2.8.2 Lai veicinātu koksnes izmantošanu, ir jāizstrādā ilgtermiņa stratēģija, kas cita starpā koncentrējas uz šķēršļiem, ko koksnes ražošanai rada tiesiskie akti un standarti, pētniecības un attīstības darbību, jauninājumiem koksnes izmantošanas jomā, prasmju, saziņas un informācijas apmaiņas uzlabošanu.

2.8.3 ES inovatīvu enerģijas formu veicināšanas stratēģijas un Biomasas izmantošanas rīcības plāna ietvaros ir jāveicina no koksnes iegūtas enerģijas izmantošana. No koksnes iegūtas enerģijas tirgus ir jāattīsta, pamatojoties uz pieprasījumu. Veicinot no koksnes iegūtas enerģijas izmantošanu, ir jāņem vērā kokapstrādes rūpniecības pieprasījums pēc izejmateriāliem.

2.8.4 Definējot mežsaimniecības lomu un darbības nosacījumus, ir svarīgi atzīt, ka atjaunināmo dabas resursu ilgtspējīga izmantošana ir būtiska konkurētspējas un ekonomiskā ilgtspējīguma nodrošināšanā. Īstenojot ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un ES vides politiku, it īpaši dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas stratēģiju, ir jāņem vērā atjaunojamu dabas resursu īpašo lomu ilgtspējīgākas sabiedrības veidošanā.

2.9 Veiktspējas un prasmju attīstīšana meža nozarē.

2.9.1 Meža īpašumtiesību struktūra Eiropā ir plaša. Ievērojamas meža teritorijas pieder valstij, valsts uzņēmumiem, lieliem uzņēmumiem, savukārt salīdzinoši maz teritoriju pieder privātpašniekiem un ģimenes saimniecībām. Valsts meža sektoram var būt nozīmīga loma koksnes ražošanā, bet jo īpaši — vides un sociālo pakalpojumu nodrošināšanā.

2.9.2 Ir svarīgi attīstīt dažādu mežsaimniecības nozarē iesaistīto pušu (strādājošo, mežu īpašnieku, konsultatīvo un pakalpojumu organizāciju, valsts meža dienestu) prasmes un spēju risināt turpmākās problēmas. Viens no šo centienu mērķiem ir uzlabot apstākļus un darba iespējas minēto personu organizācijās un izstrādāt praktiskus pasākumus. Lai izveidotu ilgtspējīgu mežsaimniecību, ir jāpilnveido sadarbība starp mežsaimniecības nozari un pilsonisko sabiedrību.

2.9.3 Aptuveni 60 % meža ES ir privātpašums, un meža privātpašnieku skaits kopumā sasniedz aptuveni 16 miljonus. Ģimenes saimniecībām ir jānodrošina vienlīdzīgi noteikumi attiecībā uz ilgtspējīgu mežsaimniecību, koksnes ražošanu un piekļuvi tirgum. Meža īpašnieku apvienības ir apliecinājušas, ka tās spēj efektīvi sniegt informāciju par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu un šādas prakses uzsākšanu. Līdz ar meža īpašnieku asociāciju izveidi kļūva iespējama mežu īpašuma fragmentācijas novēršana.

2.10 Meža sertifikācija.

2.10.1 Meža sertifikācija ir brīvprātīga tirgus procedūra ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas veicināšanai un patērētāju, kā arī citu ieinteresēto grupu informēšanai par meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu. Mežu sertificēšanu var izmantot, lai atbalstītu citas ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas darbības. Izmantojot meža sertifikācijas sistēmas, ir jāievēro brīvprātības princips, uzticamības, atklātuma, rentabilitātes un nediskriminācijas principi un dažādu iesaistīto pušu iespēja piedalīties.

2.10.2 Ir svarīgi nodrošināt, lai meža sertifikācija arī turpmāk būtu brīvprātīga. Es līmenī nedrīkstētu ieviest noteikumus, kas atceltu sertifikācijas brīvprātības principu un noteiktu meža īpašniekiem un citiem šajā nozarē iesaistītajiem obligātas meža apsaimniekošanas prasības, kas ir augstākas nekā spēkā esošajos tiesību aktos paredzētās.

2.10.3 Tā kā mežu sertifikācija ir uz tirgu orientēts instruments, ES vai attiecīgo valstu valdību loma ir ierobežota un ietver vienīgi atbalsta nodrošināšanu privātā sektora vai NVO iniciatīvām meža sertifikācijas jomā. Valdības nevar uzņemties vadošo lomu meža sertificēšanas procesā.

2.10.4 ES ir jānodrošina, lai iekšējais tirgus darbotos bez piespiedu darbībām. No meža nozares perspektīvas raugoties, ir svarīgi nodrošināt, lai valdība ar savu darbību neatbalstītu kādu konkrētu meža sertifikācijas sistēmu. Tirgū jābūt alternatīvām iespējām un brīvai konkurencei. Valdības uzdevums ir raudzīties, lai tirdzniecībai netiktu radīti mākslīgi šķēršļi.

2.11 ES un pētniecība meža jomā.

2.11.1 Meža sektors spēj risināt augstāk minētās problēmas, piemēram, saistībā ar konkurētspēju un ilgtspējīgu attīstību, tikai izstrādājot jaunas un inovatīvas procedūras, ražošanas metodes un produktus. Ir jāpilnveido ar meža nozari saistītās pētniecības un attīstības darbība pašreizējo un turpmāko ES pētniecības pamatprogrammu ietvaros.

2.11.2 ES 7. pētniecības pamatprogramma paredzēta laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam. Eiropas Tehnoloģiju platforma ir jauns instruments pamatprogrammas sagatavošanai un īstenošanai. Eiropas papīra ražotāju (CEPI), kokapstrādes nozares (Ce-Bois) un ģimenes saimniecību — meža īpašnieku pārstāvji ir iesnieguši Komisijai kopēju mežsaimniecības nozares tehnoloģiju platformu iniciatīvu ("Inovatīva un ilgtspējīga meža resursu izmantošana").

2.11.3 Jāpalielina to pētniecības projektu skaits, kas attiecas uz klimata pārmaiņu ietekmi, meža veselības stāvokli un atbilstošām monitoringa sistēmām. ES, izmantojot pētniecības darbu un tam sekojošu informācijas apmaiņu, ir jāvairo meža īpašnieku zināšanas un jāmudina viņi pielāgot savus mežus klimata pārmaiņām.

2.12 Ar meža nozari saistīto jautājumu koordinācija.

2.12.1 Ar meža nozari saistīto jautājumu risināšanas un mežsaimniecības pasākumu īstenošanas priekšnoteikums ir efektīva koordinācija tajās politikas jomās, kas ietekmē mežus un mežsaimniecības nozari. Kopienai būtu jāizvirza mērķis turpmāk lielāku uzmanību pievērst tam, kā Kopienas lēmumu pieņemšana dažādās politikas jomās ietekmē mežsaimniecību.

2.12.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi vērtē Komisijas starpdienestu darba grupas mežsaimniecības jautājumos paveikto darbu meža un mežsaimniecības jautājumu koordinācijas uzlabošanas jomā. Taču, lai uzlabotu koordināciju un precizētu uzdevumu apjomu, ir nepieciešama vienota struktūra, kura būtu atbildīga par īstenošanas koordināciju, informācijas apmaiņu un sadarbību starp dažādiem ĢD, kā arī par komunikāciju un informācijas sniegšanu dalībvalstu meža dienestiem un attiecīgajām ieinteresēto pušu grupām. Ir svarīgi nodrošināt, lai koordinācija notiktu pietiekami augstā līmenī. Tāpat ir vajadzīgi pietiekami cilvēkresursi un līdzekļi sekmīgai Kopienas pasākumu īstenošanai ilgtspējīgas attīstības atbalsta jomā.

2.12.3 Gan Pastāvīgā mežsaimniecības komiteja, gan Mežsaimniecības un korķa ražošanas padomdevēja grupa ir jānodrošina ar darba veikšanai nepieciešamajiem resursiem. Ir jāpaplašina lēmumu pieņemšanas procesā un padomdevēju komiteju regulārās sēdēs iesaistīto ieinteresēto pušu loks. Dalībvalstu pieredze un zināšanas meža jomā ir jāpapildina citās Padomes darba grupās, it īpaši STAR komitejā, kad tiek apspriesti ar mežsaimniecību saistīti jautājumi. Ar meža jautājumiem saistīto komiteju un darba grupu darbības koordinēšanai jābūt efektīvai gan attiecībā uz Kopienas iekšējiem, gan starptautiskiem mežsaimniecības jautājumiem. Padomdevēju komiteju un darba grupu sanāksmes jāveido tā, lai ĢD, kas nodarbojas ar svarīgi mežsaimniecības jautājumu risināšanu (lauksaimniecības, enerģētikas, vides, uzņēmējdarbības pētniecības jautājumi) iesaistītos diskusijās ar galvenajām ieinteresētajām pusēm (mežu un zemes īpašniekiem, mežsaimniecības nozares pārstāvjiem, NVO un citām personām).

2.12.4 Pildot starptautiskas saistības, ir svarīgi precizēt pilnvaru sadalījumu starp Kopienas un dalībvalstīm, kā arī ievērot subsidiaritātes principu. Dalībvalstis un Komisija saskaņo savu nostāju starptautiska līmeņa jautājumos, piedaloties Padomes Meža nozares darba grupā. Ir jānostiprina minētās darba grupas statuss un jāpiešķir tai formāla un attiecīgi saskaņota loma.

3. Rīcības plāns meža stratēģijas īstenošanas nostiprināšanai.

3.1.1 Ir nepieciešams efektīvāks risinājums ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas attīstībai un mežu potenciāla izmantošanai ilgtspējīgas attīstības veicināšanā. Komiteja atbalsta Komisijas piedāvāto rīcības plānu, kas kalpos kā koordinējošs un atsaucies pamatdokuments meža nozares pasākumu īstenošanā.

3.1.2 EESK iesaka Komisijai kopā ar dalībvalstīm Eiropas mežsaimniecības modeļa ietvaros izstrādāt skaidru redzējumu un stratēģiskos mērķus attiecībā uz ES mežiem. Tiem jābūt izstrādātiem, pamatojoties uz to saskaņā ar Rio deklarācijas lēmumiem meža jautājumos un Programmas 21, ko apstiprinā-

ja Johannesburgā notikušajā augstākā līmeņa sanāksmē par ilgtspējīgu attīstību (WSSD). Tajā tika apstiprināts, ka mežu ilgtspējīga apsaimniekošana ir viens no ilgtspējīgas attīstības aspektiem. Turklāt, Kopienas darbībai mežsaimniecības jomā ir jāveicina mežu ieguldījums ilgtspējīgas sabiedrības veidošanā un vispārēju attīstības mērķu, tostarp Lisabonas stratēģijas, Gēteborgas un Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanā.

3.1.3 Pamatojoties uz šajā atzinumā sniegtajiem ieteikumiem, pieprasītajā redzējumā būtu jāiekļauj vismaz turpmāk minētie jautājumi. Eiropas meži un mežsaimniecība un mežrūpniecība būs nozīmīgs faktors ilgtspējīgas Eiropas sabiedrības izveidē. Uz tirgu orientēta, ekonomiski dzīvotspējīga un konkurētspējīga mežsaimniecība, koku rūpniecība un mežrūpniecība, kas stiprina reģionālo saimniecisko sistēmu, nodrošina darbavietas un iztikas līdzekļus, un tai varētu būt īpaša ietekme uz reģionu ekonomiku un attīstību. Meži ir vispārējas nozīmes pakalpojumu būtisks pamats un tiem ir arī milzīga nozīme attiecībā uz kultūras, atpūtas un ekoloģiskajām vērtībām. Eiropas ar mežsaimniecību saistītās nozares nodrošina inovatīvas zināšanas un augsti attīstītas tehnoloģijas. ES ir aktīvi jāpiedalās starptautiskos procesos mežsaimniecības jomā saskaņā ar Pasaules samita par ilgtspējīgu attīstību (WSSD) un ANO Mežu foruma lēmumiem.

3.1.4 Rīcības plāna stratēģiskie mērķi ir jānosaka, pamatojoties uz saskaņošanas principiem un iespējām radīt papildu vērtību esošajai meža politikai. Ir jāatzīst, ka meža nozare ir neatkarīga nozare un tādēļ ir jāveic visu ar to saistīto turpmāko politiku un pasākumu iepriekšējs novērtējums.

3.1.5 Rīcības plānā ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai ir jāietver visas ilgtspējīgas mežsaimniecības dimensijas un visi mežsaimniecības ražošanas posmi. Taču lai panāktu efektīvu Kopienas resursu izmantošanu saskaņā ar rīcības plānu, ir jānodrošina iespēja precizēt, kurām darbībām un pasākumiem resursi piešķirami pirmām kārtām.

3.1.6 Ir svarīgi rīcības plānā paredzēt, ka īstenojot citas Kopienas politikas, piemēram vides, enerģētikas, lauku attīstības un rūpniecības politiku, ir jāņem vērā mežsaimniecības perspektīva, tādējādi meža apsaimniekošana tiktu veicināta vienlīdz ņemot vērā ilgtspējīguma ekonomisko, ekoloģisko, sociālo un kultūras dimensiju.

3.1.7 Rīcības plāna ietvaros ir jāizveido kopēja informācijas bāze par vides pakalpojumiem un jāveic to novērtējums. Plānā ir jāparedz atbalsts inovatīvu un uz tirgus sistēmu balstītu darba metožu izstrādāšanai, kas paredzētas ar mežu saistītu vides pakalpojumu sniegšanai. Ir jāizvērtē uz tirgus maksājumu sistēmas iespējas, lai apmaksātu meža īpašnieku sniegtos pārējos vides pakalpojumus (piem. ūdens resursu aizsardzība, oglekļa sekvencēšana).

3.1.8 Prioritāte piešķirama mežsaimniecības sektora konkurētspējas un ekonomiskās dzīvotspējas nodrošināšanai optimālās vides izveidei. Rīcības plānā ir jāprecizē iespējas atbalstīt tādu inovatīvu darbības modeļu izstrādi, kas rada papildvērtību mežsaimniecībai, kā arī iespējas veicināt uzņēmējdarbības iniciatīvas mežsaimniecības nozarē. Tajā jāietver noteikumi par Eiropas kokmateriālu tirgus datu bāzes izveidi, kas sniegtu aktuālu, pārskatāmu pasaules ekonomikas tendenču (pieāvājuma un pieprasījuma) pārskatu attiecībā uz dažādiem kokmateriālu veidiem, un kas būtu jebkurā laikā (ar interneta palīdzību) pieejama meža īpašniekiem.

3.1.9 Par rīcības plāna pamatelementu ir jāklūst koksnes un citu meža produktu kā atjaunināmu un videi draudzīgu materiālu izmantošanas popularizēšanai un veicināšanai. Rīcības plāna ietvaros ir jāizstrādā un jāīsteno informācijas un komunikācijas programma attiecībā uz koksni un citiem meža produktiem. Rīcības plānā ir jāietver arī iespēja izmantot koksni kā atjaunināmās enerģijas resursu.

3.1.10 Turklāt rīcības plānā ir jāparedz atbalsts meža pētniecības un attīstības veicināšanai. Viens no minētā darba aspektiem ir lielāko mežsaimniecības projektu iekļaušana ES 7. pētniecības pamatprogrammā un atbalsts mežsaimniecības nozares Tehnoloģijas platformas iniciatīvai. Zinātniskos pētījumos (līgumi par pētniecības darbību), kas tiek veikti kopīgi ar Eiropas augstskolu mežsaimniecības fakultātēm, ir jānoskaidro cik darbinieku nepieciešams Eiropas mežsaimniecības nozarei, kādai jābūt nepieciešamo darbinieku kvalifikācijai, lai nodrošinātu efektīvu nozares darbību, kuras pamatā ir ilgtspējīgi un dabai draudzīgi principi, atbilstība tiesiskajiem aktiem, noteikumiem un sertifikācijas prasībām. Jāveic arī pētījums par mežsaimniecības nozares klasteriem.

3.1.11 Izstrādājot rīcības plānu, jācenšas izvērtēt, kā ar ES pašas darbu var atbalstīt Eiropas meža ministru konferences procesu un minētajā konferencē pieņemto lēmumu īstenošanu. Ar rīcības plāna palīdzību būtu jāstiprina valsts meža programmu īstenošana saskaņā ar vispārējo pieeju, kas noteikta Eiropas meža ministru konferencē.

3.1.12 Rīcības plānā jāparedz arī dažādu valstu mežsaimniecības nozares darbinieku apmaiņas programmas, ar kuru palīdzību minētie darbinieki varētu apzināt attiecīgo valstu sistēmu stiprās un vājās puses un izstrādāt jaunu pieeju darbam savās valstīs.

3.1.13 Viens no rīcības plāna aspektiem ir apzināt koordinācijas un komunikācijas uzlabošanas iespējas attiecībā uz ES lēmumu pieņemšanu meža jomā. Eiropas informācijas un komunikācijas platformai, kas tika izveidota, lai nodrošinātu ciešāku saikni starp iedzīvotājiem un Eiropu, ir jāapvieno

dažādos interesantus pasākumus Eiropas mežsaimniecības nozarē un jāinformē par tiem atsevišķas meža nozares ieinteresētās puses valstīs un reģionos.

3.1.14 Lai īstenotu rīcības plānu, jānosaka atbildības jomas un jāpiešķir atbilstoši resursi.

3.1.15 Rīcības plāna svarīgai sastāvdaļai jābūt pasākumiem, ar ko veicina un saglabā mežu bioloģisko daudzveidību. Turklāt aizsargājamās apgabalos bioloģiskā daudzveidība ir jāveicina ar īpašu atbalsta sistēmu (piemēram, Natura 2000 piemaksu) starpniecību un veidojot sabiedrības, mežu īpašnieku un attiecīgo apvienību izpratni un minētā jautājuma atzišanu. Lai arī pārējā apmežotajā platībā nodrošinātu bioloģisko daudzveidību, ir jāizstrādā līdzekļi un veidi mežam raksturīgo daudzveidīgo sugu saglabāšanai un uzlabošanai. Papildus ir jāveicina rezervātu ierīkošana. Ņemot vērā attiecīgās īpašās saistības, minētajiem pasākumiem jākoncentrējas uz valsts mežiem, bet attiecībā uz privātajiem mežiem ir jāizveido atbilstošas kompensēšanas sistēmas.

3.1.16 Lai varētu novērtēt noteikto pasākumu un līdzekļu efektivitāti, rīcības plānā jāpaplašina dažādās monitoringa sistēmas, tās integrējot kopējā koncepcijā. Tādējādi mežu bioloģiskā daudzveidība gan aizsargājamās apgabalos, gan ārpus tiem ir jākartografē, jāizpēta un jāuzrauga. Vienlīdz obligāti ir arī regulāri, plaša apjoma pētījumi par mežu stāvokli. Pētniecība un monitorings jāizmanto, lai pārbaudītu mežu uzturēšanas pasākumu spēju saglabāt bioloģisko daudzveidību.

4. Secinājumi.

4.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka meža stratēģija un tās īstenošana ir jāturpina, pamatojoties uz subsidiaritātes principu, kā arī uz ekonomiski, ekoloģiski, sociāli un kultūrāli ilgtspējīgas mežsaimniecības koncepciju.

4.2 EESK uzsver, ka īstenojot meža stratēģiju, īpaša uzmanība jāpievērš stratēģijas mērķu saskaņošanai ar ES Lisabonas stratēģiju un Gēteborgas stratēģiju.

4.3 EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai konsekventi jāstrādā, lai panāktu pasaules mēroga saistošu vienošanos par visu meža tipu apsaimniekošanu, saudzēšanu un ilgtspējīgu attīstību, kas atbilst 1992. gada ANO konferencē par vidi un attīstību pieņemtajiem mežsaimniecības principiem un ir Meža starpvaldību padomes un Meža starpvaldību foruma pieņemto priekšlikumu īstenošanas pamatā. EESK uzsver arī to, ka Eiropas Savienībai jāveic nepieciešamie pasākumi, lai starptautiskos vides nolīgumos tiktu pilnībā ņemti vērā esošie procesi un instrumenti, kas paredzēti ilgtspējīgas mežsaimniecības veicināšanai.

4.4 EESK atzīmē, ka ministru konferencēm, kurās tiek apspriesta Eiropas mežu aizsardzība, ir nozīmīga loma Eiropas valstu sadarbības nodrošināšanā mežu jomā, un minētajās konferencēs pieņemtie lēmumi nepieciešamības gadījumos ir jāiestrādā ES meža stratēģijā.

4.5 EESK atzīmē mežsaimniecības nozares pozitīvo ietekmi uz nodarbinātību un sadzīvi lauku apvidos, kā arī uz uzņēmējdarbības attīstību laukos. Saistībā ar lauku attīstības politiku īstenotajiem mežsaimniecības pasākumiem jābūt balstītiem uz valsts mežu programmām, un tiem ir jāveicina ES meža stratēģijas mērķu sasniegšanu. EESK aicina izveidot monitoringa sistēmas attiecībā uz dalībvalstu mežsaimniecības pasākumiem, kas tiek īstenoti lauku attīstības direktīvas ietvaros un kuras līdzfinansē ES, un to ietekmi. EESK uzsver, ka atbalsts, kas mežsaimniecībai tiek sniegts saskaņā ar lauku attīstības politiku, nedrīkst radīt konkurences traucējumus koksnes un citu meža produktu tirgū.

4.6 EESK atzīmē mežu pozitīvo ietekmi uz cilvēka veselību, morālo atjaunošanos un darba spēku reģenerāciju. Tāpēc EESK aicina dalībvalstis ievērot dabas resursu pieejamības sabiedrībai principu, nodrošinot katram pilsonim brīvu pieeju mežiem, vienlaikus nosakot pilsoņa atbildību par likumdevēju un mežu īpašnieku noteikto meža apmeklēšanas noteikumu un dabas aizsardzības pasākumu ievērošanu.

4.7 EESK uzskata, ka meža stratēģijas līdzsvarotai īstenošanai ir nepieciešams, lai Eiropas Savienības vides politikas jomā pieņemtie lēmumi un ES mežsaimniecības attīstības mērķi būtu savstarpēji atbilstoši un papildinoši.

4.8 EESK atzīmē, ka mežu aizsardzība un meža nodrošināto vides un sociālo labumu saglabāšana ir nozīmīgs ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas aspekts, un ka mežu aizsardzībai un meža radīto vides labumu nodrošināšanai ir jāpiešķir resursi, lai izstrādātu darba metodes, kas veicina brīvprātīgu, uz tirgu orientētu pieeju. Sabiedrībai nepieciešamo sociālo un vides labumu radīšana nedrīkst bez vajadzības ierobežot privātpašnieku lēmuma pieņemšanas un īpašuma tiesības vai apdraudēt saskaņā ar tiesību aktiem un ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas principiem darbojošās mežsaimniecības nozares ienesīgumu.

4.9 EESK uzskata, ka ir svarīgi atzīt mežu un no tiem iegūto produktu nozīmi klimata pārmaiņu kontrolēšanā un ka ES ir jāveicina pētniecības darbība un informācijas apmaiņa attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām.

4.10 EESK uzskata, ka Komisijai ir jāpievērš īpaša uzmanība jautājumiem, kas var stiprināt Kopienas centienus izveidot ilgtspējīgai mežsaimniecībai labvēlīgu vidi. EESK uzskata, ka meža stratēģijas, kā arī Lisabonas un Gēteborgas stratēģiju stabilai īstenošanai nepieciešama koncentrēšanās uz mežu komerciālas izmantošanas veicināšanu, ienesīgumu, konkurētspēju un nodarbinātību meža nozarē.

4.11 EESK uzskata, ka ir jāpopularizē koksni un citus meža produktus kā atjaunināmus un videi draudzīgus izejmateriālus un ka šajā sakarā ir jāizstrādā ilgtermiņa stratēģija.

4.12 EESK uzskata, ka ir svarīgi veicināt ilgtspējīgas mežsaimniecības attīstībā iesaistīto pušu veiktspēju. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi mazajiem meža īpašniekiem nodrošināt iespēju ilgtspējīgi attīstīt savu mežsaimniecības darbību, nostiprinot organizācijas, kurās pārstāvēti privātie mežu īpašnieki. Ir jāpalielina institucionālās iespējas veicināt ilgtspējīgu mežu apsaimniekošanu jaunajās dalībvalstīs; īpašu izaicinājumu rada privātpašuma struktūru un institucionālās struktūras izveidošana.

4.13 EESK norāda, ka mežu sertifikācija ir papildu tirgus līdzeklis ilgtspējīgas mežsaimniecības veicināšanai. EESK uzskata, ka ES ir būtiski uzņemties atbildību par iekšējā tirgus vienmērīgu darbību un nodrošināt, lai mežu sertifikācija nekļūtu par mākslīgi radītu tirdzniecības šķērslī.

4.14 EESK uzsver, ka ir svarīgi veicināt meža nozares ilgtspējību, iespējas un konkurētspēju ar pētniecības un attīstības palīdzību.

4.15 EESK uzskata, ka ir būtiski arī turpmāk ciešāk koordinēt dažādus galveno politiku jautājumus un nodrošināt, lai ar meža sektoru saistītie aspekti tiktu vairāk ņemti vērā, pieņemot lēmumus attiecībā uz citām nozaru politikām. Lai uzlabotu koordināciju, nepieciešama vienota struktūra, kuras pienākums būtu īstenot meža stratēģiju, nodrošināt komunikāciju starp dažādiem ĢD, dalībvalstīm, meža dienestiem un ieinteresēto personu grupām.

4.16 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu ieviest īpašu rīcības plānu meža stratēģijas īstenošanai. EESK uzskata, ka ir svarīgi minētajā rīcības plānā definēt prioritātes un uzdevumus, kā arī nodrošināt atbilstošus līdzekļus tā īstenošanai.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu Priekšlikums Padomes regulai par sēklu tirgus kopīgo organizāciju

KOM(2005) 384 galīgā red. -2005/0164 (CNS)

(2006/C 28/12)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 36. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 21. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par sēklu tirgus kopīgo organizāciju".

Birojs 2005. gada 27. septembrī uzdeva Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu.

Sakarā ar darba steidzamību Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē) nozīmēja BROS kgu par galveno ziņotāju un ar 61 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Komiteja atbalsta jaunas regulas izstrādāšanu, kuras pamatā ir daudzie Regulas Nr. 2358/71 grozījumi. Tomēr Komisijas priekšlikums ir ierobežojošs un tajā ir nepieciešams izdarīt grozījumus. It īpaši, drošības klauzulas piemērošanu nedrīkst ierobežot, to attiecinot tikai uz valstīm, kuras nav PTO dalībvalstis, bet to jāattiecinā uz visām trešajām valstīm.

1.2 Komiteja ierosina atkārtoti iekļaut otro Regulas (EEK) Nr. 2358/71 apsvērumu:

"Uzskatot, ka konkrētu sēklu tirgus īpašo stāvokli raksturo nepieciešamība saglabāt konkurējošas cenas salīdzinājumā ar šīs produkcijas cenām pasaulē; ka ar atbilstošiem pasākumiem ir jānodrošina tirgus stabilitāte un vienlīdzīgs ienākums ieinteresētajiem ražotājiem".

1.3 Komiteja ierosina atkārtoti iekļaut sesto Regulas (EEK) Nr. 2358/71 apsvērumu, paplašinot visu jutīgo produktu loku:

"Uzskatot, ka **attiecībā uz mazizturīgo sēklu ražošanu** ir svarīgi nepieļaut traucējumus Kopienas tirgū, ko izraisa nepieņemamu cenu piedāvājums pasaules tirgū; Līdz ar to šiem produktiem ir jānosaka salīdzināmā cena un papildus muitas nodoklim jāievieš kompensācijas maksājums piemērošanai gadījumos, kad piedāvājuma robežas franko cena ar muitas nodokļiem ir zemāka par salīdzināmo cenu"

1.4 Komiteja ierosina grozīt 7. panta 1. punktu:

Ja importa vai eksporta dēļ viena vai vairāku 1. pantā minēto produktu tirgū Kopienā rodas vai draud rasties nopietni traucējumi, kas varētu apdraudēt līguma 33. pantā izklāstīto mērķu sasniegšanu, tad tirdzniecībā ar trešajām valstīm drīkst piemērot attiecīgus tirdzniecības pasākumus, līdz šādi traucējumi vai traucējumu draudi ir novērsti.

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Minētais Eiropas Komisijas priekšlikums par sēklu kopīgo tirgus organizāciju (KTO) pārskatīšanu galvenokārt ir paredzēts, lai konsolidētu Regulu (EEK) Nr. 2358/71 vairākkārtēju grozījumu un nesenās KLP reformas sakarā. Tomēr Komisija nonivelē lauksaimniecības politiku sēklu jomā līdz tās primitīvam traktējumam: drošības klauzulas saglabāšana un pieprasījums dalībvalstu starpā nodrošināt statistiskās informācijas apriti.

2.2 Sēklas nedrīkst uzskatīt par vienkāršām lauksaimniecības izejvielām. Tās ir stratēģisks ražošanas faktors ne tikvien lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas nozaru pielāgošanai, bet arī atbilstības patērētāju vēlmēm nodrošināšanai (produkcijai, kuras sastāvā nav ĢMO (ģenētiski modificētu organismu)). Pēc to ģenētikas un īpašībām sēklām patiesībā ir visbūtiskākā nozīme, nodrošinot tirgus konkurētspēju un atbilstību iedzīvotāju prasībām pārtikas drošības un draudzīguma pret vidi jomā. Sēklu kopīgajai tirgus organizācijai jānosaka ambiciozāki rīcības veidi Eiropas lauksaimniecības produkcijas saglabāšanai, pilnveidošanai un pareizas virzības īstenošanai.

3. Īpašas piezīmes.

3.1 Pārskatot regulu, noteikti ir jāņem vērā Līguma 33. un 34. pants. Minimālā prasība būtu atkārtoti iekļaut Regulas (EEK) Nr. 2358/71 otro un sesto apsvērumu. Eiropas Komisijai ir jāpiesūkst rīcības pilnvaras gadījumiem, kad sēklu tirgus ir apdraudēts, lai nodrošinātu atbilstību Līguma un Eiropas patērētāju prasībām.

3.2 No tiesiskā viedokļa pareizāk būtu veikt attiecīgās KTO produktu uzskaiti, atsaucoties uz 1996. gada Direktīvām 66/401 un 66/402 ⁽¹⁾ par sēklu tirdzniecību, kā arī uz muitas nomenklatūru.

3.3 Komisijas priekšlikumā drošības klauzula, ar kuru Komisiju pilnvaro rīkoties nopietnu traucējumu, kuri apdraud Līguma 33. pantā izklāstīto mērķu sasniegšanu, gadījumā, ir būtiski ierobežota un attiecināta tikai uz valstīm, kas nav PTO dalībvalstis. Pašreizējie Eiropas Savienības konkurenti attiecībā uz augstu tehnoloģiju produktiem, proti, sēklām visas ir attīstītas valstis (ASV, Čīle, Austrālija, Jaunzēlande u.c.). Visas minētās valstis arīdzan ir PTO dalībvalstis. Drošības klauzulas piemērošanas ierobežošana, to attiecinot tikai uz valstīm, kas nav PTO dalībvalstis, vērtējama kā neatbilstoša.

3.4 Sēklu kvalitāti un kvalitātes kontroli dalībvalstīs regulē Direktīvas 66/401, 66/402, 2002/54 un 2002/57. Arī no trešajām valstīm importētām sēklām ir jāgarantē tieši tāds pats kvalitātes līmenis. Tā kā šis pēdējais jautājums attiecas uz Eiropas Savienības un trešo valstu sarunām par atbilstību, KTO ir jāiekļauj kvalitātes prasība, piemēram, apsvērumu sadaļā.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

3.5 KTO ir nepieciešams noteikt patiesu atbalsta politiku ražotāju organizēšanai. Sēklu ražošana neizbēgami norisinās sēklu uzņēmuma un lauksaimnieka līgumattiecību ietvaros. Lauksaimnieka — sēklu ražotāja pienākums saskaņā ar 1994. gada Regulu ⁽²⁾ par augu šķirņu aizsardzību ir piegādāt ražu pilnā apmērā uzņēmumam, ar kuru tam ir līgumattiecības. Kopējai tirgus organizācijai būtu lietderīgi atbalstīt lauksaimnieku, kas bieži vien ir bezspēcīgi iepretim uzņēmumiem, organizēšanos, un definēt līguma noteikumu minimumu.

3.6 KTO atbilstoši priekšlikuma 8. apsvēruma mērķiem ir jānosaka līdzekļi statistiskās informācijas apkopošanas nostiprināšanai.

3.7 Komisijai ir jānosaka operatīva procedūra drošības klauzulas īstenošanai. Patiesībā ir ļoti grūti pierādīt, ka pašreizējais imports, ko raksturo zemas cenas, "apdraud Līguma 33. pantā uzskaitīto mērķu sasniegšanu", kā tas aprakstīts Komisijas projektā, vai arī neatbilst Eiropas patērētāju vēlmēm.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ OV P 125, 11.07.1996.

⁽²⁾ (EK) Padomes Regula Nr. 2100/94, 27/07/94 — OV L 227, 01.09.1994

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1493/1999 par vīna tirgus kopīgo organizāciju”

KOM(2005) 395 galīgā red. — 2005/0160 (CNS)

(2006/C 28/13)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu Padome 2005. gada 21. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par “Priekšlikumu Padomes Regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1493/1999 par vīna tirgus kopīgo organizāciju”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2005. gada 27. septembrī uzdeva Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), deleģēja Barato Triguero kgu kā galveno ziņotāju, un šis atzinums tika pieņemts ar 88 balsīm par, 1 balsi pret un 1 atturoties.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi novērtē Komisijas ierosinātos grozījumus Padomes Regulai 1493/1999⁽¹⁾ un tās pielikumiem. Minētajos grozījumos ir paredzētas izmaiņas, kas vajadzīgas, lai iepriekš minētā Regula atbilstu pašreizējam stāvoklim vīna nozarē. Tomēr EESK piedāvā atbalstīt vīndarībā izmantojamās kokogles izmantošanu negāzētā vīna ražošanā, jo nav pārliecinošu iemeslu, lai to izslēgtu no pieņemtās prakses.

1.2 Atbilstoši tehniskajiem kritērijiem iepriekš minētā kokogles izmantošana ir vienīgais kontroles process, kas nerada kontrindikācijas attiecībā uz ohratoksīnu likvidēšanu tajos sarkanvīnos, kuros tas nepieciešams.

1.3 Komiteja piekrīt Komisijas priekšlikumam aizvietot **IV pielikuma punktu (1)(i)** ar sekojošu tekstu “nenorūguša baltvīna un jauna baltvīna, kas vēl atrodas fermentācijas procesā, apstrāde ar vīndarībā izmantojamo kokogli līdz zināmai robežai”; teksts jāpapildina tā, lai arī negāzētos vīnus var apstrādāt ar vīndarībā izmantojamo kokogli.

1.4 Komisijas priekšlikums līdz ar to jāformulē sekojoši: “nenorūguša baltvīna, jauna baltvīna, kas vēl atrodas fermentācijas

procesā, un negāzēto vīnu apstrāde ar vīndarībā izmantojamo kokogli līdz zināmai robežai”.

2. Pamatojums.

2.1 Eiropas Komisija piedāvā grozīt Padomes Regulu Nr. 1493/1999 par vīna tirgus kopīgo organizāciju.

2.2 EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums ir loģisks turpinājums nepieciešamībai pielāgot Kopienas noteikumus jauno dalībvalstu iekļaušanai Eiropas Savienībā un izmaiņām Eiropas vīna nozarē. Priekšlikums ievieš pārredzamību un skaidrību, nodrošinot tiesisko pamatu Starptautiskā vīnkopības un vīna organizācijas apstiprinātajai un atzītajai vīndarības praksei.

2.3 EESK piekrīt ieviest dimetildikarbonātu (DMDC) kā jaunu ķīmisku savienojumu vīndarības praksē, bet uzsver sekojošo: ja Veselības un Patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāts izlemtu samazināt maksimālo sulfīdu saturu un arī samazināt vai aizliegt DMDC, ņemot vērā tā rezonanses efektu uz metanola saturu, vīna ražošanas nozarei nebūtu citas tehniskas alternatīvas.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ OV L 179, 14.7.1999, 1. lpp. Regulation last amended by Commission Regulation (EC) No 1795/2003 (OV L 262, 14.10.2003, 13. lpp.)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Solidaritātes fonda izveidi"

KOM(2005) 108 galīgā red. -2005/0033 (COD)

(2006/C 28/14)

Padome saskaņā ar EK Līguma 262. pantu 2005. gada 27. septembrī nolēma apspriesties ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Solidaritātes fonda izveidi".

Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma atzinumu 2005. gada 3. oktobrī. Ziņotājs bija **Barros Vale** kgs.

Savā 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sanāksmē), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 74 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Eiropas Savienības Solidaritātes fonds (ESSF) tika izveidots 2002. gadā ar mērķi nodrošināt atbalstu dalībvalstu reģioniem vai valstīm, kas gatavojas iestāties ES un ir cietušas no dabas katastrofām.

1.2 ESSF fonda darbībai jābūt elastīgai un pēc iespējas brīvai no birokrātijas, lai nekavējoties varētu sniegt atbalstu cietušajiem reģioniem.

1.3 ESSF budžets laika periodam no 2002. līdz 2006. gadam tika noteikts apmēram viens miljards *eiro* gadā.

1.4 Regula par ESSF jāpārskata līdz 2006. gada beigām, un šajā atzinumā tiks aplūkoti ar minēto pārskatīšanu saistītie jautājumi.

1.5 Šobrīd ESSF darbība attiecas vienīgi uz dabas katastrofām, kas nozīmē to, ka ir ļoti grūti sniegt atbalstu pēc rūpnieciskajām katastrofām, terora aktiem vai pat nopietnos ārkārtas gadījumos saistībā ar sabiedrības veselību.

1.6 Pašreizējais finansiālā atbalsta sliekšnis, lai varētu piešķirt ESSF līdzekļus, ir ļoti augsts (3 miljardi *eiro* tiešo zaudējumu radītām izmaksām jeb vairāk nekā 0,6 % no NKI), kā rezultātā vairāk nekā divas trešdaļas atbalsta līdzekļu tiek piešķirti saskaņā ar izņēmuma noteikumiem, kuru gada budžets ir tikai 75 miljoni *eiro*.

2. Jaunais priekšlikums.

2.1 Vispārējie jautājumi.

2.1.1 ESSF ģeogrāfiskās robežas saglabājas nemainīgas, ietverot pašreizējās dalībvalstis un arī kandidātvalstis.

2.1.2 Fonda tematiskā darbības joma šobrīd ir paplašināta, lai varētu aptvert tehnoloģiskās vai rūpnieciskās katastrofas, sabiedrības veselības apdraudējumu un terora aktus, kā arī dabas katastrofas.

2.1.3 Lai noteiktu katastrofas atbilstību fonda palīdzības sniegšanas prasībām, jāņem vērā divi kritēriji, kas pamatojas uz kvantitatīviem un politiskiem apsvērumiem.

2.1.3.1 Kvantitatīvais kritērijs: minimālais zaudējumu apjoms, lai varētu piešķirt ESSF līdzekļus, samazināts no trim miljardiem *eiro* uz vienu miljardu *eiro*, vai attiecīgi no 0,6 % uz 0,5 % no NKI, dodot iespēju izmantot fonda līdzekļus lielākā skaitā gadījumu.

2.1.3.2 Politiskais kritērijs: atsevišķos skaidri pamatotos apstākļos (īpaši tad, ja lēmuma pieņemšanas brīdī nav zināms pilns zaudējumu apjoms) Komisija var atļaut izmantot fonda līdzekļus pat tad, ja nav atbilstības kvantitatīvajam kritērijam.

2.1.4 Valstis, kas atrodas kaimiņos cietušajai valstij, arī ir tiesīgas saņemt atbalstu, ja tās ietekmējusi katastrofa.

2.1.5 Uz ESSF ir attiecināms arī subsidiaritātes princips.

2.1.6 Saskaņā ar izskatāmo priekšlikumu nelaimes skartā valsts var lūgt avansa maksājumu (apmēram 5 % apmērā no atbilstošo darbību paredzamajām izmaksām, maksimāli 5 miljonu *eiro* apmērā), kas piešķirams tūlīt pēc atbalsta pieprasīšanas. Attiecīgajai valstij jāatmaksā atbalsta summa gadījumā, ja atbalsta pieprasījums izrādītos neatbilstošs.

2.1.7 Atbalsta piešķiršanā jāpiemēro proporcionalitātes princips, ņemot vērā zaudējumu kopapjomu, valsts lielumu un to, cik nopietnas varētu izrādīties sekas nākotnē.

2.1.8 Saņēmējvalsts ir pilnībā atbildīga par atbalsta izmantošanu, un tai būs jāsniedz sīks pārskats par izdevumiem, kam jābūt pilnībā pamatotiem un izdarītiem saskaņā ar attiecīgo regulu.

2.1.9 Komisijas ieteiktā summa ESSF saglabājas 1 miljards *eiro* gadā.

2.1.10 ES budžetā nav paredzēti līdzekļi ESSF. Ja tiek izmantoti fonda līdzekļi, to veic, izdarot budžeta grozījumus.

2.1.11 Ja gada apjoms tiek pārsniegts, drīkst izmantot nākamā gada budžetu, kas nodrošinās palīdzības piešķiršanu gadījumos, kad tas ir attaisnojams.

3. Vispārējās un īpašās piezīmes.

3.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi novērtē Komisijas mērķi paplašināt Solidaritātes fonda darbības jomu, dodot tam iespēju ātri reaģēt krīzes gadījumā.

3.2 Tomēr EESK uzskata, ka jāprecizē dažādi Komisijas priekšlikuma aspekti, padarot fondu par efektīvāku un elastīgāku ES instrumentu, kas aptverto teritoriju iedzīvotājiem dod iespēju pilnībā izmantot tā atbalstu. Šai palīdzībai jābūt brīvai no birokrātijas, un tā jāregulē atbilstoši tādiem noteikumiem, lai dažādos viskritiskākajos negadījumos (lai kāds arī nebūtu to izcelsmes iemesls), kad sabiedrībai ir nepieciešama palīdzība, būtu iespējams to saņemt. Tāpat kā vērtīga palīdzība infrastruktūras atjaunošanā un saimnieciskās un sociālās dzīves normalizēšanā ikdienas ritmā fondam jādod nepārprotams politiskais signāls, ko Eiropa var sūtīt pilsoņiem, kurus skārušas nopietnas ārkārtas situācijas.

3.3 Lai gan piedāvātās dotācijas apjoms šķiet atbilstošs pēdējos gados saņemtajiem pieteikumiem, EESK šaubās, vai tas varētu apmierināt vajadzības, ja notiek liela mēroga katastrofa, kā, piemēram, zemestrīce, liels cunami, pandēmija Eiropā vai uzbrukums, izmantojot masu iznīcināšanas ieročus. Lai gan šādas situācijas patiešām ir ārkārtējas, tās jāplāno, izmantojot mehānismus, kas arī būtu ārkārtēji, bet kurus Eiropas Savienība varētu izmantot, ja kādreiz notiktu tāda mēroga katastrofa.

3.4 EESK uzskata, ka noteikumiem, kas paredz fonda līdzekļu izmantošanu, jābūt iespējami vienkāršiem, skaidriem un brīviem no birokrātijas, bet tajos jāiekļauj mehānismi, kas nodrošina pārskatāmību, kā arī novērtējumu un uzraudzību attiecībā uz saņēmējvalstij pieejamo fondu izmantojumu.

3.5 Ņemot vērā pašreizējo ES budžeta situāciju un Eiropas ekonomisko stāvokli, EESK neiebilst ierosinātajai elastīgajai budžeta plānošanai ar iepriekš noteiktiem griestiem. EESK tomēr uzskata, ka ESSF pēc iespējas ātrāk jāveido kā pastāvīgs un neatkarīgs fonds ar savu noteiktu gada budžetu, kura "pārpalikumi" atsevišķi no neizmantotajiem gada līdzekļiem veidotu rezervi lielu katastrofu gadījumiem.

3.6 EESK uzskata, ka attiecībā uz piešķirto līdzekļu izmantošanas termiņiem Komisijas priekšlikums ir solis pareizajā virzienā. Tā atzinīgi vērtē paredzēto ātrās reaģēšanas mehānismu, jo tas palīdzēs nodrošināt ātru palīdzību, tiklīdz ir noskaidrota faktiskā situācija, kas arī ir ESSF mobilizēšanas patiesais mērķis.

3.7 Zaudējumu novērtēšana būs diezgan sarežģīta, ņemot vērā situācijas, uz ko attiecas ierosinātā regula. Minētais process

varētu būt arī ļoti nepilnīgs, ņemot vērā plašo izmaksu apjomu un iesaistītās puses, kā arī to, ka tiek aptverti gan valsts, gan privātpašumam nodarītie zaudējumi. Īsais laika periods, kurā Komisijai jāsaņem pieteikums, kā arī dažādās intereses un materiālās vērtības var radīt pārāk zemu vai pārāk augstu novērtējumu attiecīgās krīzes radītajai ietekmei. Tādēļ valstu pieprasījumi sīki jāizvērtē, piesaistot speciālistus, izmantojot vēsturiskos datus un iepriekšējās ziņas, kā arī nosakot palīdzības apjomu atbilstoši dzīves dārdzībai saņēmējvalstī.

3.8 EESK atbalsta ierosinātās regulas 4. pantā minētās atbilstošās darbības attiecībā uz izmaksu veidu, ko segtu fonds, bet vēlētos iekļaut papildkategoriju ar šādu nosaukumu: "citas ar sabiedrības interesēm saistītās darbības, kas paredzētas, lai iedzīvotāji un/vai katastrofas skartie apvidi varētu normalizēt sociālo un ekonomisko dzīvi, vienlaikus nodrošinot ESSF pieejamību visiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem saskaņā ar noteikumiem un drošības pasākumiem, kuri vēl jānosaka". Šis jaunais punkts iekļauts ar mērķi padarīt elastīgāku lēmumu pieņemšanas procesu saistībā ar negadījumu, uz kuriem attiecas ESSF nosacījumi, veidu un seku neprognozējamo raksturu gadījumos, kad tiktu apdraudētas sociālās un ražošanas struktūras, ja nebūtu iespējas sniegt palīdzību par privātpašumam nodarītiem zaudējumiem.

3.8.1 Atsaucoties uz vēlmi paplašināt piekļuvi, jāpiezīmē, ka pieejamo asignējumu izmantošana ir bijusi neliela galvenokārt klauzulas, kas ierobežo līdzekļu izmantošanu tikai valsts izdevumiem, dēļ. Līdz ar to nav iespējams ņemt vērā situācijas, kuras faktiski atbilst Eiropas Savienības Solidaritātes fonda mērķiem.

3.8.2 Jāpārskata robežlielumi, lai fonda sniegtā atbalsta iespējas pielāgotu vietējām vajadzībām un atspoguļotu dažu dabas parādību reģionālo dimensiju.

3.9 EESK uzskata, ka ES iedzīvotājiem jābūt fonda līdzekļu galīgajiem saņēmējiem. Vienīgi loģistikas vai organizatorisku iemeslu dēļ valstīm vajadzētu būt starpnieksaņēmējam, jo tās saņem attiecīgos līdzekļus no ESSF budžeta. Tāpat arī valsts organizācijas nevar būt vienīgās tā publiskā finansējuma saņēmējas, kas ir pieejams ar fonda starpniecību; minētais finansējums jāsaņem arī pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tā kā tās bieži vien ir iesaistītas atbilstošajās darbībās, jo valstīm parasti nav līdzekļu, lai bez minēto organizāciju palīdzības cīnītos ar tādu katastrofu sekām. Ugunsdzēsēju brigādēm, brīvprātīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas veselības aizsardzības vai sociālās palīdzības jomās, kā arī citiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jāsaņem attiecīga kompensācija par pūlēm, pašizliedzību un izdevumiem, jo šādu organizāciju budžeti parasti nav pielāgoti tādu katastrofu milzīgajiem apmēriem.

3.10 EESK uzskata, ka jāpārskata to valstu ģeogrāfiskais izvietojums, kas katastrofas gadījumā saņem atbalstu, lai nodrošinātu to, ka valstis, kuras nerobežojas ar katastrofas skarto valsti, arī varētu saņemt palīdzību. Liela mēroga katastrofas (piemēram, kodolkatastrofa) var skart valstis, kas nerobežojas ar valsti, kurā notikusi traģēdija, un arī šīm valstīm jābūt tiesīgām saņemt atbalstu. Ja cietušas citas valstis un ar nosacījumu, ka fonds ir mobilizēts, tā atbalsta piešķiršanas nosacījumi jāattiecinā uz visām iesaistītajām valstīm arī tad, ja dažas no tām neatbilst priekšlikuma 2. pantā noteiktajiem sliekšņiem.

3.11 EESK arī uzskata, ka kaimiņattiecību jautājums parādās tad, ja skartas valstis, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis vai kandidātvalstis, un katastrofa notikusi ES dalībvalstī vai kandidātvalstī. Ja ESSF mobilizēts katastrofai, kas notikusi vai izraisīta minētajā ģeogrāfiskajā apvidū, Eiropas Savienības atbalsts jāgarantē arī citām kaimiņvalstīm, izmantojot ESSF vai citu spēkā esošu starptautiskās sadarbības instrumentu palīdzību, ja tas neietekmē un tādējādi nekavē jau esošās īpašās sadarbības programmas.

3.12 EESK uzskata, ka fonds jāmobilizē katastrofām, kas rodas no tādu procesu turpināšanās vai atkārtotības, kas uzreiz netiek uzskatīti par īpaši postošiem (piemēram, nopietns sausums); būtu jāprecizē brīdis, kad attiecīgā situācija tiek ņemta vērā. Notiekošās klimata izmaiņas, ko daļēji izraisījuši globālā sasilšana, par ko arī Eiropas Savienībai kopumā jāuzņemas zināma atbildība, dažas valstis ietekmē vairāk nekā citas, un ES nebūtu iemesla izvairīties no savām saistībām attiecībā uz klimata izmaiņu iemesliem vai to sekām.

3.12.1 Komentāri sakarā ar EESK informatīvo vizīti Spānijā un Portugālē 2005. gada 14–16. septembrī uzsvera vajadzību vairākos gadījumos saskaņot šādu fondu izmantošanu:

- ES Solidaritātes fonds, kuram jāspēj ātri reaģēt, lai piedāvātu tūlītēju ārkārtas vajadzību risinājumu, sniedzot palīdzību iedzīvotājiem vai materiālu palīdzību;
- fondi, kas vairāk piedāvā strukturālu palīdzību, lai sniegtu fundamentālu problēmu ilgtermiņa risinājumus, piemēram, izveidojot infrastruktūru cīņai ar sausumu, apmežošana un alternatīvām darbībām rajonos, kur plosījušies ugunsgrēki.

3.12.2 ESSF palīdzības integrēšanai plašākos ilgtermiņa pasākumos jābūt svarīgam kritērijam, Komisijai izvēloties projektus. Tas paaugstinātu gan EESF, gan struktūrfondu vispārējo efektivitāti.

3.12.3 No EESF atbalstāmo pasākumu saraksta nedrīkst izslēgt jautājumus par ūdens piegādi, izmantojamu infrastruktūru, sociālās un medicīniskās palīdzības sniegšanu iedzīvotājiem neparedzētās situācijās, kā, piemēram, sausuma vai

karstuma gadījumos, līdzīgi kā plūdu, viesuļvētru un lielu vētru gadījumos, kad atbalsts jau ir paredzēts. Regulā jāietver minētās situācijas un skaidri jānosaka, kurā brīdī tās jāņem vērā, jo tās nerodas strauja un nekavējoties noskaidrojama gadījuma rezultātā, bet gan, pasliktinoties esošajam stāvoklim (saistībā ar klimatu vai citādi).

3.13 Šīm mērķim varētu noteikt, ka valsts iestādei, kas atbildīga par ūdens resursu apsaimniekošanu, ir pienākums izstrādāt 'oficiālu deklarāciju par lielu sausumu', pamatojoties uz vieno tiem objektīviem kritērijiem, kuri jāievēro par ūdens resursu apsaimniekošanu atbildīgām iestādēm visās dalībvalstīs.

3.14 EESK arī uzskata, ka dalībvalstīs un Eiropas Savienībā jānosaka skaidri noteikumi attiecībā uz ES apdrošināšanas sistēmas saistībām, lai nodrošinātu segumu noteiktiem riska veidiem, no kā apdrošināšanas sabiedrības bieži vien cenšas izvairīties. Tas ir vēl jo svarīgāk tādēļ, ka ESSF un valsts atbalsts kopumā nesedz privātpersonām nodarītos zaudējumus, kuru izmaksas parasti ir ievērojami augstākas nekā atbalsts, ko valsts iestādes uzskata par nepieciešamu sniegt tādu problēmsituāciju gadījumā, kas ietekmē sabiedrību kopumā.

3.15 Visbeidzot, EESK uzskata, ka darbs risku novēršanas jomā jāveicina visos līmeņos, lai samazinātu vai izskaustu šādu situāciju sekas, prognozējot līdzīga rakstura notikumus, novēršot katastrofas, sagatavojot un iedarbinot ātrās reakcijas mehānismus, lai aizsargātu cilvēku dzīvību un labklājību, un novērstu infrastruktūras, materiālo un nemateriālo vērtību iznīcināšanu. Tādēļ EESK neiebilstu pret to, ka regulā tiek iekļauti stingrāki noteikumi nelaimes gadījumu novēršanas veicināšanai, saskaņā ar kuriem EESF atbalsts tiktu ierobežots, samazināts vai to nepiešķirtu pierādītos gadījumos, kas izraisījušies attiecīgās dalībvalsts valsts iestāžu nolaidības dēļ, ja valsts finansiāli ir spējīga cīnīties ar negadījuma sekām. ESSF tomēr varētu minētajos gadījumos sniegt atbalstu nevis subsīdiju, bet gan aizdevuma veidā, jo katastrofas skartie iedzīvotāji ir tie, kam galu galā paredzēts atbalsts. ES subsīdiju piešķiršana valstīm, kas darbojušās nevērīgi, rada pavisām bezatbildības gaisotni, kā arī palielina noteikta veida negadījumu riskus, kurus atsevišķos gadījumos varētu novērst.

4. Secinājumi.

4.1 EESK atkārtoti uzsver savu pastāvīgo nostāju attiecībā uz to, ka jāatbalsta katastrofu novēršana, pārskatatbildība un nopietnu negadījumu prognozēšana. EESK tomēr piešķir ievērojamu nozīmi arī tāda mehānisma kā ESSF esamībai, ja tā darbība tiek precizēta, ņemot vērā 3. punktā izteikto kritiku un ieteikumus.

4.2 EESK atzinīgi vērtē ierosinātajā regulā minētos uzlabojumus, bet uzskata, ka tie nav pietiekami, lai ESSF sasniegtu pilnu potenciālu un jaudu attiecīgās darbības veikšanai.

4.3 Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikums ir jāgroza trīs aspektos, lai tas labāk atbilstu praktiskām vajadzībām:

- a) paplašināt priekšlikuma darbības jomu, attiecinot to uz citiem katastrofu veidiem, jo īpaši, sausumu;
- b) samazināt zaudējumu apmēra robežvērtības (kas ir pārāk augstas un neietver daudzas nesenās katastrofas) un/vai

piešķirt Komisijai lielākas izvēles tiesības, lai tā varētu reaģēt uz katastrofām, kurām ir būtiska reģionāla ietekme;

- c) palielināt elastību attiecībā uz attaisnotiem izdevumiem, ieviešot jaunu, aptverošāku klauzulu citu svarīgu izmaksu segšanai, kas nav iekļautas Komisijas attaisnoto darbību sarakstā.

4.4 Lai turpinātu risināt jau identificētās problēmas., pēc iespējas drīzāk būtu jāizstrādā pašiniciatīvas atzinums, kurā novērtēti Solidaritātes fonda principi un darbība, kā arī minētā fonda spēja apmierināt ES dalībvalstu un reģionu vajadzībām.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu Ētiska tirdzniecība un patērētāju garantiju sistēmas

(2006/C 28/15)

Pamatojoties uz ES nākamās prezidentūras — Apvienotās Karalistes — 2005. gada februāra pieprasījumu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 8. februārī apstiprināja atzinuma izstrādi par tematu *Ētiska tirdzniecība un patērētāju garantiju sistēmas*.

Ārējo attiecību specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 10. oktobrī. Ziņojumu sniedza **Adams kgs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 27. oktobra sēdē), ar 75 balsīm par, 12 — pret un 10 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

Kopsavilkums

1. Ētiska tirdzniecība (šajā atzinumā definētajos dažādajos veidos) ⁽¹⁾ var ievērojami veicināt ilgtspējīgu attīstību un patērētāju tiešu iesaistīšanu, sniedzot noteiktu un jūtamu atbildi uz globalizāciju.

2. Izmantojot zināšanu sistēmu kopumu, iespējams sniegt informāciju gan preču un pakalpojumu piegādātājam, gan ražotājam un veicināt uz tirgu orientētu rīcību un patērētāju reakciju. Eiropa šajā jomā ir globālais līderis. Šāda rīcība saistās ar Lisabonas stratēģiju un vienlaicīgi veicina Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu.

⁽¹⁾ Tā kā minētos terminus interpretē dažādi, šajā atzinumā lietoto galveno terminu definīcijas ir skaidri izklāstītas 9. iedaļā.

3. Aizvien lielākais patērētāju garantiju sistēmu skaits piedāvā virkni ētisku, sociālo un vides garantiju. Vairums pievēršas vienam vai nedaudziem uz produktu attiecināmiem specifiskiem jautājumiem, tādiem kā godīga tirdzniecība, bioloģiskā lauksaimniecība, ilgtspējīga mežsaimniecība, ietekme uz vidi, bērnu darbs vai dzīvnieku labturība.

4. Atzinumā ir kritiski izpētīti šādu sistēmu efektivitātes nepieciešamie priekšnoteikumi, ES noteikto politisko pasākumu piemērotība un nepieciešamība steidzami noskaidrot jautājumus un veikt koordināciju. Tajā ir ierosināti praktiski pasākumi, ko var veikt ES institūcijas, dalībvalstis un reģionālās un vietējās varas, lai konsolidētu, pamatotu un paplašinātu minētās iniciatīvas.

5. Atzinumā ir ierosināti arī politikas pamatprincipi, uz ko pamatpojoties dažādas ES institūcijas un plaša ētiskās tirdzniecības iniciatīvu virkne varēs uzdot vienādus jautājumus par

ietekmes nodrošināšanu un parādīšanu un dalīties pieredzē par to, kā uz šādiem jautājumiem atbildēt. Tas palīdzēs paaugstināt efektivitāti un samazināt dublēšanos un zaudējumus pārraudzības jomā.

6. Minētajiem principiem jāveido racionāls pamats, salīdzinot patērētāju garantiju sistēmas ar citiem politikas instrumentiem, kuru mērķi ir līdzīgi un kas cenšas sniegt ES institūcijām un dalībvalstīm ieteikumus attiecībā uz politisku vienotību un praktisku mehānismu ieguldījuma novērtēšanai.

7. Atzinuma izstrāde izraisīja Komisijas, galveno komerciālo aprindu un NVO plašu līdzdalību un interesi. Veicot turpmāku praktisko darbību, EESK veicinās:

- ieinteresēto aprindu dialogu 2006. gadā ar mērķi izveidot kopīgu ētiskas tirdzniecības garantiju sistēmu ietekmes un kvalitātes novērtēšanai;
- ieinteresēto aprindu dialogu 2006. gadā, lai sagatavotu ES līdzdalību ISO standarta 26 000 izstrādē;
- patērētāju informācijas programmu, sākot no pirmajiem gadiem un vispārējās izglītības un izvēršot izglītību mūža garumā, attiecībā uz patērētāju spēju ietekmēt sociālo un vides dinamiku, veicot uz informāciju pamatotu iepirkšanos.

1. Ievads.

1.1 Apvienotās Karalistes valdība tās Padomes prezidentūras ietvarā no 2005. gada jūlija līdz decembrim un, sekmējot ilgtspējīgas attīstības iniciatīvas, 2005. gada februārī lūdza EESK izstrādāt izpētes atzinumu par ētisku tirdzniecību un patērētāju garantiju sistēmām. "Ētiskas tirdzniecības" visdažādākās formas ir bijusi daudzu EESK neseno atzinumu sastāvdaļa, īpaši ilgtspējīgas attīstības (CESE 661/2004) un uzņēmumu sociālās atbildības (CESE 355/2002) jomās. Godīga tirdzniecība jau ilgi ir bijusi EESK uzmanības centrā, sākot ar tās atzinumu 1996. gadā.⁽²⁾ Tādēļ mēs atzinīgi vērtējam šo tālāko iespēju konkrētāk aplūkot minēto jautājumu.

1.2 Tirdzniecība parasti veicina pozitīvu ekonomisko izaugsmi, labklājības radīšanu un sociālās iespējas, taču tā var arī radīt cilvēku un resursu ekspluatāciju un atstāt ietekmi uz vidi. "Ētiska tirdzniecība" var piedāvāt dažu šo saspīlējumu risinājuma iespējas. Patērētāji var virzīt sava patēriņa spēku, panākot nozīmīgu ietekmi; uzņēmumi ļoti labi piemērojas patērētāju tendencēm, kā arī meklē iespējas līdz minimumam

samazināt to reputāciju apdraudošo risku. "Ētiskas tirdzniecības" ietekmes potenciāls ir nozīmīgs. No pasaules 100 lielākajām ekonomiskajām varām, 51 ir kapitālsabiedrība, 49 ir valstis.⁽³⁾ Tirdzniecības plūsma pasaules valstu starpā 2003. gadā pārsniedza USD 9.1 miljardu — apmēram 25 % no globālā IKP — un vairāk nekā 20 gadu laikā ir palielinājusies vidēji vairāk nekā par 6 % gadā.⁽⁴⁾ "Ētiskas tirdzniecības" preču plūsmas absolūto apjomu noteikt ir sarežģīti, tomēr novērtējumu var veikt, pamatojoties uz uzņēmumu, kuri atbalsta sociālās un vides audita sistēmas, pārdotajām precēm un pakalpojumiem Pamatojoties uz to, aptuvenā vērtība sastāda 5–7 % no pasaules tirdzniecības.

1.3 Ekonomikas globalizācija, pasaules veidošana ar patērētāju sabiedrības palīdzību un starptautisko koncernu ietekmes palielināšana ir veicinājusi diskusiju par "ētisku tirdzniecību". Tā ir radījusi prasību uzņemties lielāku sociālo un vides atbildību tiem, kas ir iesaistīti tirdzniecības ķēdē un, pamatojoties uz saskaņotāku valstu un starptautisko reglamentējošo satvaru. Minētā tendence ir piedzīvojuši strauju izaugsmi "ētiskas tirdzniecības" novērtēšanas mēģinājumos, izmantojot dažādus novērtēšanas procesus.

1.4 "Ētiska tirdzniecība" ir tiešā veidā būtiska ES stratēģiskajām interesēm. Lai nodrošinātu labu pamatu konkurētspējai, Lisabonas stratēģijas svarīgs aspekts ir uzmanības koncentrācija uz ekonomiku, kas balstīta uz zinātnes atziņām. Lai sniegtu informāciju gan preču un pakalpojumu piegādātājam, gan ražotājam un veicinātu uz tirgu orientētu rīcību un patērētāju reakciju, "ētiskā tirdzniecība" balstās uz sistēmām, kas pamatotas ar zināšanām. "Ētiskas tirdzniecības" iniciatīvu ziņā Eiropa ir pasaules līderis; nostiprinot šo pozīciju, tā vienlaicīgi sekmēs Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu. Turklāt produktu un pakalpojumu, kuri atbalsta īpašus mērķus pēc iespējas samazināt ietekmi uz vidi, svarīgā nozīme ir norādīta šobrīd notiekošajā sestajā Vides rīcības programmā.⁽⁵⁾

1.5 Daudzām jaunajām "ētiskas tirdzniecības" veicināšanas stratēģijām un iniciatīvām ir raksturīgā pieeja, kas likumā nav noteikta, un tajās tiek atzīta patērētāja vai investora vara. To metodoloģijas un analīzes lielā mērā papildina uzņēmumu sociālās atbildības (USA) kustības metodoloģiju un analīzes. USA veicināšanai 2002. gada jūlijā Eiropas Komisija ir pieņēmusi jaunas vadlīnijas un drīzumā publicēs "USA veicināšanas un attīstības stratēģiju Eiropas Savienībā".

⁽²⁾ Eiropas "godīgas tirdzniecības zīmes" iniciatīva EXT/134 1996. gada aprīlī.

⁽³⁾ Pirmās 200: uzņēmumu globālās varas palielināšanās (*Top 200: The Rise of Corporate Global Power*). Politikas studiju institūts, 2000. (Nosakot pārdošanas apjomus kapitālsabiedrībās un valstu IKP)

⁽⁴⁾ PTO tirdzniecības statistika, 2004. gada aprīlis

⁽⁵⁾ KOM(2001) 31.

1.6 Minētā joma ir padziļināti izskatīta EESK nesenaajā pašiniciatīvas atzinumā "Informācija un instrumenti uzņēmumu sociālās atbildības noteikšanai globalizētas ekonomikas ietvaros" ⁽⁶⁾

1.7 Uz to ir pamatots un to papildina šis atzinums. Tādējādi tiek atzīts, ka vispārpieņemtas starptautiskas konvencijas un satvari jau ir pieejami vai arī tiek izstrādāti; attiecībā uz starptautisko uzņēmējdarbību, vidi, korupciju, ārlietām, darba jautājumiem un cilvēktiesībām. Tie pamatojas uz humanitārās ētikas un starptautisko tiesību principiem.

1.8 Tie izpaužas kā standartu kopums, kas nodrošina kritērijus starptautiskā līmenī, piemēram, ILO (Starptautiskās Darba organizācijas) trīspusējā deklarācija par starptautiskiem uzņēmumiem un sociālo politiku; ILO deklarācija par pamatprincipiem un tiesībām darbā un konvencijas attiecībā uz nodarbināšanas kārtību un darbinieku tiesībām; ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) noteiktās vadlīnijas starptautiskajiem uzņēmumiem; ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija; un konvencijas, kas saistītas ar jaunajiem GSP+ pasākumiem (skat. 1. pielikumu).

1.9 Uzņēmumu sociālajai atbildībai, ko ir veicinājis uzņemties arī Komisijas sekmētais leinteresēto aprindu forums (*Multi-stakeholder Forum*) ⁽⁷⁾ un Apvienotās Karalistes valdības sekmētā Ētiskas tirdzniecības iniciatīva ⁽⁸⁾, ir bijusi nozīmīga, lai izveidotu shēmu turpmākai patērētāju iesaistīšanai tirgus satvara izveidē. Šo un līdzīgu iniciatīvu koncepcijas un mehānismi sāk kļūt par vienotu praktiska darba pamatu ražošanas un piegādes ķēžu jomās.

1.10 USA ietvaros tiek veltīta uzmanība pakalpojumu sniedzējiem, kamēr "ētiskajai tirdzniecībai" ir plašāki uzdevumi, un tā ietver arī patērētāju iniciatīvas. Mazumtirgotāji galvenokārt ir attīstījuši piegādes ķēžu audita programmas ⁽⁹⁾, dažām no tām atbalstu ir sniegušas NVO un arodbiedrības. Dažas NVO ir atbalstījušas arī neatkarīgu produktu marķēšanu. Minētās iniciatīvas ražotājam un/vai patērētājam sniedz informāciju par tirgus sociālo dimensiju un var nodrošināt morālu un sociālu ietekmi ar pirktspējas palīdzību.

1.11 Šajā atzinumā ir atzīts, ka ne visu patērētāju finansiālais stāvoklis ļauj izvēlēties "ētiskus" produktus, bet tajā tomēr tiks pievērsta uzmanība jautājumam, kā patērētājiem, kuri izvēlas atbalstīt "ētiskas" sistēmas, garantēt, ka sistēmas (un uzņēmumi) patiešām piegādā solīto un tieši vai netieši nesola vairāk, nekā tie var piegādāt. Atzinumā tiks izpētīta šajā jomā noteiktā ES politikas piemērotība, izskatītas atbildības shēmas, nepieciešamā koordinācija un ierosinātas ES, dalībvalstu un

vietējo un reģionālo iestāžu veicamās iespējamās praktiskās darbības.

1.12 Šīs iniciatīvas iznākums labvēlīgi ietekmēs arī citas ieinteresētās aprindas. Arodbiedrības un to locekļi būs īpaši ieinteresēti noteikt atšķirības starp tām garantiju sistēmu, kurās tiek atzīta cieņa pret darbu, uzlaboti to locekļu un citu neizdevīgā situācijā esošu darbinieku darba apstākļi, un citām sistēmām. Līdzīgi, uzņēmumi būs ieinteresēti paaugstināt patērētāju uzticību, izmantojot sabiedrības atbalstu labas kvalitātes garantiju sistēmām. Arī valsts varas iestādes, kurām jāievēro ES noteikumi par publisko iepirkumu, var iepirkuma stratēģijās noteikt kvalitātes standartus, pamatojoties uz "ētisku tirdzniecību" un tādējādi atbalstot savu politisko mērķu sasniegšanu.

1.13 Tādējādi atzinums veicinās tādu garantijas sistēmu attīstību, kas piedāvā pozitīvu izmaksu un ieguvumu samēru, ar kuru palīdzību tiek nodrošināti patiesi uzlabojumi sociālajā un vides jomā un patērētāju apmierinājums, kā arī iespēja atbildīgiem darba devējiem objektīvi atšķirties no citiem, kuru galvenais nolūks ir iegūt tirgus priekšrocības.

2. Darbības joma.

2.1 "Ētiska tirdzniecība" ietver virkni pieeju, kas dod iespēju patērētājiem reaģēt uz ražošanas dažām sociālajām un vides aizsardzības izmaksām. Ņemot vērā ar minētajiem jautājumiem saistītās dažādu dalībvalstu atšķirīgās prioritātes, ir svarīgi skaidri noteikt šā atzinuma darbības jomu.

2.2 Papildus USA, kas attiecas uz uzņēmuma kopējās darbības negatīvo seku pārvarēšanu un mazināšanu, ir attīstījies specifisku iniciatīvu kopums tā piegādes un sniegto pakalpojumu sociālās un ekonomiskās ietekmes un ietekmes uz vidi novērošanai, vadīšanai un uzlabošanai. Tas parasti ietver pasākumus piegādātāju sociālās darbības un ekoloģisko raksturlielumu uzlabošanai un tiek saukts par **ētisku tirdzniecību**.

2.3 Minētās plašās kategorijas ietvaros var izšķirt riska vadības iniciatīvas un iniciatīvas, kuru mērķis ir ietekmēt uzņēmuma reputāciju vai iegūt tirgus priekšrocības, izmantojot publiskus paziņojumus. Vairumam ētiskās tirdzniecības iniciatīvu ir izteikts aizsardzības raksturs: tie ir pasākumi, ar kuru palīdzību uzņēmumi var aizsargāties pret negatīvu informāciju plašsaziņas līdzekļos nesējiem un/vai šādam gadījumam izstrādāt ticamu aizsargreakciju. Citas iniciatīvas atklātāk cenšas uzlabot iespējas tirgū, piedāvājot garantijas sabiedrībai, vai klientiem — juridiskām personām.

⁽⁶⁾ Informācija un instrumenti uzņēmumu sociālās atbildības noteikšanai globalizētas ekonomikas ietvaros, SOC/192

⁽⁷⁾ Eiropas ieinteresēto aprindu forums par USA, gala ziņojums 2004. gada jūnijs

⁽⁸⁾ Uzņēmumu, NVO un arodbiedrību savienība; tā sekmē un uzlabo uzņēmumu ētiskās prakses kodeksa īstenošanu, kurš attiecas uz darba apstākļiem piegādes ķēdēs.

⁽⁹⁾ Piemēram, BSCI (www.bsci-eu.org) un ICS (www.scd.asso.fr)

2.4 Vēl var izšķirt iniciatīvas, kuru rezultāts lielā mērā koncentrējas uz garantijām, un iniciatīvas, kas vērstas uz esošās situācijas uzlabošanu. Daudzos gadījumos sistēmas, kuru mērķis ir vienīgi garantijas, tieksies panākt "normu izpildes domāšanas veidu", izmantojot sankcijas. Turpretī uz uzlabojumiem koncentrētās būs mazāk orientētas uz normu izpildi un koncentrēsies uz normu neizpildīšanas iemesliem. Tajās augstāk vērtē ilgtermiņa attiecības un vadību nekā kontroles nepieciešamību.

2.5 Visbeidzot, pastāv izteiktas uz lielo tirgu vērstas koncepcijas pretstatā koncepcijām, kas vērstas uz tādu patērētāju mazākumu, kuri jau iepērkoties meklē iespēju paust savas sociālās vai vides vērtības. Sistēmas, kuru mērķis ir situācijas uzlabošana vai tirgus priekšrocību iegūšana, bieži pamatosies uz patērētāju gatavību maksāt par produktu vairāk vai vismaz vēlmi izrādīt, kam tiek dota priekšroka. Citas sistēmas bieži izmaksā mazāk un papildu izmaksas tiek nosegtas piegādes ķēdēs, pamatojot to ar papildu drošību iegūtajai uzņēmuma reputācijai.

2.6 Šajā atzinumā ir aplūkotas tikai tādas iniciatīvas, kuras patērētājus mēģina pārliecināt par viņu pirkuma rezultātā radušos konkrētu sociālo labumu vai labumu videi. Dažos gadījumos šīs sistēmas var atpazīt un noteikt, pamatojoties uz produktu marķējumu, un vairums no tām pievēršas vienam vai nelielam ar šo produktu saistītam jautājumam vai jautājumu lokam. Izplatīti piemēri ir *Fairtrade* (godīga tirdzniecība), *Organic* (Bio), *Marine and Forest Stewardship* (Jūras un mežu vides pārvalde), *Eco-label* (Eko — marķējums), *Child Labour* (bērnu darbs). Citas sistēmas var veicināt atsevišķi uzņēmumi vai aroda apvienības un tajās nedrīkst izmantot trešās puses "marķējumu", bet tā vietā tās reklamē patērētājiem ar iesaiņojuma, tirdzniecības vietu vai sabiedrisko attiecību materiālu palīdzību.

2.7 Visas minētās sistēmas ir riskantas; ja kāda no tām pārvērtē ietekmi/labumu vai maldina sabiedrību, tiks zaudēta uzticība, un tas ietekmēs visus. Tādēļ ir nepieciešams veikt patērētāju garantiju sistēmu kvalitātes autoritatīvu novērtējumu. Tā kā sistēmām ir plaši mērķi, kopēja "ētiskas tirdzniecības" definīcija nav ne vēlama, ne iespējama. Tā vietā kvalitātes noteikšanai būtu ieteicams augsta līmeņa satvars. Minēto satvaru ir jāizstrādā struktūrai, kura ir neatkarīga no komerciālām vai operatīvām interesēm, piemēram, plaša ieinteresēto aprindu grupa.

2.8 Ne visas iniciatīvas ir vērstas uz tik konkrētiem rezultātiem. Īpaši Ētiskas tirdzniecības iniciatīva (ĒTI) Apvienotajā Karalistē pamatojas uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju sadarbību ar mērķi uzziņāt to, kā šīs programmas var būt efektīvas un sasniegt iecerēto. Kaut arī ĒTI faktiski nav "sistēma",

tās pieredzi var labi piemērot dažādu kategoriju sistēmām un tajā iesaistījušies uzņēmumi pēc laika var kļūt par šo sistēmu pakalpojumu sniedzējiem vai to locekļiem.

2.9 Praksē kategorijas nav viennozīmīgi nodalītas, un vairums sistēmu uzskata, ka tās sekmē izpratnes veidošanu par ilgtspējīgu attīstību un tās īstenošanu. Šajā atzinumā ir pievērsta uzmanība sistēmām, kuras savu mērķu sasniegšanā pamatojas uz informētu patērētāju rīcību.

3. "Ētiskās tirdzniecības" nozīme ES.

3.1 Eiropas pilsoņus aizsargā un atbalsta no nodokļiem — vidēji 40 % no IKP — finansēts sociālais tīkls. Ražošana un pakalpojumu sniegšana ES ir ietverta darba, vides un sociālajos tiesību aktos; to izmaksas ir ietvertas ražotāju noteiktajā cenā un to sedz arī patērētāji.

3.2 Tomēr, kaut arī Eiropas modelis ir veicinājis labu standartu sasniegšanu daudzās jomās, globālā līmenī tirgus noteicoši ietekmē labās prakses izplatību. Lai gan cena un kvalitāte paliek galvenie apsvērumi, daži patērētāji tomēr ir izrādījuši aizvien lielāku gatavību izvēlēties tādu uzņēmumu produktus un pakalpojumus, kuri apgalvo, ka dod ieguldījumu sociālajā un vides attīstībā gan ES, gan arī citur — it īpaši mazāk attīstītajās valstīs. Uzticamas, pārredzamas un efektīvas garantiju sistēmas var papildināt tiesību aktus, atzīstot labu praksi. Sociālo vērtību vadīta patērētāju vara komerciālajā pasaulē kļūst par nozīmīgu spēku, pateicoties kuram, uzņēmumi, kas pilda patērētāju prasības, tiek atalgoti, un veicinot uzņēmumu kultūru, kas spēj atspoguļot mainīgās sociāli ekonomiskās vērtības, kuras, protams, dalībvalstīs zināmā mērā atšķiras atkarībā no to ekonomiskajām iespējām un prioritātēm.

3.3 Tā kā šādas patērētāju garantiju sistēmas likumā nav noteiktas, par to īstenošanu maksā patērētāji, ar savu pieprasījumu, kas izteikts ar tirgus darbības starpniecību, stimulējot vai kavējot izaugsmi. Tas arī nozīmē, ka labas prakses veicināšana netraucē ievērot konkurences noteikumus un PTO paredzētos tirdzniecības noteikumus. Brīvprātīgi ieviestas sistēmas tomēr neaizstāj atbilstošu reglamentējošu noteikumu nepieciešamību PTO, lai nodrošinātu obligāto pamatstandartu ievērošanu valstu visās savstarpējās tirdzniecības attiecībās..

3.4 Gan atsevišķas dalībvalstis, gan Komisija ir finansiāli atbalstījušas pašreiz tirgū pastāvošo dažādu garantiju sistēmu attīstību, tādējādi ne tikai atzīstot to ietekmes uz vidi un sociālās ietekmes potenciālu, bet arī to nozīmi patērētāju informēšanā un patērētāju attieksmes attīstīšanā. Ir svarīgi, ka šādu sistēmu vērtība tiek novērtēta — gan no nospausto mērķu sasniegšanas, gan no izmaksu efektivitātes viedokļa.

3.5 Gan ES, gan dalībvalstis finansālu palīdzības un tiesību aktu veidā ir atbalstījušas ražošanas un rūpniecības sistēmas, kuras nodrošina šādas ar garantiju sistēmas. Standartu noteikšana un palīdzība ražotājiem minēto standartu sasniegšanā ir atzīta par svarīgu aspektu, lai turpinātu saglabāt Eiropai raksturīgo pieeju. Vispārārtzīti piemēri ir attiecīgs iepakojums, energoefektivitāte, produktu realizācija un bioloģiskā lauksaimniecība. Jāatzīmē, ka tiesību aktus par šādām sistēmām ietekmēja plaša praktiskā pieredze, kas tika iegūta noteiktu brīvprātīgo programmu rezultātā.

3.6 Liela uzmanība tiek veltīta uz zinātnes atziņām balstītai ekonomikā Eiropas ražošanas un pakalpojumu nozares piedāvājuma pusē (tehnoloģijas, mūžizglītība, pētniecība u.t.t.), mazāk uzmanības veltot ekonomikas pieprasījuma jomai. Ja Eiropas patērētāji ir visinformētākie pasaulē, viņi būs arī visprasīgākie un visizvēlīgākie, un iepērkoties viņu izvēle papildus tradicionālajiem cenas un kvalitātes elementiem pamatosies uz virkni sociālo un vides faktoru. Produktu marķēšana ir vienkāršs veids, kā informēt par sarežģītām lietām. Tomēr, ņemot vērā "ētiskas tirdzniecības" daudzslāņainos aspektus, ir nepieciešama uz ilgtspējīgu attīstību pamatota jauna pieeja patērētāju izglītošanā un informēšanā.

3.7 Notikumi starptautiskajā ekonomikā — globalizēta, diversificēta ražošana un salīdzinošās informācijas pieejamības palielināšana patērētājiem — veicina jaunu tirgus veidu parādīšanos. Patērētāji aizvien vairāk ir spējīgi pieprasīt un saņemt preces un pakalpojumus, kas atbilst to personīgajām prasībām. Minētās prasības ir kļuvušas plašākas nekā tradicionālie cenas, stila un kvalitātes kritēriji un šobrīd ietver sociālo un vides vērtību kopumu, saskaņā ar kuru tiek vērtēta gan pirkuma izdarīšanas notikusi piegādes ķēde, gan vēlākās pirkuma lietošanas un atkritumu pārstrādes sekas. Šādu augstu prasību veicināšana ir Eiropas uzņēmēju un darbspēka interesēs, kuriem, lai uz to spētu reaģēt, ir jābūt labi sagatavotiem. Tas atbilst arī efektīva brīvā tirgus prasībām, kurā patērētājiem ir informācija un izpratne, lai veidotu efektīvu pieprasījumu. Bez šīm zināšanām veidojas tirgus traucējumi, kur sociālās un vides izmaksas netiek efektīvi sadalītas vai segtas.

3.8 Tomēr ir atzīts, ka patērētājiem visās 25 dalībvalstīs ir plašas un atšķirīgas intereses un prioritātes. Īpaši jaunajās dalībvalstīs patērētāji pamatoti interesējas par produkta kvalitāti, drošību un vērtību. Tomēr pamata garantijas attiecībā uz šiem jautājumiem daudzās no šīm valstīm vēl ir jāpanāk. Komiteja atkārtoti uzsver, ka ētisko garantiju sistēmas likumā nav jānosaka, lai ļautu to attīstību saskaņot ar patērētāju prioritātēm.

4. "Ētiskas tirdzniecības" iniciatīvas Eiropā.

4.1 Ir vairākas sistēmas (piemēri 2.6. punktā), kuras Eiropā un starptautiskā līmenī patērētājiem piedāvā garantijas, paaugstinot uzņēmuma reputāciju, veicot ražotnes kontroli un sertifikāciju un specifisku produktu marķēšanu. Tās visas ir saistītas ar būtiskiem izdevumiem gan saistībā ar nepieciešamo standartu sasniegšanu, gan normu dokumentēšanu un to ieviešanas nodrošināšanu; minētās izmaksas, iekļaujot tās cenā, parasti sedz patērētāji, kuri vēlas veicināt sociālo un vides progresu. Attiecībā uz šīm sistēmām iegūt visaptverošu informāciju ir problemātiski, jo šobrīd nepastāv centrāls informācijas tīkls, aroda apvienība vai pieņemts atskaites punkts. Tomēr ir iespējams secināt, ka 25 dalībvalstīs ar vairāk nekā 100 uz marķējumu pamatotu patērētāju garantiju sistēmu palīdzību panāktais noiets sastāda vairāk nekā 20 miljardus EUR.

4.2 Lai nodrošinātu reālu standartu sasniegšanu, katrai sistēmai ir savi attīstības mehānismi. Pašreiz norisinās iniciatīvas ar mērķi attīstīt kopīgas pieejas atbilstošām garantijām dažādās sistēmās. Šāda pieeju vienotība var un tai jāveicina salīdzinošas kvalitātes vadības sistēmas, kā arī efektivitāte un citi izmaksu ietaupījumi, no kuriem labumu gūs visi partneri.

4.3 Līdzīgi ir nepieciešams attīstīt un pieņemt kopīgas pieejas ietekmes novērošanai, jo standartu garantija vēl neno drošina uzlabojumus ne atsevišķos uzņēmumos ne vispārēji. Piemēram, minimālos darba standartus var vienkārši sasniegt, izvēloties piegādātājus, kas šiem standartiem jau atbilst, vai atņemot sertifikātu uzņēmumiem, kas neievēro standartus. Kaut arī šādā veidā tiek izpildīti tehniskie normatīvi un nodrošinātas patērētāju garantijas, tomēr faktiski tas var izraisīt vispārējo standartu pazemināšanu, turpinot nostādīt ekonomiski vājus ražotājus neizdevīgā situācijā.

4.4 Daudzas (bet ne visas) no neatkarīgi novērotajām garantiju sistēmām attīsta kopējas pieejas, lai parādītu, ka to standarti ir ievēroti. Piemēram, Starptautiskā Sociālās un vides akreditācijas un marķējuma alianse (*International Social and Environmental Accreditation and Labelling (ISEAL) Alliance*) saviem locekļiem izstrādā kopīgas pieejas kvalitātes nodrošināšanai. Lai ar standartu palīdzību sasniegtu vēlamu rezultātu, līdzīgs saskaņošanas darbs ir nepieciešams visās patērētāju garantiju sistēmās. Tāpēc ir nepieciešams ietekmes novērtējums. Kopīga pieeja ietekmes novērtējumam, kurā pārbauda patērētāju prasību ieviešanu un viņu segto izmaksu pamatotību, ļaus atklātāk novērtēt šādas sistēmas. Tas veicinās arī tādu īpašību definēšanu, kas šādās sistēmās ir nepieciešamas Komisijas atbalsta saņemšanai —tas pamatojas uz pierādījumiem par atbilstošu ietekmi, ja tā sekmē pieņemto politikas mērķu sasniegšanu.

4.5 Lai patērētāji un piegādātāji uzticētos “ētiskai tirdzniecībai”, ir nepieciešama garantija, ka patērētāju un uzņēmumu izmaksas un ieguvumi no vienas puses un plānotie sociālie vai ekoloģiskie labumi no otras puses ir racionāli līdzsvaroti. Jaunattīstības valstīs sistēmas labāku apstākļu nodrošināšanai strādniekiem ietvaros var notikt tikai ražošanas pārvietošana uz nekontrolētu zonu; programmas ietekmes uz vidi samazināšanai pārbaude var radīt nepamatoti augstas izmaksas vai izraisīt nopietnu neefektivitāti; mehāniski pielietoti, ekoloģiskie dzīvnieku zootehnikas standarti var pazemināt dzīvnieku labturību; iniciatīva ar mērķi patērētājus pārliecināt par bērnu darbu var dot rezultātu, bērniem sākot nodarboties ar daudz bīstamākām lietām vai nespējot samaksāt par darba laika izglītību.

4.6 Tā kā lielie ražotāji un pakalpojumu sniedzēji “ētisku tirdzniecību” uzskata par būtisku tirgus tendenci, tiem ir liela nozīme, lai patērētāju ideālistiskās cerības pārvērstu praktiskās, un īstenojamās koncepcijās. Nenovēršamā plaisa starp cerībām un realitāti nozīmē, ka pastāv risks “ētiskas tirdzniecības” kustību (tās daudzajās formās) uzskatīt par naivitāti. Uzņēmumu attieksme mainās atkarībā no to jūtīguma pret patērētāju spiedienu un to relatīvā spēka tirdzniecības ķēdē. Dažas reakcijas ir saistītas ar rūpēm par sabiedriskajām attiecībām (prečzīmes vērtības aizsardzība), dažas ietekmē tirgus (minētajām jaunajām prasībām atbilstošu produktu izstrāde) un citas — iepirkums (pienācīgas rūpības un riska vadības kultūra). Visas pieejas var būt vērtīgas, tomēr uzņēmumu dažādā motivācija nosaka kopēja analītiska satvara nepieciešamību.

5. Kopējais satvars.

5.1 Katrā “ētiskās tirdzniecības” sistēmā, kurai ir raksturīgs izteikts patērētāju garantiju elements, var novērot saspīlējumus. No vienas puses, sistēma mēģina sasniegt sociālus un vides mērķus piegādes ķēdes ietvaros, no otras puses, tā mēģina piedāvāt garantijas patērētājiem. Tas rada vairākas potenciālas problēmas.

5.2 Pasākumi, kuri ir jāveic, lai piedāvātu garantijas, var būt nesamērīgi salīdzinājumā ar “reālo” ietekmi uz mērķiem — piemēram, revīzija var būt dārga, ar pārredzamību saistītās administratīvās izmaiņas var būt dārgas un sarežģītas.

5.3 Vēl nopietnāk, ar garantijām saistītās prasības faktiski var negatīvi ietekmēt sistēmas mērķus — piemēram, uzmanības koncentrēšana uz mērķiem un pārbaudāmiem lielumiem var

izkropļot prioritātes; revīzijas prasības un izmaksas var izslēgt tos ražotājus, kuriem uzlabojumi ir visvairāk nepieciešami.

5.4 Turklāt daudzos gadījumos patērētāju izpratne un tādējādi arī prioritātes var būt ierobežotas un tā rezultāts var būt sistēmas izkropļojumi — piemēram, patērētāji vispārēji dos priekšroku “tīrai” piegādes ķēdei (bez bērnu darba, bez pesticīdu atliekām) nekā efektīvam pamatprogresam (labākas algas un pieejamība skolām, uzlabota vides vadība).

5.5 Tas uzņēmumus varētu rosināt izvēlēties jaunus jau labiem standartiem atbilstošus piegādātājus nevis iesaistīties to pastāvošās piegādes ķēdes ilgtermiņa uzlabošanā, kura plašākiem mērķiem ietvarā var nedot nekādu tīro labumu.

5.6 Visbeidzot, neveicot sistēmas rūpīgu neatkarīgu pārbaudi, tā var piedāvāt tādu apgalvojumu par garantijām, kuros sistēmas ietekme ir pārspīlēta vai pārāk vienkāršot (apgalvojumi var būt arī nepatiesi), kas īsā laikā iedragās sistēmas mērķus un ilgākā laika posmā mazinās patērētāju uzticību garantiju sistēmām kā tādām.

5.7 Dažu lielāko ziedotāju finansētajās sistēmās šos jautājumus var atrisināt ar labas vadības palīdzību, bet sistēmās, kuras lielākoties finansē no individuālu patērētāju brīvprātīgi maksāta uzcenojuma, ne vienmēr norisinās nepieciešamie vadības procesi, un patērētāji paši nav spējīgi spriest par patērētāju garantiju sistēmas kvalitāti vai izmaksu efektivitāti.

5.8 Patērētāju garantiju sistēmas bieži kritizē par to, ka: tā kā tās lielākā vai mazākā mērā ir atkarīgas no patērētāju attieksmes un patērētāju izpratne attiecībā uz problēmu ir ierobežota, šādām sistēmām ir tendence piedāvāt vienkāršāku un pilnīgāku garantiju, nekā tas ir reāli iespējams. Tikai ar atklātāku un uz informāciju pamatotu debašu palīdzību var risināt šo jautājumu un ļaut attīstīties atklātam un uz informāciju (zināšanām) pamatotam tirgum.

5.9 Tomēr nebūtu pieņemami, ja ES vai dalībvalstis censtos centralizēti noteikt “ētiskas tirdzniecības” daudzo veidu definīcijas vai būtiskos standartus — šādā centrālā kontrole nebūtu pietiekami elastīga attiecībā uz uzlabojumiem un apstākļu maiņu. Tādējādi tiktu pārkāptas arī patērētāju tiesības veikt izvēli atbilstoši viņu pašu mainīgajam vērtībām. Centralizēti var — un vajadzētu — noteikt pamatnoteikumus, lai garantētu patērētājiem, ka minētās sistēmas atbilst solītajam.

5.10 Šis atzinums ir mēģinājums radīt shēmu, kuras ietvaros saistībā ar dažādajām iniciatīvām var sākt uzdot vienādus jautājumus par ietekmes nodrošināšanu un parādīšanu un dalīties pieredzē par to, kā uz minētajiem jautājumiem atbildēt. Dinamika diagrammas veidā ir parādīta 2. pielikumā. Dažādām garantiju sistēmām ir atšķirīgi mērķi, tādējādi veikt vienkāršu izmaksu-ieguvumu analīzi būtu sarežģīti un maz ticams, ka tā būtu sekmīga, ņemot vērā grūtības šādu atšķirīgu un subjektīvu "preču" novērtēšanā. Tomēr ir iespējams izstrādāt kopīgu shēmu, kuras ietvaros mēs varam uzdot vienādus jautājumus attiecībā uz visu sistēmu kvalitāti un iegūt salīdzinošas atbildes. Galu galā personīgo vērtību piemērošana minētajai iegūtajai informācijai ir patērētāju un patērētāju organizāciju ziņā.

5.11 Kamēr atkarībā no konkrētās sistēmas apjoma un mērķiem detalizēti noteikumi un rīcības pasākumi atšķirsies, vairāki pamatkvalitātes jautājumi ir līdzīgi. Veicot tālāko izpēti un konsultācijas, būs iespējams noteikt dažus galvenos jautājumus, uz kuriem katrai sistēmai vajadzētu spēt atbildēt un sniegt kvalitātes pierādījumus. Visbūtiskākais būs augsta līmeņa sociālo, vides vai ekonomisko mērķu, kurus sistēmas vēlas sekmēt, noteikšana: tie nosaka tādus sistēmu pamatelementus kā ieinteresētās aprindas, joma un ietekmes pasākumi.

5.12 Kā izejas punkts tiek ieteikti sekojoši jautājumi (tomēr, veicot turpmākās konsultācijas, tiek ieteikts meklēt saistību ar pastāvošām, ticamām kvalitātes shēmām).

a) Sistēmas pārvaldība

Kas sistēmā veic galīgo kontroli?

Vai tā ir daudzu ieinteresēto personu sistēma, kurā ieinteresētās aprindas ir līdzsvaroti pārstāvētas lēmēj institūcijās?

Vai to kontrolē neatkarīga un neieinteresēta "uzticības personu" grupa, pie kuras var griezties ieinteresētās personas?

b) Sistēmas mērķi

Vai mērķi ir noteikti skaidri?

Vai sistēmas mērķi atbilst to iesaistīto dalībnieku interesēm, kuri no tirdzniecības sistēmas gūs vismazāko labumu?

Vai sistēmas mērķi atbilst patērētāju interesēm un sistēmas veicinātajai "vīzijai"?

— Vai ietekmētās ieinteresētās personas (tajā skaitā jaunattīstības valstīs) ir bijušas iesaistītas mērķu precizēšanā un kodicēšanā?

— Vai sistēmas mērķi ir publiski pieejami?

c) Sistēmas joma

Vai sistēma attiecas uz definēto "problēm"?

— Vai sistēmas nosacījumi attiecas uz "problēmas" apjomu pietiekošā apmērā, vai arī tie attiecas tikai uz mazsvarīgiem, vienkārši sasniedzamiem aspektiem?

— Vai sertificētu uzņēmumu ("ražotāju") profili atbilst veicinātajai vīzijai un mērķiem?

— Vai uzņēmumi jau atbilst standartiem, vai arī sistēmas pamatelements ir nemitīgi uzlabojumi?

d) Sistēmas standarti vai nosacījumi

Vai sistēmas noteiktie un pārraudzītie standarti atbilst mērķiem?

— Vai standarti tiek noteikti procesā, kurā var piedalīties ieinteresētās personas (tajā skaitā arī no jaunattīstības valstīm)?

— Vai pastāv drošs mehānisms, ar kura palīdzību standartu pieņemšana veicinās mērķu sasniegšanu?

— Vai sistēmas nosacījumi vai standarti ir publiski pieejami?

e) Ietekmes novērtējums

Vai pastāv ticams novērtējums attiecībā uz sistēmas ietekmi uz mērķiem?

— Vai nozarē ir novērota plašāka un ilglaicīgāka ietekme un vai izmaiņas ("rezultāts") atbilst sistēmas mērķiem?

— Vai vietējās ieinteresētās personas ir aktīvi un apzināti iesaistītas ietekmes novērtējuma nosacījumu noteikšanā un to īstenošanā?

— Vai pastāv procedūra negatīvas ietekmes noteikšanai un ar to saistīto problēmu risināšanai?

f) Neatkarīga pārbaude

Vai sistēmas darbība tiek neatkarīgi pārbaudīta?

— Vai ieinteresētās personas (tajā skaitā jaunattīstības valstīs) ir bijušas iesaistītas nosacījumu noteikšanā vai pašā pārbaudē?

— Vai šādu pārbaūžu rezultāti ir publiski pieejami?

g) Izmaksu un ieguvumu analīze

Vai pastāv procedūra sistēmas izmaksu, ko sedz piegādātāji, tirgotāji un patērētāji, pārbaudīšanai salīdzinājumā ar mērķu sasniegšanā panākto progresu?

h) Solījumi sabiedrībai

Vai sertificētu uzņēmumu vai piegādātāju solījumi sabiedrībai atbilst sistēmas mērķiem, standartiem un rezultātam?

— Vai neatkarīgas/ieinteresētās personas pārbauda sistēmas uzņēmumu sniegtos solījumus sabiedrībai?

5.13 Katrai sistēmai, kura vēlas iegūt patērētāju uzticību vai Komisijas un valstu valdību atbalstu, jāatbilst iepriekš norādītajiem kvalitātes standartiem (kurus ir jāturpina precizēt un pārbaudīt). Ir uzskatāms, ka šādiem standartiem neatbilstošas sistēmas piedāvā produktu par kvalitātei neatbilstošu cenu.

5.14 Ar ieinteresēto personu pieejas un Eiropas līmeņa publisko institūciju atbalsta palīdzību ir jānodrošina minēto standartu attīstīšanas un sekmēšanas ticamība.

5.15 Protams, ka, izstrādājot jebkuru salīdzinošo izmaksu-ieguvumu novērtējumu šajā jomā, ir jāsasopas ar problēmām, taču tas varētu veidot ērti lietojamu pamatu patērētāju garantiju sistēmu un citu politikas instrumentu, kuru mērķi ir līdzīgi, salīdzinājumam.

6. Politikas satvars un atbildība.

6.1 Šajā strauji mainīgajā jomā ir nepieciešams saskaņots domāšanas veids; 7. punktā ir izklāstīti praktiski ieteikumi. ES un atsevišķas dalībvalstis uzskata, ka stingri ētiskie un humanitārie standarti ir globālās tirdzniecības un diplomātijas neatņemama sastāvdaļa. Vēlams mērķis ir ne tikai "labāka" pasaule, bet šādi kopēji ideāli palīdz turpināt veidot uz vērtībām pamatotu Eiropas mēroga kultūru. Vēl konkrētāk, patērētāju rosināšana iepirkties "ētiski" un atbilstošas izpratnes veidošana Eiropas rūpniecībai var būt laba iespēja, jo tai ir labi priekšnoteikumi minēto komerciālo iespēju izmantošanai. ES un dalībvalstīm nevajadzētu atbalstīt kādu konkrētu zīmolu, bet nodrošināt kvalitātes nodrošināšanas sistēmu, kurai var pievienoties visas vispārattīstās patērētāju garantiju iniciatīvas.

6.2 Tādējādi galvenais mērķis ir koherenta politika. Jau šā atzinuma izstrādes laikā ir notikusi plaša un vērtīga informācijas un viedokļu apmaiņa un sarunas par politiskajām perspektīvām. Ir ierosināts kā šā atzinuma turpinājumu EESK pārraudzībā formāli uzsākt vadītu, aktīvu dialogu "ētiskās tirdzniecības" jautājumos starp ieinteresētajām aprindām un patērētāju garantiju sistēmām.

6.3 Šāda dialoga mērķis būtu izveidot:

— elementus, kuri ir būtiski koordinētai politikai par sociālās un vides patērētāju garantiju sistēmas jautājumiem,

— nepieciešamo rīcību šādas politikas iestrādei ES;

— kā ierosināt šādas politikas apspriešanu dalībvalstīs.

7. Praktiska rīcība.

7.1 Šajā atzinumā ir pētīta to procesu saskaņotība, kuri rosina iepazīstināt patērētājus ar ētikas garantiju sistēmām. Tajā ir noteiktas norādes un politikas instrumenti, kuras ES palīdz izlemt, vai šo jomu turpināt atbalstīt un kā to darīt racionāli un izvairoties no augstām izmaksām. "Ētiskas tirdzniecības" turpmākajai attīstībai (kā nosaka šā atzinuma mērķi) un atbalstam ES var veikt nedaudzas ar ES plašākajiem politiskajiem mērķiem saskaņotas praktiskas darbības.

7.2 Ir atzīts, ka ES un dažas atsevišķas dalībvalstis var vēlēties turpināt atbalstīt šīs jomas dažas specifiskas iniciatīvas. Tiek ieteikts koncentrēt šādu atbalstu iniciatīvām, kuras piedāvā gan garantijas patērētājiem, gan arī var objektīvi pierādīt savu ieguldījumu piegādes ķēžu ietekmēto kopienu sociāli ekonomisko un vides apstākļu uzlabošanā. Ir jāveicina sistēmas, kas rosina veikspējas paaugstināšanu dienvidu valstīs.

7.3 Lai to panāktu, ir ieteicams, lai ES uzdod veikt pētījumu ar mērķi noteikt skaidrus un plaši piemērojamus kvalitātes kritērijus, pamatojoties uz kuriem var veikt šādu patērētāju garantiju sistēmu novērtējumu. Šādā pētījumā papildus patērētāju organizācijām ir jāiekļauj dažādas vides un sociālās marķēšanas un citas sistēmas un pētījuma ietvaros ir jāsaistās ar piegādes ķēdes ieinteresētajām personām, tādējādi nodrošinot plašu pielietojamību un radot nozares saskaņotu kvalitātes instrumentu attīstību.

7.4 5. punktā uzdotie jautājumi var veidot noderīgu sākuma punktu visaptverošākam novērtēšanas satvaram. EESK vēlas uzsvērt, ka nepastāv nolūks radīt vēl vienu birokrātijas līmeni vai citus tirgus šķēršļus uzņēmumiem vai garantiju sistēmām. Tā ir pārliecināta, ka jebkurai sistēmai ir jāspēj parādīt ietekmi, kvalitāti un izmaksu efektivitāti, un kopējais satvars palīdzēs līdz minimumam samazināt centienu dubultošanos.

7.5 Šāds pētījums arī palīdzēs uzturēt patērētāju uzticību šādām garantiju sistēmām, ļaujot pilsoniskās sabiedrības organizācijām ieteikt to locekļiem un piekritējiem atbalstīt viņu sociālajām un vides interesēm atbilstošas sistēmas. Tā kā šis jautājums ietekmēs daudzus ģenerāldirektorātus, būs nepieciešams ierīkot koordinācijas iestādi, kura rūpēsies par informācijas vākšanu un saskaņotas politikas izveidi.

7.6 Tā kā nolūkā noteikt, vai produkts ir ražots saskaņā ar īpašiem sociālajiem, vides un dzīvnieku labturības standartiem, patērētāji pašreiz paļaujas uz produktu marķējumu un etiķešu ir daudz, palielinās iespēja, ka patērētāji var apjukt un efektivitāte var zust. Tādējādi ir izteikts arī priekšlikums ES uzdot veikt pētījumu par alternatīviem līdzekļiem, ar kuru palīdzību var ticami noteikt produktu sociālo un vides vērtību un pievērst minētajiem produktiem patērētāju uzmanību.

7.7 Dalībvalstu patērētāju izglītošanas stratēģiskās programmas ietvaros būtu jāpievērš uzmanība patērētāju pastiprinātai informēšanai par to potenciālu un līdzekļiem, ar kuru palīdzību viņi var izmantot savus iepirkšanās lēmumus, lai sasniegtu savām prioritātēm atbilstošus sociālos un vides mērķus.

7.8 Ir atzīmēts, ka, strauji attīstoties produktu informācijas sistēmām, kuras ir pieejamas pārdošanas vietās, internetā un citos kanālos, tuvāko gadu laikā būs aizvien vieglāk izveidot produktu izcelsmes un kvalitātes datu bāzes. Papildus ar šo atzinumu saistītajiem sociālajiem un vides jautājumiem, tajās var iekļaut arī vispārīgākus jautājumus attiecībā uz kvalitāti un drošību, tādus kā specifiski diētas faktori, un ļaut patērētājiem noteikt prioritātes īpašajos jautājumos atbilstoši viņu vērtībām vai vajadzībām.

7.9 "Ētiskas tirdzniecības" garantiju sistēmu kvalitātes un ietekmes kopēja satvara izstrāde veicinās objektīvāku un ilgtspējīgāku ētiskas iepirkumu politikas attīstību Komisijā un, iespējams, dalībvalstīs.

7.10 Publiskā iepirkuma politika var turpināt veicināt produktu pieprasījumu. Pēdējo piecu gadu laikā ir plaši nostiprināta un noskaidrota sociāla publiskā iepirkuma nozīme, un, īstenojot augstāk minētos priekšlikumus, būs iespējams nodrošināt konkrētus rezultātus, ja iepirkumu veicošās iestādes ES tiesību aktu ietvaros izvēlies produktus ar labvēlīgu sociālo un ekoloģisko ietekmi.

8. Tālākais virziens.

8.1 Šā atzinuma izstrāde galvenajām ieinteresētajām aprindām piedāvā iespēju iesaistīties dialogā, kaut arī ļoti pieticīgā veidā. Šīs konsultācijas rezultātā EESK vēlas ierosināt piecas jaunas iniciatīvas.

— Ir jāturpina dialogs starp galvenajām ieinteresētajām aprindām, tajā skaitā patērētāju asociācijām, ES (un globāli, ja nepieciešams), lai panāktu saskaņotu politiku "ētiskas tirdzniecības" un patērētāju garantiju sistēmu jomās. EESK

ierosina 2006. gadā uzņemties vadību, izveidojot specifisku ieinteresēto aprindu forumu jau sevi apliecinājušā veidā. Iepriekš minētais var iekļaut iespējamību izveidot visaptverošu informatīvu datu bāzi, izmantojot kuru var apkopot sociālos, vides un citus faktorus saistībā ar produktu kvalitāti un kopējo vērtību, objektīvi apstiprināt tos ar novērtēšanas protokolu un nodrošināt to publisku pieejamību. Attīstības ģenerāldirektorāts jau ir izrādījis ieinteresētību par to, lai būtu pieejami kritiski, vērtējoši dati par "ētiskās tirdzniecības" sistēmām, kas palīdzētu ražotājiem un eksportētājiem piekļūt Eiropas tirgum⁽¹⁰⁾.

— Konsultējoties ar ieinteresētajām aprindām dalībvalstīs un pasaulē, ir jāizstrādā kopīga "ētiskas tirdzniecības" garantiju sistēma ietekmes novērtēšanai, kā arī kvalitātes pasākumi. Tas ES un dalībvalstīm ļaus objektīvāk nošķirt iniciatīvas ar īstu pievienoto vērtību no iniciatīvām, kas tikai sola garantijas. Ar šādu darbu tiks atbalstīti Attīstības ģenerāldirektorāta politikas mērķi, veicinot ilgtspējīgākas tirdzniecības attiecības, un Veselības un patērētāju aizsardzības ģenerāldirektorāta darbs saistībā ar ticamas informācijas nodrošināšanu patērētājiem.

— Iesaistīšanās standarta ISO 26 000 izstrādē, kura mērķis ir sniegt praktiskas vadlīnijas attiecībā uz konkrētu sociālo atbildību, ieinteresēto personu noteikšanu un sakaru nodibināšanu ar viņiem un to pārskatu un pretenziju ticamības pakāpes paaugstināšanu, kas attiecas uz sociālo atbildību. Tā kā iepriekš minētais attiecas galvenokārt uz korporatīvās sociālās atbildības standarta izstrādi, tā varētu būt bāzes līnija, attiecībā pret ko novērtēt konkrētas ētiskās tirdzniecības sistēmas.

— Ir jāveido patērētāju informācijas programma, sākot no pirmajiem izglītības gadiem un vispārējās izglītības un izvērsot izglītību mūža garumā, attiecībā uz patērētāju spēju ietekmēt sociālo un vides dinamiku, veicot uz informāciju balstītu iepirkšanos. Veselības un patērētāju aizsardzības ģenerāldirektorāts jau ir izrādījis interesi veicināt patērētāju izglītošanu attiecībā uz godīgu tirdzniecību; un tā prioritātēm atbilst mērķis veidot informētāku un spēcīgāku patērētāju sabiedrību, kura spētu veikt efektīvu izvēli tirdzniecības vietā.

— Tiek ierosināts izveidot starptautisku pētniecības centru, kas kalpotu kā iepirkumu un tirgus izpētes, pārdošanas un tehniskās informācijai, izglītības iniciatīvu un politikas attīstības centrālā iestāde un kuru kā kopēju programmu atbalstītu Komisija, dalībvalstis un visas galvenās ieinteresētās aprindas.

⁽¹⁰⁾ Sadarbība ar transversāliem datu un informācijas tīkliem, piemēram, ES PRISMA projektu, ir izpētes vērtā.

9. Beigu piezīme: šajā atzinumā izmantoto terminu definīcijas.

Komerčiālās darbības globālā ietekme uz sabiedrību un vidi ir veicinājusi daudzu jaunu terminu un koncepciju attīstību. Turpmāk tekstā ir definēts galveno terminu un jēdzienu lietojums šajā atzinumā. Šīs jomas definīcijas dažādās valstīs atšķiras, un, šā kopsavilkuma konsekvēnta izmantošana ir būtiska, lai izvairītos no pārpratumiem tulkošanas procesā.

Uzņēmumu sociālā atbildība (USA) Tagad šis termins tiek lietots vispārēji. Ir pieņemts, ka labklājības radīšana un darbības atbilstība valstu likumos noteiktajiem principiem ir būtiska jebkuras atbildīgas uzņēmējdarbības sastāvdaļa. Tādējādi USA īpaši attiecas uz **uzņēmuma brīvprātīgu politiku un praksi ar mērķi uzturēt un uzlabot tā kopējo darbību sociālajā un vides jomā**. Tas var ietvert pārbaudi atbilstoši iekšējām vadības un novērtēšanas sistēmām vai ārējo revīziju.

Ētiska tirdzniecība:

tā ir USA sastāvdaļa (un jaunāks jēdziens nekā USA), un tai ir divas galvenās nozīmes.

Vispārēji šo frāzi saprot kā uzņēmuma, organizācijas vai individuālas personas apzinātu mēģinājumu piemērot savas ar tirdzniecību saistītās darbības (ražošanu, tirdzniecību vai iegādi) ētisku vērtību kopumam. Ētika ir filozofijas nozare, kas attiecas uz cilvēka raksturu un uzvedību. Tādēļ šajā nozīmē ētiska tirdzniecība var atspoguļot ļoti plašu vērtību loku; tajā var iekļaut plašu jebkuras valsts, tajā skaitā ES dalībvalstu produktu un pakalpojumu klāstu (tajā skaitā finanšu pakalpojumus un tūrisma). Šādā nozīmē izmantots jēdziens atzinumā tiek lietots kā "ētiska tirdzniecība". Arī atzinuma nosaukums tiek lietots minētajā nozīmē.

Jēdziena otra, atšķirīga nozīme pašreiz tiek lietota Komisijā un vairākās Eiropas iniciatīvās, piemēram, Ētiskas tirdzniecības iniciatīvā (Ethical Trading initiative — ETI) Lielbritānijā, Sociālās iniciatīvas klauzulā (Initiative Clause Sociale — ICS) Francijā un starptautiskajā Uzņēmējdarbības sociālās atbilstības iniciatīvā (Business Social Compliance Initiative — BSCI). Šeit minētā frāze parasti attiecas uz uzņēmuma darbības stratēģiju un praksi saistībā ar tā sociālo ietekmi un ietekmi uz vidi piegādes ķēdē, un īpaši ar pakalpojumu sniedzēju darba apstākļiem. Šādā nozīmē jēdziens atzinumā tiek lietots kā ētiska tirdzniecība.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Godīga tirdzniecība

To var uzskatīt par ētiskas tirdzniecības daļu; vispārēji lietojot, šo jēdzienu saprot kā tirdzniecību, kurā iesaistītās puses — ražotāji vai patērētāji, pircēji vai pārdevēji — netiek nostādīti neizdevīgā situācijā un gūst pienācīgu un proporcionālu labumu. Šādā nozīmē minētais jēdziens atzinumā tiek lietots kā "godīga tirdzniecība".

Otrā, atšķirīgā pielietojuma ietvaros frāze tiek definēta kā uz dialogu, pārredzamību un cieņu pamatotas tirdzniecības partnertattiecības ar mērķi izveidot taisnīgu starptautisko tirdzniecību. Tā veicina ilgtspējīgu attīstību, sliktākā situācijā esošiem ražotājiem un darba ņēmējiem — īpaši dienvidos — piedāvājot labākus tirdzniecības noteikumus un nodrošinot viņu tiesības. Šādu definīciju pieņem, piemēram, Eiropas godīgas tirdzniecības asociācijā pārstāvētās organizācijas. Šādā nozīmē jēdziens atzinumā tiek lietots kā godīga tirdzniecība.

Patērētāju garantiju sistēmas

Šajā atzinumā tiek pievērsta uzmanība vienam īpašam "ētiskas tirdzniecības" un "godīgas tirdzniecības" aspektam: galvenais faktors ir patērētāju spiediens, un galvenais pārmaiņu rosinātājs ir patērētāja izvēle, un bieži arī patērētāja gatavība maksāt par produktu vairāk. Šajā atzinumā patērētāju garantiju sistēmas ir definētas kā **sistēma, kas patērētājiem ļauj un rosina viņus piedalīties ētiskā tirdzniecībā, iegādājoties produktus un pakalpojumus, kas ražoti noteiktā veidā, lai tādējādi panāktu īpašu sociālo rezultātu vai rezultātu attiecībā uz vidi, dodot labumu noteiktām grupām vai sabiedrībai kopumā**.

Ir jāievēro, ka termins "sistēma" ietver sociālo un vides garantiju pieejas, kuras izmanto atsevišķi uzņēmumi un uzņēmumu apvienības, ka arī neatkarīgas trešās personas un ieinteresēto aprindu sistēmas.

Ilgtspējīga attīstība

"Ilgtspējīga attīstība ir pašreizējām vajadzībām atbilstoša attīstība, kura nākamajām paaudzēm nebūs šķērslis to vajadzību apmierināšanai" ⁽¹⁾.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Pasaules Vides un attīstības komisija (World Commission on Environment and Development -WCED). Mūsu kopīgā nākotne, 1987.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai par apiņu tirgus kopīgo organizāciju”

KOM(2005) 386 galīgā red. — 2005/0162 (CNS)

(2006/C 28/16)

Padome 2005. gada 21. septembrī nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar EK Līguma 36. pantu un 37. panta 2. punkta 3. apakšpunktu sniegt atzinumu par šādu dokumentu “*Priekšlikums Padomes regulai par apiņu tirgus kopīgo organizāciju*”.

Komitejas Birojs 2005. gada 27. septembrī uzdeva Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par minēto jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 27. oktobra sēdē), iecēla KIENLE kgu par galveno ziņotāju un ar 63 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. EESK viedokļa kopsavilkums.

1.1 EESK atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu dažādās regulas par apiņu tirgus kopīgo organizāciju aizstāt ar vienu jaunu regulu.

2. Piezīmes.

2.1 Padomes 1971. gada 26. jūlija Regula (EEK) Nr. 1696/71 par apiņu tirgus kopīgo organizāciju vairākkārt ir tikusi ievērojami grozīta. Kopienas noteikumu skaidrību un saprotamību veicina par nevajadzīgām kļuvušu regulu atcelšana un jaunas regulas izstrāde, pamatojoties uz iepriekšējās regulas konsolidēto redakciju.

2.2 EESK jau vairākkārt ir izstrādājusi atzinumus par apiņu tirgus organizāciju ⁽¹⁾ Savā nesenākajā 2004. gada 26. februāra atzinumā par šo tematu Komiteja uzskatīja, ka būtu konsekventi un loģiski pēc 2003. gada KLP reformas (Luksemburgas

lēmumi) vispārējā regulā par tiešajiem maksājumiem iekļaut arī tiešos maksājumus apiņiem.

2.3 EESK arī šajā atzinumā vēlas norādīt, ka apiņi (*humulus lupulus*) ir alus ražošanas neatņemama sastāvdaļa un ka 8 ES valstīs ar to audzēšanu galvenokārt nodarbojas mazi specializēti ģimenes uzņēmumi, izmantojot vidēji mazāk nekā 8 hektāru platību. Eiropas apiņu ražotājiem pasaules tirgū ir izdevies iegūt vadošo pozīciju. Apiņu tirgus kopīgā organizācija ir sekmīgi saskaņējusi ar pēdējos gados veiktajiem lielajiem tirgus pielāgošanas pasākumiem. Tā ir pieņēmusi un veicinājusi sekmīgai audzēšanai un tirdzniecībai nepieciešamo visaptverošu kvalitātes nodrošināšanas un līgumu sistēmu, kas ir saistoša ražotāju grupām kā apiņu tirgus organizācijas “kodolam”. Šie pamatprincipi ir jāsaglabā arī jaunajā tirgus organizācijā.

2.4 EESK norāda, ka izdevumi apiņu nozarē vairākus gadus ir bijuši stabili, un to apjoms ir aptuveni 13 miljoni EUR.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ OV C 110, 30.04.2004., 116.-124. lpp.
OV C 80, 30.03.2004., 46. lpp.
OV C 193, 10.07.2001., 38.-39. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienų vispārējam budžetam

KOM(2005) 181 galīgā red. — 2005/0090 (CNS)

(2006/C 28/17)

2005. gada 15. jūlijā Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par minēto tematu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 26. oktobra sēdē), iecēla **BURANI** kgu par galveno ziņotāju un ar 82 balsīm par un 1 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Pamatojums.

1.1 Padome 2002. gada jūnijā pieņēma jauno Finanšu regulu (FR), un tai sekoja 2002. gada decembrī pieņemtie Īstenošanas noteikumi. Pieņemot Īstenošanas noteikumus, Komisija apņēmas līdz 2006. gada 1. janvārim sagatavot Padomei ziņojumu par regulas īstenošanu un sniegt iespējamās regulas grozījumu priekšlikumus. Skatāmais dokuments izstrādāts, lai izpildītu minēto apņemšanos, un šobrīd par to notiek konsultācijas ar Padomi un Revīzijas palātu. Procedūru ievērošanai nepieciešamā laika novērtējums tomēr norāda, ka Regulu nevarēs īstenot ātrāk kā, labākajā gadījumā, 2007. gada 1. janvārī: faktiski Padomes Budžeta komiteja atsevišķu dalībvalstu nostāju darīs zināmu šī gada beigās, un tikai pēc tam tiks uzsākta konsultāciju procedūra (un nepieciešamības gadījumā saskaņošanas procedūra) ar EP.

1.2 Šajā atzinumā par Komisijas priekšlikuma EESK paredz koncentrēties *galvenokārt* uz tiem regulas aspektiem, kuri ir tieši vai netieši saistīti ar **attiecībām ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām**. Komiteja uzskata, ka tai vajadzētu atturēties no komentāriem par normām, kas vairāk attiecas tieši uz regulas tehniskajiem un "iekšējiem" aspektiem; jo tās jau izvērtējušas un attiecīgus priekšlikumus izstrādājušas tās ES struktūrvienības, kurām minētajos jautājumos ir *tieša* profesionālā kompetence un pieredze, piemēram, Komisijas finanšu struktūrvienību tīkls (RUF), Padomes administrācija, Eiropas Kopienų Tiesa, Revīzijas palāta, kā arī EP, EESK un RK grāmatvedības nodaļas.

1.3 EESK ņem vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju un īpaši NVO vidū izplatīto viedokli, ka spēkā esošā Finanšu regula un tās īstenošana ir pārāk sarežģīta, neveicina efektīvu sadarbību un apgrūtina minēto organizāciju un Komisijas savstarpējās attiecības. Turklāt pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir izteikušas neapmierinātību par to, ka Komisija ar tām neveic konsultācijas un neveido dialogu, tāpēc radusies vispārēja neskaidrība, neapmierinātība un vilšanās.

1.4. EESK cer uz Eiropas iestāžu un organizētas pilsoniskās sabiedrības arvien ciešāku sadarbību strukturētu konsultāciju

veidā; EESK tomēr neaizmirst, ka iestādēm ir pienākumi un prerogatīvas, pie kurām stingri jāpieturas, pat ja tādēļ nav iespējams ievērot visas prasības. Jebkurā gadījumā starp pusēm būtu jāiedibina sapratne un respekts pret katras nostāju. Cita starpā Finanšu regulā vai citā dokumentā jābūt skaidri noteiktam, ka par katru prasību, kas netiek apmierināta, jāinformē ieinteresētās puses, un atteikumam jābūt pienācīgi pamatotam.

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Jauno noteikumu, kas ietverti Finanšu regulā un 2003. gada 1. janvārī ieviestajos Īstenošanas noteikumos, pamatā ir daži vispārēji principi. Vissvarīgākais no tiem ir iepriekšējas centralizētas kontroles atcelšana, piešķirot plašākas pilnvaras un atbildību kredītrīkotājiem un nosakot, ka finanšu kontrolieriem un grāmatvežiem jāveic virkne pārbažu. Šāda sistēma, šķiet, devusi labus rezultātus, lai arī praktiskā pieredze norādījusi uz dažu pielāgojumu nepieciešamību.

2.2 Tehniskās struktūrvienības, kas minētas 1.2. punktā, un pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir vispārīgi uzsvērušas nepieciešamību panākt labāku **līdzsvaru starp pārbaudes prasībām un normu lielāku elastīgumu**, jo īpaši attiecībā uz samērā nelielām summām. Šķiet, ka Komisija vēlas atbalstīt šo nostāju; EESK, savukārt, vēlētos norādīt uz to, ka **Eiropas iestāžu**, kuras kopumā darbojas ar milzīga apmēra summām, **izpratnē jēdzienam "samērā neliela summa" ir pavisam cita nozīme** nekā pilsoniskās sabiedrības dalībnieku (pakalpojumu sniedzēju, padomdevēju, NVO, utt.), kuru rīcības apmēri ir relatīvi ierobežoti, izpratnē; summa 10 000 EUR apmērā ES varētu nebūt samērā neliela, bet mazajam vai vidējam uzņēmumam tā var būt ļoti ievērojama.

2.3 Šajā sakarā jāatzīmē, ka Komisijas regulas priekšlikumam pievienotajā paskaidrojumā cita starpā teikts, ka "*katram grozījumam priekšlikumam jābūt vērstam uz [...] ES finanšu interešu aizsardzības pret krāpšanu un nelikumīgām darbībām uzlabošanu*". Citiem vārdiem un no cita skatpunkta, ES grāmatvedības noteikumiem jāveicina (vai būtu jāveicina) **morāles**

normu ievērošana tirgus vidē, atturot no vienkārši apmierināmā kārdinājuma izmantot savā labā “elastīgas” normas. EESK apzinās, ka sīkumaini un sarežģīti revīzijas pasākumi ES ir apgrūtinājoši, taču uzskata, ka leģitīmais mērķis samazināt administratīvās izmaksas nedrīkst attaisnot visatļaujošus vai pārāk vienkāršotus risinājumus. Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja (OLAF) ziņojumi apliecina, ka krāpšana ir izplatīta visos līmeņos. Attiecībā uz minēto EESK norāda, ka Komisija būtu varējusi gūt vērtīgas norādes — tās pārvēršot noderīgos noteikumus — ja, izstrādājot jaunās Finanšu regulas projektu, tā būtu konsultējusies ar OLAF.

2.3.1. Neskatoties uz augstāk minēto, EESK apzinās pilsoniskās sabiedrības organizāciju uzsvērtu nepieciešamību nostiprināt lietderīguma, efektivitātes un atbildības līdzsvaru tā, lai netiktu apdraudēts finanšu piešķirēju un saņēmēju partnerības princips, tādējādi vienlaicīgi izvairoties no šķēršļiem iespējamiem inovatīviem risinājumiem un publisko līdzekļu saprātīgam lietojumam. EESK piekrīt šādai nepieciešamībai, bet uzsver, ka tas nekādā gadījumā nedrīkst būt pretrunā ar tādiem publisko līdzekļu izmantošanas pamatprincipiem kā pārredzamība, izlietojuma lietderīgums, pienākums sniegt pārskatu.

2.4 Piezīmes vērts ir arī paziņojums, ka “**noteikumu grozīšana**, ja tā notiek pārāk bieži vai bez pienācīga pamatojuma, var atstāt **negatīvu iespaidu** uz saņēmējiem un uz ES tēlu”. Šādai nostājai var tikai piekrist, taču tā jāprecizē, papildinot, ka **jaunu noteikumu ieviešana** var būt **pamatota nozarēs, kurās ir visvairāk pārkāpumu**. Arī šādā gadījumā OLAF ziņojumos varētu atrast noderīgus ieteikumus.

3. Īpašas piezīmes.

3.1 Attiecībā uz **parādu atgūšanu** (72.-73.a pants) jaunā FR paredz, ka Savienības parādiem piemērojami arī instrumenti, kas jau pieņemti direktīvās par tiesu iestāžu sadarbību un ka dalībvalstīm **ES parādu atgūšanas prasības jāpielīdzina valsts fiskālajām prasībām**. Tā kā visās dalībvalstīs attiecīga regula piemērojama tieši, EESK interesē, vai šis noteikums neliek **grozīt valsts tiesību aktus**, jo īpaši likumu par bankrotu, kas parasti (valsts) fiskālajām prasībām paredz **priekšrocības tiesības**, bet nepiemin parādus Eiropas Savienībai. Jebkādām priekšrocības tiesībām, lai tās būtu saistošas trešajām pusēm, jābūt **noteiktām valsts tiesību aktos**.

3.2 Tā kā 2004. gadā pieņemta jauna EK direktīva par **publisko iepirkumu**, jaunais FR priekšlikums jāpielāgo tās noteikumiem; Savienība jau 2002. gadā pieņēma Direktīvu par publisko iepirkumu, un tā ir spēkā dalībvalstīs. EESK neuzskata par nepieciešamu izteikt viedokli par jau pieņemtajiem noteikumiem, kuru lietderību vai iespējamo grozījumu nepieciešamību var parādīt tikai pieredze.

3.2.1 Būtu vēlams pievērst uzmanību FR 95. pantam pievienotajam punktam, kurā paredzēta **divu vai vairāku iestāžu kopīgas datu bāzes** izveidošanas iespēja, lai apzinātu kandidātus, uz kuriem attiecas kāds no izslēgšanas gadījumiem (93. un 94. pants). *Centralizētas* (tādas, kura nav katrai iestādei atsevišķa) datu bankas izveide ir vēlama, bet Komisija min vienīgi to, ka ir jāparedz *iespēja divas vai vairāk* iestādēm apvienot to rīcībā esošos datus. EESK piekrīt datu banku lietderībai kopumā, bet uzskata, ka konkrētajā gadījumā sasniegtais rezultāts varētu arī neattaisnot apvienošanai nepieciešamās izmaksas: iestādes izmanto diezgan atšķirīgas sistēmas, un datu vākšanas kritēriji ne vienmēr ir vienādi.

3.3 Neskaidrību rada arī **izslēgšanas pamatojums** (93. pants), arī 93. panta 1. daļas a) punktā norādītie **res judicata (spēkā stājušies tiesas nolēmumi)**. Norma ir izstrādāta, ievērojot dalībvalstu vairuma likumus un principus, kuri nostiprināti to konstitūcijās, un šajā ziņā nav apstrīdama; tomēr EESK norāda, ka dažās dalībvalstīs pārsūdzības tiesvedība pret pirmās instances tiesas pieņemtu nolēmumu var tikt īstenota tiesvedības divās papildu stadijās (apelācijas un kasācijas tiesvedības ceļā) un ka nolēmums uzskatāms par “spēkā stājušos” tikai, kad ir izsmeltas visas pārsūdzības iespējas. Šīm tiesvedības stadijām var būt ilgs starplaiks, kurā **pirmās vai otrās instances tiesas nolēmums, pat ja acīmredzami pamatots, nevar tikt uzskatīts par juridiski derīgu izslēgšanas pamatojumu**. Praksē atbildīgajām personām, piešķirot līguma slēgšanas tiesības, **jārīkojas ārkārtīgi uzmanīgi**, taču ne vienmēr — jo sevišķi īpašos gadījumos — būs vienkārši pieņemt lēmumus, kas atbilst tiesību aktu prasībām un vienlaicīgi ir arī pietiekami apdomāti.

3.3.1 Minētā norma tādā, pat ja nav apstrīdama, tomēr pieļauj daudzas neskaidrības; tā turklāt šķiet esam pretrunā ar nākamo, 93. panta 1. daļas b) punktu, kurš paredz no iepirkuma procedūras izslēgt kandidātus, “kuriem **uzlikts administratīvs sods**, kas minēts 96. pantā”. Administratīva soda piemērošanu ir iespējams apstrīdēt administratīvā vai tiesas ceļā, tomēr ierosinātais noteikums šķiet norādām, ka administratīvs sods ir **galīgs** jau, tad, kad tas ir uzlikts. Minēto divu noteikumu salīdzinājums rada šaubas par to pamatā esošajiem loģikas un juridiskajiem kritērijiem: no vienas puses, 93. panta 1. daļas a) punkts pieļauj, smagos nodarījumos **apsūdzētie līdz galīga nolēmuma pieņemšanai saskaņā ar nevainīguma prezumpciju** nav uzskatāmi par sodītiem, tomēr 93. panta 1. daļas b) punktā noteikts, ka administratīvs sods, kas vēl tikai uzlikts (tādā ir pārsūdzams), uzskatāms par pamatojumu **tūlītējai izslēgšanai**. ESK neprasa padarīt **93. panta 1. daļas b) punktu elastīgāku, drīzāk pievienot papildu kritēriju 93. panta 1. daļas a) punktam, lai tas nebūtu tik “atvērts”**.

3.4 Nodaļa par **dotācijām** (108. pants un turpmākie) ir pelnījusi īpašu uzmanību, ne tikai jautājuma jutīguma dēļ, bet arī tāpēc, ka publisko līdzekļu piešķiršana lielam skaitam dažādu saņēmēju un ar dažādu pamatojumu var izraisīt sabiedrības kritiku. Šāda kritika var būt vairāk vai mazāk pamatota, bet bieži to izraisa patiesa vai šķietama **nepārredzamība**, kas nozīmē arī grūtības noteikumu un to piemērošanas kritēriju izpratnē. Cita starpā jāatzīst, ka nepavisam nav vienkārši izstrādāt noteikumus, lai tie aptvertu tik dažādos un daudzveidīgos gadījumus, kuriem grūti piemērot precīzas shēmas. Pārredzamība (galvenokārt jēdzienu un valodas skaidrības ziņā) tādējādi ir galvenais nodrošinājums, lai vadība atbildīgi izlietotu savas rīcības brīvības tiesības.

3.4.1 Grūti izprotama noteikuma labs piemērs ir 109. pants: tā 2. daļā noteikts, ka **“dotāciju mērķis vai sekas nevar būt peļņas gūšana”**, bet tai sekojošās 3. daļas c) punktā —, ka **“2. daļu nepiemēro darbībām, kuru mērķis ir stiprināt saņēmēja finansiālo stāvokli vai radīt ienākumus”**. Nav skaidrs, kāda praktiski ir atšķirība starp “peļņu” un “ienākumiem”: EESK vēlētos, lai minētā noteikuma formulējums būtu skaidrāks gan formas, gan satura ziņā.

3.4.2 109. panta 2. daļas d) punktā noteikts, ka **izņēmums no aizlieguma nest peļņu** piemērojams arī **neliela apmēra dotācijām**, kuras piešķir **vienreizēju maksājumu** vai **vienotas likmes finansējuma** formā (113.a) panta 1. daļas c) un d) punkts). Attiecībā uz jēdzieniem “neliela vērtība” un “samērā neliela summa” EESK atsaucas uz 2.2. punktā minēto, proti, nepieciešams rast **līdzsvaru** starp to, kas ir “neliela vērtība” ES izpratnē un ko nozīmē “samērā neliela summa” dotāciju saņēmēju izpratnē. Jebkurā gadījumā, minētais jautājums būtu jānoskaidro un attiecīgās izmaiņas jāiekļauj FR nevis Īstenošanas noteikumos.

3.4.3 Joprojām attiecībā uz dotācijām, jo īpaši uz tām, kuru apmērs ir neliels, jānorāda, ka nekur FR nav minēts **atbildības pienākums** vai jebkādas citas saistības sniegt pārskatu par saņemto summu efektīvu izlietojumu. EESK ir pieņēmusi zināšanai Komisijas pausto vēlmi samazināt administratīvos izdevumus, tomēr nevar pieļaut, ka publiskie līdzekļi tiktu izmaksāti bez jebkādas nojausmas par to, kā tie tiks izlietoti. Kaut vai tikai tādēļ, lai sekotu labas publiskās pārvaldes prin-

cipam, vajadzētu iedibināt **izlases veida uzskaites dokumentu pārbaudes** un paredzēt sankcijas par pārkāpumiem.

3.4.4 Arī 114. pants ir pelnījis dažas piezīmes. Panta 4. daļa, kurā noteikts, ka “kreditārkotājs var pretendentiem piemērot iedarbīgus, samērīgus un preventīvas iedarbības **administratīvas un finansiālas sankcijas...**”, rada pamatotu jautājumu par to, kāds **nodrošinājums** ir dotāciju saņēmēju (kuriem daudzos gadījumos ir no publiskā iepirkuma vai līguma slēgšanas tiesību ieguvējiem atšķirīgas īpašības, tostarp atšķirīga finansiālā situācija) rīcībā, lai apliecinātu, ka viņi ir spējīgi vai ieinteresēti izpildīt savas no piemērotajām sankcijām izrietošās saistības. EESK uzskata, ka attiecībā uz pretendentiem, kas darbojas vienas dalībvalsts teritorijā, dalībvalstīm pašām būtu jāaprēķina pieprasījumi un jānodrošina, ka tiek izpildītas no administratīvajām vai finansiālajām sankcijām izrietošās saistības.

4. Secinājumi.

4.1 EESK atbalsta Komisijas jaunajā Finanšu regulā atspoguļoto nostāju, jo īpaši attiecībā uz iepriekšēju centralizētu pārbaudzi atcelšanu un to aizvietošanu ar pārbaudēm, kas veicamas *pirms* to maksājumu apstiprināšanas, kas attiecas uz apstiprinātiem projektiem.

4.2 No otras puses, EESK iesaka ievērot piesardzību, apsverot daudzu iestāžu finanšu dienestu prasības vienkāršot vai atcelt dažādas formalitātes un pārbaudes attiecībā uz “neliela apjoma” līgumiem un dotācijām. arī EESK piekrīt, ka pārbaudzi izmaksas ir augstas gan resursu, gan laika izteiksmē, tā uzskata, ka atbalstāmos centienus samazināt izmaksas vajadzētu ierobežot pretējas nozīmes apsvērumiem, proti, nepieciešamībai Eiropas pilsoņiem un citām ieinteresētajām pusēm neradīt iespaidu, ka “nelielām” summām ir pārlieku vienkāršota vai nevērīga pieeja.

4.3 Pilsoniskās sabiedrības organizācijas pieprasa, lai FR tiktu pārskatīta tikai, konsultējoties ar Komisiju, savstarpējas sapratnes garā un, ņemot vērā abpusējo nepieciešamību īstenot labu finanšu pārvaldību. Komiteja atbalsta šādas prasības, bet atgādina, ka ikviens lēmums jāpieņem, ievērojot obligāto principu par publisko līdzekļu labu un pārredzamu vadību.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvā 77/388/EEK paredzētajai pievienotās vērtības nodokļa atmaksai ar nodokli apliekamām personām, kuras nav reģistrētas attiecīgās valsts teritorijā, bet ir reģistrētas citā dalībvalstī"

KOM(2004) 728 galīgā red. — 2005/0807 (CNS)

(2006/C 28/18)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 93. pantu Eiropas Savienības Padome 2005. gada 20. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par minēto tematu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā 2005. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē) iecēla BURANI kgu par galveno ziņotāju un ar 79 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads: Komisijas dokuments.

1.1 Komisija 2003. gada oktobrī publicēja dokumentu ⁽¹⁾, kurā pārņemta jau 2000. gada jūnijā pamatos izstrādātā stratēģija PVN jomā. Viens no stratēģijas mērķiem bija procedūru vienkāršošana, kā labad Komisijas 2004. gada oktobra dokuments ⁽²⁾ piedāvāja trīs praktiskus risinājumus: par diviem ⁽³⁾ no tiem EESK jau sniegusi atzinumus ⁽⁴⁾, šis dokuments attiecas uz trešo.

1.2 Komisijas priekšlikumā paredzēts paātrināt un vienkāršot PVN atmaksas procedūru ar nodokli apliekamām personām, kuras nav reģistrētas valsts teritorijā, attiecībā uz nodokļiem, kuri tām jāmaksā par valsts teritorijā reģistrētas citas ar nodokli apliekamas personas piegādātajām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem vai par preču importu valstī.

1.3 Pēc būtības nav grozīti vispārīgie noteikumi: galvenās izmaiņas ir priekšlikums ievērojami vienkāršot uz nodokļa atmaksu tiesīgo personu administratīvos pienākumus un paredzēt šo personu tiesības uz kompensāciju gadījumos, kad nodokļu administrācija kavē atmaksas veikšanai noteikto termiņā.

⁽¹⁾ KOM(2003) 614 galīgā red.

⁽²⁾ KOM(2004) 728 galīgā red.

⁽³⁾ "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības" un "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru".

⁽⁴⁾ OV C 267, 27.10.2005, 45. lpp. EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības" un par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru" KOM(2004) 728 galīgā red. – 2004/0261 (CNS) – 2004/0262 (CNS).

1.4 Administratīvo pienākumu vienkāršošana paredzēta direktīvas priekšlikuma 5. pantā: tas nosaka, ka, lai saņemtu nodokļa atmaksu, ieinteresētajai personai jāiesniedz vienīgi **pieprasījums elektroniskā formā**, nevis lūgums uz standarta veidlapas, kurai pievienoti rēķinu un muitas dokumentu oriģināli. Protams, pieprasījumam jāsaturs noteikti dati, kas paredzēti pantā; tas ļaus nodokļu administrācijai konstatēt un pārbaudīt pieprasījuma likumību.

1.5 Kopumā pieprasījumam jāattiecas uz preču iegādi, pakalpojumu saņemšanu vai preču importu, kas veikts **ne mazāk kā trīs mēnešus un ne vairāk kā vienu kalendāro gadu ilgā laika periodā**; pieprasījumu iesniedz **sešu mēnešu laikā** pēc tā kalendārā gada beigām, par kuru nodoklis aprēķināms. Jebkurā gadījumā dažos apstākļos ir iespējams grozīt gan pārskata periodu, gan pieprasījuma iesniegšanas termiņu.

1.6 Tās dalībvalsts nodokļu administrācijai, kurā maksājams PVN, savs **lēmums** jādara zināms **trīs mēnešu laikā** pēc nodokļa atmaksas pieprasījuma iesniegšanas; arī nodokļa atmaksas jāveic **tādā pašā termiņā**. Negatīva atbilde ir jāpamato. **Pārsūdzībām**, kuras ceļ personas, kas nav reģistrētas valsts teritorijā, piemēro tādus pašus termiņus un noteikumus kā tām, kuras ceļ dalībvalsts teritorijā reģistrētas ar nodokli apliekamas personas. Ja nepieciešams, papildinformāciju var lūgt tikai trīs mēnešu laikā pēc pieprasījuma iesniegšanas dienas; šādā gadījumā nodokļa atmaksas termiņu skaita no dienas, kad lūgta papildinformācija. Lūgums jāuzskata par **pieņemtu, ja tas noteiktajā termiņā nav nepārprotami noraidīts**.

1.7 Kā minēts 1.6. punktā, pienācīgo summu **maksājumi** jāveic **trīs mēnešu laikā** pēc pieprasījuma iesniegšanas dienas; par kavējumu dalībvalsts iesniedzējam maksā **procentus 1 % apmērā** no kavētā maksājuma summas **mēnesī**.

2. EESK piezīmes.

2.1 EESK atbalsta ikvienu priekšlikumu vienkāršot lietotāju administratīvos pienākumus, jo īpaši ja, kā šajā gadījumā, šāda vienkāršošana paātrina valsts pārvaldes iestāžu darbu un veicina tā labāku organizāciju. Attiecībā uz analizējamo priekšlikumu šāda vienkāršošana gan ir patiesi nepieciešama, nevis vienkārši vēlama procedūru paātrināšanai: kā EESK ⁽⁵⁾ jau uzsvērusi ieviešanas procedūru trim priekšlikumiem ⁽⁶⁾, Komisija pati apstiprina, ka "...pašreizējā nodokļa atmaksas procedūra ... šķiet esam tik apgrūtināta, ka tā dēļ vairāk nekā 53,5 % lielo uzņēmumu vismaz reizi nav pieprasījuši nodokļa atmaksu, uz ko tiem bijušas tiesības".

2.2 Direktīvu piemēro, kā teikts tās nosaukumā, "ar nodokli apliekamām personām, kuras nav reģistrētas attiecīgās valsts teritorijā, bet ir reģistrētas citā dalībvalstī", saskaņā ar noteikumiem un attiecībā uz darbībām, kā noteikts šobrīd spēkā esošajos tiesību aktos.

2.3 Patiesi svarīgs jauninājums ir paredzēts direktīvas priekšlikuma 5. pantā, kurš nosaka, ka papīra formā iesniedzama nodokļa atmaksas pieprasījuma un tam pievienojamu rēķinu un muitas dokumentu oriģinālu vietā tiks pieņemti **elektroniskā formā iesniegti pieprasījumi** ar visām norādēm, kas ļautu starp nodokļu administrācijas rīcībā esošajiem dokumentiem atrast nepieciešamos. EESK, protams, piekrīt priekšlikumam, bet norāda, ka jau pašlaik, pat bez elektronisko līdzekļu palīdzības, nodokļu administrācijas varētu izmantot tādu pašu procedūru, ja vien labāk un efektīvāk organizētu savu darbu.

2.4 Šī pēdējā piezīme ir nozīmīgāka, nekā varētu likties, un satur konkrētu vēstījumu: ja direktīvas īstenošanai nepieciešamais laiks ievilkts, tikmēr būtu vēlams, lai nodokļu administrācijas un muitas pārvaldes iestādes aktivizētu centienus **racionalizēt savas darba metodes**, kurām, izmantojot tiklab papīra kā elektroniskos līdzekļus, būtu lietotājam jāļauj dokumentus iesniegt vienkāršoti.

2.5 EESK pilnībā atbalsta priekšlikuma 6. panta saturu ⁽⁷⁾; tā ar gandarījumu atzīmē Komisijas uzsāktos centienus dalīb-

valstīm noteikt priekšrakstu, kuram būtu vienmēr jābūt dalībvalstu un pilsoņu (saimnieciskās darbības operatoru vai ne) attiecību pamatā: **valsts pārvaldei ir pienākums visos gadījumos un savlaicīgi sniegt atbildi uz tai iesniegtajiem lūgumiem**. Rīcībai noteiktie termiņi — jo īpaši valsts pārvaldei atvēlētie trīs mēneši nodokļa atmaksai vai negatīvas atbildes sniegšanai — liekas atbilstoši un saprātīgi. Neskatoties uz to, ir pamats jautāt, vai tie ir *reālistiski* attiecībā uz visām divdesmit piecām dalībvalstīm: katrā no tām faktiski kavēšanās ar nodokļa atmaksu ir tik ilga, ka liek apšaubīt sistēmas efektivitāti tās pamatos, un to novērst īsā laikā nebūtu viegli.

2.6 Arī 8. pants balstās uz vienlīdzības principu, kuram būtu vienmēr jābūt svarīgam attiecībās starp valsts pārvaldi un nodokļu maksātājiem. Pants nosaka, ka, ja nodokļa atmaksu netiek veikta trīs mēnešu laikā pēc pieprasījuma iesniegšanas vai pēc lūgtās papildinformācijas izsniegšanas, valsts pārvalde iesniedzējam maksā **kavējuma procentus 1 % apmērā mēnesī**. EESK tam principā piekrīt, bet uzsver, ka šo noteikumu nav viegli piemērot. EESK norāda, ka procentu likme 1 % apmērā mēnesī atbilst **salikto procentu likmei 12,68 % apmērā gadā**: ņemot vērā to, ka dažās valstīs patērētāju aizsardzības tiesību akti nosaka limitus, pārsniedzot kurus, likme uzskatāma par **augļošanu**, un to, ka likme 12,68 % apmērā pārsniedz šo limitu, valsts pārvaldes maksājamo procentu likme šajās valstīs būtu ar tiesību aktu noteikta apmērā, kurš citos tiesību aktos atzīts par nelikumīgu. EESK iesaka grozīt 8. pantu šādi: **kavējuma procenti katrā valstī būtu jāaprēķina pēc likmes, kuru valsts tiesību akti nosaka nodokļu maksātāju pieļautajiem maksājumu kavējumiem**.

2.7 Tātad EESK atbalsta direktīvas priekšlikumā ietvertos principus, jo īpaši tos, kuri attiecas uz iesniedzēju tiesībām uz nodokļa atmaksu un kuri netieši, bet efektīvi mudina uzlabot valsts pārvaldes darbību. EESK iesaka vienīgi, ka normas būtu jāizstrādā pēc iespējas reālistiskākas, ņemot vērā, ka divdesmit piecās dalībvalstīs joprojām ir diezgan atšķirīgs patērētāju tiesību aizsardzības, tehnoloģijas resursu un efektivitātes līmenis.

Briselē, 2005. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ OV C 267, 27.10.2005, 45. lpp., punkts 1.4.

⁽⁶⁾ KOM (2004) 728 galīgā red., 29.10.2004., 1. punkts, 7. apakšpunkts.

⁽⁷⁾ Skat. šī dokumenta 1.6. un 1.7. punktu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar kuru atceļ Padomes Direktīvu 90/544/EEK par frekvenču joslām Viseiropas zemes radiopeidžeru (RMU) sabiedriskās sistēmas saskaņotai ieviešanai Kopienā"

KOM(2005) 361 galīgā red. — 2005/0147 (COD)

(2006/C 28/19)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 15. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Komitejas birojs 2005. gada 27. septembrī uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas darbu par šo jautājumu.

Nemot vērā darba steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 27. oktobra sēdē) nolēma nozīmēt par galveno ziņotāju *Retureau* kgu un pieņēma šo atzinumu ar 66 balsīm par un 2 atturoties.

1. Eiropas Komisijas priekšlikums.

1.1 Piedāvātā direktīva ⁽¹⁾ paredz atcelt 1990. gada *ERMES* direktīvu ⁽²⁾, ar kuru frekvenču joslu no 169,8 līdz 169,8 MHz (megaherci) rezervēja Eiropas radiopeidžeru (RMU) sistēmai. Iepriekšējās direktīvas atcelšanai ir nepieciešama viena atceļošā direktīva (formu paralēlisma princips).

1.2 Juridiskais pamats: EK līguma 95. pants (Iekšējais tirgus, EK līguma 14. panta piemērošana), saskaņošanas kārtība (EK līguma 251. pants).

1.3 Pamatojums: šīs frekvences joslas izmantošana radiopeidžeriem iet mazumā un šīs joslas spektru izmanto arvien mazāk, kā arī pastāv jau citas tehnoloģijas (GSM piedāvātie SMS pakalpojumi). Saskaņā ar Parlamenta un Padomes 2002. gada lēmumu (radiofrekvenču spektra lēmumu) ⁽³⁾ Komisija vēlas ieviest citus pakalpojumus ar saskaņotu izmantošanas plānu, kas sagatavots kopā ar CEPT ⁽⁴⁾ un par kuru Komisijai vēl jāpieņem lēmums.

1.4 Galveno frekvenču joslu 169,4 — 169,8 MHz Kopienā plānots izmantot vajadzīgu un gados vecāku personu sociālās integrācijas un mobilitātes veicināšanai Kopienā ⁽⁵⁾, labākai aizsardzību pret zādzībām, drošībai, ko panāk, paaugstinot

ūdens, gāzes un elektroenerģijas uzņēmumu uzraudzības spējas, kā arī elektronisko saziņas līdzekļu ieviešanai. Ir uzsvērtā pozīcija ietekme nozarēs, kas saistītas ar telekomunikāciju pakalpojumiem

1.5 Dalībvalstis varēs piešķirt valsts līmenī minētajā joslā frekvences, ko Kopienas līmenī nebūs piešķīrusi Komisija un CEPT.

2. Komitejas apsvērumi.

2.1 Radiofrekvenču jomā pieaug vajadzība pēc jauniem pakalpojumiem, un priekšlikuma atcelt RMU direktīvu mērķis ir dot iespēju izmantot jaunām vajadzībām spektra nepilnīgi izmantoto daļu, jo īpaši, invalīdu, gados vecāku cilvēku, pastiprinātas drošības, mobilo pakalpojumu u. tml. vajadzībām.

2.2 Komiteja tādēļ atbalsta priekšlikumu, cerot, ka vispirms tiks radīti pakalpojumi attiecībā uz sociālo integrāciju, kuri radīs uzņēmumus un darbavietas Eiropas pilsoņiem nepieciešamās jomās. Komiteja aicina arī dalībvalstis dot priekšroku sociālajai integrācijai un nodarbinātībai informācijas sabiedrībā, piešķirot frekvences jauniem telekomunikāciju pakalpojumiem.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ KOM(2005) 361 galīgā red.

⁽²⁾ Padomes Direktīva 90/544/EEK par frekvenču joslām Viseiropas zemes radiopeidžeru (RMU) sabiedriskās sistēmas saskaņotai ieviešanai Kopienā (*ERMES* direktīva).

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Lēmums Nr. 676/2002/EK par normatīvo bāzi radiofrekvenču spektra politikai Eiropas Kopienā (radiofrekvenču spektra lēmums).

⁽⁴⁾ Eiropas Pasta un telekomunikāciju administrāciju konference (CEPT). Skaīt "Final report from CEPT, Radio Spectrum Ctee, review of the frequency band 169.4-169.8 MHz", RSCOM04-69, Brussels, 24 Nov. 2004.

⁽⁵⁾ Pamatdirektīva 2002/21/EEK paredz, ka jānodrošina īpašu sociālo grupu, jo īpaši, invalīdu vajadzību apmierināšanai. Neformālās Ministru Padomes tikšanās Vitorijā secinājumi prasa nodrošināt telekomunikāciju pakalpojumus invalīdiem un gados vecākiem, to prasa arī rīcības plāns "eEiropa 2005", ko Eiropadome pieņēma 2002. gada 21. un 22. jūnijā Seviljā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar kuru groza Lēmumu Nr. 2256/2003/EK, lai ieteicamu paņēmieni izplatīšanas un IKT ieviešanas kontroles programmu pagarinātu uz 2006. gadu”

KOM(2005) 347 galīgā red. — 2005/0144 (COD)

(2006/C 28/20)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 157. pantu Padome 2005. gada 10. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Komitejas Birojs 2005. gada 27. septembrī uzticēja Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu.

Ņemot vērā darba steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 27. oktobra sēdē) nolēma nozīmēt RETUREAU kgu par galveno ziņotāju un ar 79 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Programma MODINIS⁽¹⁾ bija turpinājums 2000. gada 23. un 24. martā Lisabonas Padomē nospraustajam mērķim (padarīt ES ekonomiku par viskonkurētspējīgāko uz zināšanām balstītu ekonomiku pasaulē) un 2000. gada 19. un 20. jūnija Feiras Padomē pieņemtajam eEiropas rīcības plānam un plānam ilgtermiņā veicināt uz zināšanām balstītu ekonomiku, veicinot visu Savienības pilsoņu piekļuvi jaunajām informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT).

1.2 Tā bija daudzgadu informācijas sabiedrības (IS) finansēšanas programma laika periodam no 2003. līdz 2005. gadam, kas iekļāvās e-Eiropas plāna turpināšanā un kuras termiņš beidzas šā gada beigās. Komisija ierosina MONDINIS daļu, kas attiecas uz sadarbību un ieteicamu paņēmieni veicināšanu IKT jomā, kā arī uz IS analīzi, izmantojot atvērtās koordinācijas metodi, pagarināt uz 2006. gadu (ar tīklu un informācijas drošību saistītie jautājumi, kas bija iekļauti sākotnējā programmā, tagad ir pārnesti uz ENISA, un tos vairs nefinansē no MONDINIS).

1.3 Ir jānodrošina kontinuitāte starp e-Eiropas plāna izbeigšanos 2005. gada beigās, i2010 iniciatīvas uzsākšanu 2006. gadā un agrāk par paredzēto gaidāmās IKT stratēģiskā atbalsta programmas darbības uzsākšanu 2007. gadā. MODINIS pagarināšana no 2006. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim nav risinājums, kas nodrošina kontinuitāti; ar to saistītās izmaksas tiek lēstas 7,72 EUR miljonu apmērā. Drīzumā tiks publicēta sīka

darba programma, kurā būs norādītas prioritātes un pasākumi 2006. gadam. Ierosinātajā lēmumā ir ieinteresēta EEZ.

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Komiteja daudzos savos atzinumos vairākkārt ir atbalstījusi un iedrošinājusi visas IS veicinošas iniciatīvas, piemēram, eEiropas plānu, un tuvākajā nākotnē tā izteiks atzinumu par i2000; tā uzskata, ka pieredzes un ieteicamu paņēmieni apmaiņa, kā arī rādītāju noteikšana IS analīzei ir būtiski nepieciešama un sniedz pievienoto vērtību, veicinot uz zināšanām balstītas Eiropas ekonomikas konkurētspēju, kohēziju un sociālo iekļaušanu, kā arī kvalitatīvu nodarbinātību un ilgtspējīgu izaugsmi.

2.2 Šajā sakarā Komiteja cita starpā ir prasījusi, lai dalībvalstis tiktu mudinātas iedibināt kārtību konsultācijām par programmas tematiem, lai pēc iespējas labāk varētu ņemt vērā lietotāju, ekspertu, kā arī tīklu ekonomikas priekšlikumus un vajadzības. Tas ir vēlams arī ietvarprogrammā, kas pārņems eEiropas stafeti, jo minētajā programmā IS kvalifikācijas un nodarbinātības jautājumi būtu apspriežami padziļinātās konsultācijās ar sociālajiem partneriem.

2.3 Komiteja atbalsta Komisijas iesniegto lēmuma priekšlikumu uz vienu gadu pagarināt MODINIS programmu. Komiteja vēlas, lai tā vistuvākajā laikā tiktu informēta par Komisijas sagatavoto darba programmu 2006. gadam.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ KOM(2002) 425 galīgā red. -2002/0187 (CNS); Lēmums 2256/2003/EK; EESK Atzinums OV C 61, 14.3.2003. — ziņotājs: Daniel Retureau kgs.)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “PTO sestās ministru konferences sagatavošana — EESK nostāja”

(2006/C 28/21)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī saskaņā ar darba kārtības 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinumu par tematu: “PTO sestās ministru konferences sagatavošana — EESK nostāja”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 10. oktobrī. Ziņotājs — *Staffan Nilsson* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 27. oktobra sēdē), ar 95 balsīm par, 4 pret un 3 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

Kopsavilkums.

eksporta subsīdijas 2004. gadā. Tagad ir pienākusi pārējo valstu kārta pielikt vajadzīgās pūles, lai panāktu vispārēju vienošanos.

1. EESK uzskata, ka Honkongas Ministru konferences panākumi nepārprotami pierādīs dalībvalstu apņemšanos saglabāt spēcīgu daudzpusējo tirdzniecības sistēmu. Tas vairo ticību pasaules ekonomikai, kuru šobrīd ietekmē naftas krīzes, apdraudētās drošības un pieaugošā protekcionisma spiediena radītā nenoteiktība.

2. EESK izsaka bažas par Honkongas Ministru konferences sagatavošanas sarunu norises gausumu. Lai atrisinātu dažus strīdīgus jautājumus un ievērotu iepriekš noteikto sarunu termiņu, turpmākajās nedēļās jāpanāk ievērojams progress visās jomās.

3. EESK aicina piemērot precīzāku sadalījumu atbilstoši jaunattīstības valstu atšķirībām. EESK vēlreiz apliecina, ka īpaša un atšķirīga attieksme ir PTO līgumu neatņemama sastāvdaļa, un tā ir jāievēro visā sarunu gaitā. Īpaši ir jāņem vērā mazāk attīstīto valstu paustās bažas. Ir jānodrošina Tirdzniecības tehniskā palīdzība un resursu un iespēju palielināšana valstīs ar zemu ienākumu līmeni, lai uzlabotu šo valstu līdzdalību pasaules tirdzniecības procesos.

4. EESK uzskata, ka līdz Honkongas konferencei dalībvalstīm ir jāpanāk vienota nostāja par saistošo noteikumu visa veida eksporta atbalstam izveidi, tirdzniecību traucējošo lauksaimniecības atbalstu samazināšanas praktisko metodi un apjomu, kā arī muitas nodokļa samazināšanas režīmu. Tādējādi būtu jānodrošina pieeja tirgiem un dalībvalstīm nepieciešamā elastība stratēģisko lauksaimniecības nozaru saglabāšanai.

5. Veiksmīgas sarunas par lauksaimniecību ir priekšnoteikums labu rezultātu sasniegšanai arī citās sarunu jomās. EESK uzsver, ka Eiropas Savienība šajās sarunās lauksaimniecības jomā jau ir devusi lielu ieguldījumu: iniciatīva “Visu, izņemot ieročus” 2001. gadā, kopīgajā lauksaimniecības politikā paredzēto pabalstu atsaistīšana 2003. gadā, apņemšanās atcelt

6. EESK apliecina, ka nelauksaimniecības preču tirgus pieejamības (NAMA) jomā dalībvalstīm ir jāpanāk vienošanās par tarifu samazināšanas struktūru, citiem NAMA paketes pamatjautājumiem, un Honkongas konferencē jāapstiprina attiecīgie skaitļi.

7. EESK ar nožēlu atzīmē neapmierinošos rezultātus sarunās par pakalpojumu jomu un atbalsta nepieciešamību turpmākajos Honkongas Ministru konferences sagatavošanas mēnešos rast papildu metodes un modalitātes sarunām pakalpojumu jomā.

8. EESK uzskata, ka dalībvalstīm ir nepieciešams vismaz viens vispārējs līgums antidempinga un subsīdiju jautājumos, par kuriem ministri varētu uzsākt sarunas, pamatojoties uz līgumtiesisko bāzi.

9. EESK aicina pēc iespējas ātrāk likvidēt barjeras ar vidi saistīto preču un pakalpojumu tirdzniecībai un līdz Honkongas Ministru konferencei pabeigt ar vidi saistīto preču un pakalpojumu saraksta veidošanu.

10. EESK uzskata, ka ir svarīgi starptautiskajā tirdzniecības sistēmā iestrādāt starptautiskā līmenī atzītos ILO (Starptautiskās darba organizācijas) darba standartus, un aicina piešķirt ILO pastāvīga novērotāja statusu PTO. EESK uzskata, ka ir jāturpina pasaules mēroga diskusija par sociālajām tiesībām.

11. EESK rosina pilsoniskās sabiedrības organizācijas veikt pasākumus, lai piedalītos informācijas kampaņās par Dohas sarunu tēmām, ar sniegtu novērtējumu un priekšlikumu palīdzību dot savu ieguldījumu sekmīgas ilgtspējīgas attīstības panākšanā. Tā atbalsta PTO un pilsoniskās sabiedrības institucionālo dialogu un organizētās pilsoniskās sabiedrības plašāku ieskatu strīdu izšķiršanas mehānismos.

12. Ir jāveicina PTO demokrātiskā rakstura un atklātības palielināšanās. EESK jau agrāk ir izteikusi ierosinājumu par parlamentārās dimensijas ieviešanu PTO.

1. Ievads.

1.1 EESK jau pirms agrāk notikušajām PTO ministru konferencēm — ceturrtās konferences, kas 2001. gadā notika Dohā⁽¹⁾, un piektās konferences, kas 2003. gadā notika Kankunā⁽²⁾, ir atzinumos izteikusi savu viedokli un nostāju. Iepriekšminētie atzinumi joprojām ir ļoti būtiski. Šajā atzinumā, kas sagatavots pirms Sestās Ministru sanāksmes, kura notiks Honkongā 2005. gada decembrī, galvenā uzmanība ir pievērsta atsāktajai Dohas sarunu kārtai, kuras pareizais nosaukums ir "Dohas Attīstības programma" ("Doha Development Agenda", DDA).

1.2 EESK ir izstrādājusi arī citus atzinumus par Komitejas nostāju attiecībā uz PTO procesu, piemēram, atzinumu⁽³⁾ par Komisijas paziņojumu "Globalizācijas sociālā dimensija"⁽⁴⁾. Arī EESK norītais darbs attiecībā uz sadarbību ar ĀKK valstīm ir tiešā veidā saistīts ar PTO sarunu jautājumiem, jo līdz 2007. gadam Kotonū nolīguma ietvaros izstrādātajiem t. s. "ekonomisko partnerattiecību līgumiem" ("Economic Partnership Agreements", EPA) ir jāatbilst PTO līgumiem. Turklāt EESK ir pieņēmusi arī atzinumu par tematu "Vispārēja vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (VVPT) — Sarunas par 4. režīmu (fizisku personu pārvietošanos)"⁽⁵⁾.

1.3 Dohas sarunu kārtā tika uzsākta 2001. gadā Ceturtajā Ministru sanāksmē Dohā. Oficiālajos dokumentos to sauc par "Dohas darba programmu" ("Doha Work Programme"), taču vēlāk to nosauca par Dohas Attīstības programmu ("Doha Development Agenda", DDA). Tās mērķis bija pabeigt sarunu kārtu 2005. gada janvārī. Piektajā ministru sanāksmē Kankunā tika veikts termiņa vidusposma pārskats, kura rezultātā sarunas tomēr beidzās neveiksmīgi, jo tās nevarēja pabeigt, pieņemot ministru deklarāciju. Tomēr atsevišķos jautājumos tika panākts progress. 2004. gada jūlijā iniciatīva tika atjaunota un, kad PTO Ģenerālpadome 1. augustā pieņēma dokumentu, ko bieži sauc par jūlija paketi, sarunas varēja atsākties. Sarunas tika atsāktas ar mērķi panākt vienošanos līdz 2005. gada decembrim. Lai minētajām tehniska rakstura sarunām piešķirtu politisku nokrāsu, notika vairākas nelielas ministru sanāksmes. Šobrīd pastāv cerības, ka Sestajā Ministru konferencē Honkongā tiks panākts pietiekams progress, lai sarunas varētu pabeigt 2006. gadā.

(1) "PTO ceturrtās ministru konferences gatavošana – EESK viedoklis", ziņotājs - Bruno Vever kgs, līdzziņotāja - Maria CandelasSánchez kdze (OV C 36, 08.2.2002, 99. lpp.).

(2) "PTO 5. ministru konferences gatavošana", ziņotājs - Bruno Vever kgs (OV C 234, 30.9.2003, 95. lpp.).

(3) "Globalizācijas sociālā dimensija – ES politikas ieguldījums labuma vienmērīgā sadalē", ziņotāji - Thomas Etty kgs un RenateHornung-Draus kdze (OV C 234, 30.9.2005, 41. lpp.).

(4) KOM(2004) 383 galīgā red.

(5) "Vispārēja vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (VVPT) – Sarunas par 4. režīmu (fizisku personu pārvietošanos)", ziņotāja - Susanna Florio kdze.

1.4. Līdz Sestajai Ministru konferencei Honkongā 2005. gada decembrī ir palikušas dažas nedēļas, taču visās sarunu jomās vērojams nopietns progressa trūkums. Pašlaik ir maz priekšnoteikumu tam, lai Dohas sarunu kārtā tiktu pabeigta līdz 2005. gada decembrim. Ja ministru sanāksme Honkongā beigsies neveiksmīgi, pastāv risks, ka tam būs virkne negatīvu seku:

— PTO kā organizācija kļūs vājāka;

— pastāv risks, ka PTO atteiksies no daudzpusējām sarunām par labu divpusējiem un reģionāliem līgumiem, un tas neatbilst jaunattīstības valstu vajadzībām;

— cietīs pasaules ekonomika un ticība ekonomiskajai attīstībai un pieaug nedrošība par tālāko attīstību;

— fakts, ka ASV Kongresa izsniegtais mandāts sarunām beidzas 2007. gada 30. jūnijā, rada nedrošību, jo nav droši zināms, vai Kongress mandātu atjaunos.

2. Atsāktā Dohas sarunu kārtā — EESK nostāja pirms PTO Sestās Ministru konferences.

2.1 Dohas attīstības programmā īpaša uzmanība ir pievērsta jaunattīstības valstu vajadzībām. Sarunas pašlaik notiek, un līgumi par tirdzniecības liberalizāciju būtu jānoslēdz cita starpā šādās jomās:

— **lauksaimniecība**, tostarp jautājumi, kas saistīti ar tirgus pieejamības uzlabošanu, tirdzniecību traucējoša iekšējā atbalsta un eksporta subsīdiu apjoma samazināšanu;

— **nelauksaimniecības preču tirgus pieejamība** ("Non-Agriculture-Market-Access", NAMA) — šī joma ir saistīta ar nelauksaimniecības, respektīvi — rūpniecības — preču pieejas tirgum uzlabošanu;

— **pakalpojumi** — šajā jomā galveno uzmanību sarunās pievērš liberalizācijai un tirgus pieejamības uzlabošanai saskaņā ar Vispārējo vienošanos par pakalpojumu tirdzniecību ("General Agreement on Trade in Services", GATS);

— tirdzniecības procedūras;

— **"Īpašā un atšķirīgā attieksme/ĪAA"** — Attīstības programma — šajā jomā izskata jaunattīstības valstīm īpaši nozīmīgus jautājumus;

— antidempinga noteikumi;

— sociālie jautājumi;

— apkārtējās vides perspektīva.

3. Sarunas par lauksaimniecību.

3.1 EESK arī konstatē, ka sarunās par lauksaimniecības jomu ES ir bijusi vadošā loma. ES jau ir īstenojusi kopējās lauksaimniecības politikas plašas reformas un ar diviem priekšnoteikumiem pat apņēmusies pakāpeniski atcelt esošās eksporta subsīdijas. Pirmkārt, citām valstīm ir jāatceļ visu veidu tiešās un netiešās eksporta subsīdijas, tostarp pārtikas atbalsts, ko izmanto tirgus regulēšanai. Otrkārt, kā bijušais Eiropas Ārējās tirdzniecības komisārs *Pascal LAMY* kgs un bijušais Lauksaimniecības komisārs *Franz FISCHLER* kgs norāda kopējā 2004. gada maija vēstulē, minētā eksporta subsīdiju atcelšana ir iespējama tikai ar tāda lauksaimniecības nolīguma palīdzību, kurā ir panākts līdzsvars starp trim sarunu jomām — tirgus atvēršanu, eksporta subsīdijām un tirdzniecību traucējošām subsīdijām lauksaimniecībai.

3.2 EESK uzskata, ka ir vajadzīgs līdzsvarots vienlaicīgs progress visās trijās sarunu par lauksaimniecību jomās, proti, attiecībā uz tirgus pieejamību, iekšējo atbalstu un konkurenci eksporta jomā. Nekas nav izņemts, kamēr nav izņemts viss.

3.3 EESK uzskata, ka izšķiroša nozīme ir tam, vai citas valstis izteiks piedāvājumus, kas ir atbilstīgi ES jau izteiktajiem piedāvājumiem. Pēc EESK domām valstīm, kurās ir valsts tirdzniecības uzņēmumi (*"state trading enterprises"*), eksporta kredīti, un valstīm, kas pārtikas atbalstu izmanto komerciālos nolūkos, būtu jānāk klajā ar iniciatīvām, kas veicinātu sarunu veiksmīgu rezultātu sasniegšanu.

3.4 ES kopējā lauksaimniecības politikā ir veiktas reformas cita starpā tāpēc, lai darītu iespējamu gaidāmo PTO līgumu. EESK uzskata, ka ir jārespektē visas šo reformu daļas. Dažas dalībvalstis ir izvirzījušas jautājumu par to, vai kopējā lauksaimniecības politika ir vēl vairāk jāradikalizē, jāatgriežas valsts līmenī vai arī vienkārši no tās jāatsakās. Bieži šādas prasības pamato, atsaucoties uz PTO notiekošajām sarunām un jaunattīstības valstu vajadzībām. Komiteja uzskata, ka tas neatbilst ES vienotā tirgus principiem. Veiktās reformas nav īstenotas pilnībā un arī to sekas nav pilnībā pārskatāmas. Tāpēc Dohas sarunu kārtas rezultāts šajā ziņā nedrīkst būt tālejošāks par veiktajām kopējās lauksaimniecības politikas reformām.

3.5 Ļoti svarīgs ir jautājums par to, kā sarunās risina atsevišķus jautājumus, kas tieši neattiecas uz tirdzniecību, proti, jautājumus, kas ir saistīti ar daudzfunkcionalitāti, dzīvnieku aizsardzību, pārtikas kvalitāti un pārtikas preču nekaitīgumu. Saskaņā ar līgumu par lauksaimniecību ir jāievēro šīs ar tirdzniecību nesaistītās intereses, taču jautājums par to, kā tas darāms, paliek atklāts. Ir grūti rast risinājumu, kā piešķirt pietiekamu nozīmi šiem svarīgajiem jautājumiem, kā arī, piemēram, fitosanitārijas un citiem jautājumiem, neizmantojot protekcio-nisku pieeju nolūkā traucēt konkurenci. Tomēr, ja mērķis ir nodrošināt PTO un tās līgumu leģitimitāti un akceptēšanu

sabiedrībā, tad šiem jautājumiem ir nopietni jāpievērš uzmanība tagad, kā arī nākotnē gaidāmajās sarunās par brīvo tirdzniecību.

3.6 Šajā sakarā nedrīkst neievērot arī to, ka dažādi tirgus dalībnieki īsteno paši savas programmas un standartus. Piemēram, Eiropas mazumtirgotāju organizācija *EUREPGAP* nesen notikušā konferencē, kurā piedalījās pārstāvji no gandrīz visiem kontinentiem, nolēma paplašināt savu labas lauksaimniecības prakses standartu. Kaut arī daļā aspektu šī standarta līmenis ir zems un zemāks par dažu valstu likumos noteiktajām prasībām, EESK uzskata, ka tirgus dalībniekiem ir vajadzība un vēlšanās sekot vispasaules tendencei, kas prasa nodrošināt patērētājiem lielākas iespējas uzticēties tirdzniecībā esošiem produktiem.

3.7 Kopš 2005. gada maija pirmo reizi pastāv starptautiski atzīts Pasaules dzīvnieku veselības organizācijas (*"World organisation for animal health"*, OIE) standarts, kas var būt pirmais solis ceļā uz starptautiski atzītiem PTO noteikumiem.

4. Nelauksaimniecības preču tirgus pieejamība (NAMA).

4.1 ES ir viena no tām valstīm, kurās ir pasaulē zemākie muitas tarifi tirdzniecībai ar rūpniecības precēm. ES tirgu sasniedz arī imports no daudzām valstīm tādu divpusēju vai cita veida līgumu vai vienpusēju pasākumu rezultātā, kas atbilstoši VPS līgumam un programmai *"Visu, izņemot ieročus"* (*Everything But Arms*) dažām valstīm nodrošina priekšrocības vai privilēģētu stāvokli. EESK jau agrāk ir izteikusi atbalstu papildu nolīgumiem par tarifu daudzpusēju samazināšanu, jo sevišķi — attiecībā uz ekoloģiskiem produktiem un tiem produktiem, kas ir īpaši svarīgi jaunattīstības valstīm.

4.2 Muitas tarifu samazinājuma rezultātā var uzlaboties nabadzīgu jaunattīstības valstu un vismazāk attīstīto valstu pieeja vairākiem attīstīto valstu tirgiem, un — kas ir vēl svarīgāk — tiks veicināta dienvienu dienvienu tirdzniecība. Visattīstākajām no jaunattīstības valstīm būtu jāveic būtiski ar tirgus atvēršanu saistīti pasākumi. EESK uzskata, ka tādas valstis kā Argentīna, Brazīlija un Indija ir panākušas nozīmīgu ekonomikas attīstību. Šīm valstīm būtu jāpiedalās sarunās, izsakot to ekonomikas attīstībai atbilstīgu piedāvājumu, un tām nevajadzētu garantēt tādu pašu elastību, kādu parasti piedāvā jaunattīstības valstīm. Saskaņā ar t.s. "jūlija paketi" mazāk attīstītajām valstīm netiek izvirzītas prasības samazināt ievad muitas tarifus.

4.3 EESK uzskata, ka ir svarīgi panākt, lai muitas nodevas būtu saistošas — tāpat, kā tas tika panākts sarunās par lauksaimniecību nolūkā uzlabot tirdzniecības vai darījumu pārredzamību un drošību. Nesaistošas muitas nodevas nostādītu neizdevīgā situācijā tās jaunattīstības valstis un šo valstu starpā tās vismazāk attīstītās valstis, kas ir pārgājušas uz saistošām muitas nodevām.

4.4 EESK uzskata, ka ir skaidri jāapzina un pēc iespējas jāierobežo tādi tirdzniecības šķēršļi, kas nav tirdzniecības barjeras ("non-trade barriers", NTB), piemēram, tehniskie noteikumi, administratīvi noteikumi un nekoordinētas procedūras. Ir jāizstrādā līgumi par tehniskiem tirdzniecības šķēršļiem, ar šādu līgumu un arī citu pasākumu palīdzību cenšoties panākt kopīgu marķēšanas un sertifikācijas noteikumu ieviešanu. PTO sarunu gaitā ir lielākā mērā jāievēro esošie starptautiskie standarti.

4.5 Saskaņā ar VVTT līgumu un PTO noteikumiem ir atļauts ieviest tirdzniecības šķēršļus nolūkā aizsargāt cilvēku, dzīvnieku un augu veselību vai neatjaunojamus dabas resursus, ja vienlaikus ar šādiem pasākumiem ierobežo vietējo ražošanu vai patēriņu. Piemēram, SPS līgumam (līgumam par sanitāriem un fitosanitāriem pasākumiem) ir prioritāte gadījumā, ja ir pret-runā starp VVTT un SPS. EESK uzskata, ka šāda aizsardzība ir pilnībā jānodrošina arī nākamajā nolīgumā.

4.6 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu attiecībā uz tā saucamo vienkāršo "Šveices formulu", kurā ir viens koeficients visām attīstītajām valstīm un "atšķirīgi koeficienti jaunattīstības valstīm atkarībā no tā, kā tās piemēro 8. punktā iekļautos elastīgas pielāgošanas noteikumus (proti, jo mazāk tos piemēro, jo augstāks ir koeficients un līdz ar to — mazākas ar formulu saistītās izmaksas)". Ir svarīgi, lai PTO dalībvalstis nedēļās, kas atlikušas līdz ministru sanāksmei Honkongā, vienotos par muitas tarifu samazināšanas un citu NAMA paketes pamatelementu struktūru un veidu.

4.7 EESK atbalsta Sarunu grupas vienošanos, ka NAMA sarunās jāietver visi tie produkti, kas nav iekļauti Līguma par lauksaimniecību 1. pielikumā. EESK atbalsta ES aktīvu līdzdalību sarunās par NAMA nozaru tarifu komponentiem, pamatojoties uz kritiskās masas pieeju. EESK atzīmē, ka citi nozīmīgi jautājumi, piemēram, procentuālo ekvivalentu konvertēšana un nesaistošo tarifu pozīcijas, ir jārisina steidzamā kārtā līdz decembrim.

4.8 Līdz šim notikušajās sarunās ir panākts pārāk maz, tāpēc ir nereāli cerēt, ka Honkongas sanāksmei 2005. gada decembrī būs vēlamais rezultāts.

5. Pakalpojumi.

5.1 Vispārējai vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību GATS piemīt ievērojama uz nākotni vērsta dinamika. Šajā sarunu jomā, iespējams, ir panākts vismazāk. Dalībvalstis ir uzņēmušās pārāk maz un nepietiekamas saistības. Eiropas Savienībai šī joma ir īpaši svarīga. Bagātajās valstīs pakalpojumi veido apmēram 65 % no kopējā ražošanas apjoma, taču arī

nabadzīgākajās valstīs pakalpojumu īpatsvars ir samērā augsts un veido aptuveni 40 % no kopējā ražošanas apjoma. Tajā pašā laikā starptautiskā pakalpojumu tirdzniecība veido tikai apmēram 20 % no pasaules tirdzniecības apjoma.

5.2 Ikvienas tautsaimniecības izaugsmei nozīmīgas ir efektīvas pakalpojumu nozares. Ir grūti iedomāties valsti, kurā notiek strauja ekonomiskā izaugsme un starptautiskās tirdzniecības apjoma pieaugums bez modernas pakalpojumu infrastruktūras tādos sektoros kā finanšu pakalpojumi, juridiskie un citi profesionālie pakalpojumi, telekomunikāciju un transporta pakalpojumi. Turklāt pakalpojumiem (komunikācijām, izplatīšanas tīkliem, banku pakalpojumiem utt.) ir būtiska nozīme preču ražošanā.

5.3 EESK ar nožēlu atzīmē sākotnējo un pārskatīto sarunās izteikto piedāvājumu zemo kvalitāti, piebilstot, ka tie neveicina pakalpojumu sektoru tālāku liberalizāciju. Lielākajām jaunattīstības ekonomikām (piem., Dienvidāfrika, Brazīlija, Venecuēla) un dažām attīstītajām valstīm (piem., ASV) ir jāpaplašina esošais tirgus pieejamības līmenis un jānodrošina jaunas tirdzniecības, investīciju un nodarbinātības iespējas pakalpojumu nodrošinātajiem visā pasaulē. Kā rosinošu piemēru var minēt Indijas konstruktīvo lomu sarunās par pakalpojumiem.

5.4 EESK atbalsta to, ka ir jāņem vērā nabadzīgo jaunattīstības valstu attīstības pakāpe, dažas prasības izvirzot vismazāk attīstītajām valstīm. Tomēr ir svarīgi, lai vismazāk attīstītās valstis saglabātu apņemšanos piedalīties sarunās par pakalpojumiem, pirmām kārtām savas ekonomikas labā.

5.5 Savā atzinumā par GATS (Vispārējās vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību) 4. režīmu EESK atbalsta ES priekšlikumu par pagaidu pakalpojumu sniegšanas sekmēšanu. EESK uzsver, cik svarīgi ir veikt pasākumus, lai nostiprinātu pagaidu strādnieku aizsardzību, garantētu nediskriminējošu attieksmi un atbilstošu uzraudzības mehānismu ieviešanu. EESK kopumā atbalsta Eiropas Pakalpojumu foruma uzvirzīto priekšlikumu par GATS atļauju iedibināšanu. Tas nodrošinātu vienmērīgāku pakalpojumu sniedzēju kustību no un uz ES, kā arī pārskatāmāku 4. režīma uzraudzības procesu. EESK uzstājīgi aicina ES šobrīd neakceptēt 4. režīma paplašināšanu, attiecinot to arī uz daļēji kvalificētu vai nekvalificētu darbaspēku.

5.6 EESK atkārtoti uzsver nepieciešamību saglabāt valstu iespējas regulēt sabiedriskos pakalpojumus, lai sasniegtu sociālos un attīstības mērķus, un atbalsta tādu sabiedrisko pakalpojumu kā izglītība, ūdens apgāde, veselības aprūpe un enerģētika izslēgšanu no sarunu par pakalpojumiem tēmu loka.

5.7 EESK atzīmē, ka sarunas pakalpojumu jomā, kuru pamatā vairāk kā 5 gadus bija pieprasījuma-piedāvājuma pieeja, ir devušas visai maz pozitīvu rezultātu pakalpojumu tirgus liberalizācijas jomā. Virkne sarunu dalībnieku ir izteikuši šaubas par minētās pieejas efektivitāti. EESK atbalsta nostāju, ka turpmāko mēnešu laikā, gatavojoties Honkongas Ministru konferencei, ir jāmeklē sarunu papildu metodes un modalitātes, ar kuru palīdzību PTO dalībniekiem tiktu noteiktas stingrākas saistības (piem., formulveida pieeja daudzpusējā un plurilaterālā līmenī; nozaru pieeja utt.).

5.8 EESK ir gatava detalizēti iepazīties ar ES priekšlikumu par dažiem kopējiem pasākumiem attiecībā uz pakalpojumu tirdzniecību un formulveida pieeju. Minētais priekšlikums tomēr ir pretrunā ar vienu no galvenajiem GATS principiem, kas nodrošina zināmu elastību attiecībā uz prasību, kas attiecas uz liberalizāciju, izvēli un apjomu. Arī dažu jaunattīstības valstu reakcija pret šo priekšlikumu ir negatīva.

5.9 EESK atbalsta priekšlikumu par to, ka ir jāapvieno paplašinātas pieejamības nodrošināšana ar 4. režīma palīdzību un ārvalstniekiem piederošo pakalpojumu uzņēmumu ierobežojumu, kas noteikti 3. režīmā (piem., komerciālā klātbūtne), atcelšana — iespējams, ka šādas kompromisa pieejas rezultātā izdosies pārliecināt vairākas jaunattīstības valstis aktīvi iesaistīties sarunās par pakalpojumiem.

6. Tirdzniecības atvieglošana.

6.1 Tirdzniecības atvieglošana, kas ir vienīgais atlikušais Singapūras jautājums, ir ļoti nozīmīga jebkuras valsts ekonomiskajai izaugsmei, jo īpaši tas attiecas uz nabadzīgajām un vismazāk attīstītajām valstīm, kuras varētu mazināt nabadzības līmeni, aktīvāk iesaistoties starptautiskajā tirdzniecībā. Modernizētas un vienkāršotas eksporta/importa, starptautiskās maksājumu, transporta, loģistikas un muitas procedūras, kā arī plašāks informācijas tehnoloģiju pielietojums un labāka izplatīšanas kanālu pieejamība var ievērojami samazināt izmaksas, kas saistītas ar preču nosūtīšanu no ražotāja patērētājam, palielināt starptautiskās tirdzniecības plūsmu un piesaistīt jaunas investīcijas jaunattīstības valstīs. EESK vairākkārt ir paudusi atbalstu daudzpusēji pieņemtiem noteikumiem šo jautājumu risināšanai.

6.2 Muitas un transporta procedūru, kā arī infrastruktūru modernizācija var būt pārāk dārga nabadzīgajām valstīm, tādēļ no attīstīto valstu puses nepieciešama tehniskā palīdzība un atbalsts veikspējas palielināšanai. Saņēmējām valstīm tomēr jāveic pasākumi, kas ir nepieciešami, lai piešķirtie resursi tiktu izmantoti pārredzamā un efektīvā veidā, kā arī profilaktiski pasākumi šī paša mērķa sasniegšanai. Ņemot vērā, ka mazāk attīstītās valstis ir atbrīvotas no tirdzniecības atvieglošanas

prasībām, EESK atzīmē, ka minēto valstu interesēs būtu ātrāka tirdzniecības procedūru modernizēšana, nevis lēna un pakāpeniska saistību uzņemšanās.

6.3 Līdz Ministru konferencei atlikušo nedēļu laikā tirdzniecības veicināšanas sarunu grupa izvērtēs vairāk kā 30 priekšlikumus par tirdzniecības veicināšanas pasākumiem un nepieciešamo tehnisko palīdzību, ko iesnieguši dažādi PTO dalībnieki. EESK cer, ka jaunattīstības valstis beidzot gūs labumu no tirdzniecības veicināšanas noteikumiem un ka minēto valstu saistību apjoms būs atbilstošs to iespējām minētās saistības pildīt.

7. Attīstības programma — Īpašā un atšķirīgā attieksme (ĪAA).

7.1 Ir skaidrs, ka galveno ieguvumu attīstības jomā būtu jānodrošina ar rūpniecības preču, pakalpojumu un lauksaimniecības tirgu labāku pieejamību, vienkāršākām muitas procedūrām, skaidrākiem SPS (sanitārajiem un fitosanitārajiem standartiem), stingrākiem PTO noteikumiem, utt. Ilustrācijai var pieminēt, ka saskaņā ar Pasaules bankas aplēsēm vēlams Dohas sarunu iznākuma rezultātā globālie ienākumi palielinātos par 100 miljardiem ASV dolāru gadā, un daļa no šīs summas nonāktu nabadzīgo un jaunattīstības valstu rīcībā.

7.2 EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, lai Honkongas Ministru konferences sagatavošanas laikā un arī pēc tam lielāka nozīme tiktu piešķirta šādiem aspektiem:

- reāls progress, īstenojot priekšlikumus par īpašas un atšķirīgas attieksmes pret vājākajām jaunattīstības valstīm un mazāk attīstītajām valstīm nostiprināšanu. Ir jāpieņem izņēmumi mazāk attīstītajām valstīm attiecībā uz tirgus atvēršanas saistībām, un jāļauj tām aizsargāt uztura nodrošināšanai un lauku attīstībai svarīgos produktus, piemērojot atbilstīgus muitas nodokļus;
- jaunattīstības valstu situācijas un kategorijas precīzāka noskaidrošana, nosakot precīzāku dalījumu starp pastāvīgi atpaliekošajām valstīm un tām valstīm, kurās jau manāmas augošas ekonomikas iezīmes;
- efektīvs atbalsts tehniskās palīdzības sniegšanai un resursu palielināšanai vismazāk attīstītajās valstīs finansējuma un projektu formā;
- nepieciešamība rūpīgi izvērtēt tarifu atvieglojumu samazināšanas problēmas nabadzīgajās valstīs, tajā skaitā jautājumu par iespējamām finansiālām kompensācijām;
- lēmumu par tirdzniecību traucējošu subsīdiu atcelšanu būtiskākajiem tirdzniecības produktiem, piemēram kokvilnai un cukuram, pieņemšana;

— 2003. gada 30. augusta lēmuma par to, kā īstenot Dohas deklarācijas 6. punktu par *TRIPS* līgumu un sabiedrības veselības aizsardzību, izpilde, lai rastu risinājumu tām problēmām, ar kurām saskaras PTO dalībvalstis ar nepietiekamu farmaceitiskās ražošanas jaudu, efektīvi izmantojot *TRIPS* līguma noteikumus par obligātu licencēšanu ārkārtas gadījumos lielu epidēmiju apkarošanai valsts līmenī.

7.3 Arī pārējām rūpnieciski attīstītajām valstīm ir jānodrošina bezkvotu un beztarifu piekļuve tirgum precēm no mazāk attīstītajām valstīm, gluži tāpat kā ES rīkojusies iniciatīvas “Visu, izņemot ieročus!” (*Everything But Arms (EBA)*) ietvaros. Līdz šim ASV, Japāna un Kanāda nav reaģējušas uz šo iniciatīvu, neskatoties uz Tūkstošgades konferencē 2001. dotajiem solījumiem.

7.4 Tirgus atvēršanu produktiem no nabadzīgākajām valstīm ir jāpapildina ar ievērojamu finanšu līdzekļu piešķiršanu palīdzībai, veiktspējas palielināšanai un infrastruktūras attīstībai, kas palīdzētu minētajām valstīm ražot un transportēt preces uz pasaules tirgiem. EESK atzinīgi vērtē Glenīgslas G8 augsta līmeņa sanāsmē izteikto ES apņemšanos palielināt ar tirdzniecību saistīto attīstības palīdzības apjomu līdz 1 miljardam eiro gadā. ASV, kā arī starptautiskām finanšu iestādēm, piemēram Pasaules bankai un SVF ir jāseko Eiropas paraugam un jāpiešķir vairāk līdzekļu tirdzniecības apjoma attīstībai.

8. Antidempinga noteikumi.

8.1 Daudzās jaunattīstības un “jaunajās” valstīs kopš Urugvajas sarunu kārtas ir ievērojami palielinājusies antidempinga gadījumu skaits. Turklāt, tā kā tarifi tiek ievērojami samazināti, dempinga noteikumus arvien biežāk izmanto protekcionisma nolūkiem, par ko liecina vairāki antidempinga gadījumi ASV un citur pasaulē. Bieži vien tiek ļaunprātīgi izmantota metodoloģiskā objektivitāte un dempinga lietu pārbaudes prakse (piemēram, zaudējumu novērtējums), lai atturētu ārvalstu uzņēmumus no ienākšanas tirgū. Parasti šāda prakse tiek īstenota dažu atsevišķu firmu interesēs, taču tas notiek uz plašākas sabiedrības interešu rēķina.

8.2 EESK atbalsta PTO Antidempinga nolīguma noteikumu pārskatīšanu, lai ierobežotu antidempinga pasākumu izmantošanu protekcionisma un politiskos nolūkos. Daži ieteiktie pasākumi, piemēram virkņveida prasību iesniegšanas aizliegums, “noteikumi par mazākām muitas nodevām”, sabiedrības interešu pārbaude, izmeklēšanas periodu un antidempinga pasākumu ilguma samazināšana apgrūtinās antidempinga noteikumu izmantošanu protekcionisma nolūkā.

8.3 EESK piekrīt Komisijas kritiskajam vērtējumam attiecībā uz sarunās par antidempinga noteikumiem panākto progresu. Tā kā tuvojas Honkongas Ministru konference, minētajos jautā-

jumos būtu jāpanāk vismaz vispārēja vienošanās, uz kuras pamata ministri varētu uzsākt sarunas, pamatojoties uz tiesisko aktu bāzi.

9. Sociālie jautājumi.

9.1 Ir lietderīgi atsaukties uz Dohas Ministru deklarācijas 8. punktu, kurā teikts: “Mēs apstiprinām Singapūras Ministru konferences deklarāciju attiecībā uz starptautiski atzītiem darba pamatstandartiem. Mēs ņemam vērā darbu, ko Starptautiskā darba organizācija (*ILO*) veic globalizācijas sociālās dimensijas jomā.”

9.2 EESK uzskata, ka ir svarīgi iekļaut *ILO* darba pamatstandartus starptautiskajā tirdzniecības sistēmā. Pat ja šie jautājumi netiks iekļauti Dohas programmas sarunās izskatāmo jautājumu lokā, Komiteja atbalsta *ILO* iniciatīvas minētajā jomā, kā arī to, ka *ILO* ir jāpiešķir pastāvīgā novērotāja statuss PTO. Būs grūti panākt pasaules tirdzniecības sistēmas leģitimitāti, ja strādājošie zaudē darbu uzņēmumu dēļ, ja darbinieki strādā necilvēcīgos apstākļos un ja viņiem nav nekādu apvienošanās tiesību. Tāpēc PTO starptautiskajā tirdzniecības sistēmā būtu jāietver *ILO* astoņas pamatkonvencijas. *GATS* (Vispārējā vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību) līguma, kurā ir iekļauts noteikums par fizisku personu tiesībām sniegt pagaidu pārrobežu pakalpojumus (4. režīms), izpildei var būt nepieciešams sociālās aizsardzības nodrošinājums.

9.3 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par *ILO* Pasaules komisijas (*ILO World Commission*) ziņojuma par globalizācijas sociālo dimensiju īstenošanu. EESK atbalsta Komisijas stratēģiju attiecībā uz darba pamatstandartu iekļaušanu starptautiskajā tirdzniecības un investīciju sistēmā, iestrādājot tos divpusējos un reģionālos tirdzniecības līgumos. Turklāt EESK iesaka notiekošajās ES un *Mercosur* sarunās ietvert sociālo sadaļu.

9.4 EESK uzsver, ka Komisijai būtu jāturpina īstenot stratēģija attiecībā uz pastāvīga institucionāla foruma izveidi, kas apvienotu PTO, *ILO*, *UNCTAD*, Pasaules banku, SVF un citas starptautiska mēroga ieinteresētās puses ar mērķi veicināt starptautisko politiku saskaņotību.

10. Vides perspektīva.

10.1 Iepriekšējā VVTT nolīgumā vārds “vide” pat nav minēts. Lai gan PTO atbildības joma ir tirdzniecība, pašlaik viens no PTO nolīguma mērķiem ir vides saglabāšana. Ar Dohas deklarāciju tika piešķirts mandāts attiecībā uz tirdzniecību un vidi, lai novērstu iespējamās pretrunas starp starptautiskās vides konvencijās iekļautiem ar tirdzniecību saistītiem noteikumiem un PTO reglamentējošiem noteikumiem.

10.2 EESK uzskata, ka Tirdzniecības un vides komitejai ir jāturpina sarunas par saikni starp PTO noteikumiem un daudzpusējiem vides nolīgumiem (MEAs), neskatoties uz līdz šim panākto niecīgo progresu minētajā jomā. EESK aicina piešķirt MEA sekretariātiem un ANO Vides programmai novērotāja statusu PTO.

10.3 EESK uzskata, ka iespējami ātri ir jālikvidē barjeras ar vidi saistīto preču (piem., produktu, kas saistīti ar kanalizācijas, notekūdeņu attīrīšanu, atjaunojamiem enerģijas avotiem) un pakalpojumu tirdzniecībai. EESK izsaka cerību, ka līdz Honkongas Ministru konferencei tiks pabeigta ar vidi saistīto preču un pakalpojumu saraksta sagatavošana.

11. PTO un pilsoniskā sabiedrība.

11.1 EESK aicina pilsoniskās sabiedrības dalībniekus (uzņēmējus, sociāli profesionālās organizācijas, sociālos partnerus, NVO) veikt šādus pasākumus:

- piedalīties informācijas kampaņās par Dohas programmā iekļautajiem jautājumiem,
- organizēt starptautiskas sanāksmes starpnozaru līmenī vai darbības nozarēs,
- ar savu vērtējumu, priekšlikumiem un līdzdalību dot ieguldījumu sekmīgas ilgtspējīgas attīstības sasniegšanā visā pasaulē.

11.2 Papildus PTO un pilsoniskās sabiedrības institucionālajam dialogam steidzami būtu jāsāk diskusijas par to, kādā veidā organizētā pilsoniskā sabiedrība un pārējie sociālie partneri saskaņā ar ANO 1. un 2. kategoriju, kas regulē nevalstisko organizāciju un sociālo partneru iesaistīšanu, varētu gūt plašāku ieskatu strīdu izšķiršanas procesā.

11.3 Komiteja piedalīsies minētajās iniciatīvās. Pirms Honkongas Ministru konferences EESK organizēs konferenci, lai

tāpat kā 2004. gadā apspriestu priekšlikumus par līdzdalības demokrātijas uzlabošanu, iesaistot PTO darbībā organizēto pilsonisko sabiedrību.

11.4 EESK vēlas nostiprināt dialogu par starptautisko tirdzniecību ar citām ekonomikas un sociālo lietu padomēm gan ES dalībvalstīs, gan trešās valstīs, piemēram, ĀKK valstīs, vismazāk attīstītajās valstīs, reģionālajos tirdzniecības blokos, Amerikas kontinentos (piemēram, Mercosur, Andu grupa), kā arī Āzijā (ASEAN, SAARC) un Āfrikā (ECOWAS un SADC) un ar citām jaunattīstības valstīm.

11.5 Savā 2003. gada atzinumā par tematu "PTO ar humānu ievirzi" arī ir ietverti konkrēti priekšlikumi par jaunattīstības valstu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāku iesaisti PTO darbībā. EESK atzinumā izteikts priekšlikums izveidot PTO parlamentāru dimensiju, veidojot formālu dialogu starp PTO un pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām pusēm, nodrošinot pastāvīgu atbalstu mazāk attīstītajām valstīm, nododot tām resursus un tehnisko pieredzi un izveidojot formālu dialogu starp PTO un citām starptautiskām institūcijām (ANO, Pasaules banku, SVF, ESAO, ILO u.c.).

11.6 EESK uzskata, ka pirms jauna tirdzniecības nolīguma spēkā stāšanās ir jāveic precīzs seku novērtējums attiecībā uz pārtikas produktu drošību, nodarbinātību, sociālajiem standartiem un dzimumu līdztiesību — it īpaši tas attiecas uz sekām, kas var rasties jaunattīstības valstīs. Tāpēc EESK atbalsta dažādus Komisijas ierosinātus ietekmes uz ilgtspējīgu attīstību novērtējumus (*Sustainability Impact Assessment, SIA*), kuros jau tagad ir iekļauti norādījumi par to, kas ir vajadzīgs, lai tirdzniecības sarunu kārtai būtu vēlamie rezultāti. EESK arī pieprasa, lai notiktu konsultācijas par šo pētījumu veikšanu ar ieinteresētajiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: ES un kandidātvalstu pilsoniskās sabiedrības dialogs”

KOM (2005) 290 galīgā red.

(2006/C 28/22)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 29. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu

Par sagatavošanas darbiem atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 10. oktobrī. Ziņotājs — PEZZINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 99 balsīm par, 5 balsīm pret un 9 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Paziņojuma kopsavilkums.

1.1 Līdzšinējo paplašināšanās kārtu pieredze liecina, ka pilsoņi nebija pietiekoši informēti par priekšdarbiem un nebija tiem atbilstoši sagatavoti. Tādēļ attiecībā uz ES turpmākajiem pienākumiem ir pastiprināti jāpievēršas dialoga ar pilsonisko sabiedrību, tā sauktā “trešā pīlāra”⁽¹⁾, veicināšanai.

1.2 Pilsoniskās sabiedrības dialoga veicināšanas ietvaros jāizvirza šādi mērķi:

- veicināt kontaktus un savstarpējās pieredzes apmaiņu starp visiem pilsoniskās sabiedrības sektoriem dalībvalstīs un kandidātvalstīs;
- Eiropas Savienībā padziļināt zināšanas un izpratni par kandidātvalstīm, īpaši attiecībā uz to kultūru un vēsturi, lai turpmāko paplašināšanos iespējas un izaicinājumi tiktu labāk ņemti vērā;
- kandidātvalstīs veicināt zināšanas un izpratni par ES, īpaši attiecībā uz tās pamatvērtībām, darbības veidu un politiku;
- pilsoniskās sabiedrības jēdzienu var definēt dažādi. Komisija dod priekšroku plašākajai jēdziena definīcijai un šajā sakarā citē EESK: “Visu to organizatorisko struktūru kopums, kuru locekļi ar demokrātisku pārrunu un saprašanās procesu palīdzību darbojas sabiedrības interesēs un kuras pilda starpnieka funkciju starp valsts varu un pilsoņiem”⁽²⁾.

1.3 Komisija ieskicē stratēģisku pamatprogrammu, kurā paredzēta pašreizējo pasākumu veicināšana — tajā skaitā ir pieminēta Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas desmit gadu pieredze — kā arī jauni pasākumi tālākai dialoga sekmēšanai.

1.3.1 Horvātijas un Turcijas gadījumā jāveicina pasākumi attiecībā uz šādām programmām: *Sokrates*, *Leonardo*, *Jaunatne*, *Jean-Monnet*, *Marie-Curie*, *Kultūra un Media*. Turklāt tiek plānots izveidot programmu NVO un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

1.3.2 Attiecībā uz turpmākajiem pasākumiem paziņojumā ir ierosināts īstenot šādus aspektus, jaunu programmu izstrādāšanā uzsvērot pilsoniskās sabiedrības nozīmi un tās pieredzes bagātību:

- NVO, sociālo partneru un profesionālo apvienību, kas var izmantot Kopienas finansējumu, ilgtermiņa partnerība;
- cieši sieviešu tiesību organizāciju kontakti;
- ES un Turcijas Ekonomikas padomes izveidošana;
- jaunas vietējo pašvaldību partnerības;
- apmaiņas programmas jauniešiem, studentiem un strādājošajiem;
- kultūras apmaiņa;
- pastiprināta līdzdalība Kopienas programmās kultūras un plašsaziņas līdzekļu jomā;
- uzlabota svešvalodu apgūšana;
- publisku diskusiju veicināšana, īpaši internetā;
- žurnālistu apmaiņa un informēšana;
- baznīcu un reliģisko kopienu dialogs.

1.3.3 Nepieciešamības gadījumā jāvienkāršo un jāpaātrina arī vīzu piešķiršana.

⁽¹⁾ Pirmā pīlāra galvenais uzdevums ir politisko reformu process, otrajā pīlārā runa ir par pievienošanās sarunām, trešā pīlāra temats ir pilsonisko sabiedrību dialogs.

⁽²⁾ Sociālie partneri (arodbiedrības un darba devēju apvienības); NVO; pamatorganizācijas (piemēram, jauniešu un sieviešu organizācijas); reliģijas kopienas un plašsaziņas līdzekļi; tirdzniecības kameras.

1.4 Plānoto sociālā dialoga pasākumu veikšanai ir paredzēti izdevumi aptuveni EUR 40 miljonu apmērā, kas, pēc Komitejas domām, ir pārāk maza summa.

2. Piezīmes.

2.1 Komisijas dokumenta nosaukums liek nojaust, ka runa būs par dialogu ar visām kandidātvalstīm, taču patiesībā paziņojumā runa ir gandrīz tikai par Turciju — izņemot īsu norādi uz Horvātiju.

2.2 Pēc Komitejas domām, būtu bijis lietderīgi skart tematu arī attiecībā uz Horvātiju, Serbiju un Rietumbalkānu valstīm ⁽³⁾.

2.3 Turcijai ir svarīga loma Vidusjūras dienvidu krasta reģionā, un tādēļ tā ir iesaistīta arī Eiropas Vidusjūras valstu reģiona politikā. Komisijai būtu plašāk jāapraksta minētās dubultās lomas pazīmes un īpatnības.

2.4 Kopš 90-tajiem gadiem kandidātvalstu darba ņēmēji un darba devēji bija iesaistīti Eiropas pārstāvniecības iestādēs (EAK, UNICE, UEAPME, EUROCHAMBRE) un piedalījās dažādos sociālā dialoga posmos. Šajā sakarā tieši Turcija pievērsa sev uzmanību ar savu ieinteresētību un klātbūtni. EESK uzskata, ka ir jāapsver, kā minētā iesaistīšanās un pieredze ietekmē Turcijā aktīvās arodbiedrības un darba devējus.

2.5 Sociālajam dialogam, kas iecerēts kā ciešs dialogs pie pievienošanās sarunu sagatavošanas, ir nozīmīga loma attiecībā uz *acquis communautaire*, Kopienas stratēģiju un to nevar improvizēt. EESK uzskata, ka Komisijai ir jāpievērš īpaša uzmanība sociālajam dialogam, lai visas pārstāvniecības iestādes tiktu nepārtraukti iesaistītas.

2.5.1 Turcijā ir daudz kultūras fondu un organizāciju, kuros jauniešu piedalīšanās ir būtiska. EESK uzskata, ka šīs kultūras apvienības varētu būt lieliska izdevība padziļināt izpratni par kopīgām problēmām un uzskatāmi parādīt instrumentus, kas vislabāk spēj ietekmēt sabiedrības attīstību.

2.5.2 Vajadzētu arī veicināt un atbalstīt tuvināšanos starp vietējām varām, universitātēm un apmācību centriem, jo tas palīdz apmainīties ar pieredzi un veicināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus novērtēt dažādus kultūras, sociālo un ekonomisko problēmu risināšanas veidus.

2.6 Lai sasniegtu konkrētus rezultātus, ar atbilstošiem instrumentiem ir jāveicina kandidātvalstu pārstāvju un Kopienas līmenī aktīvo pārstāvniecības iestāžu līdzdalība Sociālo lietu ģenerāldirektorāta darbā.

⁽³⁾ Jēdziens "Rietumbalkānu valstis" ir attiecināms uz bijušās Dienvidslāvijas teritoriju (izņemot Slovēniju), t.i., uz Horvātiju, Bosniju-Hercegovinu, Serbiju, Melnkalni (tajā skaitā Kosovu), bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku un Albāniju.

2.7 Arī dažādu reliģisko kopienu sadarbība, it īpaši starp kristiešiem un musulmaņiem, ir jāatbalsta un jāveicina.

2.8 Tāpat visādos veidos ir jāpadziļina dažādu kultūru dialogs.

2.9 Attiecībā uz Komisijas programmu par NVO, kas drīzumā tiks publicēta, EESK uzskata, ka tajā būtu vēlams ietvert konkrētus un noderīgus priekšlikumus konstruktīvai pieredzes apmaiņai.

3. EESK veiktie pasākumi.

3.1 Cieši sadarbojoties ar Komisiju, Komiteja kopš 1995. gada ir izveidojusi apvienotās konsultatīvās komitejas (AKK) ar visām paplašināšanās valstīm.

3.2 Kopā ar ĀKK valstīm (Āfrikas, Karību salu un Klusā okeāna reģions) arī tika izveidota komiteja, kas ir svarīga kontaktiestāde attiecībā uz Kotonū nolīguma pielietošanu un Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN) īstenošanu.

3.3 Turklāt EESK ir uzraudzības komiteja "Latīņamerika", kuras uzdevums ir atbalstīt ekonomikas un sociālās organizācijas Latīņamerikas valstīs, sekmēt minēto organizāciju līdzdalību notiekošajos reģionālajos integrācijas procesos (Vidusamerika, Andu Kopiena, MERCOSUR) un uzraudzīt spēkā esošos vai pašlaik apspriežamos asociācijas nolīgumus.

3.4 EESK 90-to gadu otrajā pusē izveidoja Eiropas un Vidusjūras valstu partnerības komiteju, kas atbalsta Komisiju sociālo un ekonomiski politisko pasākumu veikšanā Vidusjūras dienvidu krastā.

3.4.1 Ar ES un Indijas diskusiju foruma un Transatlantijas programmas palīdzību Eiropas Savienībai ir iespēja izskaidrot tās sociālo un kultūras sistēmu pārējām pasaules valstīm.

3.5 Kontaktgrupa "Rietumbalkāni" tika izveidota 2004. gadā. Tās uzdevums ir veicināt sadarbību starp EESK un Rietumbalkānu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tai skaitā Ekonomikas un sociālo lietu padomēm ⁽⁴⁾, lai atbalstītu Rietumbalkānu valstu pilsoniskās sabiedrības centienus vairāk integrēties Eiropas Savienībā un visbeidzot pievienoties ES.

3.5.1 EESK ir pievērsusies Dienvidaustrumeiropai, sagatavojot šādus dokumentus:

— informatīvs ziņojums par tematu "Eiropas Savienības un atsevišķu Dienvidaustrumeiropas valstu attiecības" ⁽⁵⁾;

— pašiniciatīvas atzinums par tematu "Cilvēkresursu attīstība Rietumbalkānu valstīs" ⁽⁶⁾;

⁽⁴⁾ Horvātija un Melnkalne ir izveidojušas ekonomikas un sociālo lietu padomes.

⁽⁵⁾ EESK Informatīvais ziņojums 1025/98 fin, ziņotājs: Sklavounos kgs

⁽⁶⁾ EESK Atzinums, ziņotājs: Sklavounos kgs, OV C 193, 10.07.2001., 99. lpp.

- pašiniciatīvas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju veicināšana Dienvidaustrumeiropā — pagātnes pieredze un nākotnes izaicinājumi" ⁽⁷⁾;
- izpētes atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma Eiropas jaunās stratēģijas Rietumbalkānu valstīm ietvaros" ⁽⁸⁾;
- atzinums par tematu "Horvātijas pieteikums dalībai ES" ⁽⁹⁾.

3.5.2 Komiteja ir pieņēmusi pašiniciatīvas atzinumus arī attiecībā uz Bulgāriju, Rumāniju un Horvātiju.

3.5.3 EESK jau ir veikusi divus daļējus Eiropas kaimiņattiecību politikas novērtējumus ⁽¹⁰⁾, un EESK pašlaik izstrādā par šo pašu tēmu jaunu izpētes atzinumu ⁽¹¹⁾.

3.6 ES un Turcijas AKK darbojas jau kopš tās dibināšanas, tajā ietilpst 18 EESK un 18 Turcijas locekļi atšķirībā no pārējām AKK, kur ir paredzēti 6 vai 9 EESK locekļi (2 vai 3 no katras grupas). Dubultais locekļu skaits ir pamatots ar valsts lielumu un iespējamo problēmu sarežģītību, kas ir izskaidrojamas arī ar to, ka Turcija ir pirmā islama valsts, kas iesniedza pieteikumu dalībai ES.

3.6.1 Apvienotā konsultatīvā komiteja ir kopīga iestāde, kurā darbojas ES un Turcijas organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Tās locekļi pārstāv dažādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, piemēram, tirdzniecības kameras, rūpniecības un amatniecības, kā arī tirdzniecības nozari, darba devēju un ņēmēju apvienības, kooperatīvus, lauksaimniecības apvienības, patērētāju apvienības, NVO, bezpeļņas sektoru utt.

3.6.2 ES un Turcijas AKK sanāksmes ⁽¹²⁾ notiek pārmaiņus Briselē un dažādās vietās Turcijā. Katrā sanāksmē tiek apspriesti svarīgi sociālie un ekonomikas jautājumi. AKK 19. sanāksme notika no 2005. gada 7.-8. jūlijā Stambulā ⁽¹³⁾.

3.6.3 Svarīgākie minēto sanāksmju laikā izskatītie jautājumi ir šādi:

- ES un Turcijas attiecības enerģētikas nozarē (1996);
- ES un Turcijas sadarbība attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un profesionālo izglītību (1996);

⁽⁷⁾ EESK Atzinums, ziņotājs: Wilkinson kgs, OV C 208, 03.09.2003., 82. lpp.

⁽⁸⁾ EESK Atzinums, ziņotājs: Confalonieri kgs, OV C 80, 30.03.2004., 158. lpp.

⁽⁹⁾ EESK Atzinums, ziņotājs: Strasser kgs, OV C 112, 30.04.2004., 68. lpp.

⁽¹⁰⁾ Viens no tiem attiecas uz Viduseiropas un Austrumeiropas valstīm – EESK Atzinums, OV C 80, 30.03.2004., 148. lpp. (ziņotāja: Alledweldt kdze) un otrs uz Vidusjūras reģionu – EESK Informatīvais ziņojums 520/2005 fin (ziņotāja: Cassina kdze).

⁽¹¹⁾ Ziņotāja: Cassina kdze (REX/2004).

⁽¹²⁾ Līdz šim ir notikušas 19 sanāksmes.

⁽¹³⁾ Pirmā sanāksme notika 1995. gada 16. novembrī Briselē ar Turcijas vēstnieka ES S. E. Özülker kga dalību.

— lauksaimniecības produkcija ES un Turcijas muitas ūnijas ietvaros (1997);

— muitas ūnijas sociālā ietekme (1998);

— sieviešu loma attīstībā un lēmumu pieņemšanas procesā (1999);

— migrācija (2000);

— pētniecība un attīstība (2000);

— pakalpojumu liberalizācija (2000);

— sociālais dialogs, kā arī ekonomiskās un sociālās tiesības Turcijā (2001);

— ekonomikas krīzes ietekme Turcijā (2002);

— reģionālās atšķirības attiecībā uz Turciju (2002);

— Turcijas lauksaimniecības attīstība (2002);

— Turcijas panākumi ceļā uz pievienošanos ES (2003);

— invalidu integrēšana sabiedrībā (2004);

— mikrouzņēmumi un standartizācijas procesi (2004);

— ES un Turcijas attiecību attīstība un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana pievienošanās sarunu procesā (2005).

3.7 No iepriekš minētā kļūst skaidrs, ka tikšanos laikā ar Turcijas pilsonisko sabiedrību tika skarti un apspriesti daudzi *acquis communautaire* aspekti. Ir jāuzsver, ka minētajās, it īpaši Turcijā notikušajās tikšanās reizēs ⁽¹⁴⁾, piedalījās daudzi attiecīgo Turcijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji.

3.8 It īpaši Turcijā notikušajās sanāksmēs bez AKK locekļiem piedalījās daudzi dažādu Turcijas organizāciju pārstāvji, kas sekmīgi veicināja labāku savstarpējo saprašanu.

3.9 No visām AKK iniciatīvām ir jāuzsver tās ieinteresētība izveidot Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu padomi pēc EESK un citu Eiropas valstu ekonomikas un sociālo lietu padomju modeļa ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ Līdz šim ir notikušas 9 tikšanās Turcijā: Stambulā (3), Gaziantepā, Ankarā (2), Trabzonā, Izmirā un Erzurumā.

⁽¹⁵⁾ Ekonomikas un sociālo lietu padomes ir šādās valstīs: Beļģijā, Bulgārijā, Somijā, Francijā, Grieķijā, Itālijā, Luksemburgā, Maltā, Austrijā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā, Spānijā un Ungārijā (Avots: EESK).

3.10 Komisijas paziņojumā ir atzinīgi novērtēta EESK darbība attiecībā ar Turciju veicināšanā pēdējo desmit gadu laikā⁽¹⁶⁾. Komisija pauž cerību, ka Reģionu komiteja sniegs līdzīgu ieguldījumu attiecībā uz Turcijas reģioniem.

4. Trešā pīlāra īstenošana un pilsoņiem vistuvākā līmeņa demokrātija.

4.1 Pēdējos gados ir nostiprinājies ne tikai **subsidiaritātes princips**, bet arī kultūra attiecībā uz **pievēršanos pilsoņiem** ir ieguvusi lielāku nozīmi. Pēdējā izveidojās par kultūras nostāju, kas izpaužas pilsoņu vēlmē piedalīties sabiedrībai svarīgo lēmumu pieņemšanā.

4.2 Pilsoņiem vistuvākā līmeņa demokrātijas attīstība notiek vienlaikus ar diviem būtiskiem fenomeniem:

- ar valstu parlamentu jaunas lomas iegūšanu
- un ar subsidiaritātes principa nostiprināšanos.

4.3 Parlamenti bieži tiek raksturoti kā lēni un nepietiekami mērķtiecīgi attiecībā uz lēmumu pieņemšanas procesu. Tātad ir jāmeklē jauna parlamentu struktūra un loma⁽¹⁷⁾.

4.3.1 Subsidiaritātes kultūra varēja izplatīties, pateicoties Eiropas Savienības iniciatīvām, un tā pamatojas uz principu, ka lēmumi tiek pieņemti dažādos līmeņos. Turklāt ir jāatrod vispiemērotākais līmenis. Eiropas līmenī nebūtu jādara tas, ko var labāk īstenot valsts vai vietējā līmenī, un otrādi.

4.4 Pateicoties jaunajām tehnoloģijām, zināšanas mūsdienās izplatās ātri un tādā apmērā, kā tas agrāk nebūtu bijis iedomājams. Daudziem pilsoņiem, kam agrāk nebija pieejama informācija, tagad ir daudz labāka izglītība un orientēšanās spējas, un tie jūtas spējīgi ar savu viedokli sniegt ieguldījumu lēmumu pieņemšanā.⁽¹⁸⁾

4.4.1 Demokrātija, kas atbilst pilsoņiem vistuvākā līmeņa principiem — arī pateicoties ar citām Eiropas valstīm dalītai pieredzei — var labāk apmierināt minētās vajadzības, kas ir kulturāli nobriedušas sabiedrības izpausme.

4.4.2 Nesen noslēgtās paplašināšanas kārtas un turpmāko paplašināšanu ar Turcijas un Horvātijas dalību rezultātā ir nepieciešama kopīga minēto kultūras un sociālo modeļu izpratne.

⁽¹⁶⁾ KOM(2005) 290 galīgā red. 2003. gada 29. jūnijā, 2.2.2. punkts.
⁽¹⁷⁾ Par šo tematu 1999. gadā vienā tikšanās reizē EESK Jacques Delors kgs izteica interesantu atzinumu.

⁽¹⁸⁾ Demokrātijas un pilsoņiem tuvas politikas koncepcija paplašinās un konkrētā dalības jēdzienu, ciktāl tas strukturē un organizē konsensu ar instrumentiem un struktūrām (piemēram, EESK, valsts un reģionālām ESK), kas dod savu ieguldījumu problēmu risināšanā, kā arī meklējot risinājumus sociālām un ekonomiskām pārmaiņām. Šo parādību simboliski parāda pakalpojumu, enerģijas un gāzes tirgus liberalizācija atšķirīgās ES dalībvalstīs, jo īpaši attiecībā uz vispārējās intereses pakalpojumiem.

4.5 Minēto modeļu mērķis ir apvienot dažādas nozares (tautsaimniecība, rūpniecība, arodbiedrības, profesionālās apvienības utt.) vienotā sistēmā konsensa meklēšanai.

4.5.1 **Dažādu kultūru integrēšana.** Dažādām profesiju grupām bieži ir atšķirīgas stratēģijas, kā risināt problēmas. Kaut arī, pateicoties kultūras attīstībai, daudzas vajadzības mūsdienās šķiet līdzīgas, tomēr instrumenti vajadzību un aizvien izteiktāko tieksmju apmierināšanai vēl joprojām ir dažādi. Saskaņā ar lietotajiem modeļiem pozīciju līdzsvaru var sasniegt augstākajā līmenī ar politikas starpniecību.

4.5.2 Minētais process aizvien biežāk šķiet nepietiekošs un noved pie apolitiskuma un neapmierinātības ar profesionālajām apvienībām. Ir nepieciešamas ievērojamas un dažāda veida pūles, lai sasniegtu labāku — un zemākos līmeņos uzsāktu — dažādu viedokļu par problēmām integrāciju. Runa nav par kultūras vienādošanu, bet gan par kopīgi izstrādātām pamatnostādnēm pēc iespējas lielākas vienprātības panākšanai.

4.5.3 **Tajā pašā sistēmā.** Pastāv dažādi veidi, kā rosināt integrēšanas procesu, un tas jau ir sācies. Tomēr ir jāņem vērā dažādas sistēmas un metodes. Sistēmās, kas Eiropas institūciju un dalībvalstu līmenī ir visveiksmīgākās, pilsonisko sabiedrību iedala 3 grupās⁽¹⁹⁾. Pie tām pieder darba devēju un darba ņēmēju pārstāvji, brīvo profesiju, NVO, iespēju vienlīdzības komiteju, patērētāju aizsardzības organizāciju, kā arī sabiedrisko pamatorganizāciju pārstāvji.

4.6 **Dažādos līmeņos.** Minēto organizāciju uzdevums ir risināt konkrētas, tajā skaitā sarežģītas problēmas reģiona, atsevišķu valstu vai Eiropas līmenī. Tādēļ Romas līgumos par Eiropas Savienības dibināšanu bez dažādām citām institūcijām bija paredzēta arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja.

4.6.1 **Piemērota līmeņa noteikšana** kopīgu risinājumu atrašanai ir daļa no kultūras izaugsmes un attīstības takas ceļā uz pilsoņiem vistuvākā līmeņa demokrātiju.

4.7 **Aktīvā dialoga metode** organizētā pilsoniskajā sabiedrībā un ar to. Pastāvīgs dialogs organizētā pilsoniskajā sabiedrībā un ar to rodas un izplatās augsti attīstītā demokrātijā, kur pilsoņiem ir plaši pieejamas zināšanas un informācija. Tādējādi ir iespējams pārvarēt pat izteikti sarežģītas problēmas, izvairoties no ideoloģijas un nezināšanas.

⁽¹⁹⁾ Šo sadalījumu ar nelielām atšķirībām pieņēma Ekonomikas un sociālo lietu padomes Eiropas Savienības valstīs. To skaits ir piecpadsmit.

4.7.1 **Dialoga nepārtrauktība.** Dialoga nepārtrauktība ir svarīgs faktors, kā pārvarēt tā nejausības raksturu. Pastāvīgs un strukturēts dialogs, kas atbilst metodoloģiskajām prasībām, var sniegt neparedzētus rezultātus, īpaši attiecībā uz sarežģītiem jautājumiem.

4.8 **Mijiedarbība** ⁽²⁰⁾ kā metode ātrai un kopīgai risinājumu atrašanai. Mijiedarbība ir dabisks kopīga, nepārtraukta un strukturēta darba rezultāts, un, pateicoties kopīgai rīcībai, galarezultātiem piemīt vispārīga vērtība un pastāvīgums. Izstrādājot atziņumus, var novērot, ka tiek saskaņotas daudzas sākotnēji atšķirīgas nostājas, un visbeidzot tiek panākta kopīga nostāja.

4.9 Šāda veida metode parasti tiek izmantota parlamentos, taču tās sākotnējā posmā netiek iesaistīta organizētā pilsoniskā sabiedrība. Ja minētos modeļus ar attiecīgo struktūru, nepārtrauktību un metodi izdosies pielietot arī reģionālajā līmenī, tad tā būs nobriedušākas un pilsoņiem tuvākas demokrātijas attīstības pazīme.

5. Pievienošanās sarunas un pilsoniskā sabiedrība.

5.1 Ir zināms, ka Kopenhāgenas kritēriji brīdī, kad tika noteikti paplašināšanās procesā piemērojamie principi, uzlika pienākumu jaunajām dalībvalstīm integrēt savā politikā un praksē *acquis communautaire*. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē un uzsvērti atbalsta 2004. gada 29. jūnijā pieņemto Kosmisijas paziņojumu par ES un Turcijas pilsoniskās sabiedrības dialogu.

5.2 Komiteja uzskata, ka ir jāatbrīvojas no aizspriedumiem un katrai attiecīgajai pusei jāizskaidro mūsdienu ES un mūsdienu Turcija, un jāatrod veidi, kā labāk vienai otru iepazīt un panākt efektīvāku iedzīvotājiem tuvas demokrātijas īstenošanu.

5.3 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka sadarbībā ar organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, tajā skaitā Apvienotās konsultatīvās komitejas locekļiem, tika izstrādāts jauns likumprojekts par Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu padomes reformu.

5.3.1 Minētais likumprojekts veicina organizētās pilsoniskās sabiedrības ietekmi un pārstāvniecību Ekonomikas un sociālo lietu padomē un ierobežo valdības lomu.

5.4 EESK vēlas pēc iespējas ātrāk pieņemt un īstenot minēto likumprojektu, un stingri pieprasa ievērot principu, ka jaunā

Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu padome varētu neatkarīgi darboties un tai tiktu piešķirti nepieciešamie finanšu līdzekļi un cilvēkresursi.

5.5 Pārredzamībai, līdzdalībai un atskaitīšanās pienākumam ir liela nozīme ES un Turcijas attiecībās.

5.6 Ņemot vērā ES un Turcijas attiecību pazīmes, kā arī nesen iestājušos valstu pieredzi, Komiteja ar AKK starpniecību ierosināja dažādus pasākumus organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai pievienošanās sarunās.

5.6.1 Ir jāuzlabo pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktspēja, lai tās varētu piedalīties pievienošanās sarunās. Šim nolūkam tām ir nepieciešams atbalsts un finanšu līdzekļi.

5.6.2 Minēto atbalstu galvenokārt jāpiešķir no Turcijas valdības puses un papildus no ES institūcijām, kā arī no pilsoniskās sabiedrības organizācijām pašreizējās ES dalībvalstīs.

5.7 Kontaktu izveidošana ar Eiropas organizācijām un līdzdalība Eiropas starptautiskajos projektos ir noderīgi instrumenti Turcijas organizāciju veiktspējas veidošanai.

5.7.1 Arī šajā sakarā AKK locekļi var sniegt vērtīgu ieguldījumu, un viņu attiecīgās organizācijas tiek aicinātas izstrādāt projektus pilsoniskās sabiedrības dialogam. Minēto projektu mērķim ir jābūt savstarpējo zināšanu uzlabošanai un sadarbības nodrošināšanai, it īpaši apmainoties ar pārbaudītām metodēm.

5.8 Turcijas organizāciju pārstāvji varētu nepārtraukti piedalīties izpētes grupu darbībā, kas Kopienas līmenī nodarbojas ar Eiropas politikas īstenošanu, piemēram, attiecībā uz Luksemburgas procesu.

5.9 Saskaņā ar AKK atzinumiem vīzu izsniegšanas procedūra dalībvalstīs ir šķērslis attiecību pilsoniskās sabiedrības vidū attīstībai. Tādēļ EESK aicina valdības vienkāršot vīzu izsniegšanas procedūras, lai:

— paplašinātu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju dialogu;

— veicinātu intensīvāku arodbiedrību sadarbību;

— atvieglotu uzņēmēju un tirgotāju tikšanās iespējas;

— veidotu elastīgākas tirdzniecības un ekonomiskās attiecības, kā arī lai

— izveidotu NVO platformu.

⁽²⁰⁾ Mijiedarbība attiecas uz savstarpējiem un līdzīgiem mentāliem laukiem: savstarpēji, jo viens mentālais lauks ietver otru; līdzīgi, jo domu gājienā tie bieži vien atrod analogiskas un kopīgas vērtības (avots: Alberoni u.c.)

5.10 Ir jāpaātrina Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidošana, piešķirot tai minēto autonomiju, jo tad tā būs efektīvs mehānisms pastāvīgam valdības un organizētās pilsoniskās sabiedrības dialogam, iesaistot visus sociālos partnerus.

5.10.1 Minētajai iestādei, kas ļauj labāk īstenot **pilsoniem vistuvākā līmeņa demokrātiju**, ir jāatbilst visas organizētās pilsoniskās sabiedrības cerībām attiecībā uz tās leģitimitāti, un tās vajadzībām un iespējām integrēšanās procesā jāatspoguļojas Eiropas Savienības dzīvē.

5.10.2 Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu padomei ir jābūt reģionālai struktūrai un jāpiedalās visu *acquis communautaire* nodaļu apspriešanā, lai tādējādi izveidotu plašāku sarunu pamatu. Konsultācijas par visām sarunu nodaļām jāveic nepārtraukti un savlaicīgi.

5.11 Pasākumiem, kas izskaidro un palīdz saprast savus modeļus un savas kultūras tradīcijas gan Turcijā, gan ES, ir liela nozīme sarunu vēlamā rezultāta sasniegšanai. Vispirms jā rūpējas par to, lai ES sabiedrības uztvere attiecībā uz Turciju un otrādi atbilstu realitātei.

5.11.1 Šajā sakarā vislabāk piemērotas ir attiecīgās informācijas kampaņas, ko sagatavo ES vai Turcijas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

5.12 EESK jau sen, arī ar nepārtrauktas un daudzpusīgas AKK darbības starpniecību, atbalsta šādus pasākumus:

- pastiprināti iesaistīt pilsonisko sabiedrību sarunās par atsevišķām nodaļām;
- precīzi analizēt ekonomikas un sociālo ietekmi, Turcijai pārņemot *acquis communautaire*;
- atbalstīt un nostiprināt dialogu un sadarbību starp organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ES dalībvalstīs un Turcijā.

5.12.1 Tādējādi EESK un AKK var izmantot pieredzi, ko to locekļi no jaunajām dalībvalstīm ir guvuši attiecīgo sarunu laikā, risinot problēmas.

5.12.2 Mērķis ir celt visu vietējā, pilsētu un reģionālajā līmenī darbojošos organizēto dalībnieku vērtību, izmantojot **pilsoniem vistuvākā līmeņa demokrātijas** procesu, ko politiskā klase viena pati nekad nebūtu spējīga veikt.

5.13 Valsts lieluma un problēmu sarežģītības dēļ ar Turciju notika intensīvākas un biežākas tikšanās ar pieredzes apmaiņu, bet tas tomēr vēl nav pietiekoši.

5.14 Ir jāpiešķir lielāks budžeta finansējums, jāpalielina ieinteresētība, jāriko vairāk tikšanās ar pieredzes apmaiņu un jānoskaidro, kuras sabiedrības un profesionālās grupas būtu jāiesaista.

6. Secinājumi.

6.1 EESK uzskata, ka ir lietderīgi, vienojoties ar Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu padomi un izmantojot tās aktīvu ieguldījumu, izveidot pastāvīgu struktūrvienību, kurā ietilptu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un kuras uzdevums būtu sekot pievienošanās sarunām⁽²¹⁾, lai šo sarunu rezultātā efektīvi un pilnībā tiktu piemērots *acquis communautaire*.

6.1.1 Ņemot vērā teritorijas lielumu un kultūru daudzveidību, minētajai struktūrvienībai jābūt iespējai darboties ne tikai valsts, bet arī reģionālajā līmenī.

6.2 Ļoti svarīgi ir, lai ne tikai Stambula, Ankara un citas lielās Turcijas pilsētas, bet arī provinces un lauku reģioni varētu izmantot kultūru apmaiņu un *acquis* vērtības.

6.3 Tautu vēlmes, bailes un cerības konkrēti atspoguļojas pilsoniskās sabiedrības iestādēs. Tām jāpiešķir galvenā loma informācijas kampaņas par Turcijas iestāšanos ES plānošanā un īstenošanā.

6.3.1 Pēc EESK domām, ir noteikti jāizveido kopīga komunikācijas platforma vai forums⁽²²⁾, kuros apvienības un NVO varētu konkrēti noteikt attiecīgajā jomā lielākās problēmas un meklēt kopīgus risinājumus.

6.4 Pirmspievienošanās periods aptver arī veicināšanas un finansēšanas programmas, taču bieži vien tikai nedaudzas personas, tas ir, speciālisti, pārzina procedūras, termiņus un finansiālās iespējas. Jāsagatavo uzskatāms informācijas materiāls, kas jāizdala visām organizācijām un ko jāizmanto projektiem un priekšlikumiem.

6.4.1 Turklāt iespēju robežās jāvienkāršo finanšu līdzekļu saņemšanas procedūras un jāizskaidro tās sabiedrības pārstāvniecības organizācijām.

⁽²¹⁾ Runa ir par horizontālu un vertikālu partnerattiecību izveidi ar pilsoniskās sabiedrības (horizontāli) un iestāžu (vertikāli) pārstāvjiem, ievērojot NUTS II līmeņa Mērķa 1 reģionos izmantoto praksi. Iepriekš minēto partneru konsultēšana un informēšana jāveic ievērojami uzlabot problēmu risināšanu reģionos, kuru attīstība kavējas. Skatīt Reģionālās attīstības ģenerāldirektorāta dokumentus par POR (reģionālās sadarbības programmām) un DOCUP (vienotiem programmas dokumentiem).

⁽²²⁾ Dialoga struktūra.

6.5 Pateicoties AKK, EESK un Reģionu komitejas atbalstam un pieredzei, Komisijas delegācija Turcijā var sniegt ievērojamu ieguldījumu konkrēta un strukturēta dialoga organizēšanai starp dažādu pilsoniskās sabiedrības sektoru pārstāvjiem, ieskaitot sociālā dialoga dalībniekus, Turcijā, kā arī starp Turciju un ES ⁽²³⁾. Sakarā ar pilsoniskās sabiedrības stiprināšanai piešķirtajiem līdzekļiem ir ļoti svarīgi dot iespēju Turcijas un ES sabiedriskajiem partneriem izstrādāt kopīgus apmācības projektus dažādās jomās, kādas paredzētas trīsdesmit vienā *acquis communautaire* pantā.

6.6 EESK uzskata, ka vispirms jāveicina Turcijas organizāciju rīcības spējas uzlabošana un jādod iespēja tām padziļināt zināšanas par partnerorganizācijām Eiropā, īpaši par to uzdevumiem un pārstāvniecības lomu pilsoņiem vistuvākā līmeņa demokrātijā.

6.6.1 Attiecībā uz *acquis* pārņemšanu lielu nozīmi vienlaicīgi iegūst tiesību aktu par apvienībām izstrāde, kam jābūt pilnīgā saskaņā ar ES tiesībām.

6.7 Turcijas valdībai, kā to paredz *acquis communautaire*, ir jāuzlabo tiesību akti par organizācijām un jānovērš šķēršļi NVO attīstībai.

6.8 Attiecībā uz dzimumu līdztiesību Komiteja aicina Komisiju rūpēties, lai sievietes būtu pietiekami iesaistītas visos sadar-

bības pasākumos un attiecīgi pārstāvētas dialogu forumos un plānotajās darbībās.

6.9 EESK uzskata, ka jāatbalsta dažādas Turcijas organizācijas, lai tās drīz varētu kļūt par Eiropas un starptautisko iestāžu locekļiem attiecīgajās nozarēs.

6.10 Turcijas līdzdalība izglītības un profesionālajās programmās ir jāveicina dažādos veidos — arī ar īpašām programmām blakus jau pastāvošajām.

6.10.1 Pieredze ar augstskolu apmaiņas programmu *Erasmus* ir mērķtiecīgi jābagātina, un tā varētu būt laba iespēja daudziem dažādu tautību studentiem iepazīt un mācīties novērtēt vienu otru.

6.11 Komiteja ir pārliecināta, ka atbilstoši Turcijas ministru prasībām daudzas formalitātes Turcijas uzņēmējiem vai citiem ekonomikas dalībniekiem, kas vēlas uzsākt darbību Eiropas valstīs, var tikt samazinātas vai pat atceltas.

6.12 Dažādos veidos jāveicina sakari starp līdzīgu iestāžu pārstāvjiem Turcijā un ES, jo tie var atvieglot un paātrināt pieredzes un kultūru viendabīguma veidošanos.

6.13 Būvē jāveic visas pūles jāvirza uz iespēju rašanu, lai vairāk eiropiešu iepazītu Turciju un Turcijas iedzīvotāji iepazītu Eiropu.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²³⁾ Vispārējs dialogs jau pastāv. Arodbiedrību un darba devēju organizācijas un sīku uzņēmumu pārstāvji jau uztur biežus kontaktus par arodbiedrību pārstāvniecību, par nodarbinātību, par kreditēšanas jautājumiem, par arodapmācību un ražojumu komercializāciju un internacionalizāciju. Tikšanās notiek vai nu Briselē Eiropas Rūpniecības un darba devēju konfederāciju savienības (UNICE), Eiropas Amatniecības, Mazo un Vidējo Uzņēmumu Asociācijas (UEAPME), Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (CES) telpās, vai Turcijā, bet šīm attiecībām būtu jābūt labāk strukturētām. Runājot par tekstilizstrādājumiem, piedaloties Uzņēmumu ģenerāldirektorātam tika runāts par Eiropas – Vidusjūras zonu kā par ražotspējīgu alternatīvu Ķīnai kvalitatīvu izstrādājumu ražošanā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2004/14/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz trokšņu emisiju vidē no iekārtām, kas paredzētas izmantošanai ārpus telpām”

KOM(2005) 370 galīgā red. — 2005/0149 (COD).

(2006/C 28/23)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 16. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs uzticēja Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas dokumentu minētajā jautājumā.

Ņemot vērā darba steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 421. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 26. un 27. oktobrī (2005. gada 27. oktobra sēdē), nozīmēja *Pezini* kgu par galveno ziņotāju un ar 81 balsi par, 1 balsi pret un 3 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu grozīt Direktīvu 2000/14/EK (“trokšņu direktīvu”) ⁽¹⁾.

1.2 EESK izmanto iespēju, lai uzsvērtu, ka Direktīvā 2000/14/EK uzskaitītās dažādās ierīces patiešām ir galvenie trokšņu avoti celtniecības, mežsaimniecības un dārzkopības nozarē un ka tehniskā informācija par minētajām iekārtām ir būtiski svarīga izmantotājam, lai sekmīgi pārvaldītu troksni.

1.3 EESK uzsver arī nozīmi, kāda trokšņu emisijas vidē ierobežošanā varētu būt pilnīgai Direktīvas 2000/14/EK ieviešanai, jo valsts un privāto projektu uzņēmēji savās specifikācijās iekļaus prasības par tādu ierīču izmantošanu, kurām ir zems trokšņu emisijas līmenis.

1.4 Visbeidzot EESK atgādina, ka pastāv saskaņoti trokšņu emisiju mērījumu standarti. Trokšņu direktīva (2000/14/EK) ir pamatota uz principiem un koncepcijām par jaunu pieeju tehniskai saskaņošanai un standartiem, kas noteikti Padomes 1985. gada 7. maija rezolūcijā ⁽²⁾ un Padomes 1993. gada 22. jūlija Lēmumā 93/465/EK ⁽³⁾.

2. Pamatojums.

2.1 Izskatāmais priekšlikums paredz grozīt Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. maija Direktīvu 2000/14/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz trokšņu

emisiju vidē no ierīcēm, kas paredzētas izmantošanai ārpus telpām (“Trokšņu direktīva”).

2.2 Kopš 2002. gada 3. janvāra piecdesmit septiņiem trokšņu direktīvas piemērošanas jomā ietilpstošiem ierīču veidiem jāatbilst tās prasībām, pirms tie tiek laisti tirgū vai nodoti ekspluatācijā Eiropas Kopienā.

2.3 Direktīva nosaka maksimāli pieļaujamās trokšņu intensitātes līmeņus un obligāto trokšņu emisijas marķējumu divdesmit diviem ierīču veidiem un tikai obligāto trokšņu emisijas marķējumu atlikušajiem trīsdesmit pieciem ierīču veidiem.

2.3.1 Attiecībā uz tiem divdesmit diviem ierīču veidiem, kuriem piemērojams pieļaujamais akustiskās jaudas līmenis, bija paredzēti divi piemērošanas posmi. Pirmais stājās spēkā 2002. gada 3. janvārī (“I posms”); otram jā sākas 2006. gada 3. janvārī (“II posms”).

2.3.2 Komisijas nozīmētā darba grupa “DG7” ⁽⁴⁾ ir atzinusi, ka Zināmam skaitam iekārtu veidu būtu tehniski neiespējami ievērot II posmam noteiktos mērītos akustiskās jaudas līmeņus.

2.3.3 Minētā iemesla dēļ Komisija ierosina II posmā paredzētos ierīču pieļaujamās akustiskās jaudas līmeņus uzskatīt tikai par indikatīviem. Galīgie skaitļi ir atkarīgi no trokšņu direktīvas grozījumiem, kurus veiks atbilstoši 20. pantā paredzētajam ziņojumam.

2.4 Ja grozījumu nav, tad I posma skaitļus turpina piemērot II posmā.

⁽¹⁾ OV L 162, 03.07.2000., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 136, 04.06.1985., 1 lpp.

⁽³⁾ OV L 220, 30.08.1993, 23. lpp.

⁽⁴⁾ Darba grupa sakarā ar ierīcēm, kas paredzētas izmantošanai ārpus telpām (Komisijas dienestu izveidota ekspertu grupa)

3. Vispārējās piezīmes.

3.1 Priekšlikumu grozīt Direktīvu 2000/14/EK vērtējot visnotaļ atzinīgi, Komiteja uzskata par lietderīgu uzsvērt **divus svarīgus aspektus**:

3.2 **Pirmais aspekts** attiecas uz Direktīvā 2000/14/EK noteikto pamatnostādņu paturēšanu un apstiprināšanu, ņemot vērā, ka skatāmajā grozījumu priekšlikumā dažādie Kopienas pasākumi sakarā ar trokšņu emisiju tiek papildināti ar galveno trokšņu avotu uzskaitījumu (jo īpaši: autoceļu un dzelzceļu transporta līdzekļi un attiecīgās infrastruktūras; lidaparāti; ārpustelpu ierīces; rūpniecības iekārtas; pārvietojamas iekārtas) un tiek sniegts pamats īstermiņa vidējā termiņa un ilgtermiņa papildpasākumu izstrādei.

3.2.1 Direktīva jāskata kopā ar tiesību aktiem par atsevišķu kategoriju ierīču trokšņu emisiju:

- Padomes 1970. gada 6. februāra **Direktīva** 70/157/EEK par dalībvalstu tiesību aktu attiecībā uz pieļaujamo trokšņu līmeni un motortransporta izplūdes sistēmām tuvināšanu;
- Padomes 1977. gada 29. marta **Direktīva** 77/311/EEK par dalībvalstu tiesību aktu attiecībā uz lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru vadītāju dzirdi sasniegušā pieļaujamā trokšņa līmeni tuvināšanu;
- Padomes 1979. gada 20. decembra **Direktīva** 80/51/EEK par zemskaņas lidaparātu trokšņu emisiju ierobežošanu, kā arī papildinošās direktīvas;
- Padomes 1992. gada 30. jūnija **Direktīva** 92/61/EEK par divriteņu un trīsriteņu motortransporta līdzekļu apstiprināšanu;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. maija **Direktīva** 2000/14/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz trokšņu emisiju vidē no iekārtām, kas paredzētas izmantošanai ārpus telpām.

3.2.2 Pirms vides politikas noteikšanas darbība sakarā ar aizsardzību pret trokšņa piesārņojumu bija vērsta ne tikai uz vides aizsardzību, bet galvenokārt uz brīvas konkurences un brīvas preču aprites principu ievērošanu. ⁽³⁾

⁽³⁾ Sk. 2002. gada 12. marta Tiesas spriedumu un lietas Nr. C — 27/00 un C — 122/00.

3.2.3 Skatāmajā priekšlikumā prasības vides aizsardzības jomā un brīvas preču aprites nepieciešamība šķiet ļoti līdzsvarotas.

3.3 **Otrs aspekts** attiecas uz priekšlikuma atbilstību ES pieņemtajām programmām, darbībām un mērķiem attiecībā uz vides aizsardzību un veselību/aizsardzību pret troksni.

3.3.1 Kopienas politikai ir jānodrošina augsts veselības un vides aizsardzības līmenis. Viens no mērķiem šajā sakarā ir aizsardzība pret troksni.

3.3.2 Zaļajā grāmatā par nākotnes politiku cīņai pret troksni Komisija definē troksni kā vienu no galvenajām vides problēmām Eiropā.

3.4 Komisijas priekšlikums iekļaujas pasākumos, kas pieņemti, lai īstenotu rīcības programmas, kā arī 2003. gada 27. oktobra Eiropas Savienības Padomes secinājumos noteikto Eiropas vides un veselības stratēģiju.

3.4.1 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka Kopiena ir veikusi pasākumus cīņai pret troksni, pieņemot Direktīvu 2002/49. Šī ļoti nozīmīgā Direktīva ir regulē un nosaka kritērijus, kas ļauj noteikt pieņemamo trokšņa līmeni vidē.

3.5 Kopienas iestādes noteica **kopīgas novērtēšanas metodes** un ieviesa minimālās vērtības jēdzienu. Dalībvalstu uzdevums ir noteikt vērtības dažādām pilsētu teritorijām un nodrošināt saskaņošanu ar valsts tiesību aktiem.

3.5.1 Kopīga mērījumu sistēma bija nepieciešama, jo citādi pieļaujamā trokšņa līmeņi dažādās valstīs varētu būt atšķirīgi un, piemēram, liegtu atsevišķu transporta līdzekļu un lidaparātu tranzītu vai ierobežotu atsevišķu transporta līdzekļu izmantošanu kādās valsts teritorijā.

3.6 Direktīvas 2002/49 galvenais mērķis ir cīņa pret troksni. Tās prioritāte ir mazināt pakļaušanas vidē esošajam troksnim negatīvo ietekmi.

3.6.1 Direktīvas, kas nosaka minimālās prasības attiecībā uz pakļaušanu tādām pastiprinātām troksnim darba vietā, kas var izraisīt neatgriezeniskus dzirdes traucējumus vai pat būt par nelaimes gadījumu darbā cēloni, ir šādas:

- Padomes 1989. gada 12. jūnija **Direktīva 89/391/EEK** par pasākumu ieviešanu, kuru mērķis ir veicināt nodarbināto drošības un veselības uzlabošanu darba vietā;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 6. februāra **Direktīva 2003/10/EK** par minimālajam drošības un veselības prasībām attiecībā uz strādājošo pakļaušanu riskam, kas saistīts ar fiziskiem faktoriem (**troksnis**);

- Padomes 1989 gada 30. novembra Direktīva **89/655/EEK** par minimālajam drošības un veselības prasībām, strādājošajiem darba vietā izmantojot individuālās aizsardzības ierīces. Minētās direktīvas paredz, ka visās darba vietās, kur tiek radīts troksnis, darba devējam darbs ir jāplāno tā, lai ar visiem iespējamajiem līdzekļiem mazinātu pakļaušanu troksnim, jo īpaši, izmantojot ierīces, kuru radītā trokšņa līmenis ir zems un veicot kontroli tiešā trokšņa avota tuvumā, kā arī konsultējoties ar strādājošajiem.

Briselē, 2005. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND
